Міністерство освіти і науки України
НУ «Запорізька політехніка» Економіко-гуманітарний інститут
НТУ «Дніпровська політехніка»
Запорізька торгово-промислова палата
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Таджицький державний університет комерції (Таджикистан)
Університет Генуї (Італія)
Економічний університет – Варна (Болгарія)
Краківський економічний університет (Польща)
Куявсько-Поморська Вища школа у місті Бидгощі (Польща)

II Міжнародна науково-практична конференція

«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»

16-17 жовтня 2019 року

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя, 2019

УДК 33(477)
Г34

Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька політехніка»
(Протокол №3 від 28.10.2019 р.)

Упорядник: Черномаз К.Г., старший викладач
Ємельяненко Є.О. – к. філос. н., доцент

Редакційна колегія:
Прушківська Е.В., д-р екон. наук, професор (відпов. ред.)
Гудзь П.В., д-р екон. наук, професор
Прушківський В.Г., д-р екон. наук, професор
Лифар В.В., д-р екон. наук, професор
Пуліна Т.В., д-р екон. наук, професор
Лищенко О.Г., канд. екон. наук., доцент
Губарь О.В., канд. екон. наук., доцент
Шарова С.В., канд. екон. наук., доцент

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Г34 **«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»**: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції Запоріжжя (16-17 жовтня 2019 року) [Електронний ресурс] Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2019. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. – 352 с.

ISBN 978-617-529-245-7

У збірнику матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції представлено тези доповідей, в яких учасники досліджують глобальні трансформації та з'ясовують тренди економічного зростання і моделі інклюзивного розвитку, аналізують чинники розвитку національної економіки в умовах нестабільності, екологічних та глобальних викликів, досліджують інновації як фактор конкурентоспроможності бізнесу та ефективного розвитку територій і державного управління, виокремлюють маркетингове та логістичне забезпечення інклюзивного розвитку регіону, окреслюють траєкторії інституціональних змін українського суспільства.

Матеріали можуть бути корисними для наукових співробітників, фахівців органів державного управління та місцевого самоврядування, керівників підприємств різних форм власності, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.

ISBN 978-617-529-245-7 © НУ «Запорізька політехніка», 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ:ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ

Антонюк Д.А., Антонюк К.І.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СПОЖИВАННЯ – ШЛЯХ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ 13
Арсентьєва Г.О. ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ИНКЛЮЗИВНОЙ ЭКОНОМИКИ 16
Афендікова Н.О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 19
Афендікова Н.О., Крутько К.В. ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ 21
Афендікова Н.О., Ловчикова Т.О. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ 24
Афендікова Н. О., Омельченко В.В. ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ 27
Бондаренко О.В. ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ СИСТЕМ СВІТУ 29
Губарь О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЕКОНОМІК: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ 32
Ємельяненко Є.О. ХРЕМАТИСТИКА АБО ЕКОНОМІКА: СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ 34
Кригульська Т.Б. РОЛЬ ДИФУЗІЇ ІННОВАЦІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ 37
Лепський М.А. Ф'ЮЧЕРСНА ОСВІТА, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗІЇ 40
Литвиненко Н.І. ІННОВАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ 43

Лук'яненко Н.Е. ПАТЕРНАЛІЗМ ЯК ГАЛЬМО ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯВ УКРАЇНІ 46
Мудла Д.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 49
Пилипенко Г.М. ТРАЄКТОРІЇ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ 52
Пилипенко Ю.І., Алєксєєнко Д.П. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИРОБНИЦТВА ЛОКАЛЬНИХ СУПІЛЬНИХ БЛАГ 54
Повзло А.Н. ИНКЛЮЗИВНЫЙ ХАРАКТЕР ДИАЛЕКТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ 57
Прушківський В.Г., Литовка В.А. ОСОБЛИВОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ 60
Ратушна Т.О. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ МІСТА 62
Сидорук І.С. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ 64
Снігова О.Ю. РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ 67
Spulber D., Amoretti G. ACTIVE AGING AS INCLUSIVE DEVELOPMENT 69
Федорченко О.К. ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА – НОВИЙ ПІДХІД ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ 72
Цимбал С. М. МЕНЕДЖМЕНТ БАГАТОМАНІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ 75
Чумак О.В. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 77
Шандрівський А. Г., Шандрівська О. Є., Шандрівський В. А. КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІРИ 80
Шепелева Л.Н. ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК ЧАСТЬ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ИЗМЕРЕНИЯ 82

Юрченко В.І. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ 86
Юрченко В.І., Драгниш М.С. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ..... 88

СЕКЦІЯ 2 ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Андрющенко І.Є., Гараба С.С. ІНКЛЮЗИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ – ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ 91
Буднік А.І., Венгерська Н. С. ОЦІНКА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІ НАПРЯМИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ 94
Венгерська Н.С., Райкевич Є.А. СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ 98
Геращенко С.О., Черкавська Т.М. АНАЛІЗ І ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ 101
Горбаньов Б.С., Прушківська Е.В. ЕКСПОРТ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ:ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 104
Гузенко І. Ю. ЦІННІСНО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ 107
Данильченко Д.Є., Переверзєва А.В. МІСЦЕ КИТАЮ У ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ 110
Demchenko V. F. EATURES OF DRONES WORLD MARKET DEVELOPMENT 113
Зубець К. С., Прушківська Е. В. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ 115
Капленко В. В., Прушківська Е. В. ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ 118
Кулак А.С., Венгерська Н.С. МІСЦЕ І РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ КРАЇНИ..... 120
Лазнева І.О., Антоненко М.В. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 123

Лазнева І.О., Гордик М.О. СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА АГРОБІЗНЕСУ 126
Лазнева І.О., Діденко М. В. МЕТОДИ РОЗШИРЕННЯ ПРИСУТНОСТІ ТНК НА СВІТОВИХ РИНКАХ 128
Лазнева І. О., Кайбулаєва А. А. МІСЦЕ ФРАНЧАЙЗИНГУ В ГЕНЕРУВАННІ ІННОВАЦІЙ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ 131
Лежнюк В. В., Мелещенко А. І. ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ – ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА КРАЇНИ 133
Медвідь О.Г., Лазнева І.О. АКТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СЕКТОРУ B2C В МЕЖАХ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ 136
Незгода Л.М. ЕКОЛОГІЧНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 139
Пархонюк Р. А., Ситников М.М. АГРОХОЛДИНГ ЯК ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 140
Переверзєва А. В., Бондаренко М. Ю. РОЗВИТОК СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ 143
Переверзєва А.В., Грес Ф.К. АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ 146
Прушківська Е.В., Буюкян А.Р. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ЕКСПОРТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ 148
Prushkivska E.V., Nazari Gulbahor Nazir INCLUSIVE DEVELOPMENT OF COUNTRIES: WORLD TRENDS AND NATIONAL ASPECTS 151
Прушківська Е.В., Страхова К.А. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІМПОРТОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 153
Ситников М.М., Ситникова Т.М. МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ 156
Ситников М.М., Шершньов Ю.В. КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ 159
Ткачук А. Е. ОПТИМИЗАЦИЯ ДИСПРОПОРЦИЙ ОТРАСЛЕЙ В АПК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИЗМЕНЕНИЯ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ В ЗАПОРОЖСКОМ РЕГИОНЕ 161

Ткачук А. Е., Вихляева Д.Н. ОПТИМИЗАЦИЯ ДИСПРОПОРЦИЙ ОТРАСЛЕЙ В АПК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИНКЛЮЗИВНОГО РАЗВИТИЯ ЗАПОРОЖСКОГО РЕГИОНА..... 164
Ткачук А.М. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ У СВІТІ..... 166
Черномаз К.Г. ІНКЛЮЗИВНИЙ АГРОБІЗНЕС: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ..... 168

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Андросова О. Ф., Давиденко К.В. ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЗГІДНО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 172
Андросова О. Ф., Лужанська Є. О. СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ НОВИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ..... 175
Бабенко-Левада В. Г. РОЗУМНА ДІДЖИТАЛ-ТРАНСФОРМАЦІЯ НА УКРАЇНСЬКОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ..... 177
Болдуєв М.В. РОЛЬ ПОДАТКІВ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ..... 180
Болдуєва О.В. РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ 182
Коваль О.А., Коваль В.М. РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГОРИНКУ. СТРАТЕГІЯ РУЙНУВАННЯ. 185
Корольков В.В., Перевєрзєв О.С. ПРАВА НА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 187
Куракіна О.Ю. ІСНУЮЧІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НАВАНТАЖЕННЯ НА СТІЧНІ ВОДИ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ВОДОКАНАЛ» МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ МІСТА 189
Лищенко О. Г. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ 192

Лищенко О.Г., ДомашенкоІ.А. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ, ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 195
Лищенко О.Г., Куріпка Т. Є. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА 197
Лищенко О.Г., Мишакова В.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОБЛІКОВИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ 200
Максименко І. Я., Мозолевська В.О. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ КЛІЄНТАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ АС «Є – ЗВІТНІСТЬ» 202
Максименко І. Я., Рудик Є.М. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПИСУ 205
Максименко І.Я., Татюк О.Г. ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ 207
Максименко І. Я., Федюк Д.О. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ З КОНТРОЛЮ ДОТРИМАННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА 209
Олійник Т.О. СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ 211
Панченко О.М. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 215
Панченко О.М., Косенко В.В. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 217
Панченко О.М., Крутько К.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПДВ В УМОВАХ ЕВРОЇНТЕГРАЦІЇ 220
Панченко О.М., Лейко А.О. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗАПАСІВ ЗА МСФЗ 222
Панченко О.М., Сеннік М.І. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 225
Пахомова І.Г. ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ 227

Помулєва В.М. ОБЛІКОВІ ТА ЗВІТНІ НОВАЦІЇ ДЛЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ 230
Помулєва В.М., Мозолевська В.О. ОБЛІК ЗНИЖОК У ТОРГІВЛІ 232
Помулєва В. М., Татюк О. Г. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 235
Фатюха Н. Г. ДОСТУПНІСТЬ ОСВІТИ БІДНИМ ВЕРСТВАМ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ 238
Чередниченко Н.О. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ, ЗМІНИ 2019 240
Шарова С.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ КЕРУВАННІ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ 243
Шестопалова О. В., Коваленко Є. В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 245

СЕКЦІЯ 4 ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: МАРКЕТИНГОВЕ ТА ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Балджи М.Д. РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ 248
Бєлан О.В. ОСОБЕННОСТИ МАРКЕТИНГА КУРОРТНОЙ ТЕРРИТОРИИ (ДЕСТИНАЦИИ) ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА 250
Бочко О.Ю., Лихолат С.М. РОЛЬ ПАРАДИГМИ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ 253
Козицька Г.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 255
Козицька Г.В., Шило А.О. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 257
Кочнова І.В. ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД 260
Крикавський Є.В., Косар Н.С., Гладій У.В. ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ІНКЛЮЗИВНОГО СПРЯМУВАННЯ 263
Крикавський Є.В., Наконечна Т.В. МІСЦЕ МАРКЕТИНГУ ТА

ЛОГІСТИКИ В КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ВІД ПАРАДИГМИ ДО ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ..... 265
Лифар В.В. СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ..... 268
Лифар В.В., Макрієва К.М. КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ..... 271
Лифар В.В., Портнова Д.І. «ЗЕЛЕНИЙ» ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ..... 274
Чичкало-Кондрацька І.Б., Онуфрієнко Н.Л. СТРАТЕГІЇ РОЗГОРТАННЯ МЕРЕЖ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ..... 276
Павлішина Н.М. МАРКЕТИНГОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАПОРІЖЖЯ ЯК ТУРИСТИЧНО ПРИВАБЛИВОГО РЕГІОНУ..... 279
Соколова Ю.О. ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ..... 282
Шинкаренко Н.В. ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ РІЧКОВИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ..... 284
Wiesław Szopiński, Wiesława Kuźniar ODDZIAŁYWANIEMARKETINGUTERYTORIA LNEGONAROZWÓJMIASTASANDOMIERZ..... 287
Jan W. Wiktor JEDNOLITY RYNEK CYFROWY UNII EUROPEJSKIEJ –PERSPEKTYWA INCLUSIVE DEVELOPMENT..... 290
Paweł Chlipała ROLA MARKETINGU SPOŁECZNEGO W ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONYM SPOŁECZEŃSTW I REGIONÓW..... 293

СЕКЦІЯ 5 ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ
Ґудзь М. В., Желтова О. І. ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ УСПІШНОГО МЕНЕДЖЕРА..... 297
Gudz Petro, Chakovska Helena INCLUSION AND GREENING OF ECONOMIC DEVELOPMENT: SEARCH OF BALANCE OF ENTROPY..... 300

Ґудзь П. В., Калініна Н. В. АДМІНІСТРУВАННЯ ЗАКЛАДАМИ КУЛЬТУРИ В РЕГІОНІ 302
Корольков В. В., Бутова І. Г. ІНКЛЮЗИВНА ВЗАЄМОДІЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 305
Корольков В. В., Миронов К. О. РЕФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ІНКЛЮЗИВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ІТ ФАХІВЦІВ 307
Кутідзе Л. С., Котенкова В. В. ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ 310
Нечаєва І. А. МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ 312
Панкова А. Ю. ПІДГОТОВКА КАДРІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД..... 315
Пуліна Т. В., Аталай А. П. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛИННОСТІ КАДРІВ..... 316
Пуліна Т. В., Воробець М. В. ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА 319
Пуліна Т. В., Голованова Г. С. ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ 321
Пуліна Т. В., Жукова С. Е. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА 324
Риженко О. М., Овчаренко С. В. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВИ НА КОРИСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ..... 327
Соріна О. О., Аболімова О. О. РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ..... 330
Соріна О. О., Біденко І. П. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ..... 333
Соріна О. О., Мєльніков О. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 335

Тесленок І. М., Носов М. П. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ 338
Тесленок І. М., Перетокіна-Пічхая Н. В. ВИБІР БІЗНЕС-МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПРИ ОБГРУНТУВАННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ПОСЛУГ 341
Тесленок І. М., Сех Д. А. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА СТАН КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ІТ-ПІДПРИЄМСТВА 344
Тесленок І. М., Широколобов Є. В. ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ 346
Ткачук О. Ю., Чикін М. О. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 349

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ:ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ

д.е.н., доцент Антонюк Д.А.
к.е.н., доцент Антонюк К.І.
Запорізька торгово-промислова палата, м.Запоріжжя

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СПОЖИВАННЯ – ШЛЯХ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Забезпечення безпеки споживання є ключовою передумовою інклюзивного розвитку національної і світової економіки в контексті гармонізації інтересів держави, бізнесу, суспільства та кожної окремої людини. Безпеку споживання можна трактувати як складну категорію, яка характеризує здатність створювати умови усвідомленого задоволення потреб у самовідтворенні суб'єктами економічних інтересів без або із завданням найменшої шкоди здоров'ю, довкіллю та суспільству. До вирішення проблеми забезпечення безпеки споживання мають бути залучені всі суб'єкти економічних інтересів, що сприяє інклюзивному розвитку економіки. При цьому в процесі її вирішення відбувається гармонізація різних інтересів, що відповідає вимогам сталості розвитку виробництва та споживання (рис. 1).

Забезпечення сталого споживання та виробництва визначено однією з сімнадцяти Глобальних цілей сталого розвитку ООН [1]. Якщо говорити про убезпечення споживання, то це питання може і повинно розглядатися в межах різних із зазначених цілей, як-то: забезпечення міцного здоров'я і благополуччя, сталого розвитку міст і громад, збереження морських ресурсів, захисту та відновлення екосистем суші, пом'якшення наслідків зміни клімату тощо. Сучасною світовою стратегічною тенденцією є становлення динамічної концепції освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР) [2, с.19]. Остання має трансформувати споживацьку культуру населення для забезпечення демократичних свобод у конструюванні власного здорового способу життя та державної політики споживання [3, с.165]. Сприяти цьому можуть програми міжнародної технічної допомоги,

наприклад Об'єднана Ініціатива «зеленої економіки» в країні чи її десятирічна програма сталого споживання та виробництва (SCP – Sustainable Consumption and Production) [4,с.11].

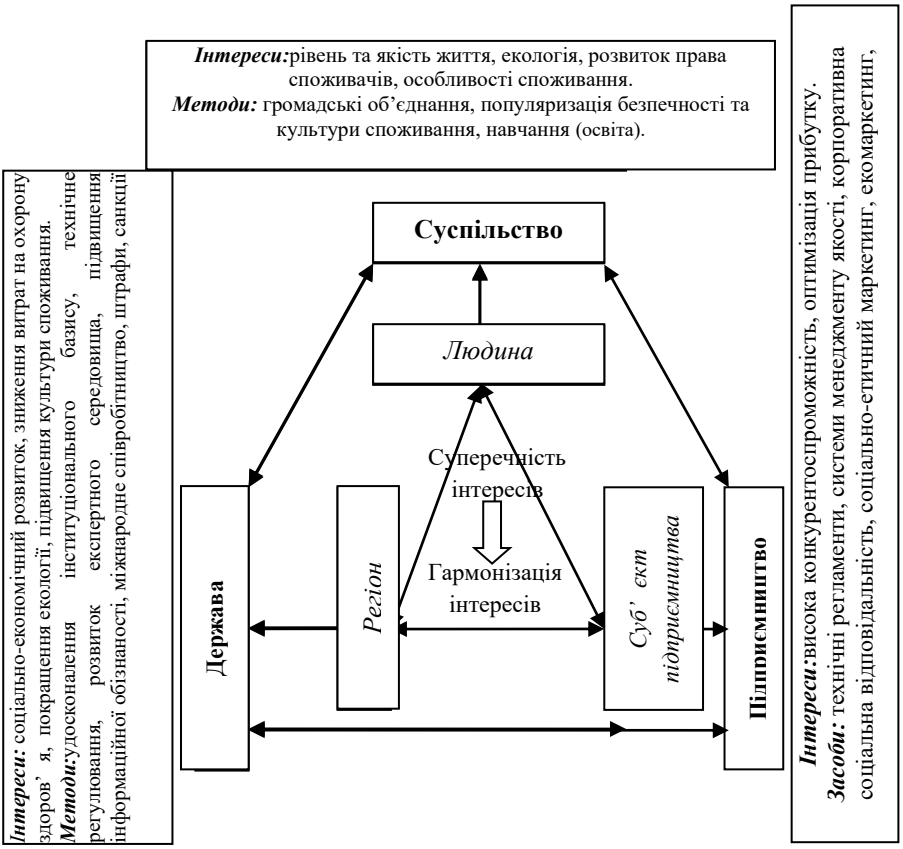

Рис. 1. Структурно-логічна схема взаємозв'язку інтересів суб'єктів триумвіріату суспільство – підприємництво – держава (розроблено автором)

Попри вагомий науковий доробок вчених щодо підпорядкування інтересів підприємництва інтересам суспільства, очевидним є запит на міждисциплінарний синтез різних аспектів цієї проблеми. Це забезпечить, з одного богу, благополуччя суспільства, а, з іншого, сприятиме підвищенню економічної безпеки суб'єктів

підприємництва на внутрішньому та зовнішньому ринках. Йдеться про розроблення стратегії модернізації економіки країни, заснованій на зміні принципів розвитку та балансі інтересів кожного з учасників цього процесу: підвищенні якості життя населення через впровадження ідеології сталого споживання; трансформацію діяльності підприємств на принципах сталого, ресурсоефективного та екологічно чистого виробництва; модернізації інституціонального базису на рівні країни та регіону.

Гармонізацію інтересів суспільства, бізнесу та держави розглядають також із позиції соціально-етичного маркетингу. Проте тут варто погодитись із Ф.Котлером [5], що незважаючи на значну поширеність і перспективність цієї концепції для гармонійного розвитку суспільства, існує проблема її впровадження в країнах з трансформаційною економікою та у тих, що розвиваються. Це пов'язано з недостатнім задоволенням потреб виробників, які, не отримуючи прибутків у необхідних розмірах, не мають змоги виробляти продукцію чи послуги, необхідні для всього суспільства, але більш витратні.

Подальший розвиток економіки України має базуватися на синергетичному ефекті, що проявиться як результат інтегративної взаємодії суспільства, підприємництва та держави та забезпечить якісно новий стан і стійкий розвиток. Ключовими проявами синергетичного ефекту модернізації економіки є: (*а*) для суспільства – формування моделі сталого споживання; (*б*) для підприємництва – створення умов для його модернізації в контексті забезпечення безпеки продукції або послуг та сталого виробництва; (*в*) для держави – удосконалення інституціонального базису забезпечення цього процесу на регіональному, національному та міжнародному рівнях, зокрема в межах євроінтеграції.

Література

1. Цілі сталого розвитку людства 2016-2030 рр. [Електронний ресурс] / ООН.– Режим доступу: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/ tsili-staloho-rozvytku.

2. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., професор, засл. діяча науки і техніки України Б.Є.Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.

3. Добридень О.В. Споживацькі тенденції в контексті новітніх технологій: прогрес або заперечення прогресу? / О.В. Добридень // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2011. – Вип. 46. – С. 158–167.

4. Fedrigo, D., Hontelez, J. (2010), Sustainable consumption and production: An agenda beyond sustainable consumer procurement. Journal of Industrial Ecology 14(1).PP.10–12.

5. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер, К. Келлер. – СПб.: Питер, 2018. – 848 с.

к.ф.н., доцент Арсентьєва Г.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ФИЛОСОФСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ИНКЛЮЗИВНОЙ ЭКОНОМИКИ

Философия – это теория бытия. А экономика, с точки зрения философии, – это особый способ бытия, который мы не выбираем, который нам задан и с которым мы должны считаться. В том числе, и осмысливать. Актуальность темы теоретического и методологического осмысления инклюзивного экономического и социокультурного развития вызвана кардинальным переосмыслением современной сущности экономической деятельности человека в условиях всемирно-исторических процессов информатизации и глобализации, которые значительно усложняют и меняют характер в экономической сфере. Человеческий фактор становится ключевым, а инклюзивное экономическое развитие единственным путем устойчивого повышения уровня жизни людей вместо увеличения производства товаров и услуг. И все это вызвано необходимостью обеспечить выживание цивилизации, сохранение уникальности человека, культуры, биосферы Земли. Иначе говоря, это поворот от традиционно сложившегося приоритета экономического роста, исторически приведшего к высокому уровню неравенства в благосостоянии и доходах, в сторону социальной справедливости и сокращения масштабов нищеты.

Философия экономики дает философское понимание содержания многих основных экономических категорий

(«экономика», «хозяйство», «производство», «работа», «деньги», «экономический человек», «свобода», «потребность» и др.), которые по своей сути и значению выходят за сферу экономики. Познание их содержания обеспечивает формирование общих представлений о природе хозяйственной деятельности, очерчивает ее место и роль в духовном бытии, морали, жизненном мире человека.

Философские ключевые слова, связанные с инклюзивной экономикой – это не столько знание о вещах, сколько концентрированные в себе потенциалы действия. И в таком ключе в философии анализируются, например, такие экономические категории, как «экономика», «интерес», «дефицит». По данной проблематике можно выделить содержательные работы современного итальянского философа Джоржо Агамбена и американского экономиста Альберта Хиршмана. Так, Дж. Агамбеном анализируется исторический переход от изначально низкого статуса экономики (как «домостроительства») к сакральному смыслу экономики (как «домостроительства спасения», когда экономика готовит человека к высшей вечной жизни). При этом Дж. Агамбен подчеркивает, что экономический интерес из «между» этим миром и Тем превращается во «все» лишь при одном условии, если человеку действительно что-то интересно. Тогда ради этого он готов делать, а, если нет, то и нет [1]. Альберт Хиршман исследует экономический интерес в сравнении со страстями, подчеркивая, что экономика сама по себе и есть сфера интереса, а страсть может быть интересна, но может не только себя потерять, но и стать неуправляемой разрушительной силой [2]. Инклюзивность – это персонифицированная экономика, построенная с учетом как раз интереса работника к тому, что он делает, бережное, а не разрушительное отношение к нему, способного принимать самостоятельные решения и нести ответственность за их последствия. Персонифицированная экономика направлена на максимальное раскрепощение личности, осознание условий, необходимых для раскрытия творческого потенциала любого, способного к этому человеку.

По данной проблематике можно также выделить работы А. Гриценко [3], В. Базилеича [4], П. Козловски [5], рассматривающих взаимоотношения экономики и культуры, прежде всего, в аспекте влияния на экономику культурных и этических ценностей и противоречий, возникающих между ними. П. Козловски, стремясь

обосновать единство экономики и этики, формулирует хозяйственно-этический императив: поступай так, чтобы твоя хозяйственная деятельность соответствовала двойственной функции экономики – эффективному снабжению людей благами и предоставлению им возможности самореализации.

По сути, инклюзивная экономика требует повышенного внимания к человеческому фактору как ключевому. А значит, экономика все более становится сферой культуры. Кроме собственных законов, она управляется и ценностями культуры, экономическая деятельность человека предполагает возрастание его культурного потенциала, получает все более культурное измерение. Наряду с традиционными экономическими дисциплинами, экономической теорией и историей экономических учений активно развивается междисциплинарное знание. Увеличивается плодотворное взаимодействие экономической науки с историческими, философскими, психологическими, культурологическими, биологическими дисциплинами.

Литература

1. Агампен Дж. Человек и животное / Дж.Агампен. – Москва : РГГУ, 2012. – 112 с.

2. Хиршман А. Страсти и интересы: политические аргументы в пользу капитализма и его триумфа / А. Хиршман. – М. : Издательство Института Гайдара. 2012. – 200 с.

3. Гриценко А. Методологічні основи модернізації України / А. Гриценко // Економіка України. – 2011. – № 2. – С. 13–27.

4. Базилевич В.Д. Метафізика економіки / В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн. – К. : Знання, 2007. – 718 с.

5. Козловски П. Принципы этической экономики. – СПб. : Экономическая школа, 1999. – 346 с.

к.е.н., доцент Афендікова Н.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В останні десятиріччя актуалізується інклюзивний економічний розвиток, за рахунок якого суспільство набуває можливості використовувати потенціал стійкого згуртованого ефективного зростання. У таких умовах розвиток регіональних соціально-економічних систем стає стержневим фактором досягнення такого розвитку.Формування потенціалу стабілізації економіки України та її подальшого сталого розвитку нерозривно пов'язане з вдосконаленням системи антикризового управління розвитком регіональних соціально-економічних систем країни в умовах інклюзивного розвитку національної економіки. Системи управління, які діють у регіонах та призначені для роботи в стабільних економічних умовах, за сприятливою економічною кон'юнктурою, виявилися непридатними для вирішення антикризових завдань в період зниження ділової активності на найбільших світових ринках. Зростання нестабільності, кризовості та фрагментації суспільства актуалізує потребу пошуку умов та факторів інклюзивного розвитку. Сьогодні в Україні спостерігається реакція органів влади і управління різних рівнів, українських підприємств на погіршення параметрів макроекономічного середовища, що проявляється у вигляді фрагментарних, оперативних дій по корекції окремих процесів життєдіяльності країни, регіонів, підприємств і виробничих комплексів. Ці заходи відрізняються випадковістю дій, як правило, не спрямовані безпосередньо на ліквідацію причин кризи, не системні і застосовуються із значним запізненням.

Низька ефективність антикризових заходів в істотному ступені визначається недостатньою розробленістю теоретичних положень, які адекватно відображають сутність і причини кризи на макро-, мезо-і мікрорівнях, зміст антикризового управління, особливості механізму управління на різних фазах економічного циклу розвитку інклюзивних соціально-економічних систем. На макрорівні спостерігається явний

акцент на ліквідацію порушень в грошово-кредитній та фінансовій сферах економіки, слабо виражені дії, спрямовані на формування прогресивних технологічних укладів, інноваційний розвиток підприємств, які формують основу економіки країни і регіонів [1,с.36]. Механізм правового регулювання розв'язання кризових ситуацій на підприємствах реального сектора економіки, заявлений як механізм антикризового управління, фактично орієнтований тільки на дозвіл окремого випадку виходу з кризи – банкрутства.

Вихідною точкою розвитку кризи регіональних соціально-економічних систем є накопичення диспропорцій в нижній ланці її відтворювальної системи – на підприємствах реального сектора економіки. Тому об'єктивну основу механізму антикризового управління утворюють економіко-організаційні відносини, що складаються між суб'єктами, які представляють з одного боку – внутрішнє середовище підприємств, з іншого – їх зовнішнє оточення.

Сутність антикризового управління соціально-економічною системою будь-якого рівня випливає з динамічних характеристик кризи як процесу зміни її базових параметрів, що вимагає переходу системи в новий стан, що відрізняється складом її елементів і зв'язків між ними. Актуалізація антикризового управління соціально-економічною системою в становленні інклюзивного суспільства обумовлюється також наслідками руйнування системи цінностей попереднього етапу розвитку. Глобалізація супроводжується прискореним процесом руйнування культурних, соціальних і політичних цінностей і уповільненим процесом становлення нових [2, с.10].

Оскільки джерелом кризи соціально-економічної системи будь-якого рівня є накопичення техніко-технологічних і організаційно-економічних диспропорцій в системах мікрорівня, то антикризове управління представляє собою певний тип управлінської діяльності, орієнтованої на якісне оновлення господарського механізму підприємства, що відрізняється фазовим характером, що дозволяє діагностувати, подолати кризу і створити нові можливості для розвитку. Сьогодні, необхідним є впровадження системи стратегічного планування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізацій з урахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій інноваційного розвитку, конкурентоспроможних напрямів економічної діяльності, а також врегулювання на законодавчому

рівні питання концесійної діяльності, зокрема щодо механізму вибору концесіонера та підготовки до реалізації якісних проектів на умовах концесії, що відповідатимуть міжнародній практиці. Актуальним є подальше запровадження механізмів державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів, спрямованих на відшкодування суб'єктам господарювання витрат, зокрема на реалізацію інвестиційних проектів, що передбачають створення нових робочих місць, на підтримку новоутворених суб'єктів малого підприємництва.

Література

1. Гайдар О.Є. Праця та зайнятість – найважливіші фактори інклюзивного соціально-економічного розвитку / О.Є. Гайдар // Економічна теорія та право. – 2016. – № 4. – С. 35–48.

2. Гриценко А.А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А.А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 9–23.

к.е.н., доцент Афендікова Н.О.
магістрант каф. ОіО Крутько К.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні визнаним та доведеним фактом є те, що ключова мета інновацій – економічне зростання й посилення суспільно-економічного розвитку. Однак, за певних умов інновації можуть обумовлювати соціальну нерівність та ізоляцію. У цьому контексті при аналізі процесів соціально-економічного розвитку важлива роль впровадження інновацій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей і доступності результатів технологічного прогресу для різних соціальних верств населення і різних географічних регіонів. Саме тому все більш актуальним в підходах щодо вибору моделей економічного розвитку та в політичних настановах міжнародних організацій і окремих країн постає питання про «інклюзивні» інновації та інноваційні продукти, спрямовані на поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп населення, зокрема, з позицій їхнього доступу до основних державних послуг.

Відомий економіст Ріккардо Хаусманн зазначає, що «незбалансованість економічного зростання стала досить серйозною проблемою, оскільки значна частина населення не приймає участі у зростанні глобального ВВП, що робить його нестійким… Якщо ми не знаємо, як змусити економіку зростати, отже, ми не знаємо, як змусити її зростати інклюзивним і стійким шляхом. Інклюзивне економічне зростання забезпечує стабільне й довгострокове поліпшення життя усіх верств населення, що стимулює прискорення зростання ВВП» [5]. Отже, інклюзивний розвиток сьогодні пропонується як деяка панацея розв'язання складних соціальноекономічних завдань, що стоять перед урядами не лише бідних країн, але й тих, що вважаються економічно розвинутими.

У доповіді ООН «Забезпечення стійкого прогресу людства: зменшення вразливості й формування життєстійкості» зазначається, що 2,2 млрд. людей в світі живуть за/або в межі бідності [1]. За оцінками Світового банку на 2015 рік 12% жителів планети жило в бідності; майже 1 млрд. чол. живе менш ніж на 1,25 долара США в день [3]. Більше мільярда людей у світі не мають доступу до чистої води, 1,6 мільярда (на 2015 – 1,4) – до електрики й 5,4 – до Інтернету; 2,5 млрд. чол. не мають рахунків у фінансових установах. Таким чином, при домінуючій моделі економічного розвитку зростає нерівність, абсолютна бідність не знижується, у значної частки населення не відбувається поліпшення добробуту. З досліджень також випливає, що глибокі нерівності являють собою загрозу не тільки для інновацій, але й для ринкової демократії, суспільної довіри й вільноринкової системи капіталізму [2].

Соціальних інновації розглядаються, як зміни в соціальній сфері, які започатковуються на новітніх знаннях та упровадженні новітніх соціальних технологій й спрямовані на поліпшення якості життя населення країни з врахуванням певних його груп та особистісних якостей споживачів соціальних послуг [4], інклюзивні інновації передбачають, насамперед, інтеграцію незахищених та маргінальних груп населення в різні стадії інноваційного процесу. Крім того, помірні або інклюзивні інновації, які набагато дешевші і є спрощеними варіантами існуючих товарів, допомагають зменшити відмінності у рівні життя соціальних груп. На додаток до інновацій, спрямованих на вирішення проблеми соціального розшарування, при реалізації інклюзивних інновацій виникають соціальні вигоди за

рахунок створення можливостей для працевлаштування і вирішення конкретних проблем, що стоять перед малозабезпеченими групами населення.

Важливим питанням у здійсненні інклюзивних інновацій є створення відповідних інклюзивних економічних інститутів, які сприяють і заохочують участь великих мас людей у різних видах економічної діяльності, що приносять найкраще використання їхніх талантів і майстерності й надають можливість індивідам робити той вибір, який вони бажають.

Інновації є ключовим джерелом економічного зростання й сталого розвитку, однак практика показує, що сучасний розвиток носить нерівномірний характер. Швидко зростаючі економіки низки країн все частіше зіштовхуються з поглибленням соціально-економічної нерівності. Ці тенденції збільшують проблеми соціальної ізоляції в процесі розвитку. Основною метою будь-якого інклюзивного проекту повинно бути залучення уразливих верств населення в роботу, інтеграція молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку в ринок праці, надання їм можливості одержання соціальної й економічної вигоди від участі в проектах.

В подальшому необхідні дослідження й розробки щодо інноваційної політики нового покоління, яка повинна посилити механізми горизонтальної координації між органами влади у всіх сферах державної політики. Потрібні дослідницькі зусилля у напрямі оцінки ефективності заходів інноваційної політики й адаптації передового європейського досвіду використання інклюзивних інновацій, особливо на регіональному рівні.

Література

1. Human Development Report 2014. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building. Resilience. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf.

2. Piketty, Thomas (2014) Capital in the Twenty-First Century, trans. by A.Goldhammer, Cambridge, MA: The Belknap Press (of Harvard University Press).

3. World Bank President Outlines Strategy to End Poverty, Welcomes New Development Partners. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2015/04/07/world-bank-president-strategy-end-poverty-new-development-partners

4. Федулова Л.І. Соціальні інновації в системі соціально-економічних відносин [Електронний ресурс] / Л.І.Федулова. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/usoc/2008_3/60- 74.pdf

5. Хаусманн Р.Єкономика нуждается в инклюзивном росте. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vestifinance.ru/articles/49179

к.е.н., доцент Афендікова Н.О.
магістрант каф. ОіО Ловчикова Т.О.
НУ «Запорізька політехніка», м.Запоріжжя

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Кризові явища в соціально-економічній системі України наразі набувають дедалі виразнішого затяжного та загальносистемного характеру, що свідчить про недосконаліть антикризового управління як на рівні регіонів, так і на рівні країни. Тому для вирішення накопичених проблем необхідним є застосування світової концепції інклюзивного стійкого зростання, основою якої є економіка максимальної зайнятості й взаємодії усіх суб'єктів, включаючи більш справедливий розподіл доходів в суспільстві з особливою увагою до найбідніших верств населення.

Все більш актуальним в підходах щодо вибору моделей економічного розвитку та в політичних настановах міжнародних організацій і окремих країн постає питання про «інклюзивні» інновації та інноваційні продукти, спрямовані на поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп населення, зокрема, з позицій їхнього доступу до основних державних послуг (освіти, інфраструктури, охорони здоров'я).

Основною метою будь-якого інклюзивного проекту повинно бути залучення уразливих верств населення в роботу, інтеграція молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку в ринок праці, надання їм можливості одержання соціальної й економічної вигоди від участі в проектах. Розвиток інклюзивних ринків в Україні

може стати важливим напрямком у забезпеченні зайнятості й скороченні безробіття серед малозабезпеченого населення.

В умовах глобалізації Всесвітній економічний форум виділяє індекс інклюзивного розвитку (ІІР). Поява нового аналітичного інструменту – ІІР, який оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення, по-перше, дозволяє більш глибоко досліджувати державні політики, а по-друге, дозволяє виявити приховані можливості економік світу з одночасного розширення як економічного розвитку, так і соціальної інклюзивності, що є дуже важливим в сучасних умовах розвитку національних економік.

У доповіді Всесвітнього економічного форуму по результатам дослідження інклюзивного зростання та розвитку низки країн зазначено: Україна займає 47-е місце з 79 країн за ІІР та розташована в рейтингу поруч з Гондурасом, Лаосом, Вірменією, що значно нижче, ніж це було декілька років тому. Основним деструктивним чинником інклюзивного зростання було визначено тривалі бойові дії на сході країни, так як вони непропорційно впливають на найменш забезпечені верстви населення та підбурюють талановитих людей покидати Україну заради реалізації своїх можливостей в інших місцях. Також вказано, що Україна має один з найвищих рівнів нерівності добробуту серед всіх країн, що розвиваються, але порівняно низький рівень нерівності доходів і бідності. Пріоритетними напрямками вдосконалення визначено поліпшення професійної підготовки, зниження адміністративного навантаження на створення нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення уваги до боротьби з корупцією.

З позитивного, в Україні нерівність доходів і бідність не дуже високі. Аналіз показує, що українська система освіти підтримує інклюзивне зростання з доволі високим рівнем можливостей для студентів із різних соціально-економічних рівнів. Пріоритети розвитку національної економіки повинні включати в себе покращення професійної підготовки, зниження адміністративного навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією.

Враховуючи сучасні виклики, тенденції та проблеми, впровадження інклюзивного розвитку у державну політику України передбачає, перш за все, вплив на особливі соціальні групи, гендерну рівність, рівень бідності, зайнятості, а також обґрунтоване та

адекватне застосування відповідного регуляторного інструменту для стимулювання інклюзивного зростання, розроблення національної та регіональних моделей вирівнювання й деполяризації умов зайнятості різних категорій працівників, видів економічної діяльності, великих, малих міст і сільської місцевості за умов забезпечення їх необхідною організаційно-фінансовою підтримкою.

Основними пріоритетами, які сприятимуть інклюзивному зростанню в Україні, повинні стати: гідна оплата праці, доступність і якість освіти й медицини, стимулювання підприємницької активності, формування рівних можливостей для всіх громадян, не залежно від національності, мови, соціального статусу тощо, створення сприятливих умов для інвестування та формування інноваційної моделі розвитку, реалізація програм з масової зайнятості, екологізація економіки, впровадження справедливих і ефективних заходів з розподілу доходів, соціальна згуртованість й активність у суспільстві.

Література

1. Darvas Zsolt An anatomy of inclusive growth in Europe [Electronic resource] / Zsolt Darvas, Guntram B. Wolf // Bruegel 2016. – Pp. 106. – Mode of access: http://bruegel.org/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web.pdf

2. Landchovichina E. What is Inclusive Growth? [Electronic resource] / E.Landchovichina, S. Lundstrom, L.Garrido // The World Bank, 10 February, 2009. – Pp.16. – Mode of access: https://siteresources.worldbank.org/ INTDEBTDEPT /Resources /468980-1218567884549/ WhatIsInclusive Growth20081230.pdf

3. Карпов В.А. Організаційно-економічне забезпечення створення регіональної інфраструктури підтримки інноваційних проектів та технологій: Монографія / Карпов В.А., Колодинський С.Б., Котова І.М., Маркитан О.С. за заг. ред. док. економ. наук, професора А.І. Ковальова – Одеса : Атлант, 2012.– 198 с.

4. Інклюзивність економіки – нове мірило економічного росту / Київський міжнародний економічний форум // 09.07.2017. – За матеріалами: World Economic Forum. – Режим доступу: http://forumkyiv.org/uk/news/inkljuzivnist-ekonomiki-nove-mirilo-ekonomichnogo-rostu

5. Ковальов А.І. Економічний розвиток регіону на основі активізації підприємницької діяльності: Монографія / Ковальов А.І., Павлова Т.В., Котова І.М.; за заг. ред. док. економ. наук, професора А.І.Ковальова – Одеса : Атлант, 2014. – 179 с.

к.е.н., доцент Афендікова Н.О.
магітрант ФБСтаС Омельченко В.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Сьогодення України, як держави, котра прагне економічної стабільності, актуалізує питання інклюзивних інновацій як складової сталого розвитку. Незважаючи на кризові явища, країна цілеспрямовано рухається до поглиблення економічної співпраці.

Ключовою метою інновацій є економічне зростання й посилення суспільно-економічного розвитку. Однак, як показує практика, за певних умов інновації можуть також обумовлювати соціальну нерівність та ізоляцію. У цьому контексті при аналізі процесів соціально-економічного розвитку варто виокремити важливу роль впровадження інновацій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей і доступності результатів технологічного прогресу, причому не тільки в рамках різних соціальних верств населення, але також і в різних географічних регіонах. Саме тому, все більш актуальним в підходах щодо вибору моделей економічного розвитку та в політичних настановах міжнародних організацій і окремих країн постає питання про «інклюзивні» інновації та інноваційні продукти, спрямовані на поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп населення, зокрема, з позицій їхнього доступу до основних державних послуг (освіти, інфраструктури, охорони здоров'я).

Отже, первинна мета інклюзивних інновацій – забезпечення бідної частини населення товарами й послугами первинної необхідності. В Україні питання інклюзивних інновацій лише набуває значимості, свідченням чого є значний розрив у показниках індексу інклюзивного розвитку між Україною (47 місце серед країн, що розвиваються, або 77 у загальному рейтингу) та стратегічними партнерами (Норвегією – 1 місце, Німеччиною – 13; Францією – 18; Польщею – 34; Китаєм – 45 позиція).

Розгляд нових підходів в інноваційної політиці, що використовуються у світі, має важливе значення для України, оскільки соціальний аспект інноваційного розвитку у вітчизняній практиці є недостатньо дослідженим. Слабкість внутрішнього інноваційного

потенціалу створює жорсткі бар'єри у економічному розвитку та підвищує ризик прискореного вичерпання наявних резервів економічного зростання. Так, за даними Мінсоцполітики в Україні проживає 2,8 млн. громадян з інвалідністю, у тому числі пенсійного віку. І лише 37% осіб працездатного віку єофіційно влаштованими; пенсіонери на 1.04.2019 р. складали 11,4 млн. чол.; валовий внутрішній продукт (ВВП) (2018 рік) складав 3340,8704 млрд. дол. США в поточних цінах, або 2,82 тис.дол. США на рік на душу населення (за рисою бідності, що відповідно до стандартів Організації Об'єднаних Націй встановлена на рівні 5 доларів на день, у нашій країні проживає близько 80% населення); рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці складав 7,5% у віці 15–70 років, при цьому рівень безробіття серед молоді до 25 років виріс майже до 23%.

І все ж таки Україна має певні досягнення. Найбільш успішним прикладом інклюзивних інновацій є започаткування можливостей для вільного доступу до безкоштовних освітніх курсів без обмежень за віком, статтю, базовим рівнем освіти, місцем проживання тощо, котрі успішно реалізуються проектом «Prometheus». Для жителів сільської місцевості, а саме там проживають 76% малозабезпеченого населення, впроваджена в дію програма компанії «Данон» щодо створення кооперативів з вирощування ягід.

Отже, суть інклюзивності полягає у всеохопленні населення та створення можливостей уникнення або принаймні зменшення рівня економічної небезпеки. Одним з найактуальніших завдань сьогодні постає підвищення економічної безпеки через створення інклюзивних інновацій як на національному, так і регіональному, глобальному рівнях.

Розвиток інклюзивних ринків в Україні має бути важливим кроком у реалізації цілісної концепції системи соціального захисту населення, акцентованої на зниженні соціальних ризиків для незаможних і уразливих верств населення, на створення умов для скорочення малозабезпеченості, сприяти у формуванні активної політики зайнятості й скорочення безробіття, включаючи: а) організацію суспільних робіт, б) розвиток автоматизованої системи інформації з локальних ринків праці, насамперед по банку вакансій, і організацію обміну інформацією, хоча б в межах сусідніх адміністративних районів, в) професійну підготовку й перепідготовку незайнятих на основі тристоронніх договорів між службами зайнятості, роботодавцями й навчальними закладами та ін. Для цього необхідно розглядати інклюзивні бізнес-моделі як елемент

загальної ділової стратегії, спрямованої на залучення уразливих верств населення в ділову діяльність у різних галузях національного господарства.

Література

1. Доклад о росте Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития.– М. : Весь Мир, 2009. – 194 с.

2. Инструменты инновационной политики в интересах инклюзивного развития: записка секретариата ЮНКТАД [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/

3. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціальноекономіч-ного розвитку [Електронний ресурс] / Л.І. Федулова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 3 (25). – С. 56–65. – Режим доступу до журн.: http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n3.html

4. The Inclusive Growth and Development Report 2017 [Електронний ресурс]. – Режимдоступу: http://weforum.org/reports/theinclusive-growth-and-development-report-2017

д. філос. н., професор Бондаренко О.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ СИСТЕМ СВІТУ

Світ демонструє сьогодні значні та значущі соціальні зміни, що спрямовують соціальну еволюцію людства в цілому у ІІІ тисячолітті його історії та ніби між іншим переломлюються у перебігу подій життя й діяльності конкретної людини сучасного світу. Феномен освіти багатьма лініями взаємовпливу щільно пов'язаний з тим, що відбувається у сучасному світі – у розрізі найрізноманітніших соціально-економічних і духовних процесів, у проявах наявних чималих здобутків та існуючих суперечок і протиріч, у розмаїтті вимірів суспільного та індивідуального життя особи.

Актуальність розв’язання проблеми напрацювання відповідних нових концепцій та технологій освіти, що спричиняється певними цивілізаційними викликами, на які щедрий сучасний соціум, є беззаперечною. Вона підсилюється ще й тим, що освіта постає й як результатом, так й чинником соціальних змін. В аспекті формування

певних особистісних і професійних якостей людини освіта виступає найбільш дієвим засобом відстежування, напрацьовування та спрямування соціальних змін, забезпечуючи у світі й суспільстві передбачувану соціокультурну трансформацію.

Освіта як соціальний інститут не повинна гальмувати, навпаки має стимулювати, соціальні процеси світу – тому час від часу виникає питання перегляду парадигм освіти. З середини XX ст. розгортається тенденція відходу від інституційної парадигми освіти, й на заміну їй приходить особистісно-орієнтована – стандартизована особистість, людина-функція, яку вимагало індустріальне суспільство, тепер замінюється всебічно розвиненою, інноваційною особистістю, з акцентом на соціалізацію, що супроводжується постійним змінюванням визначеності соціального статусу та забезпечує повноцінний розвиток індивідуальності як гарантування людської ідентичності через самовизначення. Такою є соціальна «програма» людства на ІІІ тисячоліття. Такий образ людини вимагає постіндустріальна економіка.

Освіта, у цьому контексті, постає універсальним суспільним ресурсом. Продуктивною основою інформаційної цивілізації стає освічена людини, яка, до того ж, навчається безперервно «впродовж життя». Духовна, інтелектуальна «якість» людини, так само як і її професійні риси, у постіндустріальному (інформаційному) «суспільстві знань» – непересічний фактор суспільного та індивідуального життя. Спостерігається перехід від суспільства, побудованого навколо власників капіталу, до суспільства, побудованого навколо власників інтелекту та знань. У довгостроковій перспективі показник якості освіти визначатиме конкурентноспроможність країн світу.

Зважаючи на глобалізаційні процеси сучасного світу – які в цілому сприяють економічному, соціальному та культурному розвитку окремих країн – глобалізація освіти, створення «єдиного простору» у сфері освіти, що супроводжується зростанням впливу міжнародного конкурентного ринку, вимагають реформування національних систем освіти.

Власне поняття «компетентнісна освіта» виникло у 1960-х рр. у США. Вперше почало розроблятися у Великій Британії. У 1970-х рр. поняття «компетенція» та «ключові компетенції» стали використовувати у США, – як й у Великій Британії, вони

стосувалися якостей успішного професіонала та були відповіддю на конкретні замовлення професійного середовища. Пізніше компетенції почали розглядатися як самостійні універсальні складові будь-якої успішної діяльності – так виникло запитання, чи можливо навчити компетенціям. Якщо оглянути певний глоссарій визначень поняттю «компетентність», то, за деяких розбіжностей тлумачень різними інтитуціями із здійснення освітнього процесу різних країн світу [1], вони, у цілому, фіксують суспільно визнаний комплекс знань, умінь, навичок, стосунків певного рівня, які можутьбути застосовані у широкій сфері діяльності людини, вони є інтегральною якістю особистості, що постає дієздатною та ефективною у сучасному світі. Як мета освіти компетентністний підхід був сформульований наприкінці 1980-х рр. та посів у ній чільне місце. Професійне середовище має чітко сформулювати свої вимоги до сфери освіти – відповіно, освіта повина знання, вміння й навички поєднати у певні компетенції, які вимагаються професіональною сферою.

У 1996 р. ЮНЕСКО окреслює коло компетенцій, які мають розглядатися як бажаний результат освіти (доповідь Ж.Делора міжнародній комісії з освіти). Були сформульовані чотири основні постулати, на яких має ґрунтуватися сучасна освіта: навчитися пізнавати, робити, жити разом, жити [2,с.16–21] – вони стали засадничими для подальшої розробки компетентнісного підходу у сфері освіті. При цьому визначення і формулювання компетенцій має бути спрямованим на збереження демократичного відкритого суспільства, мультилінгвізм, мультикультурність, на нові вимоги ринку праці, на економічні зміни й т.ін. Існує також рекомендований Радою Європи перелік компетенцій [3]***, якими мають володіти освічені європейці, при цьому к***ожна країна при формуванні освітніх програм у рамках національної освітньої політики має можливість складати власний перелік компетентностей, виходячи із національних особливостей та пріоритетів взаємодії з наявним професійним середовищем.

Література

1. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.

2. Локшина О. Розвиток компетентнісного підходу в освіті

Європейського Союзу / О.Локшина // Шлях освіти. – 2007. – № 1.

3. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В.Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

к.е.н., доцент Губарь О.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЕКОНОМІК: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

Модель економічного розвитку, яка базується на інноваціях і технологіях за останнє десятиріччя спиралась на два переконання, що внутрішні технологічні зміни в країнах будуть силою як для географічної дифузії, так і для економічної інтеграції в соціальному плані.

Сприяння інклюзивній економіці стало важливою темою міжнародних політичних дискусій, але залишаються основні прогалини в нашому розумінні складових та детермінант інклюзивної економіки як такої, що «розширює можливості для більш широкого процвітання, особливо для тих, хто стикається з найбільшими перешкодами для просування свого добробуту» [1], і стверджує, що існує п’ять критичних характеристик, що визначають інклюзивну економіку: справедливість, участь, зростання, стійкість та стабільність. Кожна з цих характеристик має визначальну роль в процесі створення інклюзивних економік. Додавання стабільності та стійкості допомагає не просто зв’язувати справедливість і зростання, але сприяє більш складній та системній орієнтації на розуміння економіки, що включає більшу увагу до екологічного та соціального благополуччя.

Емпіричне дослідження взаємозв’язків між характерними дефініціями є доказами в різних контекстах взаємозв’язку між рівнем власного капіталу та зростанням економіки в цілому.

Інклюзивна економіка – це всеохоплююче системне формування, що передбачає ряд позитивних для суспільства зисків, зокрема: мобільність вгору для всіх; зменшення нерівності; рівний

доступ до суспільних благ та екосистемних послуг; можливість людей отримати доступ та брати участь у ринках як працівників, споживачів та власників бізнесу; прийняття рішень прозорості та підзвітності; поширена технологічна інфраструктура для поліпшення всіх сфер життя; збільшення якісної роботи та можливостей роботи; поліпшення матеріального добробуту; економічна трансформація для покращення життя суспільства; соціальне та економічне благополуччя; збільшення інвестицій в охорону навколишнього середовища та зменшення використання природних ресурсів; впевненість у суспільному та приватному житті у майбутнє та можливості прогнозувати результати економічних рішень; здатність населення інвестувати у своє майбутнє; економічна стійкість до шоків і стресів.

З огляду на зазначені вище характеристики, очевидно, що мета сучасного суспільства побудувати в кожній країні максимально наближену до інклюзивної економіку. Важливо думати про показники в контексті теорій змін: показники та рамки індикаторів завжди закладені в явну або неявну теорію змін.

Фонд Рокфеллера визначає інклюзивну економіку як таку, яка «розширює можливості для більш широкого процвітання, особливо для тих, хто стикається з найбільшими бар'єрами для просування свого добробуту» [2].

На думку провідних фахівців, справедливість та зростання є основними для сприяння більшому економічному включенню, але вони не є всеохоплюючими. Розмірковуючи про кожен з п’яти вимірів, важливо також не сприймати їх як незалежні категорії, а як взаємопов’язані, де процеси та результати в межах одного виміру мають наслідки ефективності інших вимірів. Наприклад, економіка, яка створює рівні можливості для всіх, може сприяти створенню більш активної участі робочої сили, яка в свою чергу може призвести до більшого економічного зростання.

Нарешті, є два ключових наскрізних питання, які вбудовані в декілька вимірів, які варто підняти. Ці проблеми виникають із визнання того, що концептуально існують дві досить різні причини, через які люди можуть зіткнутися з бар'єрами на шляху до покращення свого добробуту: вони можуть бути пасивно позбавлені економічних можливостей (скажімо, бідне суспільство, яке має мало ресурсів для задоволення фізичних вад) або вони могли бути активно маргіналізовані або використані більш потужними інтересами в

суспільстві. Як результат, зміна для розширення можливостей може відбутися через загальноприйняті міркування або, залежно від обставин, через конфлікти та переговори.

Таким чином, розглядаючи прогрес і перспективи у напрямку більшої інклюзивності економіки України, важливо приділити особливу увагу досвіду розвинутих країн та врахувати, всі теоретичні і історичні аспекти побудови інклюзивної економіки, вплив владних відносин на створення рівних умов для всіх. Все це допоможе відкрити нові горизонти розвитку і зростання економіки України.

Література

1. Ianchovichin E. and Lundstrom S. (2016) «What is inclusive development?» Report of World Bank Group [Online], available at: https://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEPT/Resources/468980-1218567884549/WhatIsInclusiveGrowth20081230.pdf

2. Pacetti-Garr E. (2016) «The Five Characteristics of an Inclusive Economy: Getting Beyond the EquityGrowth Dichotomy», Rockfeller Foundation [Online], available at: https://www.rockefellerfoundation.org/blog/fivecharacteristics-inclusive-economy-getting-beyond-equity-growth-dichotomy/

3. Inclusive Growth Commission (2017). «Inclusive growth for people and places: challenges and opportunities», RSA, London [Online], available at: https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/reports/rsa_inclusivegrowth-commission-final-report-march-2017.pdf

к. філос. н., доцент Ємельяненко Є.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ХРЕМАТИСТИКА АБО ЕКОНОМІКА: СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ

Інклюзивну економіку сьогодні називають неоекономікою, постіндустріальною, інформаційною, віртуальною, мережевою, інтернет-економікою, економікою знань тощо. Ці поняття фіксують окремі складові інклюзивної економіки, проте не схоплюють її системоутворюючого принципу, кінцевої цілі та специфічних методів.

Як зазначає шведський науковець та публіцист О.Бард, сьогодні суспільство існує в двох епохах одночасно: одна з них минає – це капіталізм, інша тільки приходить – це епоха інформаційної революції, епоха Інтернету. В епоху яка наступає на вершині влади знаходиться малочисельна, але дуже заможна верства населення – мережева нетократія, головною перевагою якої стає повноцінний доступ до достовірної інформації та маніпуляції з нею.

З іншого боку, якщо XX століття економісти називали століттям формування середнього класу, то XXI століття стає епохою поглиблення соціального розшарування. Доходи переважної кількості населення навіть розвинених країн на порядок відстають від темпів зростання економіки, а кількість бідного населення зростає навіть в країнах з розвиненою економікою.

Без огляду на те, що провідною тенденцією сталого розвитку соціально-економічних систем є включення всіх, особливо бідних, прошарків населення до активних економічних процесів, часто це реалізується із зазначенням, що вести бізнес з бідними важко, ризиковано і коштовно для компаній. Так, виокремлюється п’ять основних проблем в цій області: обмежена інформація про ринки, неефективне регулювання, нерозвинена інфраструктура, недостатність знань, обмежений доступ до фінансових продуктів та послуг.

Яким же чином має бути світоглядно зорієнтований сучасний суб’єкт економічних відносин для того щоб узгодити об’єктивну потребу реалізації інклюзивних бізнес-моделей та суб’єктивні економічні чинники та обмеження. В першу чергу необхідно розширити власне розуміння таких явищ як чинники та обмеження узагальнивши їх під загальним уявленням – ресурси.

Сьогодні суспільне виробництво потребує побудови соціально-орієнтованої системи господарювання, за якої соціальна сфера буде невіддільна від економічної, а економічна, в свою чергу, від соціальної на всіх рівнях: держави, компаній, місцевих громад та об’єднань тощо.

Діалектичний зв’язок їх пояснюється взаємною обумовленістю діяльності людей за створення матеріальних благ та цінностей як найважливішої умови регулювання суспільного добробуту та процесів регуляції взаємин людей щодо споживання матеріальних цінностей, благ та послуг, що забезпечує покращення умов життя та всебічне вдосконалення всіх представників суспільства. Так регулювання

взаємодії означених сфер має бути спрямоване на дотримання принципу соціальної справедливості. Інакше кажучи, те що для однієї сфери постає результатом, для іншої виявляється вихідним пунктом.

Так світоглядні і концептуальні основи інклюзивної економіки та соціальної відповідальності базою свою мають глибинне розуміння цілей і цінності процесу виробництва як такого. Сучасна економічна наука тлумачить поняття продуктивної праці надзвичайно широко. Продуктивним вважається та праця, яка в принципі спрямована на збільшення багатства та корисності. Багатством же постає все, що цінують люди. Це можуть бути найрізноманітніші явища зі сфери як матеріального, так і нематеріального. Сюди можуть входити знання, духовний досвід, душевна рівновага, почуття впевненості та безпеки, стан навколишнього середовища, емоційний фон тощо – тобто все, до чого людина може прагнути та готова докласти зусиль.

Так економічний критерій продуктивності праці не торкається питань моральної оцінки людини і суспільства та їх прагнень. Будь яке людське і суспільне прагнення що є цінністю виходячи з етичних настанов того чи іншого суспільства може постати як цінність для сфери економічного знання. В цьому полягає природній ліміт економічного способу мислення, оскільки питання цінностей виходять в інші сфери знань про людину, в першу чергу, в сферу етики.

Але це зовсім не означає аморальності економічного способу мислення. Аморальними є не економічні критерії цінності, а людські уподобання щодо цих цінностей. Можна сказати, що економічні показники, що частіше за все зводяться до вартісних показників, часто не можуть адекватно врахувати людські інтереси, оскільки останні важко піддаються грошовій оцінці.

Так, актуальним знов постає світоглядне протиставлення економіки та хрематистики, вперше концептуалізоване Аристотелем. Хрематистика – термін, яким Аристотель позначав науку про збагачення, мистецтво накопичувати гроші та майно, що ставить накопичення як самоціль, як надзадачу. Хрематистику Аристотель протиставляв економіці як цілеспрямованій діяльності щодо створення благ, необхідних для задоволення сутнісних потреб людини.

Проте протиставлення економіки та хрематистики в наш час не є таким світоглядно однозначним як протиставлення між ефективним та витратним господарюванням. Це в першу чергу протиставлення

між господарством натуральним (замкненим в своєму циклічному виробництві) та господарством, що спрямоване на задоволення потреб, що постійно зростають, в кореспонденції з кількістю людей, що постійно зростає.

Звісно, розуміючи обмеженість планетних ресурсів та неможливість перманентного зростання чисельності населення, варто задатись питанням, чи є світоглядно можливо для людства не припинити прагнути благ та багатства, але перейти від виробництва та накопичення матеріальних багатств до багатств духовних. Якщо так, то розвиток інклюзивної економіки спрямує нас не просто в сталість економії, а в розвиток та зростання – проте в інакшій сфері суспільного виробництва.

к.іст.н., доцент Кригульська Т.Б.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РОЛЬ ДИФУЗІЇ ІННОВАЦІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ

Концепція інклюзивного сталого зростання (inclusivesustainablegrowth), базові положення якої були розвинені учасниками Комісії зі зростання і розвитку, до складу якої увійшли провідні представники світового бізнесу, державних структур та наукової спільноти, відобразила різноманіття парадигм сучасного соціально-економічного цивілізаційного розвитку. Концептуальні підходи були викладені у звіті «Thegrowthreport. Strategies for Sustained Growthand Inclusive Development», що ґрунтується на ідеях людиноцентричності. Вони передбачають, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має рівні можливості, щоб задовольнити свої потреби.

Як свідчить досвід, значною мірою поступальний розвиток окремих територій та держав у цілому залежить від інноваційної активності їхнього населення. Український науковець Ю. Зайцев у своїх працях наголошує на тому, що сьогодні ми спостерігаємо процес «подолання безсуб'єктного, позаособистісного розвитку… створення людиноцентричного господарського механізму… становлення багатомірності й складності економічного життя» [1,с.80]. У ньому провідне місце, як зазначає С. Степаненко, посідає людина-новатор,

творчий індивідуум з інноваційним мисленням і новими цінностями [2,с.237]. Саме така людина спроможна стати своєрідним центром процесів інклюзивної економіки, сприяючи впровадженню нововведень.

Різноманітні теорії інноваційного розвитку, розроблені у ХХ столітті, створили підґрунтя для розуміння процесів формування інноваційної економіки. На наш погляд, процес поширення інновацій у суспільстві цікаво пояснюється на основі моделі «дифузії нововведень», або «хвилі нововведень», що була запропонована шведським науковцем Томасом Гегерстрандом (T. Hagerstrand), який є автором та співавтором близько 300 публікацій. Він у своїй роботі «Дифузія інновацій як просторовий процес» [3,с.28], показав, що поширення нововведень певними територіями має свої закономірності і може бути змодельованим.

Дифузія інновацій (англ. Diffusion of innovations), тобто поширення, розповсюдження різних економічних інновацій (нових видів продукції, технології, організаційного досвіду), на його думку, має свою типологію: дифузія розширення (інновація розповсюджується за всіма напрямами); дифузія переміщення (розповсюдження за визначеним напрямом); змішаний тип.

Томас Гегерстранд досліджував способи проходження інформації крізь систему регіонів та закономірності обміну інформацією між ними: з якою швидкістю і за якими каналами поширюються хвилі дифузії нововведень. З'ясувалося, що швидкість дифузії залежить не стільки від відстані, скільки від трансляційної спроможності окремих населених пунктів, через які вона здійснюється, а також від інтенсивності й ефективності контактів між людьми.

При вивченні дифузії інновацій важливою є швидкість поширення інновацій, яка залежить від сприйнятливості соціально-економічного середовища до інновацій. На практиці існують бар'єри дифузії (етнокультурні, політичні кордони), які не пропускають інновації. Вони потребують додаткового вивчення.

У сучасну епоху на глобальному рівні формується та поглиблюється науково-технологічна та інноваційна стратифікація країн. Внаслідок ефективного використання інноваційних рішень людство отримує можливість подолати негативні наслідки періодичних соціально-економічних потрясінь та продовжити

подальше вдосконалення теоретико-методологічних засад свого інноваційного розвитку.

Теорія дифузії інновацій пояснює закономірності розповсюдження нововведень на всіх стадіях життєвого циклу крізь призму формування попиту на інновації. Сучасні дослідження дифузії інновацій ведуться в двох напрямках. У межах першого напрямку досліджується механізм дифузії через внутрішні закономірності та чинники: швидкість, масштаб, основні ефекти від впровадження інновацій тощо. Другий напрямок акцентує увагу на коливанні рівня інноваційної активності різних країн і цивілізацій. Більшість дослідників розглядають просторову дифузію інновацій як частковий механізм їхньої еволюції, і виходять з припущення, що кожне нововведення та інноваційний процес мають свої центр і периферію, визначений провідний сектор [4,с.68].

Ідеї Т.Гегерстранда лягли в основу низки програм регіональної політики та численних теорій регіонального зростання кінця XX – початку XXI століття. Запропоновані методики використовуються для визначення розвиненості ринкового середовища в окремих регіонах і країнах світу. Оцінка або прогноз швидкості дифузії інновацій у регіонах дають можливість розробляти інноваційну політику, перспективну та вчасну для інклюзивного розвитку.

Література

1. Зайцев Ю.К. Діалектика формування, функціонування та розвитку двох гілок економічної теорії у XX – на початку XXI ст. / Ю.К. Зайцев // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – Вип. 2 (13). – С. 77–81.

2. Степаненко С. В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології): моногр. / С.В.Степаненко. – К.: КНЕУ, 2008. – 312 с.

3. Марков А.В. Институциональная трансформация социально-экономической парадигмы цивилизационного развития / А.В.Марков // Инновации. – 2012. – № 7 (165). – С. 26–31.

4. Шевчук Ю.А. Сучасна парадигма дослідження інноваційного розвитку / Ю.А.Шевчук // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. С.І.Дем'яненко. – 2012. – Вип. 28. – С. 62–70.

д. філос. н., професор Лепський М.А.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Ф'ЮЧЕРСНА ОСВІТА, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗІЇ

Задля визначення ф'ючерсної освіти як формування наукових досліджень технологій отримання, відкриття та засвоєння знань майбутнього, потрібно зробити діагностику стану освіти у сучасному, основні тренди її в майбутнє людства і, що найменше, України.

Тому зупинюся на декількох тезах діагностики стану, тенденцій освіти майбутнього, їх впливу на інноваційний розвиток та інклюзію як залученості та співпраці суб'єктів освіти.

По-перше, сучасні реформи втрачають зміст саме університетської освіти, яка формувалася як система підготовки універсаліям, універсальним практико-орієнтованим знанням. Замість універсалій, універсальних знань формуються партикуляритизми, замість університету ми отримуємо партикуляритет (про цю проблему талановито застерігав ще В. І. Вернадський [1]). Партикулярні знання орієнтують на отримання навичок з вузьким діапазоном застосування та обмеженим часовим існуванням. Саме тому «університетські» партикулярні знання застарівають кожні п'ять років та потребують нових партикулярних знаннєвих компетенцій, тому криза професіоналізму також відбувається кожні п'ять років з втратою актуальних партикулярних знань.

По-друге, суттєва руйнація системи освіти відбулася зі знищенням спрямування освіти (як державницької політики створення людини та суспільства), перш за все, у середній та вищій освіті. Якщо за радянських часів освіта була безкоштовна та спрямована на прихід у науку найталановитіших молодих людей задля рішення завдань держави, то зараз немає визначених завдань держави, не визначені критерії найталановитіших та не визначена потреба у них. Тому освіта дезорієнтована та деморалізована, як власне і викладачі та студенти. На місце орієнтації освіти та науки на вирішення державних та суспільних завдань, підготовки фахівців, кваліфікованих кадрів до національного виробництва приходить формування системи «подобається – не подобається», мода на спеціальності, вступ на будь-

яку спеціальність тільки б на бюджет (що пов'язано із зубожінням батьків та абітурієнтів у своєї більшості).

По-третє, людство, соціальний світ накопичили велику кількість знань, тому спроби лінійного та плоскінного програмування освіти як компетентної та партикулярної не впорюються з швидкими змінами та люди шукають нові альтернативні системи отримання знання. При партикулярній освітній системи люди отримують більш зручні профілі партикулярних знань та знецінюють вищу освіту.

По-четверте, стрімкий розвиток інтернету, діджиталізація, VR та AR технології, неформальна освіта та тренінги, поява великої кількості освітніх матеріалів, онлайн курсів та e-learning в цілому, з будь-якого місця та у будь-який час з власних гаджетів – все це створює велику кількість можливих альтернатив сучасній формальній освіті. Тому e-learning, неформальна освіта та індивідуальна воля формують власні комплекси навичок та компетенцій, що стає більш привабливим, аніж жорстко визначена за часом, місцем та програмою формальна освіта.

По-п'яте, існує великий розрив між динамікою завдань реального сектору економіки, реального бізнесу, сектору послуг і споживання, та знань, навичок, вмінь, які дають викладачі без досвіду у цих секторах.

Ці чинники визначають неефективність освіти, її руйнацію та виїзд великої кількості абітурієнтів у пошуках іншої освіти, іншої долі, іншого працевлаштування та життя, аніж в Україні.

Додають руйнівної сили відсутність бачення держави спрямованості науки на відкриття нових знань, новацій, та освіти для формування інноваційного розвитку. Руйнівний вплив держави на власні науку та освіту визначений візією бюджету як простору проектів, у якому освіта та наука є витратними статтями, а тому постійно скорочуються.

Підхід ф'ючерсної освіти заперечує безсуб'єктність, інерційність, руйнацію та перспективність освіти та суб'єктів освіти, тому ставиться питання не тої інклюзії, яка залучає суб'єктів освіти до дезорієнтованої та безперспективної освіти, а тої інклюзії, яка формує причетність та активність у новаційному та інноваційному розвитку. Ф'ючерсна освіта, яка визнана домінуючим трендом майбутнього у підсумовуючому 50 років аналітики майбутнього Римським клубом

«Come on! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet» (автори Ернст Вайцзеккер, Андерс Віймкан).

За докладом Римського клубу (даю за власним перекладом) освіта для майбутнього у формуванні у молоді «грамотності щодо майбутнього» (futures literacy) повинна: «ґрунтуватися на «пов'язаності» – відносини були і будуть суттю навчання; використання інформаційних технологій «цінно і ефективно тільки коли вони сприяють зв'язку між людьми»; освіта повинна «викликати інтерес, звільняти енергію і активно задіяти здібності кожного студента вчитися для самого себе і допомагати вчитися іншим»; носити ціннісний характер, корінитися в універсальних цінностях і повазі до культурних відмінностей; фокусуватися на стійкості – знання, що стосується екології, взаємозв'язку систем та сталого розвитку, з'явилося недавно і тому навчання нових поколінь відповідних дисциплін і навичкам має принципове значення; культивувати інтегральне мислення, а не обмежуватися аналітичним мисленням; виходити з плюралізму змісту, «давати молодим умам весь спектр суперечливих і комплементарних перспектив», інклюзивна освіта, в якому одні форми знання доповнювали б інші, а не виключали і відкидали їх» [2].

Саме тому цей підхід визначає повернення до універсальних знань, універсалій, ренесансу університету на новому рівні розвитку, високої технологізації та отримання конкретних знань. Все це є діалектичною єдністю всезагального (універсального), особливого (техне) та конкретного (метіса за визначенням Дж. Скотта [2]).

Ф'ючерсна освіта вирішує проблему інклюзії у відмові від маніпулятивності залучення, але у створенні інклюзії майбутнього як причетності, дієвості у діяльності майбутнього, вирішенні перспективних завдань новаційного та інноваційного розвитку.

Література

1. Вернадский, В. И. О сохранении Таврического университета / В. И. Вернадский // Вернадский В.И. О науке. Том II. Научная деятельность – Научное образование. СПб.: Изд-во РХГИ, 2002. С.262-272.

2. Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet by Ernst Ulrich von Weizsäcker, Anders Wijkman. A Report to the Club of Rome. – Springer Science+Business Media LLC, 2018. 220 p.

3. Скотт Дж. Благими намерениями государства: почему и как проваливались проекты улучшения условий человеческой жизни / Д. Скотт ; пер. с англ. Э.Н.Гусинский, Ю.И.Турчанинова. М.: Университетская книга, 2005. 568 с.

д.е.н., доцент Литвиненко Н.І.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ІННОВАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Проблемі впливу інновацій на економічне зростання присвячено чимало досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. В останнє десятиліття це питання набуло особливої актуальності у зв'язку із системною трансформацією світового суспільства від індустріального до постіндустріального і загостренням соціальних проблем.

Особливу увагу хочеться звернути на дослідження, що були опубліковані ОЄСР у 2010 році – «Вимірювання інновацій: нові перспективи» [1]. Робота присвячена надійності вимірювання інновацій та їх впливу у зв'язку з економічними, соціальними та екологічними проблемам глобалізації. Також розглядається подальший розвиток системи показників, що вимірюють інновації для соціальних цілей та соціальні ефекти від інновацій [1].

Саме це спонукало нас провести дослідження впливу інновацій на економічну систему з точки зору її інклюзивного розвитку в умовах трансформації суспільства.

У рамках інформаційного суспільства інновація – це процес поєднання фактору «інформація і знання» з іншими факторами виробництва в результаті чого ми отримуємо якісне зростання ефективності процесів або продуктів, що супроводжується зростанням додаткової цінності. Зазначимо, що «інформація і знання» виділяється як окремий і вагомий фактор лише в інформаційному суспільстві, в індустріальному він присутній у латентній формі.

Моніторинг наявної міжнародної аналітичної бази дозволив сформувати узагальнену систему показників, які можуть бути застосовані для оцінки впливу інновацій на інклюзивний розвиток

економіки (див. табл. 1). Дані отримані із статистичної бази Світового банку, що забезпечує їх якість та порівнянність.

Таблиця 1 – Показники для оцінки впливу інновацій на інклюзивний розвиток економіки

Система показників	Показники, що оцінюють	Походження
Показники фактору виробництва «праця»	Дослідники з НДР (на мільйон чоловік) Researchers in R&D (per million people)	World Bank
	Техніки з НДР (на мільйон чоловік) Technicians in R&D (per million people)	World Bank
Показники фактору виробництва «інформація і знання»	Заява на промисловий зразок, резидентів Industrial design applications, resident, by count	World Bank
	Науково-технічні журнальні статті Scientific and technical journal articles	World Bank
	Заява на патент, резидентів Patent applications, residents	WorldBank
	Заява на торговельну марку, резидентів Trademark applications, direct resident	World Bank
Показники економічних результатів	Валова додана вартість за вартістю факторів Gross value added at factor cost (current US$)	World Bank
Показники соціального ефекту від інновацій	Очікувана тривалість життя при народжені (років) Life expectancy at birth, total (years)	World Bank

Примітка. Складено автором за даними [2].

Нами було розглянуто тенденції розвитку обраних показників за період 10 років з 2007–2017 р.р. Загалом всі показники демонструють тенденцію до зростання, що говорить про позитивні тенденції розвитку світогосподарської системи, що стосується України, то більшість показників мають від'ємну динаміку [2].

Статистичний аналіз проведено на основі даних за 2008 рік, що обумовлено їх доступністю за показником «Дослідники з НДР». У 2008 році дані за цим показником охоплюють найбільшу кількість країн – 81. Результати статистичного аналізу представлено у табл. 2.

Таблиця 2 – Корреляция Спірмана між показниками за 2008 рік

Показники	Заява на промисловий зразок	Науково-технічні журнальні статті	Заява на патент	Заява на торговельну марку	Дослідники з НДР	Техніки з НДР	Валова додана вартість за вартістю факторів	Очікувана тривалість життя при народженні
Заява на промисловий зразок	1							
Науково-технічні журнальні статті	,623**	1						
Заява на патент	,773**	,797**	1					
Заява на торговельну марку	,789**	,723**	,871**	1				
Дослідники з НДР	,618**	,677**	,763**	,704**	1			
Техніки з НДР	,539**	,500**	,584**	,556**	,798**	1		
Валова додана вартість за вартістю факторів	,538**	,732**	,702**	,637**	,635**	,507**	1	
Очікувана тривалість життя при народженні	,385**	,458**	,502**	,452**	,530**	,405**	,394**	1

Примітки. 1. Таблиця складена за даними [2]
2. **. Кореляція значима на рівні 0.01 (2-сторон.).

В рамках нашої роботи ми дослідили зв’язок між фактором «інформація і знання», інноваційним процесом та соціальним ефектом. За даними табл. 2 ми спостерігаємо прямий, помірної сили кореляційний зв’язок між показниками фактору «інформація і знання» та показником «очікувана тривалість життя при народжені».

Як видно із табл. 2 існує прямий помірний зв'язок між кількістю дослідників з НДР та тривалістю життя.

Таким чином, фактори «інформація і знання» та «праця» (кількість науковців та техніків) мають вплив на тривалість життя.

Література

1. Measuring Innovation: A New Perspective [Electronic resource] // OECD, 2010: Proceedings. – Mode of access: http://www.oecd.org/sti/measuringinnovationanewperspective.htm. – Last access: 2018. – Title from the screen.

2. Data.Indicators. [Electronicresource]: Official website. – Mode of access: http://www.heritage.org/index/download. – Last access: 2018. – Title from the screen.

старший викладач Лук'яненко Н.Е.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПАТЕРНАЛІЗМ ЯК ГАЛЬМО ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯВ УКРАЇНІ

Ключовими передумовами інклюзивного розвитку є самостійність громадян, підприємливість, здатність існувати в конкурентному середовищі, достатньо високий рівень знань і вміння покращувати їхній рівень, загалом – покладання на себе більшої відповідальності за своє життя і здатність генерувати і запроваджувати нові ідеї та рішення. На рівні країни інклюзивний розвиток практично неможливий без створення умов для залучення в економічне і суспільне життя максимальної кількості ініціативних суб'єктів і забезпечення їм всім рівних шансів для конкуренції [1,с.110].

Описуючи принципові риси українського суспільства і його громадян, фахівці згадують надто поширені патерналістичні настанови, тобто очікування, що держава буде вирішувати їхню долю в економічній сфері, регулюючи розвиток і забезпечуючи добробут. Україна належить до європейських держав із найвищим рівнем патерналізму. Близько 60% населення не відчувають особистої відповідальності за стан справ у країні або навіть у своєму місті [2].

Більшість «патерналістів» вважають припустимими,

наприклад, несплату податків або хабарництво. Крім того, вони відрізняються меншим бажанням брати на себе відповідальність і нижчою підтримкою демократії. Патерналістська свідомість суперечить індивідуальним рисам, які є запорукою і рушієм інклюзивного розвитку. Замість того, щоб брати на себе відповідальність і намагатися винайти способи самостійного покращення власного добробуту патерналіст очікує, що це має зробити держава [3].

Радянський патерналізм став дуже зручним інструментом у розподілі суспільних благ. Він давав можливість незначній групі людей при владі забезпечувати собі високі стандарти життя при загальній бідності, одночасно декларуючи високу турботу держави про пересічного мешканця країни.

Психологічний аспект радянського патерналізму є гальмом на шляху інклюзивного розвитку в Україні. Радянська психологія є дуже зручним інструментом для маніпуляції, оскільки це та зачіпка, за допомогою якої сучасні політики, які вдають з себе дуже прогресивних і демократичних, у дуже цинічний спосіб використовують людські маси для задоволення своїх поточних політичних цілей.

Політичні еліти, які мають державну владу в Україні, часто не хочуть або не можуть стимулювати інклюзивний розвиток, оскільки це вимагає від них поступитися своїм впливом і надприбутками. Владу в країні має великий бізнес, тісно зрощений з політичною елітою, надприбутки яких є результатом не збільшення продуктивності виробництва, а отримання і перерозподілу ренти від нерівного доступу до благ. В умовах слабкої підзвітності, яка підтримується патерналістськими очікуваннями населення, олігархи не зацікавлені в інклюзивному розвитку.

Інклюзивний розвиток висуває більш високі вимоги до самовдосконалення, ініціативності, заповзятливості людини і загалом готовності людей до енергійної та ефективної праці. З іншого боку, інклюзивний розвиток залежить від того, наскільки для цього створюються умови на ринку праці, наскільки адекватні можливості знаходить людина для реалізації своїх здібностей, інтересів, особистісних властивостей та життєвих цінностей у професійній діяльності.

Пріоритетною у вирішенні даної проблеми повинна стати сучасна освіта, де важливу роль повинні відігравати активні новітні методи, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Громадянська освіта та виховання покликані формувати в особистості когнітивні та поведінкові норми, що включають у себе вміння міркувати, аналізувати, ставити запитання, шукати власні відповіді, критично та всебічно розглядати проблему, робити власні висновки, брати участь у громадському житті, здатність орієнтуватися і адаптуватися в нових соціальних умовах, захищати свої інтереси, поважати інтереси і права інших, самореалізуватися тощо.

Важливою складовою змісту громадянського виховання має стати розвиток мотивації до праці, усвідомлення життєвої необхідності трудової активності, ініціативи, підприємництва, розуміння економічних законів і проблем суспільства та шляхів їхнього розв'язання, готовності до соціальної творчості як умови соціальної адаптації, конкурентноспроможності й самореалізації особистості в ринкових відносинах.

Позитивним зрушенням у бік інклюзивного розвитку є нещодавня змінпа політичної еліти, тому що політики нової влади мають виражені лібертаріанські погляди. За словами нового голови держави, кожен з українців – «президент».

Література

1. Ціннісна складова модернізаційних процесів у сучасному соціумі України: кол. моногр. / [Балакірєва О.М., Геєць В.М., Сіденко В.Р. та ін.]; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2014. – С.109-121.

2. Головаха Є. Здолавши патерналізм, через 15 років Україна стане самостійною європейською державою [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page79-1294.html.

3. Кондзьолка В. Про патерналізм та реформи [Електронний ресурс]. – Доступний з: https://zbruc.eu/node/32583

аспірант Мудла Д.В.
Київський національний торговельно-економічний
університет, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах зростання глобальних викликів та кризових явищ, посилення інтеграційних процесів та нестабільності глобальної економіки - використання традиційних економічних підходів і моделей розвитку не приносить бажаного результату. У світі зростає соціальна напруга і підвищуються фактори ризику для світової економіки, що пов'язані з падінням рівня життя частини населення, чиї знання і навички в нових умовах стають незатребувані. Для більшості світових систем, в умовах глобалізації інтеграційних процесів, пріоритетними заходами є: зменшення дисбалансу між основними показниками соціально-економічного розвитку країни, подолання соціальних нерівностей та створення безпечного середовища. Зростання темпів економічного розвитку, багатьох країн, відбуваються на тлі підвищення рівня безробіття та соціальної нерівності. Проте в умовах сьогодення, для ефективного розвитку країни економічного зростання недостатньо, тому пріоритетним стає інклюзивне зростання економіки, як основи соціально-економічного розвитку країни та підвищення якості життя населення з мінімальним розшаруванням суспільства Скорочення масштабів бідності та нерівності досягається через інклюзивне зростання

Інклюзія проявляється в адаптації системи до потреб людини. Інклюзивний розвиток передбачає, що кожен суб'кт є важливим і цінним для суспільства.

Базилюк А. В, Жулин О. В вважають, що інклюзивна модель економічного розвитку – це створення максимальних можливостей для вдосконалення особистості та участі в усіх сферах життєдіяльності країни і рівний доступ до результатів праці; а інклюзивне зростання, показує рівень розвитку суспільства: задоволення власних потреб, право на працю, освіту, медицину та відпочинок, доступ до культурних цінностей, виділяючи при цьому ключові напрями розвитку, які сприяють інклюзивному зростанню: формування рівних можливостей для всіх, впровадження ефективного

розподілу доходів, доступні медицина і освіта для всіх верств населення, оплата праці, що сприятиме розвитку і реалізації людського потенціалу, масова зайнятість, стимулювання підприємницької активності, створення сприятливих умов для інвестиційно-інноваційної діяльності, гуманізація та екологізація економіки [1, с.19-29].

У багатьох прогресивних економіках, зростаюча нерівність сприяє політичній поляризації та руйнуванню соціальної згуртованості, це призводить до необхідності формування більш стійкої моделі зростання та розвитку, яка сприятиме покращенню рівня життя всіх верств населення.

Інклюзивний розвиток, науковець Вдовічена О.Г., характеризує як багатовимірний розвиток в межах середовища, сформованого державою, суспільством та бізнесом, інтеграція і взаємодія яких створює пов'язані між собою інститути, для забезпечення збалансованого розподілу всіх благ між членами суспільства, враховуючи потреби майбутніх поколінь; що сприяє обмеженню та зниженню рівня бідності, збільшенню середнього класу; зайнятості та підвищенні продуктивності праці шляхом адаптації до індивідуальних можливостей; підвищення добробуту населення та якості людського капіталу; підтримки екологічного балансу; зменшення макроекономічних і територіальних диспропорцій; формування безпечного соціально- економічного середовища [2, с.17-29].

Прушківська Е. В розділяє поняття інклюзивне зростання та інклюзивний розвиток і зазначає, що інклюзивне зростання є передумовою та індикатором інклюзивного розвитку, а підвищення рівня та якості життя населення, за рахунок забезпечення ефективної зайнятості та досягнення максимальної рівномірності у розподілі доходів, розглядає як результат інклюзивного розвитку [3,с.24-33].

Інклюзивна модель розвитку економіки, передбачає розвиток усіх територій та секторів економіки. Метою є скорочення нерівності та бідності через перерозподіл доходу та за рахунок активної участі в економічному житті різних груп населення.

Ємельяненко Л. М., Петюх В. М. стверджують, що інклюзивне зростання є складовою інклюзивного розвитку економіки і передумовою розвитку суспільства, що являє собою багатофакторний і багаторівневий процес основою якого є економіка максимальної

зайнятості та взаємодії, особливу увагу приділяючи подоланню бідності, забезпеченню продуктивної зайнятості та зміцненню соціальної інтеграції [4, с.4-10].

Отже, одним із шляхів усунення нерівномірного розвитку деструктивних тенденцій глобального характеру є зміна моделі економічного зростання. Для ефективного розвитку національних економік на глобальному рівні необхідно надати економічному зростанню інклюзивного та сталого характеру.

Інклюзивне зростання – це економічне зростання, що сприяє збалансованому розвитку економіки, справедливому розподілу благ, забезпеченню рівних можливостей для всіх верств населення та поліпшенню соціально-економічних умов. Дозволяє залучити більшу частину трудового потенціалу, що є передумовою прогресивного розвитку та покращення добробуту країни, створюючи максимальні можливості для участі в усіх сферах життя, на основі інновацій у взаємодії з усіма групами Забезпечення інклюзивного зростання за рахунок окремих заходів економічної політики неможливо в односторонньому порядку, всі суб'єкти економіки також повинні змінюватися, щоб відповідати новим викликам і вимогам ринку. Інклюзивне зростання економіки передбачає розвиток, усіх верстви населення, забезпечення рівних можливостей, рівних умов для здобуття освіти, забезпечення охорони здоров'я і безпеки, що справедливо розподіляються в суспільстві.

Література

1. Базилюк А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базилюк, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19-29.

2. Вдовічена О.Г. Інклюзивний розвиток – сучасна парадигма стійкого економічного зростання [Електронний ресурс] / О.Г. Вдовічена // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2018. – Вип. 3. – С. 17-29.

3. Прушківська Е.В. Теоретичні аспекти інклюзивного розвитку та його роль в сучасних умовах / Е.В. Прушківська, М.В. Дерев’ягін // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2018. – № 2. – С. 24–33.

4. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Дзензелюк К.В. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях. Економіка та держава. – 2019. – № 6. – С. 4-10.

д.е.н., професор Пилипенко Г.М.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ТРАЄКТОРІЇ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Наслідки трансформаційних перетворень, що охопили країни постсоціалістичної Європи у 90-ті рр. XX ст., зумовлюють необхідність більш глибоких досліджень, спрямованих на розкриття специфіки механізму інституціональних змін. Важливе місце у цьому процесі має відводитись культурологічним чинникам, які характеризують домінуючі неформальні інститути. За такого підходу відкривається можливість продемонструвати, яким чином відбувається пристосування існуючих у суспільстві неформальних правил до формальних інститутів, що були запроваджені у ході реформ.

Ступінь погодженості формальних і неформальних інститутів вважається критерієм завершеності інституціональних реформ при визначених історичних та соціокультурних умовах. Однак слід мати на увазі, що ефект історичної зумовленості розвитку не завжди є позитивним. Досвід українських ліберальних реформ є яскравим свідченням подібної залежності. Притаманність населенню одночасно невисоких показників дистанції влади й індивідуалізму при наявності амбівалентності ціннісних орієнтацій (загальний ліберальний настрій при прагненні зберегти окремі позиції бюрократії) стали основою формування й функціонування неформальних правил, які утвердили в державі бюрократичний тип координації у формі клановo-олігархічного капіталізму [1].

Неврахування специфіки домінуючих неформальних інститутів українського суспільства на початку реформ призвело до глибокої трансформаційної рецесії, зумовленої «ефектом історичної зумовленості». Цей ефект зіграв роль своєрідного бар'єру для розвитку – виникнення ситуації, коли рівноважні, однак неефективні норми, є стійкими і здатними до самопідтримання (інституційна пастка). За таких умов економічна система опиняється на неефективній траєкторії розвитку, зміна якої буде залежати від того, чи зможуть неефективні неформальні норми бути легалізованими в

інших, більш прийнятних для розвитку інституціональних формах.

Досвід реформ в деяких інших країнах є прикладом більш вдалого поступового приведення у відповідність формальних норм до існуючих неформальних інститутів. В Китаї, який вражає сьогодні високими темпами економічного зростання, «розмивання» планової економіки відбувалося еволюційно і плавно: спочатку дозвіл на існування обмеженої кількості недержавних підприємств, у подальшому – перехід до контрольованого ринку в умовах планової економіки і, на сам кінець, допущення регульованого ринку в якості вже основного механізму соціалістичної економіки. Головним у процесі лібералізації китайської економіки було те, що нові інституціональні форми втілювалися в життя замість старих тільки в тому випадку, коли вони доводили свою більш високу ефективність. При цьому активно реалізовувалася ідеологічна політика, спрямована на зміну ментальності китайського населення [2]. Ці інституціональні й поведінкові зміни поступово узгоджували формальні й неформальні інститути, модифікуючи траєкторію розвитку. Досвід інших постсоціалістичних країн також говорить про те, що становлення ринкової економіки завжди перебувало під суттєвим впливом держави, яка формувала правила гри, створювала сприятливе для розвитку інституційне середовище і, що важливо, розробляла дієві механізми примусу до виконання нововведених правил.

Отже, наукові уявлення про закономірності інституціональних змін, розуміння їх залежності від історичних і культурних умов розвитку певної країни формують підґрунтя для спрямування розвитку суспільства у бажаному напрямку. В умовах сучасної України базові формальні інститути продовжують функціонувати за зразком неефективних неформальних норм, втрачаючи при цьому універсальність, автоматизм і прозорість. Відтак, будь-які закони й урядові постанови починають діяти тільки тоді, коли приносять користь зацікавленим в них групам спеціальних інтересів. Така конфігурація інституціонального простору є вкрай неефективною і вимагає змін. Проблемою є те, що в Україні держава не може запроваджувати і підтримувати нові формальні правила у силу того, що вони становлять пряму загрозу правлячій еліті, інтереси якої вступають в конфлікт із ринковими принципами функціонування економіки.

Вихід із даної інституціональної пастки, на нашу думку, можливий тільки за рахунок поступового переходу до інших форм суспільної координації, головною з яких для українського соціуму має бути мережева координація. Як показала практика, в сучасній Україні низький авторитет держави сприяє активному розвитку економічного самоуправління на місцевому рівні і становленню інститутів громадянського суспільства («реформи знизу»). Ці процеси віддзеркалюють тенденцію формалізації існуючих неформальних норм, коли клієнтські і клановоподібні відносини в економіці і суспільстві реалізуються не в апараті верховної влади, а на місцях (місцеве самоуправління). Якими б недосконалими не вважалися ці норми з точки зору уявлень про класичний ринок, саме поступова їх формалізація з подальшою модернізацією дозволить Україні подолати «ефект колії», який заважає їй вийти на траєкторію ефективного соціально-економічного розвитку.

Література

1. Социокультурные факторы экономического развития: монография / под общ. ред. А.Н. Пилипенко; М-во образования и науки Украины, Нац. горн. ун-т. – Днепр : НГУ, 2017. – 182 с.

2. Pylypenko Yu., Pylypenko H., Lytvynenko N., Tryfonova O., Prushkivska E. Training institutional development experience of liberal transformation in Ukraine and Belarus // Науковий вісник Національного гірничого університету – №4. – 2019. – С.178-185.

д.е.н., професор Пилипенко Ю.І.
здобувач Алєксєєнко Д.П.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИРОБНИЦТВА ЛОКАЛЬНИХ СУПІЛЬНИХ БЛАГ

Необхідною складовою сучасної економіки є суспільний або публічний сектор, який відіграє важливу роль у створенні ефективних умов розвитку для суспільства у цілому. За рахунок функціонування даного сектору забезпечується задоволення потреб населення в тих благах, які об’єктивно є життєво необхідними, проте з різних причин у багатьох випадках не можуть бути надані за рахунок механізмів

ринкового саморегулювання. Саме тому від ефективності процесів виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільних благ в країні прямо залежить поточний рівень добробуту її громадян, потенціал його підвищення а, отже, й сама можливість для подальшого соціально-економічного прогресу суспільства.

Необхідно зауважити, що певним продовженням дискусії навколо проблематики суспільних благ є концепція локальних суспільних благ американського економіста Ч. Тібу. Вчений, досліджуючи аспекти децентралізації економічного розвитку країн, звернув увагу на особливості надання суспільних благ в межах локальних територій. На його думку саме децентралізація сприяє як більш повному з'ясуванню уподобань споживачів в тих чи інших локальних суспільних благах, так і більш ефективному розподілу ресурсів на їх виробництво. Досягається це, на переконання Ч.Тібу, через механізм урівноваження, з одного боку, обсягу та якості таких благ, які надаються у певній місцевій громаді, та, з іншого – необхідного рівня витрат на їх виробництво та рівня податків, які готові сплачувати місцеві мешканці за їх споживання [1].

Саме територіальний критерій, який запропонував Ч. Тібу, і до сьогодні є найбільш поширеним ідентифікатором визначення специфіки локальних благ, їх місця серед інших благ суспільного призначення. Такий підхід, на нашу думку, не можна вважати прийнятним, оскільки він відображає лише результат класифікації суспільних благ за територіальним критерієм, опис території, на якій відбувається рух благ між економічними суб'єктами.

Для визначення сутності даних благ пропонуємо скористатися відомим підходом до конструювання категоріального апарату економічної науки, запропонованим А. Старостіною. На її думку, «будь яка економічна категорія чи поняття має складатися з трьох основних складових. Перша складова описує найбільш суттєву сторону явища, яке досліджується. За допомогою другої складової дослідник повинен вказати на те, яким саме чином відбувається розгортання сутності явища в рамках певного, чітко визначеного змісту. Нарешті, використовуючи третій, останній компонент визначення категорії (поняття), ми маємо вказати до якого саме результату в економічній системі призводить реалізація даного явища» [2, с.7].

Використовуючи даний підхід, можливо, на наш погляд, визначити локальні суспільні блага як сукупність предметів, явищ та продуктів праці, призначених для задоволення колективних потреб локальної групи суб'єктів, виробництво яких потребує попередніх узгоджених дій та які характеризуються певною комбінацією властивостей неможливості виключення будь-якого суб'єкта із процесу споживання та індивідуального вибору обсягу споживання, а також відсутністю при цьому суперництва між споживачами.

Сутнісні риси інституціонального середовища виробництва локальних суспільних благ можна отримати на основі представлення суспільства як взаємодії людей, діяльність яких упорядковується нормами й правилами поведінки в економічній, політичній, правовій та соціокультурній сферах. Оскільки правила й норми є результатом діяльності людей, які еволюціонували у формах звичаїв, традицій, стереотипів поведінки, конвенціональних угод, юридичних законів та ін., то вони не можуть складати зміст власне взаємодій.

А значить, вони не можуть бути включеними в структуру суспільства. Ці феномени урегульовують взаємодії і завдяки цьому формують інтегративні якості суспільства як системи. Вони зберігають систему від руйнації (забезпечують її цілісність), а також визначають її структурну організацію. По суті, інституціональний устрій можна розглядати як структурований нормативний порядок суспільства. Т.Парсонс стверджує, що такий порядок є ядром суспільства, яке розглядається як система [3]. Відповідно, інституціональний порядок, який встановився внаслідок виконання інститутами своєї упорядковуючої функції, є наділндивідуальним явищем.

Враховуючи той факт, що врегулювання діяльності людей у сфері надання суспільних благ здійснюється виключно на основі правил, то категорію «інституціональне середовище локальних суспільних благ» можливо визначити як сукупність правил, що упорядковують діяльність людей по досягненню колективних цілей у сфері виробництва благ, які не можуть бути отримані для певної спільноти через ринок.

Література

1. Tiebout C. A pure theory of local expenditures // The journal of political economy, 1956. – Vol. 64, №. 5. – P. 416-424.

2. Старостіна А., Кравченко В. Сутність та практичне застосування методики конструювання категоріального апарату

економічної науки (на прикладі понять «глобалізація» та «підприємницький ризик») / А.Старостіна, В.Кравченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Випуск 128. – 2011. – К.: КНУ. – С.5-10.

3. Парсонс Т. Система современных обществ [Текст] / Т. Парсонс; перевод. с англ. Л.А. Седова и А.Д. Ковалева; под ред. М.С. Ковалевой. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 270 с.

к. филос. н., доцент Повзло А.Н.
НУ «Запорожская политехника», м.Запорожья

ИНКЛЮЗИВНЫЙ ХАРАКТЕР ДИАЛЕКТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ

В нашей экономической и философской мысли актуализация исследования социокультурного контекста становления системы инклюзивного (всеохватывающего) управления в Украине все-таки имеет место быть (хотя не в такой мере, как это происходило и происходит в ведущих странах мира на протяжении XX–XXI веков). Однако, научные и логические основы управления бизнесом и предпринимателями в большей степени имитируется, в связи с чем сфера управления в сфере мелкого и среднего предпринимательства осуществляется на «кустарном» уровне. Все это необходимо исправлять, а именно: научные (диалектические и логические) схемы и модели управления открыто и понятно доводить до «массового потребителя», то есть до предпринимателя и бизнесмена (что и является основной целью нашего исследования). На данный момент мы имеем в экономической и философской науке методологическую неразбериху и разноголосицу в отношении определения стратегических ориентиров в управлении.

И это сразу негативным образом сказывается и проявляется впрактической плоскости. Можно сказать, что философско-теоретический анализ относительно проблем управления не преодолел своего «субъективного» уровня. Выходу на «объективный» уровень в выработке стратегии и тактики управленческой политики нашего молодого государства будет способствовать, на наш взгляд, развитие нового направления вотечественной социальной науке – «диалектики

инклюзивного управления». В современных условиях формируется новый более широкий социокультурный контекст стратегии развития управления в масштабах планеты, диктующий нашей социально-экономическо-философской мысли совершенно иную методологию в тактическом определении прогрессивных и «работающих» моделей управления в Украине XXI века. В связи с этим, основная задача «диалектики и философии инклюзивного управления» на современном этапе будет заключаться в теоретическом обобщении практических (применяемых в бизнесе) управленческих «схем», а на выходе: синтезирование «объективной диалектической модели» управленческой деятельности. Философия, со своей стороны, должна способствовать (своим методологическим инструментарием) выведению «кустарных и стихийных» способов и методик управления, используя кантовскую терминологию, из состояния «вещи в себе» в состояние «управление для себя», т.е. систематизировать и упорядочить их для бизнеса, для всей сферы предпринимательства, для каждого конкретного предпринимателя. Теперь очень важно, какая диалектическая модель управления ляжет в основу современной системы управления. Мы предлагаем свою (экспериментальную) модель управления, которая имеет вид и сущность диалектической спирали. В частности, если по ней идти зигзагообразно (это называется «кровеносной системой» управления), то эта спираль – наглядно-образное отображение философско-логической сути одного из центральных (в частности для диалектики Г. Гегеля) законов диалектики – закона отрицания отрицания. Философский смысл этой схемы и закона для управления в том, что действия руководителя и подчиненного должны осуществляться последовательным, преемственным путем от исторического к логическому и наоборот. Если же по этой спирали опускаться резко прямолинейно сверху-вниз, снизу-вверх (а это называется «становым хребтом» управления), то получается центральный (в частности, по К.Марксу) закон единства и борьбы противоположностей, который схематично и по смыслу в сфере управления демонстрирует, что существует не только прямое управление (в схеме – это синий цвет линий управления), но одновременно и обратное управление (в схеме – это красный цвет линий управления), S и O управления меняются местами. Оба они действуют по диалектической сути соотносительно как разноименные, так и одноименные «векторы» управления, что в

будущее может стать важной предпосылкой перехода цивилизации от управления к самоуправлению. То есть управление – это есть единство и борьба прямой и обратной связи управленческих отношений, действий, программ, целей. Например, мы знаем, что государство – это субъект упр., а объект – институты гражданского общества. При обратном управлении все осуществляется наоборот. Этот закон говорит о том, что если в управлении отсутствует обратная связь со стороны гражданского общества, то, значит, отсутствует само управление, а если отсутствует управление, то, значит, и отсутствует, в конечном счете, само государство, так как нет гражданского общества и поэтому некем управлять или командовать.

В чем же реальность и продуктивность данной диалектической схемы управления? В важности её методологической сущности. Например, именно исходя из сущности этой логико-диалектической схемы-спирали, необходимо объяснять, в определенном плане, причины исчезновения Советского Союза. Ведь в социальной практике развития и управления цивилизацией государство и гражданское общество постоянно должны меняться местами. Об этом в 1516 году писал в своем известном произведении «Утопия» Т. Мор. А в СССР в последние десятилетия его существования этого не делалось, и в 1991 году от страны осталась одна командно-административная система управления, и управления не институтами гражданского общества, а просто неорганизованной «массой» людей, которые не осознали своей исторической миссии, так как они были поражены, как заметил известный философ
А. Г. Спиркин, «параличем» индивидуальной свободной воли. Это может ожидать и наше государство, если мы не сделаем из своего прошлого соответствующие выводы. Кстати, буржуазная, либерально-демократическая система управления так же не идеальна. Подтверждением этому может послужить недавно завершившиеся президентские выборы в США. Поэтому, «матерый» У.Черчиль и отметил следующий исторический факт: «Демократия несовершенна, но ничего лучше человечество пока не придумало». А Генри Форд (владелец заводов, пароходов, автомобилей) метко подчеркнул, что «демократия начинается с зарплаты рабочему 15дол. в час», т.е. экономика вместе с управлением первичны.

д. е. н., професор Прушківський В.Г.
аспірант каф. ЕТтаП Литовка В.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Металургійні підприємства України за останні роки мали значну кількість викликів, які зумовлені національними та світовими чинниками, що й обумовило їх активно впроваджувати передовий досвід розвитку корпоративної культури як одного із факторів посилення конкурентоспроможності.

Світова практика впровадження засад корпоративної культури свідчить, що універсальної моделі її використання не існує. Корпоративна культура як складна ієрархічна система, що здатна до саморозвитку, потребує певної адаптації до історично вироблених ментальних моделей поведінки. Проте емпіричні дослідження [1–2] свідчать, що формування корпоративної культури залежить як від загальної стратегії компанії, так і окремих функціональних стратегій підприємства, таких як управління людськими ресурсами, виробництво, маркетинг та ін.

Корпоративна культура впливає як на процес формування стратегії, так і на процес реалізації стратегії [2]. Зокрема, на етапі формування вона суттєво впливає на вибір стратегії, тоді як у фазі її реалізації може бути як стимулюючим фактором, так і нездоланним бар'єром. Вплив культури на обох етапах зумовлений впливом на інтерпретаційні схеми чи ментальні карти керівництва, а також керівників середнього та нижчого рівня. У процесі формулювання стратегії, корпоративна культура являє собою орієнтир, в якому діють ті, хто приймає стратегічні рішення. Між корпоративною культурою та функціональними стратегіями також існує зв'язок. Наприклад, корпоративна культура впливає на маркетингову стратегію компанії щодо виходу на ринок, зокрема стосовно вибору між інноваційною стратегією та імітаційною стратегією. Також ефективність стратегії управління персоналом залежить від її сумісності з корпоративною культурою.

При формулюванні стратегічного розвитку важливим інструментом є матриця оцінки культурного ризику, яка запропонована Г. Шварцем і С. Девісом. Дана методика дозволяє ідентифікувати ступінь відповідності корпоративної культури і стратегії компанії [1]. Зокрема, вони виділяють чотири основні підходи до вирішення проблем несумісності стратегії та культури організації: ігнорування культури, що протидіє ефективному впровадженню стратегії; підлаштування системи управління під культуру організації; зміна культури під вимоги стратегії, що є дуже складним процесом, оскільки вимагає багато часу і ресурсів; зміна стратегії для її налаштування під культуру організації для досягнення успіху компанії у довгостроковій перспективі.

У розрізі практичного досвіду гармонізації корпоративної культури та стратегії підприємств в Україні розглянемо особливості на металургійних підприємств, які входять до групи «МЕТІНВЕСТ» [3]. Важливо відмітити, що група «МЕТІНВЕСТ» з огляду на виклики діяльності в 2015–2016 роках, а саме нестабільну політичну та економічну ситуацію в Україні, зниження цін на світових сировинних ринках, переглянула свою стратегію, оскільки нові виклики спричинили нові правила ведення бізнесу. «МЕТІНВЕСТ» запустив процес оновлення корпоративної стратегії, в рамках якої Група планує зосередитися на розвитку нового асортименту продукції. З огляду на вищевказані стратегічні зміни компанія активно займається питаннями вдосконалення корпоративної культури. При цьому отримуючи високі оцінки, про що свідчить її перемога в спеціальній номінації «Корпоративна культура» в рейтингу журналу Leadership Journey. «МЕТІНВЕСТ» визначає власну корпоративну культуру як сплав різних історій міст, епох і культурних традицій, що ставить перед компанією значні виклики. Зокрема, зацікавити людей різних поколінь і субкультур з різними ціннісними орієнтирами та інтересами, зберігати традиції металургійної галузі та одночасно надати можливості молоді для реалізації їх новим ідеям та інноваціям.

Отже, для металургійних підприємств в умовах мінливого зовнішнього середовища корпоративна культура виступає в якості важливого стратегічного інструменту, що орієнтує структурні підрозділи на досягнення загальних цілей і реалізацію місії компанії.

Література

1. SchwartzH., Davis S. Matching Corporate Culture and Business Strategy. M.: AMACOM, American Management Associations, 1981.

2. Şentürk F. та Ergün E. Corporate Culture and Business Strategy: Which strategies can be applied more easily in which culture? International Journal of Business and SocialScience. Volume 8. Number 6. June 2017. pp. 80–91.

3. Больше, чем сталь. Социальный отчет 2015–2016.URL:https://metinvestholding.com/ru/responsibility/socialreports(дата звернення: 05.10.2019).

к. соц. н., доцент Ратушна Т.О.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

В сучасних умовах швидке і стале економічне зростання та підвищення рівня якості життя населення пов'язується з реалізацією концепції інклюзивного розвитку, яка передбачає залучення всіх верств населення до продуктивної економічної діяльності, рівномірний розподіл доходів, рівноправну та активну участь у суспільному житті й прийнятті рішень.

Інклюзивний розвиток є довготерміновою стратегією та має ширші цілі ніж збільшення показників ВВП, оскільки концентрується, перш за все на людському потенціалі, впровадженні інноваційних підходів в управлінні, творчості та інтелектуальній діяльності. При цьому потрібно враховувати характеристики і можливості територій й наявність ресурсів, що дозволили б реалізувати цілі інклюзивного розвитку. Більша частина таких ресурсів зосереджена в містах як економічних, технологічних, інноваційних та соціокультурних центрах.

В розрізі інклюзивного зростання розвиток міст повинен базуватись на їх самоідентифікації та ключових конкурентних перевагах, здатності оперативно реагувати на швидкоплинні технологічні зміни та забезпечувати комфортне середовище проживання людей в регіонах та країні загалом [1].

Як зазначає А. Кожина «…існує низка факторів, що потребують урахування в процесах забезпечення інклюзивного місцевого розвитку. Передусім, це рівень безробіття та бідності,

нерівність, міграція населення, місцева ідентичність, маргіналізація, соціальне забезпечення, доступність товарів і послуг, зокрема у сфері охорони здоров'я, освіти, інфраструктури тощо» [2, с. 21]. Дійсно ці фактори мають важливий вплив в розрізі територіального інклюзивного розвитку, особливо в міському середовищі, де вони посилюються за рахунок інтенсифікації взаємодій та внутрішній диференціації.

Підходи до вирішення пов'язаних з цими чинниками проблем визначені в Доповіді про хід здійснення Нової програми розвитку міст і Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року та охоплюють чотири теми:

– активізація управління та участі громадянського суспільства;

– зміцнення фінансових механізмів: створення фінансових структур для залучення стійких інвестицій;

– розвиток потенціалу та зміцнення людських ресурсів;

– технології та інформація: розширення використання технологій для отримання відкритих даних в цілях моніторингу і більш ефективного управління міським розвитком [3].

Відповідно до цих напрямків можна виокремити наступні соціокультурні чинники, що будуть позитивно впливати на інклюзивний розвиток міст:

1. Ефективне та підзвітне управління з широким залученням громадян до прийняття рішень; використання різних форм громадської участі (в тому числі і з застосуванням інтернет-технологій, що дозволить розширити участь молоді).

2. Розвиток інфраструктури, підвищення рівня якості життя населення, мінімізація загроз і ризиків безпекового характеру; впровадження принципів енергоефективності та раціонального природокористування, що позитивно впливатиме на залучення інвестицій.

3. Забезпечення рівного доступу до інфраструктури і основних послуг (в тому числі освітніх та медичних); сприяння забезпеченню продуктивної зайнятості та гідної роботи для всіх категорій населення; забезпечення гендерної рівності у всіх сферах життєдіяльності; поширення цінностей здорового способу життя; забезпечення можливостей отримання якісної освіти, що дозволить розвивати та продуктивно використовувати наявний людський капітал.

4. Використання технологій та інновацій для покращення життя та здійснення ефективного управління, наприклад, впровадження концепції Smart City, яка спрямована на вирішення міських проблем за допомогою застосування інноваційних інформаційно-комунікативних технологій.

Врахування цих чинників при розробці програм і стратегій розвитку міст дозволить забезпечити в довгостроковій перспективі стійкий соціально-економічний розвиток територій та підвищити якість життя населення.

Література

1. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи : наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор М. І. Мельник. Львів, 2019. 55 с.

2. Кожина А. В. Фактори інклюзивного місцевого розвитку: підходи до класифікації. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2018. № 4. С. 21–30.

3. New Urban Agenda. URL: http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf (дата звернення 27.09.2019).

старший викладач Сидорук І.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Поглиблення розшарування суспільства, збільшення частки бідного населення внаслідок фінансово-економічних криз призвело до появи нової актуальної парадигми економічного розвитку країн – інклюзивного економічного зростання. Інклюзивне зростання має на меті, в першу чергу, скорочення нерівності в розподілі доходів та підвищення добробуту населення.

Відповідно до Стратегії економічної інклюзивності на 2017–2021 рр., ухваленої ЄБРР, прискорення переходу країн до інклюзивної ринкової економіки можливе за рахунок сили приватного сектора для

створення економічних можливостей для усіх.

Найбільш повно цілям інклюзивного зростання відповідає розвиток соціального підприємництва. Уперше термін «соціальне підприємництво» вжив нобелівський лауреат Мухаммад Юнус, засновник Grameen Bank. Цей банк видавав мікрокредити бідним жителям індійських сіл. Соціальним підприємництвом можна також вважати серію кросівок «Адідас» для людей з проблемами опорно-рухового апарату, партію дешевих вітамінізованих йогуртів «Данон» для Азії, дешеві протимоскітні сітки BASF.

Соціальне підприємництво – «підприємницька діяльність, націлена на пом'якшення або розв'язання соціальних проблем, на інноваційну, суттєву та позитивну зміну у суспільстві». Соціально відповідальні підприємства не є благодійними організаціями, вони функціонують на комерційній основі в таких галузях, як освіта, охорона довкілля, боротьба з бідністю й за права людини. Як правило, це малі та середні підприємства.

У регіонах України соціальне підприємництво ще не набуло поширення, але в США та Європі воно активно розвивається й підтримується. Американський та європейський погляд на соціальне підприємництво дещо відрізняється. У США це будь-яке підприємництво, прибуток якого спрямовується на «добру справу», у Європі – підприємницька діяльність на користь громади, наприклад, працевлаштування людей з обмеженими розумовими й фізичними можливостями. Отже, соціальне підприємництво можна розділити на дві групи: перша – підприємства, що надають соціальні, освітні та медичні послуги населенню; друга – підприємства, які створюють можливості для працевлаштування й соціальної інтеграції вразливих верств.

Найбільш влучне, на нашу думку, визначення соціального підприємництва використовується міжнародними фондами, створеними для розвитку та підтримки соціально-економічної діяльності в країнах, що розвиваються (ASHOKA): це інноваційна підприємницька діяльність, мета якої – здійснення соціальних перетворень у суспільстві й громадах. Це визначення охоплює обов'язкові ознаки соціального підприємництва:

– соціальні дії – цільова спрямованість на розв'язання або пом'якшення наявних соціальних проблем регіонів, позитивні вимірні соціальні результати;

– інноваційність – утілення в життя нових унікальних підходів, що дають змогу збільшити або якісно покращити соціальну дію;

– самоокупність і фінансова стійкість – спроможність розв'язувати соціальні проблеми до тих пір, поки це необхідно, та за рахунок доходів, що отримуються від власної діяльності;

– підприємницький підхід – здатність соціального підприємця бачити недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, що матимуть довгостроковий позитивний вплив на суспільство в цілому.

Отже, виклики, які постають перед світовим товариством, вимагають переходу до нового етапу розуміння сутності малого підприємництва, теоретичного та практичного дослідження його ролі в розв'язанні соціальних проблем. Інклюзивне зростання економіки країн можливе лише за рахунок розвитку соціального підприємництва, яке сприяє повноцінній та продуктивній зайнятості й забезпеченню гідної праці для всіх верств населення.

Література

1. Малий І. Й. Імплементація концепції інклюзивного розвитку в практику регулювання зайнятості населення [Електронний ресурс] / І.Й. Малий, Л. М. Ємельяненко, К.В. Дзензелюк // Ефективна економіка. – 2018. – № 12. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/ op=1&z=6776.

2. Прушківська Е.В. Теоретичні аспекти інклюзивного розвитку та його роль в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Е.В.Прушківська, М.В.Дерев'ягін // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2018. – № 2. – С. 24-33. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_5.

3. Стецик А. Р. Суть поняття «соціальне підприємництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com /4_SND_2014 /Economics/10_156351.doc.htm.

4. Тютюнникова С.В. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності [Електронний ресурс] / С.В.Тютюнникова, К.Л.Пивоварова // Бізнесінформ. – 2018. – № 8. – С. 105-111. – Режим доступу: http://oaji.net/articles/2017/727-1541079352.pdf.

к. е. н., старший науковий співробітник Снігова О.Ю.
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Враховуючи євроінтеграційну спрямованість України, необхідність забезпечення інклюзивного розвитку як такого, що поєднує стійкі темпи економічного зростання з підвищенням рівня, якості життя людей та забезпеченням економічної, соціальної і територіальної єдності країни, стає одним з державних пріоритетів [1]. Його ефективна реалізація потребує дослідження теоретичних аспектів інклюзивного розвитку як базису практичних напрацювань з формування державної політики, розробленої з урахуванням цих потреб та вимог.

При вивченні проблем інклюзивності отримали розвитку два взаємопов'язані напрями: дослідження інклюзивності процесу (інклюзивне зростання, інклюзивний розвиток) та інклюзивності об'єкту (інклюзивне суспільства, інклюзивний регіон, інклюзивне місто тощо).

В дослідженнях інклюзивності процесу категорія «inclusive» (залученість) частіше використовується в контексті, де основна увага більше приділяється економічному зростанню, ніж розвитку. Інклюзивне зростання - це зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до виробничої діяльності, забезпечити більшій частини населення переваги щодо отримання більш високого рівня доходів і поліпшення умов життя. У порівнянні з простим економічним зростанням інклюзивне базується на більш широкому базисі в усіх секторах економічної діяльності та є більш стійким в сенсі зниження соціальної напруженості [2]. Лише згодом з'явилися дослідження проблем інклюзивного розвитку, де ці питання підіймалися в межах концепції сталості, з акцентом на соціальних, екологічних, технологічних та інноваційних аспектах.

Відповідно й в регіональному економічному розвитку отримала поширення концепція «Інклюзивного росту», яка стосується не лише темпів та тенденцій зростання, але й базується на дотриманні певних принципів. Просте економічне зростання може призводити та

спричиняти соціальну і економічну ізоляцію регіонів та окремих громадян. Це, певним чином, спричинило вивчення проблем саме подолання регіональної відособленості та дезінтеграції як напрям забезпечення інклюзивності регіонального розвитку, але не сприяло активізації досліджень питань інклюзивного регіону.

Поняття «інклюзивний регіон» у науковій та практичній площині достатнього розвитку не отримало. З точки зору дослідження інклюзивності об'єкту найбільшу розробленість отримало поняття «інклюзивне суспільство», яке визначається як суспільство, яке не фокусується на расових, статевих, класових, вікових, географічних відмінностях осіб та соціальних груп та забезпечує рівність можливостей і залучення усіх членів суспільства до створення соціальних інститутів, які регулюють соціальну взаємодію.

Більший розвиток отримала категорія «інклюзивний розвиток регіону» або «інклюзивний місцевий розвиток» – як розвиток, який здійснюється на зростанні залученості обсягів трудового потенціалу регіону до виробничої діяльності та забезпечує збільшення частки населення, що отримує більш високий рівень доходів і поліпшення умов життя. Також використовується категорія «регіон інклюзивного розвитку» – регіон, в якому реалізуються принципи інклюзивного розвитку та забезпечується доступ до можливостей, до розподілу результатів економічної діяльності та відображає здатність місцевої влади створювати або формувати зростання на інклюзивних засадах. Проте, останнім часом, виходячи з поширення застосування концепції нової регіоналістики, активізувалися дослідження з проблематики інклюзивного розвитку регіону. Так, визначено категорію інклюзивного регіону як «регіону, який зростає, включає всіх його жителів в доступ до можливості для сприяння більшого економічного зростання». Для досягнення цієї мети знедолені громади повинні мати доступ до найважливіших ресурсів, таким як зручні варіанти транспортування, професійна підготовка і доступне житло. Сприяння більш всеосяжної моделі економічного зростання не тільки покращує якість життя маргінальних груп населення, а й зміцнює регіон в цілому, покращує нашу економічну конкурентоспроможність і сприяє стійкому зростанню.

Таким чином, інклюзивний регіон – регіон, який створює умови ефективного соціально-економічного розвитку місцевої спільноти на засадах:

– соціальної включеності: здатності усіх мешканців (у тому числі найбільш маргіналізованих) брати участь у розвитку регіону та прийнятті рішень;

– фізичної включеності: здатності усіх мешканців отримувати доступ до місцевих ресурсів, житла та послуг на підставі рівних можливостей та справедливого розподілу пільг;

– економічної включеності: здатності усіх мешканців (у тому числі знедолених) брати участь і сприяти економічному зростанню регіону;

– та шляхом зміцнення місцевих громад, підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки, що досягається використанням інструментів «нової» регіональної політики, дотриманням принципів децентралізації із одночасним подоланням регіональної дезінтеграції та забезпеченням економічної, соціальної і територіальної єдності країни.

Література

1. Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth: [Електроннийдокумент] Доступз: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en#featuresofthetargets

2. Commission on Growth and Development (2008), Growth Report: Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development, the World Bank. [Електронний документ] Доступ з: http://siteresources.worldbank.org/ EXTPREMNET/ Resources/489960-1338997241035/ Growth_Commission_ Final_Report.pdf

Ph.D, lecturer Spulber D.
Ph.D, full professor Amoretti G.
DISFOR, University of Genoa, Genoa, Italy

ACTIVE AGING AS INCLUSIVE DEVELOPMENT

One of the characteristic of this century is the prolongation of the expectancy of life. Thanks to the evolution of medicine, to rich diet and to the quality of life we can say that the aging population process can be saw

as a new phenomena in the history of the society. Once we affirm this we shall take in mind that by other side we have yes a low mortality but also a low fertility. The increase of longevity from one side and the reduction of the fertility is going to create a gap on population on generational exchange

We are living in a society with a demographic revolution in a society that become older. According to United Nations data the number persons aged 60 years and over is expected to be more than double by 2050 and to more than triple by 2100, rising from 962 million globally in 2017 to 2.1 billion in 2050 and 3.1 billion in 2100.

As it was show by EUROSTAT the % of older people 65 years and more will be around 30 % in 2060 and in the same time the working age forces are shrinking. For this purpose we can say that improving of the process of Active Ageing is important for to face to this unbalanced demographic situation: increasing of old people that means from financial point of view increasing of retired people and in the same time decreasing of labor force and as indicated in EU Report 2015: EU would move from having four working-age people for every person aged over 65 years to about two working-age persons

Ageing is a part of the life. It should be lived as whole live was done. In my work I will stress some points regarding the opportunities supported by different education or research call for proposal, I will try to show which financing support is gave by EU in the field of ageing, Starting from historical steps in How Ageing process became important for politician or for deciding actors

What have been done and what is expected for future?

Methodology used: empirical analysis of official EU, WHS, UNESCO, UNICEF documents focusing on the field of ageing and their participation to the society building also aspects of silvers economy will be took in consideration

But firstly let's check some historical steps.

The first definition of active ageing has been done by World Health Organization:

«Active ageing is the process of optimizing opportunities for health, participation and security in order to enhance quality of life as people age. It applies to both individuals and population groups».

14 December 1990 – The United Nations General Assembly voted to establish October 1 as the International Day of Older Persons as recorded in Resolution 45/106.

6 December 2012 – The Council of the European Union adopted on 6 December the Guiding Principles for Active Ageing and Solidarity between Generations, which should serve as a checklist for national authorities and other stakeholders on what needs to be done to promote active ageing beyond the European Year 2012. Each of the 19 Guiding Principles, jointly agreed by the Social Protection and the Employment Committees, relate to one of the three dimensions of the European Year: employment, social participation and independent living.

And now let's see what support is offered from European Commission in «Active Ageing» field. European Commission through delegated Agencies support Ageing by financing the projects regarding the Old People and their wellbeing.

In 2015 WHO replaces the focus on Active ageing with the focus on Healthy ageing emphasizes the need for action across multiple sectors and enabling older people to remain a resource to their families, communities and economies.

WHO defines Healthy Ageing «as the process of developing and maintaining the functional ability that enables wellbeing in older age». Functional ability is about having the capabilities that enable all people to be and do what they have reason to value. This includes a person's ability to:

– meet their basic needs;
– to learn, grow and make decisions;
– to be mobile;
– to build and maintain relationships;
– to contribute to society.

Healthy Ageing is the focus of WHO's work on ageing between 2015–2030. Healthy Ageing replaces the World Health Organization's previous Active ageing: a policy framework developed in 2002. Healthy Ageing, like Active Ageing, emphasizes the need for action across multiple sectors and enabling older people to remain a resource to their families, communities and economies.

Today in a society where quite each country in the world is experiencing growth in the number and proportion of older persons in their population active aging became a new challenge.

Life is learning and education in third age play an important role in active aging Education in later life can be part of active ageing, it can

become a new beginning and finally can be perceived as way of including older people in social life.

References

1. Amoretti G.F., Spulber D. Varani N. Active Ageing, Carocci, Roma, 2017.

2. European Commission (2015). The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the EU28 Member States (2013-2060)

3. World Health Organization (2002). Active ageing: a policy framework. URL: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020

4. World Health Organization Global strategy and action plan on ageing and health URL: https://www.who.int/ageing/WHO-GSAP-2017.pdf?ua=1

старший викладач Федорченко О.К.
НУ «Запорізька політехніка», м.Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА – НОВИЙ ПІДХІД ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Глобалізація світової економіки дає поштовх до економічного зростання країн і визначає нові підходи до формування економічної політики.

На сучасному етапі досягнення інклюзивного економічного розвитку є метою підвищення добробуту суспільства. Саме така ідея була проголошена на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, який відбувся у 2018 році.

Уперше термін «інклюзія» було запропоновано в 1970-х роках у США під якою розуміли збільшення міри участі громадян, у вдосконаленні соціальних процесів. «Термін «інклюзивний розвиток» відображає розуміння того, що добробут суспільства складається не тільки із зростання реального ВВП і матеріальних доходів населення, а включає в себе такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інших» [1]. Інклюзивний розвиток передбачає надання людям рівних можливостей для реалізації людського потенціалу незалежно від статі, віку, місця проживання тощо. Це дає змогу враховувати інтереси всіх

верств населення і в подальшому уникнути суперечностей в суспільстві.

На Всесвітньому економічному форумі в Давосі запропонували для визначення економічного розвитку країни орієнтуватись не на показники ВВП, а на Індекс інклюзивного розвитку. Крім рівня ВВП, індекс враховує 11 додаткових параметрів. Наприклад, коефіцієнт розшарування суспільства за доходами, за рівнем бідності, за рівнем державного боргу та інші.

На форумі було здійснено аналіз інклюзивного розвитку 103 країн, серед яких 28 розвинених країн і 75 – це країни, що розвиваються.

«За результатами дослідження серед розвинутих країн-лідерів увійшли Норвегія, Ісландія Люксембург, Швейцарія, Данія. Групу країн, що розвиваються, очолили Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія, Польща [4].

Україна входить до групи країн, що розвиваються, яка за рівнем інклюзивного розвитку посіла 49 місце і відповідно загальне 78 місце із 103 країн. «Україну обігнали такі країни, як Перу, Філіппіни, Бангладеш і навіть Гондурас [3, с.59]. За сукупністю балів Україна має найгірший показник серед усіх країн Європи.

Відставання економіки України пов’язують із втратою Криму, війною та руйнуванням найбільшого промислового регіону Донбасу, внутрішньою та зовнішньою міграцією, макроекономічними ризиками, такими як низьке зростання ВВП, інфляція, процентні ставки, що стримують потік інвестицій в країну, надмірний рівень корупції, відсутність належної правової бази, але негативні явища в економіці України почали накопичуватися ще з 90-х років і обсяги промислового виробництва скорочувалися щорічно.

«За роки незалежності реальний ВВП України скоротився на 35%. Згідно з даними Світового банку, це найгірший результат у світі за останні 25 років. «ВВП інших країн зріс з мінімальним приростом у Барбадосі (8,9%) і Таджикистані (10,6%) й максимальним – у Китаї (зріс більше, ніж у 10 разів)» [2,с.419].

Ситуація в Україні на сьогодні залишається дуже складною. Про це свідчать низький стан розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, рівень життя населення, забруднення навколишнього середовища та багато інших факторів. Україні

відведена роль сировинного придатку для високо розвинутих країн і постачальника дешевої робочої сили.

Використання концепції інклюзивного зростання повинно бути націлено на гідну оплату праці, доступність і якість освіти і медицини, створення сприятливих умов для інвестування, підвищення економічної конкурентоспроможності, екологізація економіки, підвищення соціальної безпеки для всіх верств суспільства, суттєве підвищення ВВП і як наслідок зростання індексів інклюзивного розвитку країни.

Для того, щоб Україна в найближчі часи стала високорозвиненою країною, у неї для цього є всі умови. Зокрема вона має багаті природні ресурси, виробничу сферу, родючі землі, висококваліфікований науково-технічний людський капітал, який необхідно повернути з-за кордону, надати гідну зарплату і гідні умови праці.

А для ефективного розміщення продуктивних сил країни необхідно створювати наукомісткі виробництва, виготовляти нове технологічне обладнання для підвищення конкурентоспроможної продукції на світовому ринку.

Література

1. Манцуров І.Г. Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення / І.Г. Мануров // Економіка України – 2018. – №10. – С.73.

2. І. Манцуров Міжнародні стандарти інклюзивного розвитку як основа формування ефективної економічної політики держави. / І.Манцуров, Д. Манцуров, Я. Храпунова. // Європейська економіка – 2018. – №4 (67). – с.413–437.

3. Рейтинги… Рейтинги… Рейтинги // Маркетинговое исследование в Украине – 2018. – №1(86). – С.37-61.

4. Индекс инклюзивного развития [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://blog.liga.net/user/enazimko/article/29373

к. філос. н., доцент Цимбал С. М.
НПУ імені М. П. Драгоманова, м. Київ

МЕНЕДЖМЕНТ БАГАТОМАНІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ

Менеджмент багатоманітності впроваджується сьогодні в систему управління організацією для розвитку інклюзивного середовища, характерними ознаками якого повинні стати соціальна згуртованість та соціальне включення. Професійна самореалізація суттєво впливає на соціальну адаптацію представників різних гетерогенних груп, але виникає проблема суперечності між продуктивною зайнятістю та штучним створенням низькооплачуваних робочих місць для формального працевлаштування вразливих верств населення. «До вразливих верств населення в Україні необхідно віднести осіб з інвалідністю, жителів віддалених населених пунктів, членів багатодітних сімей, окремі групи мігрантів, малозабезпечені верстви населення, внутрішньо переміщених осіб. Традиційно до груп з підвищеним ризиком соціального відчуження, як і в більшості країн світу, відносять ВІЛ-інфікованих, хворих на СНІД, туберкульоз, осіб, які відбули покарання з обмеженням або позбавлення волі на певний строк, безпритульних, представників національних меншин» [3,с.43].

На рівні конкретної організації, коли традиційні підходи управління для вирішення проблеми подолання соціального відчуження в колективі виявляються неефективними, менеджмент багатоманітності стає актуальною інновацією, яка сприяє розробці та впровадженню заходів щодо включення всього персоналу в процес прийняття управлінських рішень та їх реалізацію. Концепції менеджменту багатоманітності дозволяє розробити нові дієві механізми подолання опору змінам, дотримуватися гендерного балансу, долучити громадські організації, розвивати культуру інклюзії в організації. О. Нартюк пропонує розглядати інклюзію економічно активного населення у сфері зайнятості як «активний соціально-економічний процес включення у соціально-трудові відносини соціально вразливих категорій економічно активного населення, які за ознаками віку, статі, стану здоров'я тощо, зазнають дискримінаційних обмежень та виключення в ході реалізації своїх трудових прав у соціально-трудових відносинах на ринку праці» [1,с.49].

Протягом багатьох років в Україні одночасно відбуваються

процеси впровадження ідей інклюзії в усіх сферах людської життєдіяльності та загострення соціального відчуження. Бідність, безробіття, як наслідок – масова трудова міграція, відіграють негативну роль в розвитку нашого суспільства, знижуючи громадянську активність дорослого населення. Зазначені проблеми не можуть вирішуватися окремо на державному, регіональному або місцевому рівнях, значним недоліком такої політики стає ігнорування та відсутність популяризації принципів менеджменту багатоманітності на рівні організаційної культури. Підприємства малого та середнього бізнесу мають можливість швидше реагувати на соціальні та економічні зміни на місцевому рівні, потреби у сфері зайнятості представників гетерогенних груп своєї громади. Але для ефективної роботи їм потрібні менеджери, які усвідомлюють потенціал розвитку гетерогенного середовища в організації та колектив працівників, який приймає та підтримує зазначені ідеї.

Необхідно виділити три ключові принципи впровадження менеджменту багатоманітності в організацію, що відіграють вирішальну роль у формуванні корпоративної культури, цінності якої будуть побудовані на ідеях інклюзії. Перший – зацікавленість керівництва у створенні сприятливих умов для розвитку культури інклюзії в організації; другий – планування механізмів її впровадження (заходи та методи); третій – долучення всього колективу до процесу прийняття управлінських рішень та їх реалізації стосовно розвитку інклюзивного середовища. Як зазначають економісти, «інклюзивний підхід має довгострокову перспективу, оскільки основна увага приділяється продуктивній зайнятості як засобу зменшення розшарування суспільства за рівнем доходів та підвищення рівня життя менш забезпечених верств населення, і в кінцевому результаті збережена екологія і здорове суспільство виправдають зусилля на впровадження інклюзії»[2,с.179].

Отже, наявність серед персоналу організації представників різних гетерогенних груп повинно підтримуватися та заохочуватися на державному, регіональному та місцевому рівнях. Водночас, керівникам необхідно усвідомлювати позитивні вплив розвитку інклюзивного середовища: впровадження менеджменту багатоманітності в систему управління сприяє не тільки зростанню рівня соціальної відповідальності перед населенням, але й збагачує соціальний досвід кожного працівника, що дозволить підвищити

продуктивність праці персоналу та конкурентноздатність організації.

Література

1. Нартюк О. Інклюзія як організаційно-економічний механізм оптимізації зайнятості економічно активного населення / О. Нартюк // Україна : аспект праці. – 2015. – № 1. – С.43-49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2015_1_9.

2 Сапун В.К. Концепція інклюзивного зростання в економіці / В.К. Сапун, В. Р. Селезньова // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – 2018. – № 10. – С. 177-181.

3. Цымбал С. Вклад системы образования в решение проблемы социального неравенства / С. Цымбал // International Dialogueson Education: Pastand Present (IDE-OnlineJournal). – 2016. – Vol.3. – № 3. – P. 41-48. – Режим доступу: https://www.ide-journal.org/wp-content/uploads/2016-volume-3-number-3-вклад-системы-образования-в-реше/.

к. філос. н., доцент Чумак О.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах XXI століття економіки більшості країн світу все частіше зіштовхуються з проблемами бідності та поглиблення соціально-економічної нерівності як у межах окремої країни так і на світовому рівні. Ці тенденції актуалізують питання інклюзивної моделі сталого зростання національної економіки як важливої основи для зменшення рівня бідності в Україні та забезпечення європейських стандартів життя для її населення.

У найбільш широкому розумінні, інклюзивне зростання має забезпечити рівні можливості для реалізації власного людського потенціалу кожній людині, незалежно від соціально-економічних умов, що склалися в країні, статі, місця проживання, етнічних коренів та позитивно впливати на добробут більш широких верств населення, не наносячи при цьому непоправної шкоди навколишньому середовищу [1, с.5].

В Україні, на жаль, стратегія інклюзивного зростання поки що

відсутня. Реалізуються лише окремі заходи щодо виконання урядової «Стратегії подолання бідності». Натепер в Україні за межею бідності проживає понад 60% населення (з стандартами ООН межа бідності 5 дол. на день і 150 дол. на місяць). У США межа бідності встановлена на рівні 1200 дол. на місяць, у країнах Європи – 420 дол. Це збігається зі звітом МВФ, яким Україну названо найбіднішою країною Європи з найменшою зарплатою. Середня зарплата в Україні на січень 2019 р. ледве досягла 264 Євро (для порівняння: у Молдові –324 €, у Польщі – 1102 €, у Німеччині – 3700 €). В Україні існує і таке ганебне для цивілізованого світу явище, як бідність серед працюючих. Кожен п'ятий працюючий бідний. В країні також найвищий рівень експлуатації найманих працівників у Європі. Частка зарплати в собівартості продукції, за даними Національної академії наук, становить лише 6,5%, тоді як у європейських країнах – більше 30%. Затверджені в Держбюджеті соціальні стандарти вдвічі менші за фактичні показники. Наприклад: прожитковий мінімум для непрацездатних осіб затверджений в держбюджеті на 2019 рік – 1497 грн., а фактичний прожитковий мінімум за січень 2019 року за інформацією Мінсоцполітики становив 2910 грн. [2].

Наведені вище дані свідчать про те, що головною причиною високого рівня бідності українського населення є низький рівень доходів. Він пов'язаний тісно із іншими негативними чинниками, які визначають її особливості в Україні, зокрема: недосконале законодавство; кризові явища в економіці та війна на Сході країни; нераціональна структура національної економіки; непомірне оподаткування; неефективна державна та регіональна соціально-економічна політика органів влади; тотальна «прихватизація» всього, зокрема й стратегічних підприємств енергетики та промисловості; кримінальне походження більшої частини капіталів і концентрація їх у руках олігархів і владної еліти; сліпе, бездумне виконання програми «шокової терапії» (з початку 2014 року ціни на газ і тарифи збільшилися в 11,7 разів); значний відплив капіталу за кордон (в офшори щороку з України виводиться понад 10 млрд. доларів) та ін. Всі ці причини не мотивують населення до формування заощаджень, інвестицій, інновацій, а лише обмежують доступ до можливостей і результатів праці.

Але Україна може змінити вектор свого розвитку і стати успішною, процвітаючою країною, створивши власну інклюзивну модель економічного зростання, адже має для цього потужний

природний і людський потенціал. Пріоритетом такого зростання має стати підвищення якості життя населення за рахунок формування економіки з високою зайнятістю та суспільства з його мінімальним розшаруванням.

У напрямку будівництва національної моделі інклюзивного зростання економіки і подолання бідності в країні необхідно здійснити наступні зміни: в економічній сфері базовою моделлю зробити інноваційну замість нинішньої сировинної; у сфері державного регулювання економіки створити ефективну грошово-фінансову та податкову системи; у виробничій сфері забезпечити державну підтримку для розвитку наукомістких, енергозберігаючих технологій у промисловості та сільському господарстві, підприємницькому сектору; у соціальній сфері не протиставляти людину суспільству, а виявляти справжню турботу про неї, не обмежуючи її прав і свобод, гарантувати рівну можливість для всіх громадян здобути якісну освіту та отримати належне медичне обслуговування, а також зайнятість і гідну оплату праці, створюючи нові робочі місця; в освітній та культурній сферах зробити ставку на розвиток інтелекту та культури українського народу. Інклюзивному зростанню сприятимуть також: екологізація та гуманізація економіки; створення відповідних інклюзивних економічних інститутів, які сприятимуть та заохочуватимуть участь великої маси людей у різних видах соціально-економічної діяльності, що створюють умови для найкращого використання їхніх талантів і майстерності, реалізації їх вибору, участі у генеруванні інклюзивних інновацій; розвиток інклюзивних ринків праці через залучення у роботу уразливих верств населення, інтеграцію молоді, жінок, людей з інвалідністю, людей похилого віку; соціальна згуртованість і активність у суспільстві.

Література

1. Авдокушин Е.Ф. Инклюзивное развитие: основные направления, базовые предпосылки и возможные ограничения / Е.Ф. Авдокушин, В.Н. Иванова // Вопросы новой экономики. – 2014. – №3(31). – С. 4-13.

2. Павловський А. Як подолати бідність в Україні. [Електронний ресурс] / Андрій Павловський // LB.ua – 2019. – 25 лютого. – Режим доступу: https:// lb.ua/blog/ andriy_pavlovskiy/420573_yak_podolati_bidnist_ukraini.htm

к. ф.-м. н., доцент Шандрівський А. Г.
Академія сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного, м. Львів,
к.е.н., доцент Шандрівська О.Є.
магістрант Шандрівський В.А.
НУ «Львівська політехніка», м. Львів;

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІРИ

Концепція сталого розвитку, яка в останні роки набуває рис соціально-інклюзивного підходу до генерації економічного зростання, впливає на розвиток окремих територій, держав, громадськості. Стурбованість громадськості повільним та недосконалим процесом трансформації економічного розвитку у суспільний прогрес змушує носіїв та законодавців трансформаційного процесу створювати процеси, які роблять наслідки економічного зростання більш відчутними, тобто інклюзивними для громадськості чи певних суспільних груп. Аналізу проявів інклюзивності економічного зростання в контексті ідей відродження національної економіки державотворення приділено недостатню увагу.

Якщо на рівні окремих країн стан економічного розвитку вимірюється індексом інклюзивності розвитку, IDI, який більш ґрунтовно оцінює розвиток відносно загальноприйнятих рейтингів на основі ВВП на душу населення, то для локальних територій (окремих міст, припортових регіонів тощо) наслідки економічного зростання можна оцінити до прикладу, показниками соціально-економічного розвитку та якості (комфортності) життя населення чи ведення бізнесу на окремих територіях України в контексті галузевих, технологічних, територіальних, соціальних чи інших пропорцій, інноваційних пріоритетів економічного розвитку; оцінкою рівнів еластичності динаміки розвитку цих територій тощо.

До прикладу, значний невикористаний потенціал економічного розвитку локальних територій спостерігається у портових регіонах, який може бути реалізований завдяки активізації річкових перевезень, на які чекає бізнес, і які, на жаль, сьогодні не є

ринковоутворюючим чинником розвитку прилеглих територій. Йдеться про потенціал річкового транспорту у контексті прямого впливу на економіку прилеглих територій (внаслідок підвищення ефективності транспортних процесів) та опосередкованого – шляхом розвитку інфраструктури цих процесів. Зважаючи на необхідність значних інвестицій у розвиток суміжних галузей – річкової супраструктури (суден) та інфраструктури (річкових портів), ініційовані потребою у зростанні інтенсивності річкових перевезень, вимагають радикальної переорієнтації логістики для представників багатьох галузей економіки, принаймі зі сторони бізнесу прирічкових територій. Стимулювання попиту на річкові чи будь-які інші перевезення додасть поштовху до зростання кон'юнктури транспортних перевезень, активізації різних груп стейкхолдерів, формування відповідної кількості робочих місць та зниження еластичності у міграції населення, зростання добробуту, створення підґрунтя для поширення лояльності серед громадськості.

В умовах гібридної війни утвердження проявів інклюзивності економічного зростання стає важливим завданням для зміцнення та просування ідеї відродження національної економіки. Ідеї інклюзивності, які гостро відчуваються суспільством, активно поширюють мас-медія, оцінюючи ставлення громадськості до економічних та політичних проблем розвитку держави – з'являються ток-шоу на телебаченні, які ретранслюються на Інтернет-платформах, з'являється таргетована політична реклама тощо. Для ідентифікації прикладних аспектів інклюзивності трансформаційних процесів економічного зростання в умовах гібридної війни політичні аналітики використовують методи аналізу конкретного випадку, контент-аналіз, інтент-аналіз, аналіз статистичних даних, експертні оцінки тощо.

Реагування громадськості на суспільно-політичні процеси (до прикладу, щодо анексії Криму і перенесення сценарію його відторгнення на території ОРДЛО відповідно до формули Штайнмаєра) засвідчило змогу громадянського суспільства взаємодіяти із силовими структурами держави, а в умовах певної політичної кон'юнктури здатність компенсувати його розгубленість та слабкість, демонструючи відродження української національної ідеї. А це означає наявність значного інклюзивного потенціалу громадянського суспільства не лише у вирішенні питань економічного зростання, а й реалізації безпекових та оборонних, чи інших можливостей держави. Крім того, звернення до

проблематики інклюзивного підходу у генерації економічного зростання, безпеки держави тощо з боку громадянського суспільства завідчує глибоку залученість громадянського суспільства у процеси державотворення, його економічний розвиток, усунення бар'єрів, які існували між громадськістю, мас-медіа, бізнесом, Воєнною організацією держави тощо – усіма зацікавленими стейкхолдерами у державотворенні.

Можна констатувати, що поширення концепції інклюзивного розвитку, яка логічно виникла із ідей сталого розвитку суспільства з його ідеями позитивної соціальної відповідальності бізнесу, держави, окремого індивідууму, толерантного відношення до проблем українського суспільства (міграції, людей з особливими потребами, переселенців, воєнних дій в ОРДЛО тощо) формує умови для глибокого залучення зацікавлених груп стейкхолдерів у процеси трансформації результатів економічного зростання у суспільний прогрес. В умовах гібридної війни утвердження інклюзивності проявів економічного зростання стає важливим завданням для утвердження ідеї відродження національної економіки. Провідне місце у цих процесах відводиться процесу формування громадської думки.

практичний психолог Шепелева Л.Н.
Helping Hand Company, Inc., г. Бостон, США

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК ЧАСТЬ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ИЗМЕРЕНИЯ

В книге «Свобода и ответственность на работе: философский взгляд на реальные события» Питер Костенбаум и Питер Блок рассуждают так: «Мы не в полной мере понимаем, что такое ответственность. Мы думаем, что люди хотят уйти от нее. Мы уверены в том, что ответственность – это что-то, что возлагается на нас. Мы возлагаем ответственность на других людей и для этого разрабатываем целые схемы поощрений и наказаний. Эти убеждения настолько доминируют в нашей культуре, что считаются практически истиной, хотя на самом деле именно они уводят нас в сторону от того, чего мы на самом деле хотим».

С великой ответственностью приходит великая сила. Ответственность нельзя возложить, ее можно только взять. Все мы

привыкли ждать, что улучшения придут извне. Мы ждем подъема экономики, снижения стоимости недвижимости, выпуска нового продукта, более выгодных цен, больших вложений в рекламу. Легко стать жертвой внешних обстоятельств, тратить время и силы на надежды и фантазии о том, как бы наша жизнь изменилась, если бы поменялся мир. И мы верим, что «изменение мира» может стать ключом к улучшению наших достижений. А правда в том, что нельзя контролировать внешние обстоятельства.

Единственное, что вы можете контролировать, – собственные мысли и поступки. Но этого достаточно, если (и это очень важно!) вы их полностью контролируете. Не думайте, будто ответственность – пассивное состояние. Наоборот. Настоящая ответственность в полной мере отражает реальность, заставляет делать выбор и отвечать за его последствия. Она дает силы для действий, но нужно смотреть правде в глаза и верно оценивать ситуацию.

Ощущение своей ответственности и готовность принять ее определяют все ваши действия: от построения личных отношений до эффективной работы. Как только вы поймете, что истинная ответственность – ваш выбор и вы его полностью контролируете, все сразу изменится. От сопротивления вы перейдете к действиям, вместо ограничений увидите возможности, а средние результаты уступят место выдающимся достижениям. В конце концов, отвечаете вы по большому счету только перед собой. И определяете рамки ответственности тоже вы. И чтобы стать успешным, вы должны развивать в себе честность по отношению к себе и смелость самостоятельно мыслить, действовать и получать результаты. Ответственность – не последствия. Это свободный выбор.

Пока вы принимаете окружающее как нечто «данное», навязанное, с чем, в лучшем случае приходится мириться, вы продлеваете нежелательные для вас аспекты окружающего. Это в особенности относится к вашему ближайшему окружению, но до некоторой степени и к более отдаленному и «общественному».

Подумайте, например, о таком вопросе, как благоустройство улиц: если бы люди считали эту часть окружающего предметом своей заботы и своим окружением, наши города скоро стали бы значительно чище. Но отношение «хорошо, я-то в конце концов ничего не могу с этим сделать» уничтожает возможность необходимого переустройства окружающей среды.

Основное препятствие к полной, здоровой ответственности – это стремление считать своим собственным только то, что делается произвольно, «намеренно». Всех остальных своих действий человек старательно не осознает. Но чтобы взять ответственность за свою жизнь и все, что с ней и вокруг происходит, нужно научиться осознавать. Осознавать, что происходит с тобой и вокруг, замечать сегодня больше чем вчера, изучать свои состояния, потребности, чувства. Уметь разговаривать с ними, распознавать. Особенно в современном мире, когда людям очень трудно сосредоточиться. Лишь в таком аспекте мы можем говорить об ответственности как движущем факторе изменений.

Ответственность – осознание того, что у вас всегда есть выбор: в нашей жизни нет слова должен. «Вы должны» – значит, что вы не хотите этого делать, но делаете, потому что «так надо». Если позиция «должен» означает бремя, отсутствие свободы и как минимум не очень хорошие результаты, то осознание выбора подразумевает совершенно иное развитие событий. Если вы выбираете что-то, то можете приложить все свои силы и добиться успеха. Это абсолютно другое состояние духа. Вы выбираете свои действия, их результаты и последствия. И выбираете, потому что вам это нравится! Вы даже не можете объяснить, почему вы сделали такой выбор.

Сама природа ответственности заключается в понимании того, что все мы имеем свободу выбора. Она лежит в основе ответственности. Свободу невозможно отделить от ответственности. Свобода – это способность самостоятельно и осознанно принимать решения. Выбирать из имеющихся возможностей. Но не только – это способность самостоятельно и осознанно действовать. При развитой ответственности человек склонен рассматривать успехи и неудачи как результат собственной активности, а не объяснять все внешними факторами.

Ответственность – способность человека предвидеть свои действия или бездействия и жить с этим. Это жизненно необходимое качество, без ответственности мы не развиваемся. Это результат твоего собственного выбора или устранения от выбора. Я должна понимать, что мой поступок или отсутствие поступка будет иметь последствие. Мы сами маленькими шагами выбираем ту жизнь, которую получаем. Мы даже можем считать себя суперответственными, но, не осознавая каких-то своих действий, поступков, проявлений, не замечая их, мы, оказывается, становимся

безответственными, с удивлением обнаруживая, что пришли не туда, куда собирались.

Ответственность – конечная точка принятого вами выбора. Даже когда вам сказали – делайте так, и вы делаете, хотя понимаете – это может быть неверно, и это ваша ответственность, потому что вы выбрали делать это.

Ответственность нужно развивать, ей нужно учить. Большинство людей остается в инфантильными. Их биологический возраст меняется, а психологический может стоять на месте. И характеризуется это неготовностью принять на себя ответственность. У этих людей всегда кто-то виноват, если что-то не получается. Ответственный человек - это тот, кто допускает и признает, что его проблема вызвана его образом существования, тем, что он внутренне переживает.

Ответственность позволяет человеку искать пути решения проблем, выходы из собственной неудачи, а не уходить в чувство вины и заниматься самогноблением. Кроме того, ответственная личность радуется собственным успехам, получает радость от своих достижений и подкрепляет тем самым собственную мотивацию достижения.

Я предполагает мир, а мир – это Я. Оба эти понятия нуждаются друг в друге. И, вопреки расхожим утверждениям, они движутся вместе: в общем и целом, чем больше человек сознает себя, тем больше он сознает мир, и наоборот.

Эта нераздельная связь Я и мира одновременно предполагает ответственность. Это понятие подразумевает «ответ», способность «отвечать на что-либо». Другими словами, я не могу стать собой, если не буду непрерывно отвечать миру, частью которого являюсь.

Литература

1. Koestenbaum P., Block P. Feedom and Accontability at Work: Applying Philosophic Insight to the Real World. Pfeiffer, 2001. Костенбаум, Питер и Блок, Питер. «Свобода и ответственность на работе: философский взгляд на реальные события». Информация дается на английском языке.

2. Фромм, Эрих. Бегство от свободы». АСТ, Москва, 2009.

3. Ялом, Ирвин. Экзистенциальная психотерапия. Москва, «Класс», 1980.

к. н. з держ. упр., доцент Юрченко В.І.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Стихійний характер структурних зрушень в економіці України в процесі реалізації реформ найбільш руйнівно проявився в продовольчому комплексі. За останні десятиліття в аграрному секторі країни відбулися значні зміни: сформувалося багатоукладне сільське господарство з різноманіттям організаційно-правових форм, спостерігаються глибокі зміни в структурі виробленої продукції, у виробничій структурі підприємств, зросла значимість фермерських господарств та особистих підсобних господарств у виробництві сільськогосподарської продукції. Аграрно-економічні реформи, проведені в останнє двадцятиріччя, дозволили закласти основи багатоукладної економіки, частково здійснивши ряд земельних перетворень, принципово змінивши організаційно-правові форми сільськогосподарських організацій.

Сучасну ситуацію в агропромисловому комплексі можна охарактеризувати як досить суперечливу. З одного боку, відбувається спад сільськогосподарського виробництва з руйнуванням виробничого потенціалу сільськогосподарських організацій, з іншого – у наявності існують приклади вдалого пошуку форм і методів адаптації до сучасних надзвичайно жорстких умов існування організованих господарств.Практичний досвід України та інших країн наочно свідчить про те, що ефективність підприємницької діяльності грунтується на конкуренції і зовсім не гарантує успіх, незважаючи на різноманіття форм і способів «пристосування» до інновацій. У зв'язку з цим велике значення набуває активізація досліджень теоретико-методологічних основ і практичних питань розвитку форм господарювання в багатоукладній аграрній економіці. Значимість вирішення зазначеної проблеми підвищується у зв'язку з необхідністю вжиття невідкладних заходів щодо виведення аграрного сектора економіки з тривалої кризи. Стабілізація і пожвавлення сільськогосподарського виробництва, створення сприятливих умов для розвитку форм господарювання – це не тільки важливе

економічне завдання, але і складна економічна проблема.

Інклюзивний розвиток характеризується тим, що держава з її інститутами розглядається в глобальному контексті, який відіграє найважливішу роль з точки зору розвитку [1, с.21]. При цьому мається на увазі, що плоди глобалізації повинні приносити вигоду всім країнам на основі принципу соціальної справедливості, добросовісної конкуренції, справедливої торгівлі, множити суспільне надбання народів, підвищувати рівень і якість життя людей. Інклюзивний розвиток покликаний мінімізувати негативні наслідки нерівномірності міжнародного розвитку та сприяти руху держави шляхом прогресу.

Інклюзивний розвиток регіонів, насамперед, показує рівень розвитку суспільства, а саме: можливість задоволення власних потреб, право на працю і відпочинок, освіту, медицину, доступ до культурних цінностей та інших прав. Актуальність інклюзивного розвитку пов'язана з тим, що у всіх країнах постійно зростає розшарування населення. Інклюзивне середовище передбачає, що кожна особистість відчуває важливість свого життя і залучена у різні види діяльності [2, с.10]. Держава зобов'язана дати можливість кожній людині реалізувати свій потенціал, бути активним повноцінним членом суспільства та отримувати таку частину результатів праці в результаті розподілу, яка дозволить забезпечити відтворення.

Найбільш розвиненими формами господарювання в аграрному секторі України є акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю. Вони входять в другу категорію з хорошим фінансовим станом. Для того, щоб зазначені організаційно-правові форми отримали вищу оцінку і могли увійти в категорію з найкращими фінансовими результатами, їм необхідно: проводити всебічний аналіз своєї діяльності для пошуку невикористовуваних резервів; грамотно проводити маркетингову політику, планувати і прогнозувати можливості кооперації з переробними і збутовими підприємствами; використовувати фінансову підтримку з метою зміцнення їх виробничої діяльності; покращувати структуру виробництва, ліквідувати збиткові галузі, посилити розвиток вигідних на даному етапі виробничих галузей; визначати можливі варіанти погашення кредиторської заборгованості на основі існуючих пільг, відрахувань і кредитів, продажу надлишкового майна, використання орендних відносин.

Отже, необхідно систематизувати основні проблеми, що стримують інноваційний розвиток підприємництва в аграрному секторі України в умовах інклюзивного розвитку реогіонів: нестача фінансових коштів в початковій стадії формування кооперативів; недостатня взаємодія структур національного рівня при формуванні кооперативів; недостатня інформованість населення про суть діяльності кооперативів та можливості їх організації в рамках державних програм; низький рівень державної підтримки кооперативів, недосконаліть законодавства, недостатнє бюджетне фінансування; відсутність державних програм щодо розвитку кластерів в аграрному секторі.

Література

1. Базилюк А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В.Базилюк, О.В.Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19-29.

2. Єрмак С.О. Дескриптивні характеристики інклюзивного зростання як інноваційного вектора соціально-економічного розвитку країни / С. О. Єрмак // Проблеми економіки. – 2017. – № 4. – С. 8-14.

к. н. з держ. упр., доцент Юрченко В.І.
магістрант каф. ОіО Драгниш М.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожний суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості для задоволення своїх потреб. Вона розширює традиційні моделі економічного зростання, зосереджуючи увагу на рівності людського капіталу, рівня та якості життя людей, якості навколишнього середовища, соціального захисту, продовольчої безпеки, доступу до ключових ресурсів, розподілу доходу та багатства.

Ступінь розвитку країни, суспільства можна аналізувати за економічними показниками, зокрема за показником валового внутрішнього продукту (ВВП). Проте він, як і багато інших показників економічного розвитку, є лише неповним вираженням

реального розвитку країни, суспільства. Будучи саме економічним індексом, ВВП вказує на сукупність загального споживання в країні, не враховуючи майнового розшарування, стану освітньої системи, екологічної ситуації та загального задоволення рівнем життя.

Тож на Всесвітньому економічному форумі в Давосі було запропоновано індекс інклюзивного розвитку (ІІР) як альтернативний до ВВП показник для загальної оцінки стану економічного розвитку країни. Індекс викликаний роками орієнтації на кількісне збільшення національного доходу в збиток подолання нерівності в суспільстві та перспектив майбутніх поколінь.

В індексі інклюзивного розвитку є усього 12 показників, згрупованих за 3 групами. Ріст і розвиток відображає ВВП на душу населення, ВВП на одного працівника, очікувану тривалість життя, зайнятість населення. Інклюзивність показує коефіцієнт розшарування суспільства за доходами, рівень бідності, коефіцієнт розшарування суспільства за розподілом багатства, медіанний дохід. Показники інклюзивності виражають ступінь нерівності в суспільстві. Наступність поколінь і стійкість розвитку – це скориговані чисті заощадження, парникова інтенсивність ВВП, державний борг, коефіцієнт демографічного навантаження. З усіх цих індексів складають спочатку групові індекси, опісля виводять підсумковий – їхнє середнє арифметичне.

Економісти ВЕФ сформували індекс на основі вибірки 103 країн, дані про які були наявні в тих кількісних показниках, із яких розраховувався сам індекс. Країни були поділені на дві основні групи: передові економіки та економіки, що розвиваються. До останньої групи країн були включені не лише сировинні, експортно-орієнтовані економіки, країни з невисоким економічним потенціалом, а широкий спектр країн, які не дотягують до рівня країн із високим рівнем доходів. Так, наприклад, низка країн із розвиненими економіками за кількісним показником в ІІР мають менші позиції, ніж країни з економіками, що розвиваються. Азербайджан, Литва, Латвія та Угорщина (країни, що розвиваються) випереджають США, Японію, Ізраїль, Іспанію (розвинені країни). Такий розрив між країнами можна пояснити і самим дизайном методології індексу, адже погана екологічна ситуація в країні (КНР) або великий зовнішній борг (Японія) впливають на позиції країн в рейтингу, попри високий і стабільний приріст ВВП.

Основними перевагами впровадження інклюзивного зростання для України є те, що вона дає поштовх економічному підйому без застосування жорстких заходів, приділяє увагу диверсифікації

економіки (туризм, інтелектуальні розробки тощо), враховує проблеми екології та соціальної несправедливості.

Також необхідно зауважити недоліки впровадження концепції інклюзивного зростання для України, а саме: неготовність законодавчої бази, недооцінення проблеми зовнішнього боргу країни, потреба фінансових вкладень при запуску.

Ще й досі для великої кількості економік спроби експортно-сировинної орієнтації зі стрімким ресурсним виснаженням і нехтування життєвими стандартами населення негативно впливають на перспективи в умовах чергових структурних трансформацій світової економічної системи та світового політичного порядку.

Поява нового аналітичного інструменту – індексу інклюзивного розвитку, який оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення, по-перше, дозволяє більш глибоко досліджувати державні політики, а, по-друге, дозволяє виявити приховані можливості економік світу з одночасного розширення як економічного розвитку, так і соціальної інклюзивності. Адже «залізні закони капіталізму» (як їх називають економісти) довгий час стримують системи перерозподілу доходів більшості країн саме через відсутність державної політики, спрямованої на ті «ключові індикатори», з яких і складається нормативна складова частина індексу інклюзивного розвитку.

Література

1. Мироненко Є.В. Трансформаційні перетворення господарської системи в контексті глобалізаційних змін. Центр навчальної літератури. 2017.

2. Cann O. The Inclusive Development Index 2018. World Economic Forum. 2018. URL: http://reports.weforum.org/the-inclusive-development-index-2018/press-release/.

3. Ranieri, Rafael; Ramos, Raquel Almeida (March 2013). «Inclusive Growth: Building up a Concept» (PDF). Working Paper 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth. ISSN 1812-108X. Retrieved 13 January 2015.

4. The Inclusive Development index 2018. World Economic Forum. 2018. URL: http://reports.weforum.org/the-inclusive-development-index-2018/technical-notes-and-sources/

СЕКЦІЯ 2
ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

д. е. н., доцент Андрющенко І.Є.
викладач Гараба С.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ – ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Глобальний вимір, полягає у впорядкуванні факторів впливу та розвитків на динаміку та характер соціальної інформації що до посилення економіки країни, міжнародних економічних зв'язків, економічної взаємозалежності держав, поширення новітніх технологій та єдиних стандартів життя.

Інклюзивний розвиток економіки – це процес структурних економічних змін, який супроводжується політичною та соціальною активністю держави, забезпечує підвищення економічного розвитку, добробуту на основі максимальної зайнятості, індивідуальну й соціальну безпеку, рівний доступ до можливостей та послуг для широкого кола населення з використанням міжнародної практики.

Інклюзивний розвиток економіки являє собою комплексне багатофакторне явище, тому для забезпечення його ефективності необхідно виявити явні та латентні фактори з метою їх подальшого використання відповідно до міжнародних цілей розвитку.

Інклюзивний розвиток економіки можна класифікувати за типом його зростання екстенсивний та інтенсивний. Екстенсивний розвиток забезпечується за рахунок свого економічного кількісного збільшення (залучення додаткових фінансових, трудових і природних ресурсів). Інтенсивний розвиток забезпечує економічний зріст за рахунок підвищення ефективності інноваційних та технологічних процесів, рівня професійної підготовки кадрів, зростання виробництва.

До ключових факторів інклюзивного місцевого розвитку можемо віднести показники, які в інтегрованому вигляді складають

Індекс інклюзивного розвитку, IIP (Inclusive Development Index).

Індекс інклюзивного розвитку (IDI) – це щорічна оцінка економічних показників 103 країн, яка вимірює, як країни працюють в одинадцяти вимірах економічного прогресу на додаток до ВВП. Має 3 колони; зростання і розвиток; включення і; справедливість між поколіннями – збалансоване управління природними і фінансовими ресурсами.

IDI – це проект Системної ініціативи Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє економічного прогресу», метою якого є інформування та забезпечення сталого і всебічного економічного прогресу за допомогою поглибленого співробітництва між державним і приватним секторами за допомогою інтелектуального лідерства та аналізу, стратегічного діалогу і конкретного співробітництва, в тому числі прискорення соціального впливу через корпоративні дії.

Він складається вже три роки і включає 12 показників, які об'єднані в три групи за чотирма окремими кількісними показниками (ключових індикаторів). Серед них виділено: зростання та розвиток (ВВП на душу населення в доларах США, продуктивність праці – ВВП на одного працівника, очікувана здорова тривалість життя, зайнятість населення); інклюзивність (коефіцієнт розшарування суспільства за доходами, рівень бідності, коефіцієнт розшарування суспільства за розподілом багатства, медіанний дохід у доларах на день на душу населення за паритетом купівельної спроможності); наступність поколінь і стійкість розвитку (скориговані чисті заощадження, парникова інтенсивність ВВП, державний борг, коефіцієнт демографічного навантаження – співвідношення населення працездатного віку до непрацездатного). Згідно з методологією ВЕФ рейтинги 103 країн визначаються за двома секторами – розвинені країни, та країни, що розвиваються. Україна посіла 49-те місце у 2018 р. серед країн другої групи [1].

З нагоди останнього Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) 22 січня був опублікований Індекс інклюзивного розвитку (IDI) 2018 року, який вимірює рівень зростання і розвитку в 103 країнах. Індекс ранжирує країни за їх поточним рівнем розвитку за трьома напрямками: зростання і розвиток, інтеграція і справедливість між поколіннями. Також розглядається ряд ключових показників ефективності, в тому числі валовий внутрішній продукт. Форум був

скликаний під гаслом «Створення спільного майбутнього в роздробленому світі», і однією з найвидатніших новинок цього року IDI стало визначення 15 областей економічної політики, які можуть сприяти більшому зростанню в той же час, що і стимулювання соціальної участь. З 29 країн з розвиненою економікою, які вона аналізує в 2018 році, Норвегія є найбільш інклюзивної країною, за якою слідують Ісландія, Люксембург, Швейцарія і Данія. Країни з ринковою економікою, які мають найвищі показники IDI, - це Литва, Угорщина, Латвія і Польща, які в латиноамериканських країнах Панама посідають шосте місце, а Уругвай і Чилі займають восьме і дев'яте місця відповідно. Звіт про результати IDI показує важливість партнерських відносин між державним і приватним секторами для розвитку моделі зростання, орієнтованої на людину, яка обертається навколо внутрішньої економічної політики і міжнародної економічної інтеграції.

Таким чином, інклюзивність розвитку економіки є складним показником розвитку країн, що дає уявлення як про економіку країни, так і про рівень та якість життя людей, і дає змогу оцінити ступінь поширення позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення.

Існує значна кількість різноманітних за якістю, інтенсивністю, силою прояву та впливу факторів, які впливають або можуть впливати на інклюзивний розвиток економіки. Можна стверджувати, що фактори інклюзивного глобального виміру є взаємодоповнюючими, взаємопов'язаними, взаємозалежними, перебувають у постійному русі та являють собою інтегровану сукупність усіх потенціалів і можливостей.

Література

1. The Inclusive Development Index. World Economic Forum:веб-сайт. URL:http://progresomicrofinanzas.org/en/the-inclusive-development-index-davos-2018/ (дата звернення: 07.10.2019).

2. Кожина А.В. Фактори інклюзивного місцевого розвитку: підходи до класифікації: Національна академія державного управління при Президентові України. Regional administration and local government. URL: http: //visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/82/files/4d0ed629-e976-408f-b158-83b11bdb 5b8c. pdf (дата звернення: 07.10.2019).

магістрант каф. МЕВ Буднік А.І.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Венгерська Н. С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОЦІНКА КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІ НАПРЯМИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

На тлі великих політичних змін в Україні, головним питанням громадян сьогодні постає: куди буде рухатись національна економіка? Актуальним напрямком, який не потребує багатьох витрат, як наприклад повна реконструкція та реновація обладнання, – є шлях до впровадження працюючої концепції розвитку креативного бізнесу.

Поняття «креативна економіка» все частіше використовується передовими економістами та дослідниками. Відомо, що термін «креативна економіка» був введений у 2000 році архітектором і професором Шанхайської школи креативності, а також членом консультаційної ради з креативної економіки ООН Джоном Хокінсом [1]. Згідно до його думки, креативна економіка – це один з перших видів економіки, де першорядним є винахідливість і уява, які впливають на поведінку людей. Це призводить до розвитку нового креативного сектора постіндустріальної економіки. В його основі знаходиться активне використання творчих та інтелектуальних ресурсів людей.

Конференція ООН з торгівлі і розвитку дає наступне визначення креативної економіки – це галузь світової економіки, що дуже швидко розвивається. Вона динамічна в частині генерування доходів, створення робочих місць і розвитку експорту, оскільки менше прив'язана до матеріальних ресурсів. Серцевиною такої економіки стають креативні активи, за рахунок яких відбуваються економічне зростання і розвиток [2].

Креативний бізнес останнім часом стає важливою складовою багатьох національних економік держав Європейського союзу. За даними ООН на частку креативної економіки припадає 3,4% світового ВВП, що становить майже
1,6 трлн. дол. США й удвічі перевищує обсяги щорічних надходжень від міжнародного туризму. Щорічні темпи зростання у різних країнах колихаються від 4,3% до 17,6%, удвічі перевищуючи темпи зростання сфери послуг і в чотири рази перевищуючи темпи зростання сфери

промислового виробництва. За останньою статистикою частка зайнятих у креативній економіці досягла майже 25% населення світу [3].Обсяги світового експорту креативних товарів і послуг у вартісному виразі досягли середньорічного зростання на рівні 8,7%. Доходи креативних індустрій ЄС, де зайнято 5,6 млн осіб, мають темп зростання на 12,3% вище від темпів зростання доходів від загальної економічної діяльності [3].

Чинна модель національної економіки України формувалася на уламках радянської командно-адміністративної моделі, що передбачала контроль великого рентного бізнесу над державними інституціями та спиралась на отримання прибутків від експорту переважно сировинної й низько технологічної продукції [4].Основою ж креативної економіки є використання людьми творчої уяви для підвищення цінності тієї чи іншої ідеї. Креативна економіка дає нове життя будь-якому суспільству, виробництву, послугам, торгівлі та сфері розваг. Вона докорінно змінює середовище, роблячи його таким, у якому люди прагнуть жити, винаходити, створювати та удосконалювати постійно.

Креативна економіка грунтується на методології прийняття нестандартних, оригінальних і нетрадиційних управлінських рішень, як у цілях стратегічного розвитку, так і подолання постійно виникаючих надзвичайних і кризових ситуацій, коли потрібно здійснити пошук і реалізацію принципово нових шляхів виживання, просування вперед і забезпечення подальшого успіху [5].

Щоб проаналізувати сучасну ситуацію, статистичний сайт Martin Prosperity Institute опублікував щорічний рейтинг, який аналізує дані стосовно креативності та креативного класу в регіонах і країнах по всьому світу. Глобальний індекс креативності оцінює країни за трьома ключовими показниками економічного розвитку - технології, таланти і толерантність. Зокрема, під час складання рейтингу зважають на інвестиції в наукові дослідження й розробки, кількість дослідників і патентів на душу населення, рівень і характер освіти, дані соціологічних опитувань на тему ставлення жителів різних країн до іммігрантів, расових та етнічних меншин, а також до сексуальних меншин [6].

У загальному рангу Україна посіла 45 місце (в першу п’ятірку увійшли Австралія, США, Нова Зеландія, Канада та Данія). За показником технологій – 43 місце, що вказує на низький рівень

розробок, незважаючи на великий рівень професіоналів в технологічній сфері та сфері досліджень. За фактором таланту ми займаємо 24 місце, переважно через великий показник населення з вищою освітою – майже 80%. Україна посідає 10 місце у світі за кількістю людей з вищою освітою [7]. Індекс толерантності в нас має чи не найнижчу позицію – 105 місце в рейтингу. Між Україною та іншими країнами залишаються значні відмінності, коли йдеться про благополуччя населення. То ж важливо звернути увагу на такі показники як індекс щастя (138 місце)[8], індекс людського розвитку (88 місце) [9] та індекс інноваційного розвитку (47 місце)[10]. Отже, загальним показником глобального індексу креативності України є – 0,518 [6].

Глобальна креативність, як вважають у Martin Prosperity Institute тісно пов'язана з економічним розвитком, конкурентоспроможністю та процвітанням країн. Країни, які отримали високі бали у їх рейтингу мають високий рівень продуктивності, конкурентоспроможності, підприємництва і загального розвитку людського потенціалу(вимірюваний на душу населення). Вони також враховують показники соціальної нерівності в країнах. Ті, які займають перші місця, також мають тенденцію бути більш рівноправними товариствами. На їх думку, існує два підходи до врівноваження творчого економічного зростання і нерівності у суспільстві. Один поєднує в собі високий рівень творчої конкурентоспроможності з відносно низьким показником нерівності, переважає в країнах Скандинавії. Інший вид, який здебільш спостерігається в США та Великобританії поєднує в собі високий рівень творчої конкурентоспроможності з більш високим показником нерівності у суспільстві [6]. Україні більш притаманний другий підхід, але з набагато меншим рівнем конкурентоспроможності.

Інноваційні зміни в макро-процесах створення і впровадження винаходів дають зрозуміти те, що вся економіка майбутнього буде саме ефективною та креативною. Підсумовуючи, треба розуміти, що нам є куди рухатись та що вдосконалювати. На сьогодні за регіонами України вже спостерігаються успішні спроби створити кластери креативних індустрій, бізнес-інкубаторів (у Львові, Івано-Франківску, Дніпрі) та ІТ-коворкігнів. Стрімко покращується цифрова грамотність населення, розробляються стратегічні документи [3].

Людський капітал, талант, креативність можуть стати поштовхом для подальшого розвитку України. І поки креативна економіка стає основою світової економіки, ми просто не можемо дозволити собі відставати. Креативність, креативне мислення та проектування останнім часом все більше цінуються серед керівників найуспішніших корпорацій, саме тому треба вдосконалити існуючу систему освіти, запровадити програми підтримки креативних індустрій, створювати гранти та сприятливі економічні умови для відкриття нових підприємств в сегментах креативної економіки. Важливим є розробити діючу концепцію для нашої країни по впровадженню креативної моделі розвитку започаткувати нові ліберальні закони та рухатись в постіндустріальному напрямку поряд з передовими країнами світу.

Література

1. Хокінс Д. Креативна економіка /пер. з англ. Щербакова І., 2011. С. 256

2. UNCTAD: веб-сайт. URL: https://unctad.org/en/ Pages/ publications.aspx (дата звернення: 12.08.2019)

3. Розвиток кластеру креативних індустрій в Україні.Ukraine2030: веб-сайт. URL: https://www.ukraine2030. org/uk/blog/view/ 104-Rozvitok-klasteru-kreativnih-industrij-v-Ukrayini (дата звернення: 12.08.2019)

4. Чинна модель національної економіки. Ukraine2030: веб-сайт. URL:https://www.ukraine2030.org/uk/doctrine/Kudy-ruhayetsya-Ukrayina/ CHinna-model-nacionalnoyi-ekonomiki (дата звернення: 12.08.2019)

5. Степанов А.А., Савина М.В. Креативная экономика: сущность и проблемы развития. Журнал ВАК: веб-сайт. URL:http://uecs.ru/marketing/item/2667-2013-12-26-08-35-52#_ftn7(дата звернення: 12.08.2019)

6. The Global Creativity Index. MartinProsperityInstitute: веб-сайт. URL: http://martinprosperity.org/content/the-global-creativity-index-2015/ (дата звернення: 12.08.2019)

7. Вища освіта в Україні. UKRSTAT: веб-сайт. URL: http: //ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vysh_osvita/arch_vysh_osvita.htm

8. World Happines Report, 2018. URL:https://s3.amazonaws.com/ happiness-report/2018/WHR_web.pdf(дата звернення: 12.08.2019)

9. Індекс людського розвитку, 2018. UA.UNDP: веб-сайт. URL: http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/201

8/human-development-indices--where-does-ukraine-rank--.html (дата звернення: 12.08.2019)
10. Global Innovation Index, 2018. URL:https: //www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator(дата звернення: 12.08.2019)

к. е. н., доцент Венгерська Н.С.
магістрант каф. МЕВ Райкевич Є.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У багатьох країнах туризм відіграє одну із головних ролей у формуванні економіки та валового внутрішнього продукту, забезпечення зайнятості населення, активізації зовнішньоторговельного балансу та розвитку галузей. Туризм має вплив на транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво побутових товарів та багато іншого. Туристична діяльність є каталізатором соціально-економічного розвитку.

Наразі актуальними стають не просто вкладення капіталу, а інвестиції для підтримки переходу до низьковуглецевого, ресурсоефективного та соціально інклюзивного розвитку туризму. Зарубіжний досвід інвестиційної та фінансової політики, розвитку інституцій та інструментів зеленого фінансування туризму свідчить про перехід до екологічно чистих і кліматично стійких туристичних економік.

Сільський зелений туризм у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина програми комплексного соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. Україні важливо швидко подолати відставання в розвитку сільського зеленого туризму шляхом державного регулювання на рівні самоорганізації населення. Розвиток кожної окремої територіальної громади впливає на функціонування певних галузей місцевого самоврядування, у тому числі й сільського зеленого туризму. Виникає необхідність звернути увагу розвиток сільського зеленого туризму.

В умовах різкого падіння сільськогосподарського виробництва виникає необхідність пошуку нових шляхів виживання

агровиробників. Одним з них є впровадження процесу диверсифікації [1]. Сільський туризм є одним з напрямків розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, це відносно новий і перспективний напрям. Розвиток туризму на сільських територіях є соціально значущим видом підприємницької діяльності, який сприяє сталому розвитку сільських територій: розвитку інфраструктури, поліпшенню якості життя, збільшення доходів місцевого населення, створенню робочих місць, підтримки та збереження традицій і культури, збереженню екології.

Таблиця 1 – Економічні показники діяльності сільського зеленого туризму в Україні 2012–2017 рр.

Показник	2012	2013	2014	2017	Коефіцієнт зростання/ зменшення 2017/2012
Доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку і аналогічних платежів), тис. грн.	10189,7	16966,7	11219,9	53594,4	5,26
Фактичні витрати на один людино-день перебування, грн.	117,2	104,4	117,8	248,1	2,12
Кількість ночівель, од.	112520	130695	93341	213061	1,89
Середня тривалість перебування розміщених осіб, діб	2,2	2,6	2,4	2,6	1,18
Коефіцієнт використання місткості садиб	0,26	0,19	0,15	0,2	0,77

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Порівняльний аналіз статистичних даних за 2013–2017 роки свідчить, що розвиток сільського туризму характеризується

позитивними тенденціями.

За даними табл. 1 у 2013 році доходи від надання послуг збільшились на 6777 тис. грн., або 66,5%, порівняно з 2012 роком. Одночасно зросли господарські витрати відповідно на 5236,4 тис. грн., або в 1,04 рази. За аналізований період доходи перевищують витрати, що свідчить про отримання прибутку підприємствами сільського зеленого туризму в Україні. Позитивним слід вважати зменшення за цей час фактичних витрат з 117,2 до 104,4 грн. за один день перебування. Це один із факторів можливого збільшення чисельності відвідувачів, адже, коефіцієнт використання місткості сільських садиб залишається низьким - 0,19. Як наслідок, більшу частину часу ринок сільського зеленого туризму залишається ненасиченим, тоді як під час сезону в закладах розміщення відпочивальників катастрофічно не вистачає місць. Проте у 2017 році по всім показникам відбулося збільшення, окрімкоефіцієнту використання місткості садиб, який у 2017 році зменшився до 0,2 порівняно з 2012 роком.

Проте однією з ключових проблем нарощування обсягів надання агротуристичних послуг у сільській місцевості країни залишається низький рівень офіційної реєстрації суб'єктів сільського зеленого туризму, тобто загальна кількість суб'єктів аграрного сектору, які диференціюють свою господарську діяльність та займаються наданням таких послуг є значно більшою.

Отже, розвиток сільського зеленого туризму, який є інноваційним напрямком диверсифікації господарської діяльності суб'єктів аграрного сектору, дає позитивний економічний ефект та формує сприятливі передумови для побудови дієвого механізму нівелювання потенційних ризиків і загроз розвитку суб'єктів аграрного сектору.

Література

1. Здоров А.Б. Организационно-экономические основы развития аграрного туризма URL: http://www. dissercat.com/content/organizatsionno-ekonomicheskie-osnovy-razvitiya-agrarnogo-turizma (дата звернення 06.10.2019).

2.Колективні засоби розміщування в Україні в 2012, 2013 та 2014 роках. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 06.10.2019).

к. е. н., доцент Геращенко С.О.
к. е. н., доцент Черкавська Т.М.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

АНАЛІЗ І ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація має суперечливий характер і як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вона веде до посилення взаємодії різних сфер діяльності країн світу, а з іншого – породжує нові суспільні, економічні та політичні міжнародні конфлікти.

Позитивний вплив пов'язано зі зростанням продуктивності праці в результаті поглиблення міжнародної спеціалізації виробництва і швидкого поширення технологій, зростанням обсягів виробництва і доходів на душу населення. Негативними сторонами є зростання сегментації світового господарства і глобальної нерівності між країнами, зростання економічної нестабільності, послаблення національного державного регулювання і суверенітету.

Забезпечення економічної безпеки розглядається як один із найважливіших пріоритетів розвитку національної економіки, особливо в умовах глобалізації. Побудова ефективної системи забезпечення економічної безпеки представляє собою одну з найважливіших проблем функціонування будь-якої країни. При цьому, оцінка ефективності діяльності такої системи є неможливою без визначення рівня економічної безпеки.

Невід'ємним елементом дослідження економічної безпеки країни є вибір її критерію. Під критерієм економічної безпеки країни розуміються ознака або сума ознак, на підставі яких може бути зроблений висновок про те, чи знаходиться країна в економічній безпеці чи ні. Для дослідження економічної безпеки України скористаємося системою показників, яка наведено у табл.1.

[1]Інформація за 2010–2013 наведена без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, за 2014–2016 – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, за 2017 – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим,

Таблиця 1 – Показники стану економічної безпеки України у 2011–2017 рр.

Показники економічної безпеки	Роки						
	2011[1]	2012[1]	2013[1]	2014[1]	2015[1]	2016[1]	2017[1]
ВВП на душу населення, дол. США	3570,8	3856,8	4030,3	3014,6	2115,4	2185,9	2640,3
Обсяг сільського господарства, % від ВВП	8,2	7,8	11,27	12,23	11,9	12,22	12,38
Обсяг обробної промисловості, % від ВВП	11,9	12,38	8,78	10,15	12,05	11,72	10,23
Обсяг інвестицій в основ-ний капітал, млн. грн.	259932	263727,7	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5
Обсяг інвестицій іноз. походження, млн. дол.	46293,4	49494,4	53 704,0	40 725,4	36 154,5	37 513,6	39 144,0
Організації, які виконують наукові дослідження, шт.	1255	1208	1143	999	978	969	963
Питома вага підпр., що впровадж. інновації, %	12,8	13,6	13,6	12,1	15,2	16,6	14,3
Дефіцит бюджету, % до ВВП	-1.75%	-3.60%	-4,37	-4,6	-1,56	-2,29	-1,41
Обсяг зовнішнього боргу, % до ВВП	77.4%	76.8%	77,51	94,61	130,43	122	103,9
Експорт, млн. дол. США	82574,5	82926,6	77553,9	65422,5	47863,7	46229,7	53979
Імпорт, млн. дол. США	88822,4	91367,7	84509,8	60801,8	43039,4	44576,3	55083,3
Сальдо платіжного балансу, млн. дол. США	-2455	-4175	2023	-13307	849	1346	2566
Рівень безробіття (за методологією МОП)	8,7	8,2	7,7	9,7	9,5	9,7	9,9
Рівень інфляції, %	100,8	100,6	99,7	112,1	148,7	113,9	114,4

Джерело: побудовано за: [1–4]

м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у

Донецькій та Луганській областях.

Таким чином, проведений аналіз економічних показників за 2011–2017 рр. свідчить про наступне: економіка країни тривалий час з 2014 по 2017 рр. знаходилась у стані глибокої економічної кризи, що стала загрозою економічній і національній безпеці; Україна із індустріальної держави на початок 1990-х років перетворилася на аграрну і сировинну державу на кінець 2017р; обсяг інвестицій в оновлення основного капіталу є вкрай незадовільним, особливо звертає на увагу суттєве зниження обсягів іноземних інвестицій на кінець досліджуваного періоду у порівнянні з величиною на початок досліджуваного періоду; має місце відсутність інвестиційно-інноваційної спрямованості розвитку економіки, оскільки має місце суттєве зменшення як кількості організацій, що виконують наукові дослідження, так і суттєве зниження кількості підприємств, що впроваджували інновації. Останнє пов'язане з негативним фінансуванням науки і освіти з державного бюджету, який, як показують дані таблиці 1, є постійно дефіцитним на протязі 2011-2017 рр.; проблеми з зовнішньоекономічною діяльністю держави. Так у більшості років маємо від'ємне сальдо платіжного балансу, особливо звертає на увагу негативне сальдо 2014 р., яке склало більше 13 млрд. дол., і призвело до рекордного зменшення золотовалютних резервів країни на 12,4 млрд. дол. і, відповідно, суттєво послабило стан економічної безпеки країни; спостерігається погіршення соціально-економічної ситуації в країні за рахунок динамічного зростання рівня безробіття та рівня інфляції.

Окремо слід сказати про нестабільну політичну ситуацію та воєнний конфлікт на Сході країни і анексію Криму, які призвели до суттєвої втрати ВВП, за оцінками експертів, близько 20%.

Основними кроками для підвищення рівня економічної безпеки України є недопущення нецільового використання бюджетних коштів і державних ресурсів; забезпечення пріоритетності у структурі економіки наукомістких галузей та екологічно чистих технологій; створення сприятливого інвестиційного клімату задля збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій; зменшення обсягів інфляції та безробіття; контроль за експортно-імпортною діяльністю, суттєве збільшення позитивного сальдо платіжного балансу за рахунок зростання імпорту; подолання соціальних проблем та підвищення рівня життя населення, забезпечення зростання ВВП на душу

населення; створення більш ефективної системи медичного обслуговування; забезпечення комплексних заходів щодо захисту та розвитку науково-технологічного потенціалу.

На сьогоднішній день забезпечення здатності економіки задовольнити потреби суспільства та інноваційного розвитку економіки, включно з конкурентоздатністю її продукції – є основою економічної безпеки держави та головним вектором політичного керівництва держави.

Література

1. Державна служба статистики України [Електроний ресурс] − Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Сайт Міністерства фінансів України [Електроний ресурс] − Режим доступу:www.minfin.com.ua

3. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.niss.gov.ua/content. Загол. з екрану. – Мов. укр.

4. Сайт Національного Банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208301.

магістрант каф. МЕВ Горбаньов Б.С.
Науковий керівник – д. е. н., професор Прушківська Е.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЕКСПОРТ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ:ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Суттєвий внесок у формування ВВП Українивносить аграрний сектор, який є також джерелом надходження валютних коштів від здійснення зовнішньоторговельних операцій. Цей сектор також забезпечує внутрішній ринок країни широким асортиментом продуктів харчування. Тобто аграрний сектор є ключовим для національної економіки.

Статистичні дані свідчать, що аграрний сектор у 2018 р. демонструє позитивну динаміку зростання. У січні-листопаді 2018 р. індекс сільськогосподарської продукції порівняно із січнем-листопадом 2017 р. становив 108,2%, в т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 113,4 %, у господарствах населення – 102,0 %.

Зазначимо, що обсяги виробництва продукції у рослинництві зросли на 11,2 %, а у тваринництві – на 0,4 % [1], що є не зовсім позитивною тенденцією.

Важливо підкреслити, що зростання в аграрному секторі економіки було досягнуто завдяки активізації державної політики, яка спрямована на створення організаційно-правових та економічних умов розвитку фермерських господарств, удосконалення процесів управління земельними відносинами. Здійснюється також імплементація національного законодавства відповідно до європейських та світових стандартів, що передбачено Угодою про асоціацію між Україною та країнами ЄС.

Національний аграрний сектор має потенціал виробництва, який перевищує потреби внутрішнього ринку та є локомотивом розвитку національної економіки і її ефективної інтеграції в світовий економічний простір.Аграрний сектор поряд із металургією й IT-сферою, безперечно, залишається одним із головних «експортних локомотивів» України, забезпечуючи значну частку валютних надходжень – приблизно 40%.

За результатами першого місяця 2019 року український аграрний експорт продовжив зростання і збільшився на 321 млн дол. (у порівнянні з січнем 2018р.). У товарній структурі українського сільськогосподарського експорту традиційно залишаються зернові культури з часткою 44,6% у загальній структурі аграрного експорту, олія – 19,8%, насіння олійних культур – 9,7%, тобто сировинні продукти[2].

Позитивні тенденції спостерігаються у географічній структурі аграрного експорту. Формуючи нові зовнішньоекономічні відносини, національні виробники продуктів харчування відійшли від ринку країни-агресора та успішно просувають свою продукцію на ринки інших країн.Тобто відбуваєтьсядиверсифікація географічної структури експорту. Зокрема, за 2018 рік Україна знайшла 85 нових країн збуту. Пріоритетним та престижним ринком для українського аграрного експорту залишається Європейський Союз. Країни Азії та Африки стають також найбільшими споживачами аграрної продукції з України.Національні виробники найбільше експортують своєї продукції до країн Азії – частка в аграрному експорті 40,9%, Африки – 15,3%, країн СНД – 6,3%. В розрізі країн, куди спрямовується український сільськогосподарський експорт, має таку статистичну

картину: Індія – 9,9%; Єгипет – 8,6%; Китай – 7,5%; Туреччина – 7,4%; Нідерланди – 7%; Іспанія – 6,3%; Італія – 4%; Польща – 3,3%; Білорусь – 2,9%; Німеччина – 2,9% [1].

У звіті Європейської комісії відмічається, що за підсумками травня 2019 року Україна експортувала сільськогосподарської продукції в країни ЄС на 519 млн євро, що на 173 млн євро більше, ніж в травні 2018 року. Тобто, за обсягами зростання експорту аграрної продукції в країни ЄС в травні 2019 року Україна посіла перше місце в світі [3].За період травень 2018 року - квітень 2019 року Україна увійшла до трійки найбільших експортерів сільськогосподарської продукції в Європейський Союз, продавши йому аграрної продукції на 6,3 млрд євро.

Згідно теорії Д. Рікардо, вище зазначені позитивні тенденції свідчать, що Україна реалізує свої порівняльні переваги у виробництві та реалізації сільськогосподарської продукції. Але реалії економічного буття є іншими. Поточні кількісні макроекономічні тенденції є негативними. Зокрема, у першому півріччі 2019 року експорт товарів і послуг зріс на 5,2% щодо першого півріччя минулого року, тоді як імпорт зріс на 8,5%. Дефіцит торгового балансу в першій половині 2019 року становив 1,6 млрд доларів, що в 1,7 рази більше, ніж у першому півріччі минулого року.

Структура національного експорту має низькоякісний характер у якій домінують сировина та напівфабрикати. З теорії та практики відомо, що прибутки національній економіці забезпечує глибока переробка сировинної продукції та експорт товарів з високою доданою вартістю. Важливо також пам’ятати, що виробництво продукції у сучасному глобалізованому світі може не забезпечити високих результатів, якщо його не супроводжувати маркетинговою стратегією. Просування готової української продукції на заповнені світові ринки можливе на базі сучасних виробничих технологій, правильного позиціонування та маркетингу.

Література

1. Соціально-економічний розвиток України за січень – грудень 2018 року / Держ. служба статистики України. – Київ : 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/ (дата звернення: 20.09.2019).

2. Україна збільшила експорт агропродукції: скільки і куди

продавали. URL:https://www.unian.ua/economics/agro/.html/ (дата звернення: 03.09.2019).

3. Report from the Commission to the european parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions on Implementation of Free Trade Agreements 1 January 2018 – 31 December 2018 (SWD(2019) 370 final) (дата звернення: 12.09.2019).

к. е. н., старший науковий співробітник Гузенко І.Ю.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ЦІННІСНО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Комплексність і суперечливість процесів глобалізації породжує потребу в їх одночасно диференційованому й цілісному вивченні. Мова йде про пошук такого теоретико-методологічного ракурсу, який би дозволив максимально ефективно аналізувати й максимально релевантно інтерпретувати міжнародну економіку, охоплену глобалізаційними процесами. Одним із таких ракурсів може вважатися «аксіологія глобалізації», тобто її розгляд під ціннісним кутом зору, як процесу, що має ціннісний зміст, ціннісні витоки, ціннісні наслідки. Глобальну й глобалізовану економіку також доцільно розглядати як сферу взаємодії (протиборства й конвергенції) цінностей, оскільки міжнародно-економічна взаємодія і зовнішньоекономічна діяльність мають свої ціннісні мотиваційні комплекси, які спрямовують їх за умов глобалізації або ж нею й породжуються.

Важливий внесок у розуміння глобалізаційних процесів, включаючи їх ціннісний вимір, робить інтердисциплінарний комплекс теорії міжнародних відносин, передусім такі його напрямки як неомарксизм (Ім. Валлерстайн), теорія «комплексної взаємозалежності» (Р. Кохейн і Дж. Най) й теорія «світового суспільства» (Х. Булл).Узагальнюючим результатом досліджень, можна зробити висновок, що глобалізаційні процеси мають очевидний уніфікуючий ефект в усіх сферах (економічній, політичній, культурній). Причому, уніфікація ця зовсім не абстрактна й анонімна і

відбувається на основі ціннісних та інституційно-нормативних зразків домінуючих держав, передусім, євроатлантичного світу. Глобалізація передбачає нерівність та постійну й жорстку конкуренцію в усіх царинах суспільного життя, включно зі сферою цінностей. Водночас, сучасний поступ глобалізації породжує низку ціннісних суперечностей, які не лише опосередковано, а й безпосередньо впливають на царини світової економіки й світової політики. Ці суперечності створюють нові джерела конфліктів у міжнародних відносинах та нові лінії поділів чи навіть розколів. Зрозуміло, що подібна ситуація генерує нестабільність і шкодить передусім світовому економічному розвиткові. Релігійні й ідеологічні війни та розбрат породжують бідність і відсталість, унеможливлюють торгівлю й інвестиційний процес, підривають ресурсний та науково-технологічний потенціал.

Суперечливість і парадоксальність глобалізаційних процесів, яка має свій аксіологічний вимір, неодноразово відзначалася й вітчизняними дослідниками. Ю. Павленко у своїй фундаментальній праці «Історія світової цивілізації», передусім, наголошував ціннісні аспекти цивілізаційних процесів. На його думку, стрімкий перебіг історичних подій кінця минулого й початку нинішнього століття доводить, що глобалізація аж ніяк не призводить до гармонізації життя на планеті, оскільки діє головна суперечність глобалізаційних процесів: «…усе зростаюча суперечність між групою найбільш розвинених країн Заходу та рештою людства, яке експлуатується світовими лідерами і дедалі більше відстає од цих лідерів.» [1, с. 659]. Відповідно й майбутнє міжнародних відносин бачилось Ю. Павленко таким чином: «…складається нова цивілізаційно-геополітична комбінація, за якої окремі великі цивілізації, передусім Китайська і Мусульманська, свідомо стають в опозицію до Заходу, причому, на відміну від другої Китай (як до нього – Японія і Південна Корея з Тайванем) демонструє зразок продуктивного синтезу власних традиційних засад із найбільш передовими технологічними і багатьма іншими досягненнями сучасності» [1, с. 685]. Йдеться про дедалі більшу структуризацію світу за цивілізаційною ознакою, що неминуче змінює і геополітичні орієнтири, і зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні перспективи окремих країн та народів [2, с. 142].

Бачення глобалізації під ціннісно-культурним і культурно-цивілізаційним кутом зору не обов’язково передбачає

акцентування саме конфлікту цінностей, зокрема в сенсі «сутички цивілізацій». Частина вітчизняних науковців дотримується дещо інших поглядів, роблячи наголос на культурному обміні, синтезові, взаємопроникненні й взаємозбагаченні, вважаючи глобалізацію об'єктивним, спрямованим, незворотним процесом суспільного розвитку, який «…полягає в посиленні взаємозалежності, цілісності та єдності людства на основі цивілізаційних закономірностей розвитку науки, техніки, інформації та планетарного характеру людської діяльності» [3, с. 621]. В цьому ж контексті привертає увагу бачення глобалізаційних процесів провідним вітчизняним економістом-міжнародником В. Сіденко, який розглядає глобалізацію під кутом зору тенденції до утворення більш гомогенного економічного, політичного і культурного світового простору, що за умов розмаїття світу, неминуче викликатиме спротив та нові суперечності Разом з тим, визнаючи суперечливість глобалізаційних процесів, В. Сіденко говорить про перехід від неоліберальної глобалізації до синергетичної глобалізації. На його думку, в рамках такої глобалізації державне і глобальне регулювання поступово сформують єдину, ієрархічно впорядковану, глобальну структуру, котра може створити ще більш широкий простір для подальшої лібералізації [4, с. 90–91].

Очевидним є позитивне відкрите в майбутнє бачення глобальних перспектив світової спільноти й, зокрема, світової економіки. В якості альтернативи неоліберальній глобалізації останніх десятиріч науковцями, економістами та урядами ряду країн висувається концепція «інклюзивної глобалізації», яка поєднує внутрішній розвиток з відкритістю та інноваційністю економіки.

Епоха глобалізації, інноваційності, постіндустріалізму одна з найсприятливіших в історії для розквіту культур і ціннісного плюралізму, а також для розвитку суспільства знань, у якому особливого значення набуває саме освіта, у її найширшому розумінні. Інклюзивна модель розвитку, як найбільш продуктивна в глобалізованому міжнародному середовищі, без культурно-освітньої складової просто неможлива. Економічний «стрибок» в нинішньому тисячолітті започатковується не земельною реформою, не дешевим експортом, не залученням інвестицій, хоча все це має значення, а перетвореннями у системі освіти та мобілізацією культурних факторів розвитку економіки.

Література

1. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации. Философский анализ / Ю. В. Павленко – К. : Феникс, 2002. – 760 с.

2. Павленко Ю.В. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю. Н. Пахомов, С .Б. Крымский, Ю.В. Павленко. – К. : БФ «Международный деловой центр», 1998. – 432 с.

3. Міжнародна економіка : підручник / Д. Г .Лук'яненко, А.М. Поручник, Я.М. Столярчук. – К. : КНЕУ, 2014. – 762 с.

4. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель. Том 1. Глобализация и экономическое развитие / В.Р. Сиденко. – К. : Феникс, 2008. – 376 с.

магістрант каф. МЕВ Данильченко Д.Є.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Переверзєва А.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МІСЦЕ КИТАЮ У ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Китай є унікальною країною і за своєю культурою, і за внеском у світову цивілізацію, і за економічними досягненнями. Він також демонструє дуже зважений і фундаментальний підхід до вирішення складних світових проблем. Це стосується і проголошеної Китаєм концепції «Один пояс, один шлях», яка носить загальний характер, поєднує вирішення локальних, регіональних і глобальних проблем, здійснює єдиний підхід до панування на суші та морі, зв'язує проекти Європи, Азії та Африки і являє світу, як зауважив академік Академії суспільних наук Китаю Чжан Юньлін, нову модель розвитку на основі консенсусу. До цього слід додати, що консенсусу можна досягти лише на основі компромісу. Такі підходи потрібні зараз і Україні для вирішення її складних проблем.

Політика Китаю є послідовною. Концепція «Один пояс, один шлях» добре кореспондується з націленістю Китаю на інклюзивний розвиток. Як зазначає прем'єр Державної Ради КНР Лі Кецян інклюзивність є показником людської цивілізації і прогресу. Китайські мислителі до династії Цін надавали великого значення принципу гармонії без однаковості і вірили в те, що світ – це найвища цінність. Це співвідноситься з переконаністю древніх європейських

філософів у тому, що гармонія породжує справедливість і добро. Історія розвитку людини показує, що Східна і Західна цивілізації, незважаючи на їх різні витоки, визнавали важливість гармонійного співіснування, інклюзивності та взаємопізнання. Необхідність інклюзивності та спільного розвитку лише зростає в XXI столітті. Тому сьогодні потрібно не тільки підвищувати трудову зайнятість і сприяти збалансованому, скоординованому, чесному і справедливому розвитку всередині країни. А також необхідно домагатися розвитку, що має на увазі мирне співіснування і спільне зростання різних країн і регіонів. Інклюзивний розвиток має стати спільною метою, якої будуть домагатися всі країни світу. Ідея щодо необхідності наведення порядку в управлінні глобальною економікою, запровадження у ній організаційної структури, яка має відповідати багатополярності світу, систематично висловлюється китайськими економістами. У цьому руслі були сформульовані пропозиції щодо покращання глобального управління, внесені Китаєм під час 11 саміту G20 у Ханчжоу. Саме на цьому саміті Китай закликав побудувати інноваційну, динамічну, взаємопов'язану, взаємовигідну та інклюзивну економіку [1, с. 34].

Про розуміння західними вченими намірів Китаю замінити США як глобального лідера і фактичного «керівника» світом свідчить і той факт, що назву програми довгострокового розвитку КНР «Велика стратегія» на Заході було замінено в 2004 р. на поняття «Пекінський консенсус» [2, с. 220]. Тобто, на Заході спостерігається певне ототожнення цього поняття із поняттям «Вашингтонський консенсус», яке безпосередньо пов'язано із провідною роллю Заходу у глобальному управлінні. Захід бачить у «Великій стратегії» наміри Китаю перехопити у нього можливість здійснювати глобальне управління. Проте ця аналогія неправомірна у тому сенсі, що якщо західні держави, їх об'єднання та фактично керовані ними діючі наразі міжнародні фінансові інституції, зокрема Міжнародний валютний фонд, надають допомогу (кредити) за умов виконання певних політичних рекомендацій, котрі визначають розвиток країн, що її одержують, то КНР категорично виступає проти такої політично обумовленої допомоги, яка фактично представляє собою реалізацію класичного методу економічного управління. Принципи надання КНР допомоги для розвитку, яка використовується як інструмент глобального управління, такі (Чжоу Еньлай, 1964 р.): 1) рівність та взаємовигода; 2) повага до суверенітету, допомога без умов;

3) здійснюється на основі надання безоплатних чи пільгових кредитів; 4) сприяння самозабезпеченню країн, що не породжує залежність; 5) швидкий результат; 6) використання китайського обладнання; 7) акцент на передачі технологій у межах технічного співробітництва; 8) вимога до китайських експертів жити за стандартами місцевих спеціалістів.

Китайська сторона постійно запрошує Україну до участі у стратегічній ініціативі розбудови Економічного поясу Нового Шовкового шляху. У своєму нинішньому вигляді ініціатива «Один пояс, один шлях» видається одним із найбільш привабливих для України геоекономічним проектом. Його ключовими принципами і перевагами є інклюзивність, відкритість, вигідність для всіх учасників, перехід на уніфіковані правила торгівлі, інтеграція та координація стратегій та програм розвитку країн. В аналітичній доповіді до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» зазначається, що китайський проект не суперечить прагненням України до подальшої економічної співпраці та економічної інтеграції з Європейським Союзом, а, навпаки, може посилити переваги України в цьому процесі. Китай пропонує модель розвитку, що заснована на лідерстві інновацій, координованій взаємодії, адаптованій до часу. Це справедлива та інклюзивна модель. Китай пропонує створити динамічну модель росту, відкриту та безпрограшну модель співробітництва, справедливу та розумну модель збалансованого і всебічного управління та розвитку, яка є більш вигідною, ніж модель, коли відсутня мотивація та нерівний розподіл. Тому сьогодні китайська модель розвитку широко визнана в усьому світі.

Література

1. Чун Яту. Саммит G20 в Ханчжоу (проект Китая принесет мировой экономике новые надежды / Чун Яту // Китай. Иллюстрированный журнал. – Пекин. – 2016. – № 10 (132), октябрь. – С. 34.

2. The Road of China (Recognizing and Understanding China Series) //Cheng Tianquan. – Beijing, 2012. – 223 p.

Demchenko V.
Motor Sich JSC
Representative Office in Beijing, P.R. China

FEATURES OF DRONES WORLD MARKET DEVELOPMENT

The drone industry is rapidly developing due to the intensive use of drones in various sectors of the economy, including agriculture, transport, defense, traffic management, humanitarian sector, media, entertainment, mining, chemical and petroleum industries. Unmanned aerial vehicle systems provide new opportunities for business entities. Therefore, a matter of topical interest is to consider the trends of the world market for unmanned products.

According to experts, the global drone market will grow up to 20.5 billion US dollars in 2020, which is up 80% from the year of 2015, and will reach 50 billion US dollars in 2023. Countries such as the United States, China, Israel, Switzerland, Russia, Japan, Korea and dozens of others, including India and Pakistan, regardless of their economic situation, are competing in the global drone market.China is one of the largest manufacturers of drones in the world. According to Dronelife.com, there are more than 500 drone manufacturers in the world, of which about 400 are Chinese [1].

Considering the military segment of unmanned products, UAV market leadership for a long time occupied by the US, European Union and Israel. Previously the largest participant was the US and it had the dominant military segment, which accounted for up to 70% of the market. Israel is the largest exporter, accounting for the majority of sales. Between 2010 and 2014, it delivered 165 units worldwide. The US took second place. In 2015, the UK was the largest importer of drones in the world, receiving one-third of the world's supplies.

Despite China's transition to armed UAV exports, it has accounted for only 0.9% of total exports over the last few decades. However, it is worth noting that in 2018–2019, China is the leading player on the global drone market. Thus, it 30 times ahead of the US drones export according to the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) [2]. Based on the SIPRI report, in 2014-2018, China exported 153 unmanned aerial vehicles to 13 countries (5 of which were in the Middle East: Egypt, Iraq, Jordan, Saudi Arabia and the United Arab Emirates). Whereas in the same

period the USA exported only 5 combat UAVs and only to the UK.

It should be emphasized, that China has a leading position in the world drone market for several reasons. Firstly, the Chinese government supports the Fourth Industrial Revolution and clearly plans the strategic development of the drone industry. China's unique economic and political environment is conducive to the use of drones. The greatest asset of the Chinese government is the ability to invest significantly in the process engineering and space sectors, simultaneously maintaining regulatory capacity [3].

In particular, the State Council of China promulgated a “Plan for the Development of Next Generation Artificial Intelligence” in July of 2017. The goal of the plan is to make China a world leader in artificial intelligence industry by 2030, namely the UAV is one of the focal sectors of this industry. At the same time, China expects UAVs overall production to reach 27 billion US dollars by 2025, and expects annual production growth of approximately 40% by 2020 and 25% after 2020.

Secondly, China is building cheap, but effective unmanned combat systems, enabling it to expand supplies to the Middle East, Central and South Asia, Europe.

Thirdly, for many years, US manufacturers have been holding back by severe restrictions on exports of military drones as a result of the Missile Technology Control Regime, an international pact, which seeks to limit the export of some missiles. Instead, China is not a party to such an agreement, which gave an opportunity to enter a profitable market, depriving US companies of a significant part in this area of business.

Thus, the unmanned industry is gaining momentum with unparalleled rates in world production. The leading role in the drone market is played by China through an advanced innovative entrepreneurial sector and a prudent policy of the Chinese government, that promotes unified national industrial governance and enhances competitive advantage in the global market.

References

1. Rabi Sankar Bosu.China rules global drone industry. URL:http://www.china.org.cn/opinion/2018-01/01/content_50172979.htm(available at: 05.10.2019).

2. Wezeman P., Fleurant A., Kuimova A. Trends in international arms transfers 2018. Fact Sheet. March 2019. Stockholm International Peace Research Institute. URL: https://

www.sipri.org/sites/default/files/2019-03/fs_1903_at_2018.pdf (available at: 05.10.2019).

3. Peng L. The drone market is booming in China. URL: https://www.s-ge.com/en/article/global-opportunities/20191-c6-china-booming-drone-market(available at: 05.10.2019).

магістрант каф. МЕВ Зубець К. С.
Науковий керівник – д. е. н., професор Прушківська Е. В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

Сучасний світ характеризують в різних контекстах: глобальний, інтеграційний, постіндустріальний, інформаційних технологій, мережевої економіки, тотальної міграції факторів виробництва й товарів, тощо. На думку світових експертів ми вступили в еру міграції, бо якщо об'єднати всіх людей, що живуть поза межами країни свого народження, в окрему державу, то була б вона п'ятою в світі за чисельністю понад 258 мільйонів людей [1].

Міграція як і будь-яке економічне явищем має переваги та загрози для країн. Найбільш розповсюдженою є думка, що міграція може надавати значну вигоду країнам які приймають мігрантів, країнам походження мігрантів та самим мігрантам. На глобальному рівні можемо також спостерігати, що відбувається боротьба за мігрантів як за дешевий ресурс, який може ефективно використовуватися країною-реципієнтом. Водночас міграція може мати також тяжкі політичні та соціально-економічні наслідки перш за все для приймаючих країн. Така суперечність виникає тоді коли відсутня координація інститутів держави та інших інституцій, що займаються проблемами мігрантів.

В доповіді Глобальної комісії по міжнародній міграції виокремлюється три основні рушійні сили міграції, в основі яких є відмінності у сферах, що визначаються як три «D» (англ. development, demography and democracy – розвиток, демографія і демократія). По-перше, це розрив між високорозвиненими та малорозвиненими країнами в соціально-економічному аспекті, який на сьогодні сягає до 66 разів. По-друге, суттєва різниця між двома групами країн в демографічному контексті. Зокрема, за даними ООН, в Європі рівень

народжуваності складає 1,4 на одну жінку, а в Африці цей показник – 5,4. По-третє, суттєвими є також політичні відмінності між стабільними державами з розвиненою економікою та «вулканічним» станом країн «третього світу». В результаті вищезазначених та інших причин відбувається масовий відтік населення із нестабільних зон в більш сприятливі місця проживання.

Міграційні процеси змінюють внутрішню політику окремих країн, а також мають геополітичний ефект. Великі міграційні потоки людей призвели до появи трьох типів міграційних наддержав – нові колоніалісти, інтегратори і посередники [3].

До першого типу держав відносять Індію, Китай, Бразилію, Росію, частково Україну (за даними ООН серед країн-донорів мігрантів Україна займає восьму позицію у світі). Ці країни є потужними країнами походження мігрантів та мають великі діаспори. Наприклад, Африку називають «другим континентом Китаю», така ж ситуація і на усіх інших континентах, враховуючи те, що за межами материкового Китаю живе більше китайців, ніж у Франції французів. Після реміграції цих людей в Китаї називають «морськими черепашками», а їх досвід використовується в країні із найбільшим ефектом, переважно у високотехнологічних галузях економіки. Має також велику діаспору Індія , понад 20 млн. людей, які мають значні успіхи та тісно пов'зані між собою. Зокрема, одна із кожної десяти компаній у Силіконовій долині заснована підприємцями індійського походження. Гендиректор Microsoft – індієць, також як і винахідник процесору Intel Pentium, як колишній директор по технології Motorola і колишній гендиректор Google. Щорічно Індія отримує від емігрантів понад 70 млрд. дол. приватних грошових переказів, що містить майже 4% ВВП Індії. До речі, в Україні грошові перекази трудових мігрантів коливаються в межах 9–11% українського ВВП. У вчених домінує точка зору, що мобільне населення XXI сторіччя приносить вигоду (корисність) не тільки країнам тимчасового перебування, а й країнам свого походження, шляхом доступу до ринків, технологій, лобіювання інтересів та посилення політичного статусу країни-походження в світі.

Другий тип держав – це інтегратори, які використовують людський капітал іммігрантів з найбільшою вигодою (корисністю) для країни, від створення ВВП до соціально-побутової та культурної ідентичності («американізм»). Половина усіх мігрантів світу живе в десяти країнах.

Третій тип імміграційних держав – це посередники, які користуються географічним розташуванням, щоб отримувати зиск від сусідніх країн, які формують стримуючу політику щодо мігрантів. Прикладом таких країн є Туреччина та Нігер. Зокрема, Туреччина, будучи транзитною країною, приймаючи біженців сирійців, іракців та афганців диктує свої умови Європейському Союзові згідно національних інтересів. Нігер є потужним транзитним центром, через який проходять 90% західноафриканських мігрантів, що мігрують до Німеччини, Італії та інших європейських країн. Задля стримування мігрантів, Нігер зумів отримати із бюджету ЄС 600 млн. євро.

Загальновідомим є те, що високорозвинені держави отримали першими вигоду від глобалізації й відомі як G-7. На думку експертів, країни, що отримують вигоди від міграції на сучасному етапі (Китай, Індія, Ізраїль, Туреччина, Нігер, не визнані країни – Курдистан, ІД) слід називати М-7. Такий підхід безсумнівно має місце, оскільки контроль за потоками мігрантів стає «міцною валютою» цих держав і можливість посилити свій геополітичний вплив.

Література

1. ООН. Дані по міграції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/sections/issues-depth/migration/index.html

2. Міжнароднаміграція і розвиток. Доповідь Генерального секретаря. Організації Об’єднаних Націй. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/russian/esa/economic/a59_325.pdf

3. World Development Indicators 2017 [Електронний ресурс] / World Bank.– Режим доступу: : https:// openknowledge.worldbank.org/handle/10986/26447

магістрант каф. МЕВ Капленко В. В.
Науковий керівник – д. е. н., професор Прушківська Е. В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Глобальні ланцюги вартості стають ключовим елементом світової економіки і є одним із реальних проявів тенденцій глобалізації та транснаціоналізації.

В умовах сучасної глобалізованої економіки з точки зору забезпечення зайнятості велике значення має не сам кінцевий продукт, що є об'єктом міжнародної торгівлі, а результати діяльності фірм в створенні цього продукту.Ланцюги доданої вартості включають наступні стадії: проектування, виробництво, маркетинг, розподіл, обслуговування споживача після продажу товару. Ці стадії здійснюються як в межах однієї компанії, так і можуть бути розділені між багатьма фірмами, які зосереджені в різних країнах, що іще раз засвідчує глобалізацію вартісних ланцюгів.

Участь у глобальних ланцюгах створення доданої вартості приймають як розвинені, так країни із трансформаційною економікою та країни які розвиваються, незалежно від рівня свого технологічного розвитку та доходів на душу населення. Зазначимо, що ступінь їх включення, позиції в ланках глобальних ланцюгів вартості та можливості отримання найбільшої вигоди залишаються різними.

У науковий обіг концепція глобальних ланцюгів доданої вартості увійшла на початку XX-го століття. Характерними рисами цієї концепції, з точки зору світової економіки, є:

– процес зростаючого поділу виробництва між багатьма країнами світу. Глобальні ланцюги вартості пов'язують географічно розмежовані (десперсні) стадії в єдину галузь. Вони домагають з'ясувати сутність зрушень в торгівлі та виробництві, взаємозв'язок національних економік, виявити ступінь конкурентоспроможності експорту та доступність кінцевих виробників й споживачів за кордоном;

– спеціалізації країн в більшій мірі зосереджується на меті й функціях бізнесу, ніж на виробництві певних товарів. Важливо

зазначити, що значна кількість науковців вважають, що товари та послуги виробляються в національній економіці й конкурують із зарубіжними товарами. Поділяємо точку зору вчених, які доводять, що, на сучасному етапі зростає частка товарів й послуг, що мають глобальний характер, а країни конкурують за місце та вигідну роль у ланцюгах доданої вартості. Тобто в цьому контексті нівелюється розрив між політикою та реаліями бізнесу.

– посилюється роль виробничих мереж, глобальних покупців та глобальних постачальників. Аналіз ланцюгів доданої вартості дозволяє виявити компанії та інші економічні суб'єкти, які контролюють й координують економічну активність у виробничих ланцюгах. Розуміння особливостей функціонування управлінських структур необхідно для оцінки впливу економічної політики на діяльність компаній та розміщення виробництва.

Експертні оцінки переконують, що розподіл створення доданої вартості здійснюється на користь промислово розвинених країн, зокрема США. Таку тенденцію пояснюють відсутністю у виробників країн «азіатських тигрів» переваг, щодо ведення глобальної конкурентної боротьби в галузі новітніх технологій та інновацій. Розміщення науково-дослідних та дизайнерських центрів у розвинених країнах надає можливість їм отримувати більшу частку доданої вартості.

За оцінками Світового банку приблизно 80% світової торгівлі припадає саме на ланцюги поставок. Експерти Всесвітнього економічного форуму, зазначають, що зменшення високої вартості трансакцій і зайвої бюрократії, на які наштовхуються торговельні оператори, забезпечить відчутне зростання глобального ВВП [1]. Зокрема, цьому сприятиме спрощення процедур експортно-імпортних операцій, що, в свою чергу, може забезпечити на 3–5% зростання світової торгівлі.

Статистика СОТ [2] свідчить про позитивну взаємозалежність між участю у глобальних ланцюгах і темпами економічного зростання на рівні країн та на глобальному рівні. Така тенденція сприятлива як для найбільш розвинених країн, так і для тих, що розвиваються. Зокрема, 30 найбільш інтегрованих до глобальних ланцюгів країн, що розвиваються, за останні два десятиріччя мали середній темп економічного зростання на рівні 3,3%. Підкреслимо, що національні економіки 30 країн, зростали щорічно в середньому на 0,7%[3], оскільки були мінімально інтегровані в глобальні процеси.

Таким чином, міжнародні ланцюги доданої вартості є феноменом останніх років, який набув глобального значення та впливу на загальносвітовий економічний розвиток. Реалії сьогодення вимагають, щоб українська економіка «вклинилася» в глобальні ланцюги створення вартості та ланцюги поставок у міжнародній торгівлі.

Література

1. World Integrated Trade Solution. URL: http://wits.worldbank.org/(дата звернення 16.09.2019).

2. World Investment Report 2017: Global Value Chains / UNCTAD. – 2017. URL: http://www.unctad.org/ en/Publications Library/wir2017_en.pdf. (дата звернення 17.09.2019).

3. De Backer K. et al. Reshoring: Myth or Reality? // OECD Science, Technology and Industry Policy Papers. 2016. № 27. P. 34 (дата звернення 18.09.2019).

магістрант каф. МЕВ Кулак А.С.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Венгерська Н.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МІСЦЕ І РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ КРАЇНИ

Економічне зростання є однією з головних цілей економічної політики нинішніх урядів. Це досягається завдяки екстенсивному або інтенсивному використанню виробничих факторів. Економічне зростання є результатом збільшення кількості використаних виробничих факторів. Основними факторами виробництва є земля, робоча сила і капітал (фізичний і людський).

Людський капітал – це інтенсивний продуктивний чинник економічного розвитку, розвитку суспільства і сім'ї, що включає освічену частину трудових ресурсів, знання, інструментарій інтелектуальної й управлінської праці, місце трудової діяльності, що забезпечують ефективне і раціональне функціонування людського капіталу як продуктивного чинника розвитку [1].

За даними Світового Банку, частка людського капіталу в загальносвітовому багатстві склала дві третини. При цьому в бідних

країнах людський капітал складає біля 40% від загального, а в багатих – 68%. Вже зараз досвід, уміння, зусилля та креативність населення багатих країн мають більшу вартість, ніж верстати й обладнання на фабриках та корисні копалини в надрах. Використання людського капіталу дозволяє отримувати додаткові прибутки, а його розвиток стає найважливішим завданням, як на рівні окремих компаній, так і держав в цілому [2].

Людський капітал позитивно корелює з економічним зростанням, оскільки інвестиції мають тенденцію підвищувати продуктивність. Процес навчання робочої сили є одним з видів інвестицій, але замість капіталовкладень, таких як обладнання, інвестиції йдуть в людський капітал.

Для розвитку людського капіталу важливою є роль уряду, корпоративного капіталу та інвестицій в людський капітал. Розглянемо кожен аспект.

Роль уряду має ключове значення для розширення навичок і рівня освіти населення країни. Деякі уряди активно беруть участь в покращенні людського капіталу, пропонуючи вищу освіту людям безкоштовно. Ці уряди розуміють, що знання, які люди отримують завдяки освіті, допомагають розвивати економіку і стимулювати економічне зростання. Працівники з вищою освітою, як правило, отримують більш високі заробітки, що, в свою чергу, збільшує економічне зростання за рахунок додаткових споживчих витрат.

Одним з аргументів на підтримку ролі корпоративного сектора і розвитку людського капіталу є те, що компанії також інвестують в людський капітал, щоб збільшити прибуток і продуктивність. Наприклад, співробітник, що працює в технологічній компанії, проходить навчання на програміста через навчання на місці і внутрішні семінари. Компанія оплачує частину плати за вищу освіту. Якщо працівник залишиться в компанії після завершення навчання, він може розробити нові ідеї та нові продукти для компанії. Співробітник також може піти з компанії на більш пізньому етапі своєї кар'єри і використовувати отримані знання для створення нової компанії. Незалежно від того, чи залишиться співробітник у фірмі або почне нову компанію, початкові інвестиції в людський капітал в кінцевому підсумку приведуть до економічного зростання [3].

Інвестиції в людський капітал і зростання зайнятості привело до створення кращих умов зайнятості в економіках усього світу.

Якщо зайнятість поліпшується, споживчі витрати зростають, що призводить до збільшення доходів компаній і додаткових інвестицій в бізнес. Таким чином, зайнятість є ключовим показником для визначення того, як може зростати ВВП.

Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) регулярно аналізує вплив рівня освіти на зайнятість та економічне зростання, та представляє свої дослідження в щорічних звітах. Одним з таких є звіт «Освіта з першого погляду», в якому розкрито функціонування систем освіти. ОЕСР також вимірює, як збільшення освіти для чоловіків і жінок стимулює зростання зайнятості. У 2018 році ОЕСР встановила, що в країнах з людьми, які мали середню освіту, рівень зайнятості становив 68% для чоловіків і 47% для жінок. Проте, для тих, хто мав освіту в коледжі або аспірантурі, рівень зайнятості становив 89% для чоловіків і 81% для жінок [3]. Хоча інвестиції в людський капітал мають тенденцію призводити до більшого зростання, це не обов'язково означає, що робочі місця доступні для нових працівників. Крім того, важливу роль відіграє географія, коли справа доходить руху робочої сили. Якщо робочі місця розташовані в північній частині країни, а кваліфікована робоча сила знаходиться на півдні, зростання може бути утруднене через вартість переїзду або відсутності бажання переїхати.

Отже, на даний час, спостерігається підвищення ролі людського капіталу. Людський капітал впливає на економічне зростання і може допомогти розвитку економіки, розширюючи знання і навички своїх людей. Сучасна економіка вимагає створення нових освітніх систем, які впроваджуються в виробництво, орієнтованих на людину як соціально-економічну модель. Оскільки, кількість кваліфікованої робочої сили впливає на рівень економічного зростання, обумовлений споживчими витратами та інвестиціями в бізнес.

Література

1. Гинда С.М., Приймак В.І. Актуальні проблеми та перспективи розвитку людського капіталу в Україні. Економіка і організація управління. 2014. № 3. С. 199–204.

2. Людський капітал – тренди використання нашого найбільшого багатства регулювання. Форум аудиту. 2018. URL: http://bakertilly.ua/news/id44502 (дата звернення: 04.09.2019)

3. Nickolas S. What relationship between human capital and economic grows? Investopedia. 2019. URL: https://www.investopedia.com/ask/answers/032415/what-relationship-between-human-capital-and-economic-growth.asp (датазвернення: 04.09.2019)

к. іст. н., доцент Лазнева І.О.
магістрант каф. МЕВ Антоненко М.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

На етапі формування суспільних цінностей для будь-якої країни світу, незалежно від рівня її розвитку, важливим є можливість формування діалогу, котрий реалізується у формі соціального партнерства.

В умовах інтеграції України до ЄС розвиток соціального партнерства є об'єктивно необхідним, оскільки більшість країн Європи дотримуються певних принципів та цінностей суспільної взаємодії.

Зауважимо, що соціальне партнерство є специфічним типом відносин у суспільстві, невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства, незалежно від форми власності, прибутковості та інших індикаторів, які визначають результати його діяльності.

З точки зору теоретичного аналізу соціальне партнерство являє собою інструмент, технологію регулювання відносин у трудовій сфері, цілями яких є уникнення конфліктних ситуація та збалансування системи відносин між основними учасниками: підприємствами, працівниками та державою. Головними цілями соціального партнерства є інтеграція в систему ринкової економіки [1].

Підкреслимо, що соціальне партнерство – це передумова та мета розвитку суспільства, а також чинник соціальної інтеграції.

В зарубіжній практиці поняття соціального діалогу найчастіше розкривається як процес, а соціальне партнерство – як форма його реалізації. При цьому існують різні способи введення діалогу та налагодження взаємозв'язків, що залежить від особливостей країни.

У країнах ЄС існують моделі соціального партнерства, котрі відрізняються одна від одної організаційним механізмом, нормами і правилами регулювання соціально-трудових відносин, ступенем централізації і децентралізації, процедурами участі у соціальному діалозі, результативністю переговорного процесу та впливом на соціально-економічний розвиток, але є й спільні принципи партнерства як альтернативи конфронтації, диктатури будь-якого класу чи особи, засіб подолання ризиків і суперечностей [2].

У більшості країн Європи інструментом регулюванням відносин у трудовій сфері є контракт, який чітко окреслює права та обов'язки усіх сторін.

Розглянемо особливості організації системи соціального партнерства в країнах ЄС. У Бельгії діє специфічна інституція – Національна рада з питань праці, яка складається із представників трьох учасників партнерських відносин: підприємці, працівники, держава. Функціональним призначення зазначеного органу є надання консультацій, ведення переговорів на національному рівні. У той же час на рівні окремих галузей створені певні комісії, на підприємствах обов'язковою є участь працівників у вирішенні стратегічних питань, тобто двостороння взаємодія.

У Швеції соціальне партнерство ґрунтується на взаємодії та розподілі функцій держави, підприємців та профспілок. У визначеній системі держава є інструментом стабілізації економіки, запорукою її майбутнього розвитку та вдосконалення. У Німеччині діє модель партнерства, яка передбачає збалансування праці та капіталу, що дозволяє зорієнтувати партнерство між роботодавцями та працівниками на створення моделі «суб'єктивного добробуту», в якій поєднуються креативність, творчість із зменшенням соціальної нерівності, реалізацією активних соціальних програм [3].

Вважається, що успішність розвитку Швеції обумовлена існуванням профспілок та їх значними правами, які поряд із державними інституціями є головними суб'єктами соціального діалогу. Сучасні економічні реалії свідчать про те, що 80 % працездатного населення в країні є членами профспілок [3]. Ефективність діяльності профспілкових організації забезпечується за рахунок постійного консультування молоді щодо власних прав, можливості самореалізації, умов праці, необхідності дотримання трудового законодавства. Зазначене обумовлює значну владу та

вплив профспілок на формування соціально-трудових відносин у країні. Прикладом діяльності таких організацій є також Литва, у якій об'єднання молодих науковців домоглося підвищення стипендії для докторантів до 1000 євро. Але проблемою для майбутнього є низький рівень заробітної плати науковця – біля 800 євро, що призводить до небажання займатися науковою діяльність та працевлаштування в сфері бізнесу, котра переважає за рівнем оплати праці.

На основі проведеного дослідження, можна підсумувати, що досвід інших країн щодо розвитку соціального партнерства є корисним для України. На нашу думку, необхідним є реформування системи управління соціально-трудовою сферою на принципах діалогу, взаєморозуміння та взаємодії між підприємствами, працівниками та державними інституціями.

Зазначене потребує вдосконалення нормативно-правової бази через створення політичних, соціально-економічних умов для реалізації ефективного діалогу, збереження соціальної взаємодії та досягнення відповідного рівня добробуту. Використання позитивного досвіду країн ЄС для побудови дієвої та ефективної моделі соціального партнерства є актуальним для України, яка обрала відповідний вектор інтеграції та розвитку.

Отже, необхідним є використання ефективних європейських практик побудови національної моделі соціального партнерства на принципах взаємного діалогу з метою досягнення спільних цілей.

Література

1. Петроє О. Теорія соціального партнерства та її вплив на розвиток концепції соціального діалогу. Вісник НАДУ. 2012. № 4. С. 234-243.

2. Громадська, Н.А. Соціальний діалог : навч. пос. Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 184 с.

3. Діденко Н. Г. Європейська політика і соціальне партнерство в ЄС. / Діденко Н.Г., Тодоров І.Я., Чугріна О.Р., Міхеєва О.К. – Донецьк : ДонДУУ, 2012. 150 с.

к. іст. н., доцент Лазнева І.О.
магістрант каф. МЕВ Гордик М.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА АГРОБІЗНЕСУ

Аграрна сфера економіки – є одним з найважливіших елементів економічної системи України, що визначає місце національної економіки у міжнародному поділі праці та динаміку її конкурентоспроможності. Знаковою тенденцією сучасного бізнесу стало стрімке поширення стартапів – особливої організаційної структури, що спрямована на розроблення та впровадження високотехнологічного та інноваційного продукту. Це зумовлюється зростаючим попитом на високотехнологічні товари та послуги, а також високими технологічними стандартами у світі.

Поняття «стартап» виникло в 30-ті роки минулого століття в США. Саме тоді два студенти – Хьюлетт і Паккард – заснували крихітне підприємство і назвали його «start up». Виявилося, що у компанії велике майбутнє – в наші дні вона відома під ім'ям Hewlett-Packard, або HP. Пізніше, в 90-ті роки, під startup розуміли бізнес, основною характерною рисою якого був короткий термін активної діяльності компанії, швидке зростання, створення продукту або послуги в умовах високого ризику [1].

Класичним визначенням поняття «стартап» прийнято вважати те, яке сформулював успішний американський стартапер Стівен Бланк [2], а саме: «Стартап – це тимчасова структура, яка спрямована на пошук і реалізацію масштабованої бізнес-ідеї». Простіше кажучи, стартап – це новий фінансовий проект, мета якого – швидкий розвиток і отримання прибутку.

В Україні урядом створена платформа «Агротехнополіс» як формат державної інноваційної політики з підтримки діяльності учасників наукоємного аграрного ринку всіх форм власності, які займаються створенням, освоєнням наукоємних технологій, виробництвом і реалізацією інноваційної продукції (селекційних матеріалів, насіннєвих, племінних та інших генетичних і високотехнологічних ресурсів, технічних засобів їх використання), що забезпечують конкурентоспроможність аграрного виробництва і функціональність ринкової інфраструктури.

Місія технологічної платформи «Агротехнополіс» відповідає європейським нормам і пріоритетам рамкової програми «Горизонт 2020». Її утворення передбачає:

– забезпечення цивілізованих правил гри на наукоємному аграрному ринку у сфері створення і розповсюдження передових технологій та сприяння освоєнню виробництва і реалізації інноваційної продукції;

– сприяння встановленню паритетних відносин учасників наукоємного ринку (наукових установ і їх експериментальної бази, консалтингових установ, виробників наукоємної продукції, підприємств агробізнесу) у формі статутних і договірних формувань різних організаційно-правових форм, що забезпечують інноваційно-інвестиційну активність і захист інтересів стимулювання галузевих і регіональних програм і проектів пріоритетного інноваційного розвитку АПК.

Створення такої платформи є кроком співпраці в рамках державно-приватного підприємництва щодо впровадження інноваційного процесу в аграрну галузь, яка, безумовно, є ключовою в економіці України. Завдяки сільському господарству лише за 2017 р. в Україну надійшло 15,5 млрд. доларів валютної виручки. Проте, за оцінками компанії InVenture, лише близько 10% українських агроформувань упроваджують новітні технології. Інші або не можуть їх собі дозволити, або не готові ментально.

А в числі тих 10% українських агрокомпаній, які впроваджують інновації – всі найбільші агрохолдинги країни, що визначають обличчя ринку. Вони не тільки купують рішення українських і зарубіжних стартапів, а й самі займаються інхаус-розробленням, створюючи IT-рішення для власних потреб [3].

Інноваційна діяльність у сфері агропромислового бізнесу значно трансформує його та відбувається перегляд за допомогою цифрових інновацій та стартапів. Розвиток мобільних мереж, широкосмугового інтернету, хмарних платформ та відкритих даних допомагає перетворити одну з найстаріших галузей у світі. Це має велике значення, оскільки АПК та пов'язані з ним сектори, такі як виробництво готових продуктів, надає багато робочих місць в світовому просторі, а також використовує величезну кількість ресурсів, які необхідно оптимізувати. Сьогодні традиція зливається з технологією, оскільки сектор IT-послуг допомагає відкрити нові

можливості у цій галузі. Нові напрями відкриваються по всьому сектору від органічного землеробства і гідропоніки до безпілотних літаків і сільськогосподарських додатків.

Отже, аграрний сектор тепер швидко змінюється і перетворюється у інноваційний та трендовий простір. Інклюзивність, сталий розвиток та масштабовані рішення – це шлях вперед. Фермерські новатори мають нові місця для фінансування розвитку, змінюється спосіб фінансування інновацій і система пропонує більше, ніж гроші, надаючи підприємцям додаткову допомогу в управлінні.

Література

1. Чоботар С.В. Інноваційний потенціал підприємства. URL: http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm(дата звернення: 05.10.2019).

2. Бланк С. Стартап: Настольная книга основателя. Пер. с англ. М.: Альпина Паблишер, 2013. 485 с.

3. Чичкало-Кондрацька І.Б. Інноваційний розвиток регіональних науково-виробничих систем: монографія. Полтава: Полтавський літератор, 2011. 392 с.

к. іст. н., доцент Лазнева І.О.
магістрант каф. МЕВ Діденко М. В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МЕТОДИ РОЗШИРЕННЯ ПРИСУТНОСТІ ТНК НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Розвиток процесів глобалізації в сучасному світі зумовив посилення методів конкурентної боротьби, внаслідок чого зростає необхідність усестороннього дослідження проблем, пов'язаних з формуванням конкурентоспроможності фірм, розробкою стратегій поведінки на світовому ринку. Сьогодні найбільші транснаціональні корпорації та цілі галузі розвиваються на основі глобальної конкурентної стратегії. Розповсюдженню останньої сприяє стрімкий розвиток інформаційних технологій, лібералізація ринків[3].

Світовий ринок висуває дуже жорсткі вимоги до конкурентоспроможності фірм. Міжнародний бізнес стикається з відмінностями у культурі, проблемами з курсом та переказом коштів,

складностями оподаткування та ціноутворення, пристосуванням товарів до вимог іноземних споживачів, завданнями вибору оптимальної структури організації для ведення міжнародного бізнесу, високим політичним ризиком. При цьому основними принципами стратегії конкурентоспроможності ТНК є конкурентні переваги, які відбуваються з покращенням технологій, впровадженням нововведень, фінансуванням НДДКР. Також конкурентні переваги часто створюються у ринкових нішах, до яких конкуренти не виявляли зацікавленості через їх незначну прибутковість та малу ємність на момент засвоєння [1].

У процесі аналізу міжнародних інвестиційних стратегій ТНК користуються кількома формами проникнення на ринки і розширення бізнесу в економіках, що розвиваються.

Серед методів розширення присутнсті ТНК на зарубіжних ринках виділяють: [4]

– експорт – вихід на ринок шляхом відправки продукції та продажу її за допомогою посередників міжнародного ринку (непрямий експорт) або за допомогою власного підрозділу, філії і торгових представників або агентів компанії (прямий експорт);

– спільна підприємницька діяльність – шляхом об'єднання з іноземними компаніями з метою виробництва чи збуту товарів або послуг;

– ліцензування – компанія вступає в угоду з ліцензіатом на зарубіжному ринку, надаючи йому право на використання технології виробництва, торгової марки, патенту або чого-небудь іншого за відповідну винагороду або ліцензійну плату;

– підрядне виробництво -спільне підприємство, в якому компанія укладає контракт на випуск продукції з підприємствами на зарубіжному ринку.

– керування за контрактом – спільне підприємство, в якому місцева компанія репрезентує зарубіжній ноу-хау з менеджменту, а зарубіжна компанія надає капітал. Місцева компанія експортує не продукцію, а послуги менеджменту.

– спільне володіння -спільне підприємство, в якому компанія об'єднується з інвесторами на зарубіжному ринку з метою створення місцевого підприємства. Компанія є співвласником цього підприємства і бере участь в управлінні ним.

– пряме інвестування – шляхом створення складських або виробничих підприємств за кордоном.

Важливим якісним критерієм ТНК є поведінка компанії, її стратегія менеджменту, одночасна орієнтація на внутрішнє і зовнішнє середовище, відносини зі своїми клієнтами і конкурентами. Крім того, значну роль в становленні національних ТНК відіграє держава. Вона заохочує їх діяльність у міжнародному масштабі і забезпечує ринки збуту шляхом укладанняполітичних, економічних, торговельних союзів і міжнародних договорів [5, с. 240].

Дж. Даннінг вважає, що при ухваленні інвестиційних рішень ТНК беруть до уваги наявність трьох основних умов [2]:

– переваги володіння (О-переваги);

– переваги дислокації (L-переваги);

– переваги інтерналізації (І-переваги.

Можна сказати, що ТНК на сьогоднішньому етапі розвитку світового господарства відіграють важливу роль. Адже вони впливають на економіки приймаючих країн, прискорюють науково-технічний прогрес, інтернаціоналізацію господарського життя, сприяють збільшенню обсягів ПІІ, забезпечують доступ до фінансових ресурсів ТНК таінш.

Література

1. Портер М.Є. Конкурентна перевага: як досягти високого результату і забезпечити його стійкість. Економічна наука: 2005 рік./навч. посіб. Вид. 6-е. Київ, 2005. С.167-170.

2. Dunning J.H., Rugman A.M. The Influence of Hymer Dissertation on the Theory of Foreign Direct Investment. American Economic Review. 1985. P. 228-233.

3. Когут М.В. Вплив транснаціональних корпорацій на міжнародний трансфер технологій. Вісник Одеського національного університету.Серія «Економіка». № 3. Одесса. 2015. С. 19-22.

4. Куцик П.О., Ковтун О.І., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: ЛКА, 2015. 594 с.

5. Транснаціональні корпорації в міжнародному праві. Київський студентський журнал міжнародного права: веб-сайт. URL: http://www.un.org.ua/ua/tenprinciples-dc (дата звернення 01.10.2019)

к. іст. н., доцент Лазнева І.О.
магістрант каф. МЕВ Кайбулаєва А.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МІСЦЕ ФРАНЧАЙЗИНГУ В ГЕНЕРУВАННІ ІННОВАЦІЙ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Сучасна світова економіка характеризується високим ступенем глобалізації та інтеграції. В умовах міжнародної та континентальної інтеграції актуалізуються питання щодо збільшення кількості підприємств малого та середнього бізнесу, які пропонують свої товари на певних умовах. Зміцненню економічних зв'язків між країнами на цьому етапі розвитку світогосподарських зв'язків сприяє франчайзинг, який сьогодні проник практично в усі сфери економічної діяльності та є одним із дієвих і демократичних способів виходу за межі національних ринків.

Франчайзинг визнаний у світі, як найбільш прогресивна форма ведення бізнесу . Привабливість франчайзингу визначається передусім його прозорістю та комплексним характером. Така стратегія господарювання відкриває великі перспективи, оскільки дає змогу залучати іноземні інвестиції з різних країн для розвитку однієї галузі, а також упроваджувати високі стандарти [1]. На тлі глобальної екологічних проблем у Європі досить гостро постали питання захисту навколишнього середовища, зменшення нищівного впливу на нього з боку великих підприємств і масштабних виробничих компаній. Ці питання також вирішуються системою ISO 14000 в рамках стандартизації, яка на сьогодні посідає провідне місце серед природоохоронних заходів. В основу стандартів ISO 14000 покладена система екологічного менеджменту. Важливу роль у поширенні стандартів ISO 14000 відіграють франчайзингові системи, які за рахунок розширення власних мереж сприяють упровадженню стандартів ISO 14000 [2]. Сертифікація ISO 14000 є надзвичайно престижною та неабияк підвищує авторитет компанії на міжнародному ринку. Зазвичай компанії спочатку отримують сертифікацію ISO 9000, а вже після неї – ISO 14000. Яскравим прикладом господарювання за такими стандартами є австрійська фірма Swarovski, все виробництво на якій проводиться згідно з

сертифікацією ISO 9000, а у 2000 році їй було надано сертифікацію ISO 14000, що висуває суворі вимоги до системи екологічного менеджменту. Упровадження стандартів ISO та пошук способів екологічного виробництва зумовлені необхідністю запровадження нових технологій у сільському господарстві та харчовій промисловості. Одним із найбільш дієвих способів у цих галузях став франчайзинг, а точніше, такий його різновид, як екологічний франчайзинг [3]. Найбільш перспективним напрямком для розвитку екологічного франчайзингу є харчова промисловість, оскільки франчайзер може пропонувати франчайзі право на використання екологічно чистих технологій. До форм екологічного франчайзингу в галузі харчової промисловості можна віднести: маркет-франчайзинг, сервісний франчайзинг, бізнес-франчайзинг, віддалений франчайзинг, субфранчайзингу, розширений франчайзинг, комбінаційний франчайзинг, змішаний франчайзинг, франчайзинг дистрибуції продукту, майстер-франчайзинг. Франчайзингова система передбачає розвиток бізнесу зусиллями багатьох, тобто зменшує ризик залишитися сам на сам з економічними викликами та загрозами. Усі учасники франчайзингової мережі постійно взаємодіють і надають один одному підтримку. Екологічний франчайзинг стає все більш популярним, оскільки створює кращі умови для життя та покращує і зберігає навколишнє середовище, зокрема і в Україні також. Впровадження механізму екологічного франчайзингу зробить поштовх для розвитку таких галузей української промисловості як сільське господарство, харчова промисловість, нерухомість, туристичний та готельно-ресторанний бізнес. Завдяки перевагам, які надає екологічний франчайзинг, ринок стає глобальнішим, абсолютно позитивний ефект спостерігається у сферах обслуговування та сервісного бізнесу. Екологічний франчайзинг дає змогу максимально підвищити рівень життя із збереженням та поліпшенням якості навколишнього середовища. Стимулюючи поширення екологічно чистого виробництва, екофранчайзинг водночас слугує інструментом формування сталого економічного розвитку, стратегічного планування природокористування з огляду на вміння передбачати екологічні наслідки різного роду господарської діяльності. Саме тому його поширення є дуже важливим для українського ринку.

Екологічний франчайзинг є надзвичайно прогресивним напрямком провадження бізнесу, використовуючи новітні

екологічні технології та екологічно чисті продукти підвищуються стандарти якості виробництва та збільшується добробут споживачів, зменшується шкідливий вплив на навколишнє середовище та зменшуються ризики екологічних катастроф, які безсумніву мають економічні наслідки. Більше того це прибутковий бізнес, який вже набув широкого поширення в розвинених країнах світу. Отже, франчайзинг є найбільш демократичним інструментом провадження бізнесу, адже розвиваючи власну франчайзингову мережу, франчайзер несе на нові ринки та території не лише власну торгову марку та методи виробництва, а й високі норми та стандарти, яким відповідають його товари, а екологічний франчайзинг виступає одним із інструментів формування екологоінноваційного розвитку глобальної економіки.

Література

1. Яловий Г.К. Перспективи розвитку комерційної концесії (франчайзингу) в Україні / Г.К. Яловий, А.С. Цеслів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 27. – С. 188-193.

2. Hrabynskyy I. Franczyzowe instrumenty rozpowszechniania norm ISO w gospodarce globalnej / I. Hrabynskyy, S. Ohinok // Konferencja naukowo-aplikacyjna: Praktyczne aspekty stosowania norm i oceny zgodności, 18 maja 2013 r. Szkola Wyższa im. Bogdana Jańskiego. – Warshawa [Electronic resource]. – Access mode: http://www.pkn.pl/sites/default/files/habynskyy_i_ohinok.pdf.

3. Franchise Direct [Electronic resource]. – Access mode : http://www.franchisedirect.co.uk/

магістрант каф. МЕВ Лежнюк В. В.
Науковий керівник – к. ф. н., доцент Мелещенко А. І.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ – ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА КРАЇНИ

Сьогодні визнаним та доведеним фактом є те, що ключова мета інновацій є економічне зростання й посилення суспільно-економічного розвитку. Однак, як показує практика, за певних умов

інновації можуть також обумовлювати соціальну нерівність та ізоляцію. У цьому контексті при аналізі процесів соціально-економічного розвитку варто виокремити важливу роль впровадження інновацій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей і доступності результатів технологічного прогресу, причому не тільки в рамках різних соціальних верств населення, але також і в різних географічних регіонах. Саме тому все більш актуальним в підходах щодо вибору моделей економічного розвитку та в політичних настановах міжнародних організацій і окремих країн постає питання про «інклюзивні» інновації та інноваційні продукти, спрямовані на поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп населення, зокрема, з позицій їхнього доступу до основних державних послуг (освіти, інфраструктури, охорони здоров'я).

Важливим питанням у здійсненні інклюзивних інновацій є створення відповідних інклюзивних економічних інститутів. Інклюзивні інститути сприяють формуванню інституційного середовища за обов'язкової участі представників науки і освіти, інноваційних підприємців, спроможних генерувати інклюзивні інновації, й відповідного правового поля, яке регламентує права власності, захист інтелектуальної власності, контрактні умови здійснення інклюзивної діяльності. З економічної точки зору, важливим аспектом розробки та реалізації сучасних інклюзивних інновацій за умови наявності відповідних інститутів є вибір та формування інклюзивної бізнес-моделі (англ. inclusivebusinessmodel) – економічно доцільної схеми ведення підприємницької діяльності, що включає бідних як споживачів, покупців, працівників, виробників і підприємців на всіх етапах ланцюжка створення доданої вартості, забезпечуючи взаємовигідний розвиток для всіх її учасників [1]. Серед переваг інклюзивних бізнес-моделей не тільки безпосередній прибуток і підвищення доходів. Для бізнесу – це розвиток інноваційних підходів, розширення ринку, зміцнення систем постачання. Для бідних – підвищення продуктивності, стійкий дохід, розширення можливостей, сприяння поліпшенню життя і досягненню країнами Цілей розвитку тисячоріччя (ЦРТ) шляхом забезпечення основних потреб, надаючи бідним можливості для підвищення доходів і знаходження контролю над своїм життям. Проте, узагальнений досвід показує, що існують основні проблеми у цій сфері: обмежена інформація про ринки, неефективне регулювання,

нерозвинена інфраструктура, нестача знань і досвіду, обмежений доступ до фінансових продуктів і послуг. Тому багато компаній досягають успіху на так званих «бідних ринках», використовуючи творчий підхід до подолання перешкод: адаптація товарів і послуг; інвестиції в подолання бар'єрів на ринку; максимальне використання сильних сторін бідних; об'єднання ресурсів і досвіду з аналогічними організаціями. Зокрема, серед поширених сьогодні інструментів роботи на інклюзивних ринках є розробка карт розвитку ринків, що допомагають знайти нові можливості, відображаючи доступ до водопостачання, кредитування, електрики або послуг телефонного зв'язку. Вони пропонують візуальний огляд потенційних ринків і супроводжуються інформацією про структуру ринків, включаючи дані про постачальників різних товарів і послуг. Приклади інклюзивних бізнес-моделей, що сприяють досягненню ЦРТ: у Колумбії компанія JuanValdez пропонує високий і стійкий дохід більш ніж 500 000 виробникам кави; у Китаї компанія TsinghuaTongfang поставляє в сільські райони комп'ютери із програмним забезпеченням для дистанційної освіти в початковій і середній школі, а також для вивчення мов малих народностей; у Сенегалі медична організація Pesinet надає профілактичні послуги по моніторингу здоров'я дітей з бідних родин молодше п'яти років; у Кабо Дельгадо (Мозамбік) поставки зрідженого нафтового газу компанією VidaGas забезпечує стерильність медичних інструментів, що використовуються при пологах; у Танзанії текстильна компанія AtoZTextiles пропонує доступні і довговічні оброблені інсектицидом москітні сітки для ліжок, які перешкоджають поширенню малярії й забезпечили зниження рівня смертності на 50%; у Касабланці (Марокко) компанія Lydec забезпечила значне підвищення частки жителів, що мають доступ до води й електрики; на Філіппінах компанія Smart, мережа якої покриває 99 відсотків населення країни, робить доступні послуги телефонного зв'язку по картах передоплати й пропонує спрощений варіант оплати послуг шляхом відправлення смсповідомлень [2]. Зазначені приклади допоможуть вітчизняному бізнесу у пошуку рішень на основі досвіду компаній і опису успішних бізнес-моделей за участю бідних. Завершуючи слід додати, що інновації є ключовим джерелом економічного зростання й сталого розвитку, однак практика показує, що сучасний розвиток носить нерівномірний характер. У цьому зв'язку в економічній літературі розглядаються поняття

інклюзивного зростання, інклюзивних інновацій і інклюзивного бізнесу. В подальшому необхідні дослідження й розробки щодо інноваційної політики нового покоління, яка повинна посилити механізми горизонтальної координації між органами влади у всіх сферах державної політики.

Література

1. Creating value for all strategies for doing business with the poor – [Електроннийресурс] –Режимдоступу: http://www.rw.undp.org/content/dam/rwanda/docs/povred/RW_rp_Creating_Value_for_All_ Doing_Business_with_the_Poor.pdf.

2. Innovation in family farming in Europe and Central Asia. Thirty-ninth session of the European Commission on Agriculture. Budapest, Hungary, 22-23 September 2015. – [Електроннийресурс] – Режимдоступу: http://www.fao.org/3/a-mo296e.pdf (accessed 25 July 2016).

студент каф. МЕВ Медвідь О.Г.
Науковий керівник – к. іст. н., доцент Лазнева І.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АКТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СЕКТОРУ B2C В МЕЖАХ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

Електронна торгівля є більш пристосованою до ринкових умов через те, що для ринку властиве: швидка мінливість середовища, динамічний розвиток наукової сфери, активне впровадження інноваційних технологій. І лише Інтернет має змогу виконати всі умови ринку. В свою чергу електронна торгівля надає певні переваги ринку: створення умов для лояльної цінової політики (через можливість зниження витрат компанії), широка обізнаність споживачів (завдяки загальній доступності інформації в Інтернеті), максимальний комфорт клієнтів (простий процес купівлі в Інтернеті, швидкість доставки, можливість безпосередньо придбати товар в іноземних компаніях, широкий асортимент).

Нині глобальна мережа Інтернет стрімко інтегрується в усі галузі господарської діяльності, забезпечуючи реалізацію бізнес-

процесів підприємства в глобальному електронному середовищі. Саме інтернет стає бізнес-середовищем, в якому постійно відбуваються електронні транзакції за допомогою засобів ІКТ. Це сприяє прискоренню обороту капіталу підприємства та підвищенню рентабельності бізнесу, поширенню веб-представництва компаній [1, с. 60].

Основними моделями електронної торгівлі на сьогодні є B2B, B2C та C2C, адже саме вони забезпечують більшу частину транзакцій в мережі Інтернет. Однак по мірі подальшого розвитку та впровадження інформаційних та телекомунікаційних технологій в економічні процеси роль інших моделей буде постійно збільшуватися. Цьому сприяє і прагнення багатьох мережевих структур використовувати декілька моделей одночасно для диверсифікації діяльності компанії, забезпечуючи тим самим їх стійкість до коливань ринку [2, с. 11].

Останнім часом в електронній торгівлі спостерігається стійкий тренд на децентралізацію і автоматизацію, одним з наслідків якого стала поява нових видів і способів електронної торгівлі, таких як:

Дропшипінг – метод посередництва у електронній торгівлі, де дропшиппер отримує замовлення від покупця, передає його продавцю, і отримує дохід від різниці між сумою, що заплатив покупець, і сумою, що продавець отримав за товар. Така технологія розширює можливості вибору для покупця, і гарантує регулярні замовлення продавцю.

Чат Боти – автоматизовані програми, що дозволяють збільшити інформованість покупців про товари магазинів, а також зменшити витрати продавців на представлення товарів для покупців. Чат боти вже навчились примітивно спілкуватися з покупцями, підбирати товар і відповідати на запити.

Мобільна електронна комерція – використання мобільних пристроїв для покупок в Інтернеті. Зазначений сегмент розвивається дуже швидкими темпами, у період 2014–2019 років обсяги мобільної електронної комерції збільшилися у 14 разів, з 50 млрд дол. до майже 700 млрд дол. [3] Тому наявність мобільної версії є бажаною для всіх сайтів сектору B2C. Інтуїтивно зрозумілі макети, SEO оптимізація та візуально орієнтований контент сприяють позитивному мобільному досвіду користувачів.

Згідно статистичних даних з 2004 до 2018 року вартість усіх торгових операцій збільшилась більш ніж на 200%, а до 2021 року

планується збільшення до 365% [3]. Загалом, якщо ринок розвиватиметься теперішніми темпами, вже за кілька років онлайн-торгівля випередить звичайні магазини та супермаркети. За прогнозами Euromonitor International, у 2021 році саме ринок електронної комерції стане найбільшим роздрібним каналом у світі. У 2017 році такий перерозподіл каналів відбувся в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (APAC), багато в чому завдяки бурхливому зростанню онлайн-ритейлу у Південній Кореї та Китаї.

Якщо говорити про географію, то наразі найбільший локальний ринок електронної торгівлі зосереджений у APAC. За даними компанії eMarketer, у 2017 році його обсяг оцінювався в 1349 трлн дол. Водночас 83% інтернет-продажів у регіоні генерував Китай, найбільший світовий гравець онлайн-комерції. На другому місці опинилася Японія з обсягом 38,15 млрд дол., а на третьому – Південна Корея з 35,58 млрд дол. Другий за значенням світовий регіон – Північна Америка. Європа вважається третім за розміром світовим регіоном. Лідером європейського ринку вважається Великобританія, де у період 2017–2021 років ринок збільшиться на 10% і у 2021 році за прогнозами експертів становитиме 268 млрд дол [4].

Втім, незважаючи на локальні особливості та дещо різні темпи розвитку в кожному з регіонів, експерти виділяють декілька трендів, що спостерігатимуться по усьому світу. По-перше, це подальше посилення ролі маркетплейсів та зростання найбільших світових гравців, таких як Amazon, JD.com, eBay, Etsy та інших.

По-друге, онлайн-рітейлори будуть вимушені вдосконалювати інструменти доставки та винаходити нові опції, щоб задовольнити запити покупців. І закономірно, що логістичні компанії теж активно залучатимуться у цей процес.

Література

1. Мельничук О.С. Глобальні тенденції розвитку електронної комерції. Наукові праці НДФІ. 2014. №1 (66). С. 58-69.

2. Электронная коммерция : учебник / Брагин Л.А. и др. Москва : ИД «ФОРУМ» : ИНФРА-М, 2014. 192 с.

3. Статистика світової електронної торгівлі. Statista: веб-сайт. URL: https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/

4. Все на продаж в епоху маркетплейсів. Бізнес: веб-сайт. URL: https://business.ua/business/4278-vse-na-prodazh-v-epokhu-marketpleisiv

старший викладач Незгода Л.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЕКОЛОГІЧНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі спостерігається посилення дії екологічних чинників на розвиток країн світу, що позначається на життєдіяльності, соціально-трудовій сфері та функціонуванні економіки загалом.

Екологічний стан оточуючого середовища характеризується збільшенням обсягів використання природних ресурсів та їх виснаження внаслідок нераціонального природокористування та непродуманої екологічної політики. Наслідком визначених негативних тенденцій в екологічній сфері є значні економічні втрати від деградації земельних ресурсів, забруднення оточуючого середовища та погіршення якості життя населення та здоров'я через забруднення повітря та водних ресурсів, а також споживання неякісних продуктів харчування.

Об'єктивними вимогами сучасності є сформувати нову модель розвитку, яка б, з одного боку, забезпечувала відповідні умови життєдіяльності людства на теперішньому етапі і не створювала загроз для існування майбутніх поколінь. Більшість цінностей XX ст. виявляються менш значущими, ніж цінності, пов'язані з екологічною складовою. Адже саме екологічний розвиток асоціюється з можливістю життя, її збереження, причому не тільки для нинішніх поколінь, але й майбутніх, адже забезпечує безперервний розвитку не тільки протягом найближчих століть, але і на наступний невизначений період часу.

Підкреслимо, що в умовах глобалізації зростає рівень усвідомлення країнами необхідності звернути уваги саме на екологічний розвиток, адже зосереджуючись на вирішенні економічних питань та забезпеченні високого рівня конкурентоспроможності, зовсім нівелюються проблема досягнення балансу екосистеми світу загалом та окремих країн зокрема.

У міжнародній практиці для виміру екологічної складової використовується індекс екологічної стійкості (ефективності – EPI). Аналіз 180 країн світу показує, що лідерами за показником

екологічної ефективності є Швейцарія (87,42), Франція (83,95), Данія (81,60), Мальта (80,90) та Швеція (80,51). Україна у зазначеному рейтингу посідає 109 місце (52,87), що підтверджує концентрації зусиль суспільства, підприємства та держави на вирішенні екологічних проблем [1].

Підкреслимо, що раціональне використання ресурсів та рівень забруднення навколишнього середовища є передумовами соціально-економічного розвитку країни. При цьому важливим є формування екологічної культури в суспільстві, що ідентифікує спосіб вирішення екологічних, соціальних та економічних питань, визначає необхідний рівень розвитку та умови життєдіяльності людини, а також створює перспективи та розширює можливості в майбутньому.

Отже, постає питання концентрації зусиль світового товариства задля досягнення високого рівня екологічного розвитку, стан якого віддзеркалюється на соціально-економічних процесах на світовому рівні.

На основі вищезазначеного можна підсумувати, що саме екологічний вимір розвитку країни безпосередньо впливає на соціальну та економічну складову, адже визначає ефективність використання природно-ресурсного потенціалу, здоров'я нації та доступність до екологічно чистих продуктів.

Література

1. Wendling Z. A., Emerson J. W., Esty D. C., Levy M. A., de Sherbinin A., et al. Environmental Performance Index. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy. 2018. Available at: https://epi.yale.edu/ 200 p.

магістрант каф. МЕВ Пархонюк Р.А.
Науковий керівник – к. т. н., доцент Ситников М.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АГРОХОЛДИНГ ЯК ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Нарощування обсягів і темпів глобальної торгівлі сільськогосподарською продукцією є однією із сучасних тенденцій розвитку міжнародної економіки. Протягом останніх десятиріч не

лише змінилася структура торгівлі і відбулося збільшення частки високоякісної готової продукції у світовому експорті, але й закріпилася соціальна роль аграрного сектора як носія суспільних благ, гаранта продовольчої безпеки, збереження та розвитку традиційної культури.

Відповідь на ці питання знаходиться у площині інноваційного підходу до формування наукової бази сільської економіки, заснованій на інклюзивному розвитку, який передбачає досягнення такого типу економічного зростання, який охоплює усі сфери життя суспільства та населення і дозволяє отримати відчутні для кожної людини результати. Це унікальна можливість досягнення внутрішньої рівноваги, підвищення життєстійкості сільських територій і населення шляхом здійснення капіталовкладень в основні сфери сільської економіки: соціально-економічну, освітню, охорону здоров'я, енергетичну і продовольчу безпеку, викорінення бідності і, таким чином, вихід на прогресивну, цивілізовану європейську модель сільського розвитку.

Останнім часом стає очевидним необхідність розуміння «інклюзивного зростання» через ширший спектр соціально-економічних проблем стосовно посилення нерівності доходів між сільським та міським населенням, соціальною ізоляцією сільських жителів, поглибленням рівня бідності та зубожіння сільського населення, що поступово призводить до спустошення сільських територій. Характерність виявлених тенденцій спонукає до пошуку такої моделі економічного зростання, яка б не провокувала негативні соціальні наслідки, а, навпаки, сприяла формуванню та реалізації інноваційної людиноцентричної моделі сільської економіки. Досвід європейської моделі сільського розвитку [1], побудованої на загальнолюдських цінностях та пріоритетах розвитку сільської економіки, демонструє високі досягнення та результати в стандартах і якості життя сільського населення.

Виходячи з європейської теорії і практики сільського розвитку за участю громади, інклюзивність оцінюється як індикатор цивілізації та прогресу сільського розвитку, що приводить до стійкого та довготривалого життя населення. Враховуючи існуючу різницю в доходах селян, абсолютне і відносне скорочення сільського населення, розповсюдження бідності на сільських територіях, високий рівень безробіття (9,4 % економічно активного населення) [2, с. 111],

відсутність соціальних гарантій з одного боку, та прогресивний досвід країн-членів ЄС щодо подолання негативних тенденцій через інклюзивний підхід, а саме створення рівних правових, економічних та соціальних умов шляхом активізації ролі сільських громад, з іншого боку, стійка негативна тенденція ігнорування прав і можливостей сільської громади повинна суттєво змінитися.

В основу цих змін доцільно закласти нове бачення ролі сільських громад у якості правовласників/користувачів локальних ресурсів, здійснення ними контролюючої функції. Такі повноваження ініціюють дії громади та спрямовують їх на покращення економічних, соціальних і екологічних умов сільської місцевості. Водночас, сільські громади виступають активними учасниками інституціональних, організаційних, культурних, побутових та інших прогресивних перетворень сільського життя [3, с. 61]. Одним із аспектів інклюзивного розвитку, який потребує окремого дослідження є врахування інтересів сільського населення у процесі розроблення основних положень аграрної політики, яка сьогодні переважно спрямовується на захист окремих суб'єктів господарювання на сільських територіях (агрохолдингів). В системі інтересів та дій сільських громад повинна знайти своє місце позиція щодо нівелювання негативних наслідків від діяльності цих структур, а саме: забруднення середовища проживання сільських жителів, привласнення агрохолдингами екологічної ренти, ігнорування соціальної функції тощо. Доцільність наукового пошуку полягає також і в необхідності побудови дієвого механізму співпраці між громадою, державою і бізнесом, основними елементами якого повинні стати повноваження та відповідальність з встановленням між ними певного балансу. Адаптованим прикладом такої інтегрованої співпраці може бути розповсюджена у європейській практиці модель державно-приватного партнерства на сільських територіях. При цьому акцентується на преференціях у використанні земель державної і комунальної власності, що ймовірно є основним стимулюючим чинником розвитку відповідних партнерств, який у кінцевому рахунку сприятиме залученню приватних інвестицій у розвиток сільської місцевості. У даному контексті місія сільських громад у якості повноправних партнерів зводиться до забезпечення рівного для людей доступу до економічної незалежності та безперешкодній взаємодії між різними соціальними групами.

Література

1. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. – Brussels : European Commission, 2010. – 37 p.
2. Acemoglu D. Why Nations Fail / The Origings of Power, Prosperity, and Poverty / D. Acemoglu, J. Robinson. – New York : Crown Publisher, 2012. – 571 p.
3. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector / T. Zinchuk, N. Kutsmus, O. Kovalchuk, V. Dankevych, T. Usiuk // Review of Economic Perspectives. – 2017. – Vol.17, Issue 1. – P. 57-80.

к. е. н., доцент Переверзєва А.В.
магістрант каф. МЕВ Бондаренко М. Ю.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РОЗВИТОК СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

В умовах активізації впливу глобальних чинників на функціонування та розвиток суб'єктів господарювання, виникає необхідність розробки стратегії введення господарської діяльності на довгострокову перспективу з метою збереження надбань попередніх поколінь та їх примноження, що є можливим для сімейних підприємств. Адже одна із важливих особливостей сімейного бізнесу передбачає наявність довгострокової перспективи розвитку, а не отримання швидкого доходу. При цьому головна мета власників сімейних підприємств залишатися на ринку тривалий час та передати власну справу майбутнім поколінням у спадок. Зазначене є мотивацію до введення ефективної господарської діяльності з метою уникнення ризиків та загроз втратити те, що було нагромаджено попередніми поколіннями.

Зауважимо, що сімейний бізнес у розвинених країнах визначається не лише як економічно ефективна господарська діяльність, але й також як соціально орієнтована та справедлива з точки зору досягнення збалансованості інтересів роботодавців та працівників.

Підкреслимо, що організації та введення сімейного бізнесу являє собою ускладнений процес із певними особливостями. Для

ефективного функціонування сімейного підприємства та його майбутнього розвитку необхідно досягти збалансованості між сімейними інтересами й бізнесом, що потребує розробку виваженої політики управління.

На основі вищезазначеного можна виокремити переваги та недоліки сімейних підприємств [1]. Серед переваг виділимо такі:

– формування спільного бюджету, який характеризується значно вищим рівнем фінансового забезпечення;

– можливість отримати бізнес у спадок, а не створювати його з самого початку;

– наявність командної роботи та підтримки;

– чітко визначена ієрархія та розподіл обов'язків;

– взаємодія у сім'ї;

– економія фінансових коштів та інші.

Щодо недоліків, то до найбільш важливих належать:

– ймовірність виникнення конфліктів у межах сім'ї, що негативно впливає на сімейний бізнес;

– банкрутство;

– недостатній рівень професійності найманих працівників;

– необ'єктивність у прийнятті рішень та інші.

Проблемою для національної економіки є відсутність на законодавчому рівні поняття сімейне підприємство та, відповідно, складність його регулювання. В країнах ЄС та США така організаційно-правова форма є юридично визнаною та ефективно функціонує протягом тривалого часу. Прикладами сімейних підприємств на світовому рівні є Ford, Samsung, Volkswagen, ALDI, Auchan, IKEA, L'OREAL та інші.

Світова практика введення сімейного бізнесу свідчить, що 70% сімейних підприємств припиняють свою діяльність на другому поколінні. Незважаючи на вищезазначене, сімейний бізнес охоплює біля третини всіх компаній, які мають обсяг продажу більше 1 мільярд доларів. У США близько 90% компаній є власністю окремих сімей, їх частка становить 50% зайнятості країни та 50 % ВНП країни. У Великобританії сімейні підприємства отримують дохід біля 1,1 трильйон на рік та налічують 9 000 000 працівників, 25 % ВВП країни створюються за рахунок їх діяльності [2].

Серед країн, у яких успішно функціонують сімейні підприємства необхідно виокремити Індію, Туреччину, Індонезію,

Філіппіни, Китай та інші. Індія є одним з нових ринків, де успішно розвивається сімейний бізнес, котрий відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку економіки, забезпечуючи процвітання, добробут та зайнятість. В деяких країнах, що розвиваються, сімейні компанії не лише допомагають розбудовувати економіку, а й активно долучаються до благодійних проектів.

У національній економіці сімейний бізнес є явищем, котре перебуває на початковому етапі розвитку. Перші сімейні підприємства виникли на етапі становлення незалежності країни, тому актуальним є передача власної справи наступному поколінню. Проте, за даним Асоціації власників сімейного бізнесу 80 % малих підприємств в Україні належать до цього типу. Більшість великих підприємств не є сімейними, хоча процес управління ними можна було б полегшити багато за умови передачі справи у спадок.

На основі проведеного дослідження, можна підсумувати, що успішність підприємств у значній мірі залежить від особливостей його організації. У зв'язку із цим сімейний бізнес є досить ефективною формою господарської діяльності, котра дозволяє не лише створити власне підприємство та розвивати його, але й також зберегти родинні цінності. Саме сімейні компанії є прикладом стабільності демонструють стабільність та злагодженої ефективної взаємодії задля досягнення спільної мети.

Отже, сімейний бізнес має свої переваги та недоліки, проте в умовах невизначеності та нестабільності є надійною базою, основою якої є довіра, що дозволяє не лише втриматися на ринку, але й успішно розвиватися.

Література

1. RELACJE. Журнал сімейних фірм, № 6 (14), жовтень 2015 року, ISSN 2353-6470. URL: http://rodynnifirmy.org.ua/a/42ca166382d2/turetski-simejni-firmy-tyhry-svitovoyi-ekonomiky.

2. Сім'я. Менеджмент. Бізнес. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/simeyniy-biznes-v-ukrajini-yak-zberegti-kompaniyu-50039577.html.

к. е. н., доцент Переверзєва А.В.
магістрант каф. МЕВ Грес Ф.К.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Сучасні економічні реалії характеризуються постійним зростанням конкуренції, необхідністю приймати рішення в умовах невизначеності та ризику. При цьому головною метою підприємства залишається оптимізація діяльності за рахунок ефективного розподілу функцій та їх зменшення шляхом співпраці й використання послуг інших економічних суб'єктів. Крім того, в умовах посилення міжнародного поділу праці спостерігається спеціалізації компаній на певних бізнес-процесах, що потребує побудови специфічних стратегічних моделей, котрі б могли забезпечити життєдіяльність та конкурентоспроможність.

Однією з найбільш ефективних моделей організації бізнесу є аутсорсинг, який передбачає таку форму співпраці, котра дає можливість розподілити функції, зосередившись при цьому на найважливіших, тим самим уникнути додаткових витрат за рахунок зменшення кількості функцій та скорочення обсягу ресурсів. Зазначене дозволяє оптимізувати організаційну структуру, забезпечує ефективність системи управління, і, відповідно, підвищується конкурентоспроможність підприємства. За оцінками міжнародних експертів практика застосування аутсорсингу дозволяє знизити витрати та підвищити прибутковість на 30% [1].

Підкреслимо, що серед країн-виконавців лідерами є Індія, Китай, котрі приймають замовлення від країн Європи, США та Японії. Проте на сучасному етапі спостерігається скорочення замовлень від США внаслідок переорієнтації на внутрішній аутсорсинг. Японія збільшує кількість замовлень, виконавцем яких є, як правило, Китай. У межах ЄС спостерігається виконання замовлень та співробітництво між країнами-членами. Головними замовниками аутсорсингу послуг з України є країни ЄС, США та Ізраїль. За даними глобального рейтингу «GlobalServicesLocationIndex» в 2019 р. Україна посіла 20 місце [2].

Підкреслимо, що основні переваги Китаю на ринку

аутсорсингових послуг забезпечуються дисциплінованістю працівників, але недоліком є недостатній рівень креативності, творчості та ініціативності. Але для виконання завдань, пов'язаних із повторенням процедур та дотриманням постійних правил, визначених інструкцій, зазначене не є недоліком.

Серед сучасних видів аутсорсингу необхідно виокремити краудсорсинг, який передбачає залучення значної кількості осіб для вирішення конкретних завдань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Перевагою зазначеної бізнес моделі є її гнучкість, динамічність та самостійність у прийнятті рішень.

Зауважимо, що, незважаючина значні переваги вищезазначена модель не отримала значного поширення у національному бізнес-середовищі. Головною причиною є відсутність знань та навичок, необхідних для запровадження та ефективної організації нової форми бізнесу. Крім того, аутсорсинг є ризикованою формою організації бізнесу, адже потребує радикальних змін у господарській системі підприємства.

Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку аутсорсингу як новітньої форми організації бізнесу свідчить про те, що основним гравцями ринку аутсорсингових послуг є високорозвинені країни, котрі використовують сучасні інформаційно-комунікаційні технології, унікальні власні знання та досвід, необхідні не лише для реалізації завдань, але й ті, що потребують креативного мислення та інноваційних підходів до розв'язання складних задач із найменшими витратами матеріальних, людських та часових ресурсів. При цьому вкрай важливим є вивчення культури потенційних клієнтів, особливості їх комунікації, знання потреб ринку.

Значний інтерес до аутсорсингу на міжнародних ринках викликаний його перевагами порівняно із іншими моделями бізнесу. Серед них необхідно виокремити: швидкість розвитку та поширення, підвищення якості надання послуг, доступ до інноваційних технологій та їх впровадження. З точки зору підприємства аутсорсинг дозволяє сконцентрувати увагу на тих бізнес-процесах, які є актуальними для сьогодення, а також тих, для виконання яких є досвід та необхідні знання.

Зазначена бізнес-модель є найбільш розповсюдженою у країнах Заходу, оскільки стратегія їх розвитку спрямована на пошук альтернативних форм організації підприємницької діяльності, які б мали більш високий рівень ефективності.

Таким чином, компанія будь-якого розміру повинна прагнути до досягнення найкращої результативності у сфері своєї діяльності незалежно від галузі функціонування, а також намагатися максимально задовольнити потреби споживача та відповідати їх очікуванням. При цьому необхідно обирати ту форму організації своєї діяльності, яка має найбільшу ймовірність успішної реалізації з точки зору об'єктивних та суб'єктивних чинників.

На основі вищезазначеного можна констатувати, що, приймаючи стратегічне рішення щодо використання аутсорсингу, замовник має доступ до певного бізнес-процесу, окремих підсистем та інфраструктури інших компаній, зосереджуючись на виконанні ключової внутрішньої функції, розширюючи свої можливості та присутність на ринку. Аутсорсинг сприяє впровадженню інноваційних технологій та поглибленню інтеграційних зв'язків як внутрішніх, так і зовнішніх, що сьогодні є основою успішної господарської діяльності.

Література

1. Heywood. J. The outsourcing dilemma: The search for competitiveness. URL: http://bookre.org/reader?file=1024001&pg=3.

2. The 2019 Global Services Location Index Top 20. URL: https://www.atkearney.com/digitaltransformation/gsli.

д. е. н., професор Прушківська Е.В.
магістрант каф. МЕВ Буюкян А.Р.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО ЕКСПОРТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В Україні за останнє десятиліття відбувся процес трансформації зовнішньої торгівлі з огляду на підписання «Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» та українсько-російський конфлікт. Експортні підприємства задля диверсифікації та оптимізації своєї діяльності здійснювали активний пошук ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності продукції, ефективне використання виробничих ресурсів. У 2017 році в нашій державі була прийнята Експортна стратегія України («дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки [1], проте на

сьогодні відсутні системні заходи щодо експортної політики розвитку відповідно до сучасних економічних умов, що ставить під загрозу можливість ефективно використовувати високотехнологічний експортний потенціал підприємств України.

Україна є експортозалежною країною, оскільки її питома вага експорту в ВВП становить близько 49,3 %. За 2018 рік, після трирічного спаду, Україна експортувала товарів і послуг на суму 52,3 млрд доларів, що на 7,2 млрд доларів (16%) більше, ніж за 2017 рік. Необхідно зазначити, що частка експорту до інших країн світу падає. Тобто зовнішня торгівля України переорієнтувалася на європейський регіон [2].

Розвиток більшості високотехнологічних галузей в Україні відбувається без необхідної державної підтримки, яка мала б надаватися з урахуванням їх пріоритетності та здатності підвищити експортну спроможність вітчизняної економіки. В Україні високотехнологічні сектори промисловості практично не охоплені субсидіями. Субсидіювання виробництва мало місце лише у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції (0,2% від обсягу створеної ними валової доданої вартості) та виробництві машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (0,7%) [3].

Слід також зазначити, що Проектом «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» визначено дев’ять перспективних секторів для розвитку високих технологій: сільське господарство; військово-промисловий комплекс; створення нових речовин, матеріалів і нанотехнологій; енергетика; технологічне будування; розвиток гуманітарних наук; біоінженерія, клітинна медицина, фармацевтика; розвиток транзитної інфраструктури; туризм і відпочинок. Визначення пріоритетних секторів для розвитку вітчизняного експорту має здійснюватися з урахуванням не лише їх здатності до формування високої доданої вартості, але й інших критеріїв, що мають потенційну можливість забезпечувати економічне зростання. «Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі України 2017–2021» визначено пріоритетні сектори для розвитку експорту за трьома критеріями: 1) рушійна сила для інновацій або створення високої доданої вартості; 2) потенціал для розвитку МСП; 3) високий попит на світових ринках.

Вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності в експортоорієнтованих галузях України може бути забезпечене за

умови поліпшення її фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, але неефективна методика розподілу фінансових ресурсів, що виділяються на інноваційну діяльність, відсутність чіткого та прозорого розподілу зазначених коштів робить процес фінансування інноваційної діяльності хаотичним, непослідовним, нестійким.

З метою розвитку високотехнологічного експорту необхідно здійснювати виважену експорту підтримку підприємств, які виробляють інноваційну продукцію. Нами запропоновано підхід до визначення галузевих пріоритетів фінансування високотехнологічних виробництв, який базується на таких критеріях відбору видів економічної діяльності: а) ефективність використання власних фінансових коштів у інноваційній діяльності підприємств високотехнологічної галузі; б) привабливість галузі для вкладення фінансових коштів інституційними одиницями (державою, кредиторами, інвесторами); в) темп розвитку експорту високотехнологічної продукції певної галузі. Використання запропонованих критеріїв дозволяє чітко обґрунтувати перспективні напрями фінансування високотехнологічних виробництв підприємств України.

Стратегічне бачення розвитку експорту розглядаються у формуванні нових факторів порівняльних переваг, які мають стати драйверами збільшення експорту, наприклад розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, нанотехнологій, біотехнологій, «зелених» технологій, водневих (паливних) елементів, світлодіодів тощо.

Література

1. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки. 27 грудня 2017 р. № 1017-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-eksportnoyi-strategiyi-ukrayini-dorozhnoyi-karti-strategichnogo-rozvitku-torgivli-na-20172021-roki(дата звернення: 05.10.2019).

2. Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua (дата звернення: 05.10.2019).

3. Грига В., Крижанівська О. Високі технології в умовах євроінтеграції: обмеження чи можливості. URL: http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/11/5/7040254 (дата звернення: 05.10.2019).

Doctor of Economics, Professor Prushkivska E.V.
National University «Zaporizhzhia Polytechnic», Zaporizhia
Doctor of Economics, Professor Nazari Gulbahor Nazir
Tajik State University of Commerce, Member of Parliament of the Republic of Tajikistan

INCLUSIVE DEVELOPMENT OF COUNTRIES: WORLD TRENDS AND NATIONAL ASPECTS

In the XXI century, many changes have taken place in the economic world, but poverty and inequality have not been eliminated. The change in the direction of development is dictated by the time. It happened because the unprecedented increase in inequality eliminates all the achievements of the fight against poverty and threatens the destruction of the new liberal model of the international order. Western analysts emphasize that the factors of success of emerging economies appear on a "non-information" platform. They highlight the need to explore methods of "disruptive growth strategies" and encourage the assessment of "non-market" conditions for innovation.

Progress in "emerging economies" countries sharply contrasts with the situation in Europe and the United States, where the middle class gives up economic positions after ten years of growth and prosperity. It is shrinking rapidly in the result of the financial crisis. Transnational corporations in developing countries are displacing or buying out major global companies [1].

These are the realities of the global present time. The conditions for the redistribution of power between the "leaders of development" and the countries with "growing economy" are ripe.

Scientific and political discussions are taking place in the global space and in the national environment of the countries concerning the status of the international structure of distribution and estimation of income, wealth, and poverty, measurement of survival resources on both sides of the delimitation, etc.

Most scholars and experts are in favor of the concept of inclusive growth and development. The tenets of this concept are based largely on the experience of developing countries and the multidimensional nature of poverty, on the operationalization of non-classical sources of income.

The analysis of the scientific works of methodologists in economic development aproves that the classical theory of development has reached its limit and the further use of its instruments is destroying the world economy and daily life. New perspectives are dominating now. They are innovative and dominant ones. Moderate economic growth and development rate should be provided by effective governments, which have a set of institutions. These institutions are to distribute income more evenly among different social layers of population. The new model of development should take into account the interests of the pro-poor growth maximally. In our view, this model will also lead to a change of the social base, because the previous model of growth and social structure was conceptually based on the middle class.

It is also important to note that the political contest is also embedded in all these discussions and theoretical analysis because the main focus is aimed at the reduction of inequalities between the rich and the poor. As a result, it is extra poled on the world classification of countries. That means to which of the group the country will belong in accordance of the classification of development?

Summarizing the scientific views of scholars and international institutions, we emphasize that inclusive development is "non-discriminatory growth that contains equal non-discriminatory access to growth" [2, 3] and includes reducing inequalities in disadvantaged groups and participation and benefit sharing.

Global challenges are driving countries to develop and implement an inclusive development strategy. In particular, the inclusive development strategy has become an integral part of the economic reforms of the Chinese government, which has endorsed the concept of a "harmonious society" based on the principles of economic growth, equality, stable and sustainable development. China's harmonious society orients to democracy and legitimacy, equality and justice, trust, the coexistence of man and nature. The Inclusive Economic Development Strategy is reflected in the Five-Year National Plans for Economic and Social Development, as well as in the long-term strategies until 2030 and 2050, with global innovation leadership and the innovation nation as its main goal. Overcoming internal and global challenges, China is confidently moving towards inclusive development. Post-socialist countries such as Ukraine and Tajikistan, which are undergoing transformation, need to learn from inclusive

development countries and formulate their own Inclusive Economic Development Strategies.

The dynamism and inclusiveness of the world economy play a significant role in tackling the large-scale objectives, which are on the agenda of 2030. Policy-makers should make every effort to prevent short-term risks associated with financial factors and escalation of conflicts, and to continue to achieve economic, social, and environmental goals as part of the further implementation of a long-term global development strategy.

References

1. MIC Forum: The Rise of the Middle Class. The World Bank. Available at: http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/MIC-Forum-Rise-of-the-Middle-Class-SM13.pdf (accessed 17.09. 2019).

2. Inclusive Green Growth. The Pathway to Sustainable Development. International Bank for Re-construction and Development / http://siteresources.worldbank.org/EXTSDNET/Resources/Inclusive_Green_Growth_May_2012.pdf(available at: 05.09.2019).

3. White W.R. Policy debate: How do you make growth more inclusive? // L. de Mello and M.A. Dutz (eds), Promoting Inclusive Growth: Challenges and Policies. Paris, OECD Publishing, 2012.(available at: 05.09.2019).

д. е. н., професор Прушківська Е.В.
магістрант каф. МЕВ Страхова К.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІМПОРТОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перебування України в регуляторному полі Світової організації торгівлі (СОТ) та реалізація проекту створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом (ЄС) фактично мінімізують використання інструментів тарифного захисту внутрішнього ринку, натомість нетарифні методи, валютна та податкова політика розглядаються як головні засоби формування ефективного протекціоністського режиму для захисту окремих секторів економіки. За даними Державної служби статистики України залежність

промислового виробництва нашої держави від імпорту у 2017 р. становила 31,9%, а частка імпортної компоненти в експорті за національними рахунками досягає 67,1% [1], що викликає занепокоєння щодо імпортної безпеки як складової національної зовнішньоекономічної безпеки.

Імпортна діяльність підприємств України протягом останніх десяти років перебувала під впливом різних зовнішніх та внутрішніх чинників, зокрема, наслідків світової фінансово-економічної кризи (значний рівень відкритості та одночасної уразливості національної економіки) та політичної й соціально-економічної нестабільності. Українські підприємства в умовах переорієнтації векторів зовнішньоекономічної діяльності стикаються зі значним переліком різноманітних проблем. З огляду на викладене серед вчених актуалізується проблема дослідження зовнішньоторговельної діяльності України, зокрема це питання висвітдюють Є. Бендерський, Т. Вахненко, Д. Лук'яненко, А. Мазаракі, Т. Мельник та ін. Попри всебічне дослідження проблем торговельної діяльності країн, існує потреба у вивченні імпортозалежності економіки України.

В умовах кризи та невизначеності розвитку світової економіки упродовж останніх років, дослідження та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави набуває важливого значення. Високий рівень відкритості й інтегрованості економіки України у світове господарство створює додаткові загрози для економічного розвитку країни, що обумовлює чітко регулювати зовнішньоекономічну безпеку.

В офіційній Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України зазначено, що зовнішньоекономічна безпека – це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [2]. Важливими загрозами зовнішньоекономічної безпеки є значна імпортна складова, яку можна назвати імпортною безпекою. Загальновідомо, що імпорт має низку переваг як для індивідуальних, так і для виробничих споживачів, а також для країни в цілому.

Розмірковуючи щодо шляхів отримання Україною ролі провідної країни світу, Геєць В.М. та Семиноженко В.П. у роботі

«Інноваційні перспективи України» зазначають, що «неможливо побудувати постіндустріальну економіку, не освоївши технологічний і професійний базис індустрії Заходу. Протягом найближчих років потрібним є інтенсивний імпорт технологій..» [3,с.226]. Схожої думки фахівці Національної академії державного управління при Президентові України, які, говорячи про передумови включення країни у світовий економічний та гуманітарний простір, зазначають, що окрім спроможності до власних інновацій, необхідно вміння впроваджувати технології, що створюються в інших країнах, імпортуючи їх у вигляді капіталу і споживчих технологічних товарів. Соловйов В.П. акцентує увагу на тому, що «з позиції покупця імпорт технологій сприяє не тільки збільшенню рівня функціональної повноти виробничого комплексу, але й стає каталізатором створення нових високих технологій. Якубовський М.М. також переконаний у тому, що «для розширення власного виробництва високотехнологічних товарів для потреб базових галузей промисловості доцільно залучати імпортні технології»[4].

Проте імпортна залежність та втрата внутрішніх ринків багатьма вченими [4] виокремлюється і як головна загроза зовнішньоторгівельної безпеки. Захист внутрішнього ринку через обґрунтоване регулювання руху товарів є стратегічно важливим питанням. Не останню роль у поглибленні економічної кризи в Україні відіграє сучасна незважена державна імпортна політика. Зважаючи на надзвичайно важливе значення цієї політики видається за доцільне ввести таке поняття як «імпортна безпека».

На наш погляд, імпортна безпека характеризується раціональною товарною та географічною збалансованістю імпорту, що позитивно впливає на розвиток національної економіки, захищає внутрішній ринок і національного виробника, сприяє зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної продукції та економічної незалежності України.

Надзвичайно важливо здійснити постійний моніторинг основних індикаторів імпортної безпеки для визначення рівня забезпечення зовнішньоекономічної безпеки.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 05.10.2019).

2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України URL: http://www.me.gov.ua (дата звернення: 05.10.2019).

3. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України. Х.: Константа, 2006. 272 с.

4. Дулеба Н. В. Експортна та імпортна безпека як важлива складова зовнішньоекономічної безпеки. Економіка та управління на транспорті. 2016. Вип. 2. С. 45–50.

к. т. н., доцент Ситников М.М.
методист Ситникова Т.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Соціально-економічний розвиток країни безпосередньо пов'язаний з вирішенням низки проблем обумовлених у великій ступені політико-кон'юнктурними, економіко-технологічними, природними та культурно-історичними факторами. Однією з головних проблем цього напрямку є проблема інклюзивного розвитку економіки при умовах її прискореної збалансованої конверсії та всебічного задоволення потреб і інтересів населення країни [1]. На сучасному етапі розвитку нашої держави тренд інклюзивного розвитку повинен забезпечувати не тільки розбудову підвалин ринкової економіки а її соціальну орієнтацію з позитивною динамікою та якістю. Одним з шляхів, що забезпечують нову хвилю соціально-ринкових реформ, які передбачають стійке економічне зростання та наближення стандартів життя до вимог країн Європейського союзу є не тільки дослідження проблем інновацій, інвестування та інвестиційного менеджменту а і проблем інклюзивного розвитку. Це обумовлено тим, що ці питання торкаються підгрунтя господарської діяльності, розвитку малого та середнього бізнесу, визначаючі процес економічного зростання у цілому. Тому проблема дослідження питань, пов'язаних з теоретичними та практичними аспектами інклюзивного розвитку економіки є актуальною і потребує свого вирішення.

Соціально-орієнтована держава прагне досягти рівноваги між державою, бізнесом та суспільством шляхом впровадження

соціалізації економіки побудованої на інклюзивному розвитку, який забезпечить економічну незалежність і ефективну взаємодію між соціальними групами населення країни. Ці питання активно обговорювались на світових економічних форумах в Давосі, Владивостокі та на Ялтинському економічному саміті, який відбувся у вересні 2019 р. у Києві.

На сучасному етапі розвитку суспільства, соціально-економічний стан характеризується суттєвою диференціацією соціальних прошарків населення та поширення бідності, що примушує бідне населення увесь свій дохід витрачати на споживання і таким чином забезпечувати зростання економіки. У світі зростає диференціація між багатими та бідними. Всього у світі (на 2019р.) нараховується 2153 міліардера що становить 0,00003% населення планети, але їм належить 12% валового світового продукту [2]. На сьогодні в Україні нараховується 7 доларових міліардера , а кількість , яка проживає за межею бідності складає 33,9% (данні за 2018р.) [3]. На останніх світових економічних форумах фахівці прийшли висновку, що такий показник економічного розвитку, як ВВП, відносно рівня життя населення не є коректним. Найбільш точно відображає реальну ситуацію в країні індекс інклюзивного розвитку (ІІР). Україна за рейтингом інклюзивного розвитку у 2018 році посіла 49 місце серед країн , що розвиваються. Попереду нашої країни Гондурас, Танзанія, Болівія, Сербія і Монголія. Лідерами є Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія і Данія [4].

Міжнародна трудова міграція, це переселення працездатного населення із одних держав в інші терміном більш ніж на один рік, викликане економічними або іншими причинами. Головним економічним рушієм міжнародної міграції є переміщення людей з регіонів, для яких характерна низька продуктивність праці до регіонів з вищою її продуктивністю.

Проте визначення міграційних ефектів може бути складним, оскільки міграція призводить до змін у перерозподілу доходів, структурних змін на ринках праці як в країнах походження, так і в країнах призначення. Як правило, самі мігранти отримують доходи, а підприємства в країнах призначення отримують вигоду від нижчих витрат на оплату праці. Місцеві працівники можуть зазнавати зниження заробітку внаслідок посилення конкуренції з боку трудящих-мігрантів, хоча кількісні параметри потребують вивчення

та аналізу. У ряді випадків міграція (особливо нелегальна) навіть веде до збільшення податкового тягаря на титульне населення, оскільки бюджету доводиться нести додаткові витрати на соціальне забезпечення мігрантів. Ті, хто залишається у країнах походження мігрантів, ймовірно, отримують вигоду від зменшення трудової конкуренції та надходження грошових коштів, хоча «відплив мозків» та кваліфікованих працівників може також послабити розвиток у країн-донорів[5]. Таким чином, оцінки показують, що трудова міграція – це самий прямий шлях до підвищення сумарного світового добробуту, набагато більш дієвий, ніж всі інші економічні реформи та є одним із факторів інклюзивного розвитку. Усунення бар'єрів для міграції – це найпростіший спосіб згладжування диспропорцій та нерівності в сучасному світі.

Література

1. Ситников М.М. Залучення досвіду інноваційної політики ЄС до розвитку регіональної інноваційно-інвестиційної діяльності. Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки : зб. Матеріалів доп. учасн. Міжнар.наук.-практ. конф. Кропивницький: Еклюзив систем,2018. С.158–161.

2. Сколько в мире милиардеров и сколько среди них граждан Украины: веб-сайт : http://www.m.zn.ua «ECONOMIKS»,sk.(дата звернення 16.09.2019).

3. Державна служба статистики України: веб-сайт: http://www.ukrstat.gov.ua

4. Индекс инклюзивного развития Украины:веб-сайт: http://www.mpbiz.censor. net.ua (дата звернення 17.09.2019).

5. Єгоров А.О., Ситников М.М. Економічна ефективність міжнародної трудової міграції та забезпечення гідних умов праці українських мігрантів в країнах ЄС Глобальні та національні проблеми економіки. 2018.№ 23. – С.395 – 401. http:// www.global-national.in.ua/pro-zhurnal (дата звернення 18.09.2019).

к. т. н., доцент Ситников М.М.
магістрант каф. МЕВ Шершньов Ю.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ

На сучасному етапі одним із найважливіших пріоритетів економіки країни є агропромисловий комплекс. Рекордні темпи зростання дають підстави розглядати галузь як локомотив економічного зростання України. Незважаючи на це галузь має багато проблем, однією з яких є значний відсоток імпортної складової, що склався в останні роки для забезпечення аграрного виробництва. Це і енергоносії, і хімічні добрива, і засоби захисту рослин. Найбільша питома вага капітальних інвестицій – понад 60% – у складну сільськогосподарську техніку. Витрати на її імпорт вже перевищують 1 млрд дол. Подальше збільшення виробництва призведе до того, що іноземна складова в структурі АПК буде перевищувати 70% [1]. Це створює загрози стабільному розвитку конкурентоспроможності українського АПК.

Слід зазначити, що, незважаючи на стрімке зростання агропромислового комплексу за останній період, більшість технологій, що використовуються не відповідають вимогам сучасності. Віддача в секторі аграрного виробництва України в кілька разів менша, ніж в інших країнах світу. За оцінками міжнародних експертів на 1 працюючого в аграрному секторі ЄС у середньому припадає 29,5 тис дол доданої вартості (наприклад, у Німеччині – 43,3 тис дол, у Франції – 95,4 тис дол), а в Україні – лише 6,3 тис дол [2-3].

Агропромисловий комплекс України, питома вага якого становить 14% ВВП, може дати імпульс до підвищення ефективності розвитку економіки за рахунок зростання інвестицій в галузь, підтримці сільської інфраструктури та освоєнню та застосуванню передових технологій. Це питання стає особливо актуальним в умовах глобалізації економіки, яка породжує необхідність залучення і створення нових технологій, що відповідають стандартам XXI ст.

Глобальні трансформації світового господарства здійснюють визначальний вплив на розвиток аграрного сектора України в XXI ст.

Перспективність та необхідність зростання експорту продукції агропромислового сектору зумовлена причинами різного характеру: демографічна ситуація та загострення проблеми продовольчої безпеки, капіталізація національних підприємств агробізнесу.

Протягом останніх років зовнішньоекономічна діяльність агропромислового сектору характеризується позитивним сальдо та зростаючими темпами міжнародної торгівлі, і в подальшому при впровадженні обґрунтованої стратегії розвитку експортна орієнтація може забезпечити Україні стійкі конкурентоспроможні позиції на міжнародних ринках. Тому, враховуючи динамічність зовнішнього середовища, постає необхідність дослідження передумов розвитку АПК для формування пріоритетних напрямів та механізмів ефективного функціонування аграрного сектора в умовах глобалізації.

Глобалізація, згідно з визначенням американського дослідника Хелда Макгрю [3] являє собою процес розширення, поглиблення та прискорення взаємодії та взаємозв'язків у світовому просторі в усіх аспектах сучасного людського життя. Саме у глобалізацій них процесах проявляється інтегрованість країн у світове господарство та забезпечується їх розвиток на основі збалансованості інтересів усіх учасників процесу взаємодії. Дослідження прояву глобалізації є суперечливим та дискусійним питанням, охоплюючи усі сфери функціонування суспільства, від високого рівня культури д її низького рівня, від духовного розвитку до економіки, о и широке коло сфер діяльності людини, від культури до злочинності, від фінансів до духовності.

Найбільш розповсюдженим показником кількісного виміру глобалізації є Індекс глобалізації KOF, котрий індикатором масштабності інтеграційних зв'язків та дозволяє порівняти країни за рівнем залучення до світового співтовариства.

Розширення взаємозв'язків у глобальному просторі з точки зору індикаторів життєвого рівня та розвитку загалом віддзеркалює економічний вимір глобалізації, що визначає можливості виробництва й розповсюдження товарів і послуг шляхом активізації міжнародних торговельних відносин та збільшення обсягів міжнародного інвестування.

Вплив глобалізації можна оцінити на основі аналізу певних показників, серед яких варто виокремити: сальдо торговельного балансу; обсяг прямих іноземних інвестицій, а також портфельних

як сума складових елементів у вигляді доходів від нерезидентів, заробітної плати та інші, котрі визначаються у відсотковому значенні до ВВП [5].

Отже, на сучасному етапі агропромисловий сектор має потенційні можливості стати потужним важелем розвитку національної економіки. Однак необхідно забезпечити синергію АПК з суміжними галузями та розробити комплекс заходів щодо нівелювання ризиків від коливань цін на зовнішніх ринках, і зниження рівня залежності від кон'юнктури світового ринку. Для цього вкрай необхідним є розробка виваженої інноваційно-інвестиційної політики розвитку АПК, яка сприяла б технологічному оновленню галузі та створенню доданих вартостей, максимально інтегруючи національних виробників на створення кінцевого продукту.

Література

1. Кваша С.М., Власов В.І., Кривенко Н.В. Експорт та імпортпродукції агарного сектора України: стан та тенденції. Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. 80 с.

2. Сільське господарство України. Статистичний щорічник / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 246 с.

3. EurostatURL: http://ec.europa.eu/eurostat.

4. ContemporaryLearningSeries. URL: www.dushkin.com/online.

5. Dreher A. Does Globalization Affect Growth? Evidence from a new Index of Globalization. Applied Economics. 2006. № 38 (10). P. 1091–1110.

к. с.-х. н., доцент Ткачук А.Е.
НУ «Запорожская политехника», г. Запорожье

ОПТИМИЗАЦИЯ ДИСПРОПОРЦИЙ ОТРАСЛЕЙ В АПК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИЗМЕНЕНИЯ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ В ЗАПОРОЖСКОМ РЕГИОНЕ

Премьер – министр правительства Украины Гончарук А.В., анонсируя приоритетные направления деятельности на ближайшую перспективу, отметил как одно из важнейших – изменение демографической ситуации в стране.

Широковская объеденненная община является одной из крупных

общин Запорожской области, включающая в себя шесть населенных пунктов общей численностью населения 13983 жителей. Село Широкое, в подчинении которого находятся село – Водяное, насчитывает 1247 жителей.

Продолжительность жизни является универсальным показателем уровня жизни. С медицинской точки зренияна продолжительнось жизни оказывает влияние экология, наследственность и образ жизни. Первые два фактора в данном случае не рассматриваем. Природно – климатическая зона, в которой расположено село Широкое относится к категории рекреационной. Нет смысла поиска неких причин, объясняющих тенденции демографической ситуации, в особенностях генетической наследственности жителей села.

Интерес представляет третья составляющая продолжительности жизни – образ жизни. Определяющим фактором, по мнению специалистов наряду с другими факторами, является питание, т.е. потребление продуктов, которые в конечном результате оказывают влияние на состояние здоровья человека и в конечном результате на его продолжительность жизни.

Анализ демографической ситуации в селе показал, что с1990 года по 2017 год численность жителей практически не изменилась, хотя с 1993 года по 2003 год наблюдается снижение численности жителей с. Широкое. Смертность за указанный период значительно превышает среднюю смертность за период с 1990 года по 2017 год, превышая в отдельные годы в три и четыре раза. Снижение численности жителей села прекратилось с 2004 года и находится в настоящее время на уровне 1990 года [1].

Анализ соотношения смертности жителей с. Широкое и количество крупного рогатого скота – коров в личных подсобных хозяйствах села за период 1990–2017 годы показал, что между ними существует корреляционная зависимость. Увеличение численности коров в личных подсобных хозяйствах способствует снижению смертности жителей с Широкое и наоборот – снижение поголовья коров приводит к росту смертности жителей села.

Молоко содержит все необходимые для питания человека вещества – белки, жиры, углеводы, которые находятся в сбалансированных соотношениях и очень легко усваиваются организмом. Кроме того, в нем содержатся многие ферменты, витамины, минеральные вещества и другие важные элементы

питания, необходимые для обеспечения нормального обмена веществ.

Потребление молока и молочных продуктов на душу населения в год в Запорожском регионе стабилизировалось на уровне 180–190 кг [2], что намного ниже рекомендуемой нормы. По сравнению с показателями развитых стран Европы, такая тенденция приобретает угрожающий характер для здоровья населения. Например, во Франции один человек потребляет около 400 кг молочных продуктов в год, жители скандинавских стран (Швеции, Дании, Финляндии) потребляют более 500 кг молока в год [3].

Причина снижения поголовья коров в личных подсобных хозяйствах – отсутствие пастбищ. В результате распаевания не осталось земель, которые можно было бы отдать под пастбища. Наличие возможности свободно выпасать в летний период коров была бы сильной мотивацией увеличения поголовья коров в личных подсобных хозяйствах и тем самым обеспечение не только приемлемого уровеня питания в соответствии с медицинскими нормами, но и снижение смертности, продление продолжительности жизни жителей с. Широкое.

Приоритетной проблемой Широковсой общины является негативная демографическая ситуация, вызванная недостатком основных продуктов питания животноводческой продукции молока и мяса в соответствии медицинскими рекомендациями.

Для стабилизации ситуации и изменения тенденции в демографии на селе необходимо восстановить поголовье крупного рогатого скота.

Мотивацией в заведении коров в личных подсобных хозяйствах может послужить создание культурных пастбищ в селе.

Литература

1. Статистика населення України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp

2. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» 2018 року // Державна служба статистики України. – Київ, 2019. – 55 с.

3. Украинцы потребляют почти в три раза меньше годовой нормы молока. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/ukraintsy_potreblyayut_pochti_v_tri_raza_menshe_godovoy_normy_moloka.html

к. с.-х. н., доцент Ткачук А.Е.

магистрант каф. менеджменту Вихляева Д.Н.
НУ «Запорожская политехника», г. Запорожье

ОПТИМИЗАЦИЯ ДИСПРОПОРЦИЙ ОТРАСЛЕЙ В АПК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИНКЛЮЗИВНОГО РАЗВИТИЯ ЗАПОРОЖСКОГО РЕГИОНА

Важнейшей предпосылкой земельной реформы в Украине было повышение эффективности использования земельных ресурсов. Спустя почти три десятилетия чрезвычайно актуально проанализировать достигнутые результаты и процессы, сложившиеся в АПК на региональном уровне.

Анализ показателей производства основных сельскохозяйственных культур выявил, что с 1990 по 2019 год происходит рост валового сбора зерновых: каждые пять лет средний показатель производства зерна возрастает. В разрезе культур выявлены следующие тенденции: увеличение объемов сбора озимой пшеницы, хотя ни в один год не был достигнут рекордный урожай 1990 года; стабильный рост производства подсолнечника, валовой сбор которого увеличился в 2,6 раза за исследуемый период.

Исследование структуры посевных площадей Запорожского региона показало, что в течение 1990–2019 годов площадь, занимаемая озимой пшеницей и кукурузой на зерно, изменилась незначительно. Но при этом доля посевных площадей подсолнечника возросла более чем в 3 раза за счет сокращения доли кормовых культур.

Анализ урожайности с 1 га изучаемых культур подтверждает рост валового производства за счет увеличения посевных площадей под возделываемыми культурами. За исследуемый период урожайность зерновых культур оставалась в среднем на уровне 20–30 ц с 1 га, а урожайность подсолнечника - на уровне 12–15 ц с га.

Забота о почвенном плодородии является необходимым условием дальнейшего роста показателей АПК. Однако изучение динамики внесения удобрений под сельскохозяйственные культуры показало, что за анализируемый период внесение минеральных удобрений сократилось в 3 раза, внесение органических – в 82 раза за счет резкого сокращения поголовья крупного рогатого скота. По

результатам последних исследований, земельные ресурсы Запорожского региона находятся в кризисном состоянии. Отмечается отрицательный баланс гумуса и питательных веществ по всем основным элементам и культурам, который ежегодно составляет 700–800 кг / га. Со всей площади потери гумуса области составляют 800–900 тыс. тонн. Нарушен баланс соотношения элементов питания внесенных минеральных удобрений и вынесенных элементов питания урожаем. Формирование урожаев сельскохозяйственных культур в области происходит на 75–80 % за счет естественного плодородия почв и лишь 20–25 % – за счет внесенных минеральных удобрений.

Мировой опыт убеждает, что экстенсивное ведение земледелия без применения удобрений неизбежно ведет к постепенному истощению плодородия почв и снижению урожайности выращиваемых культур. Для восстановления природного плодородия почв и преодоления деградационных процессов необходимо:

1. Увеличить поступление органических веществ в почву за счет восстановления поголовья крупного рогатого скота;

2. Сократить площади под подсолнечником до 12–15 % и увеличить долю многолетних трав в группе кормовых культур до 18–20 %;

3. С целью преодоления техногенной деградации почв, защиты их от ветровой и водной эрозии предусмотреть уменьшение общей площади земель в интенсивной обработке с 84,7% до 60–70% и трансформирование их в естественные кормовые угодья.

4. Разработать систему стимулирования владельцев и арендаторов земли, бережно относящихся почвенному плодородию земель.

Литература

1. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні: монографія / О.І. Заєць. – К.: видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 186 с.

2. Маркін О.М. Якісний стан грунтів Запорізької області та шляхи підвищення їх родючості / О.М. Маркін, О.О. Сезоненко, О.В. Головченко та інш. // Информаційний збірник м. Запоріжжя – 2011. – 66 с.

3. Статистичний щорічник Запорізької області за 2018 рік // За ред. В.П. Головешка / Держ. служба статистики України, Голов. управ. статистики у Запоріз. обл. – Запоріжжя, 2019. – 504 с.

аспірант каф. МЕВ Ткачук А.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ У СВІТІ

В умовах глобалізації розвинуті країни світу набувають додаткових конкурентних переваг за рахунок розробки та масового впровадження високих технологій, створюючи тим самим потужний високотехнологічний сектор економіки. Саме у цьому секторі формується найбільша частка валової доданої вартості, тут працюють найбільш кваліфіковані та високоосвічені працівники, а також створюються нові конкурентоспроможні продукти. Крім того, нові технології відповідальні за перехід суспільства на засади інклюзивного розвитку, оскільки основні постулати даної теорії можливо реалізувати у тому числі й за рахунок поширення технологій енергозбереження, підвищення ефективності використання ресурсів, захисту навколишнього середовища.

Тож, значна роль високотехнологічного сектору в розвитку економіки будь-якої держави обумовлює актуальність та необхідність його глибинного дослідження, враховуючи еволюцію становлення.

Вважаємо, що перші підвалини формування високотехнологічного сектору в економіці почали закладатися тоді, коли технологія відокремилася в окремий фактор виробництва. В економічній теорії це відбулося за часів розробки концепції постіндустріального суспільства Д. Беллом наприкінці 1950-х років [1]. Цей вчений з п’яти основних компонентів постіндустріального суспільства технології включив у три, а саме:

–збільшення «класу» професійних фахівців і техніків;

– орієнтація в майбутньому на методи контролю й оцінка можливих напрямів розвитку технології;

– прийняття рішень на засадах нової «інтелектуальної технології».

Як наслідок, у структурі економіки вчені почали виділяти окремі галузі, які характеризувалися високим ступенем технологічності. За різних часів такі галузі відрізнялися назвами та критеріями визначення. Найбільш повно прослідкувала еволюцію

методології О. Б. Саліхова [2]. Спираючись на її напрацювання можемо систематизувати інформацію та чітко прослідкувати етапність у розвитку високотехнологічного сектору економіки.

Етап 1 – 1950-ті роки. Галузі національної економіки та окремі групи економічних суб'єктів певної країни були вперше поділені за показником технологічної (У. Маклореном) або технічної (К. Картером та Б. Вільямсом) прогресивності. В основу поділу було покладено зважені витрати на НДДКР.

Етап 2 – 1960-ті роки. Вперше П. Піганьолем досліджувався взаємозв'язок між існуючою науково-технічною діяльністю та економічним розвитком країни. Відповідно, за показником частки витрат на НДДКР у виторзі, виділялися галузі за показником інтенсивності досліджень і розробок. Крім того, У. Грубер та Р. Вернон вперше назвали галузі з найвищими дослідницькими зусиллями «наукомісткими» (враховували при визначенні також кількість задіяних у НДДКР учених та інженерів у загальній кількості), які одночасно були і дослідницько-орієнтованими.

Етап 3 – кінець 1960-их – 1970-ті роки. В офіційних документах та наукових працях почав активно застосовуватися термін технологомістка промисловість (одночасно враховувалися три критерії: дослідження та розробки, наукові та технічні кадри, рівень майстерності працівників). Вперше спеціалістами ОЕСР виділено галузі промисловості, що базуються на науці, за критеріями витрат на НДДКР у продажах, у доданій вартості, поділених на загальну зайнятість.

Етап 4 – 1980-ті роки. Поява терміну «високотехнологічні галузі», який в деяких випадках використовувався паралельно з «технологомісткими галузями», а в деяких – витіснив його. У цей період розробляються та активно застосовуються переліки високотехнологічних галузей різними урядовими та неурядовими організаціями. У рамках ISICrev. 2 вперше застосовується офіційний перелік галузей з високою місткістю досліджень та розробок. Цей перелік дозволив провести міжнародні зіставлення та уніфікувати статистичну інформацію.

Етап 5 – 1990-ті – 2000-ні роки. Відбувається постійне уточнення переліку високотехнологічних галузей провідними організаціями світу. Виділяються в окремі групи високотехнологічні та середньо-високотехнологічні галузі промисловості. Саме у цей

період поряд з промисловістю оцінюється рівень наукомісткості сфери послуг. З'являються поняття «заннєємні послуги» (knowledge intensive services) та «знаннєємні галузі» (knowledge-intensive industries) або сектори.

Етап 6 – 2010-ті роки. Сучасний етап характеризується появою нових перспективних (передових, проривних) технологій, які поки що не виокремилися в окремі галузі, ще не мають широкої практичної реалізації, проте мають значний потенціал змінити якість життя суспільства та вирішити глобальні проблеми людства.

Отже, розглядаючи еволюцію розвитку високотехнологічного сектору економіки, чітко простежується зростання його ролі та структурне ускладнення. Окремі галузі, наприклад, автомобілебудування, вийшли з переліку високотехнологічних, а виробництво комп'ютерів виокремилося в окрему галузь. Крім того, з подальшим становленням постіндустріального суспільства та поширенням глобалізаційних процесів підвищується значення знаннєємних послуг. Усе це підтверджує необхідність подальшого дослідження сучасних перетворень високотехнологічного сектору економіки та перспектив його розвитку.

Література

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К.: Либідь, 1996. С. 206.

2. Саліхова О. Б. Високотехнологічні виробництва: від методології оцінки до піднесення в Україні : монографія / НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. К., 2012. 624 с.

аспірант каф. МЕВ Черномаз К.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНИЙ АГРОБІЗНЕС: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Термін інклюзивний бізнес був запропонований Світовою бізнес-радою сталого розвитку, він посилається на «стійкі бізнес-рішення, які виходять за межі філантропії і розширюють доступ до товарів, послуг і можливостей існування для спільнот з низьким рівнем доходів у комерційно життєздатних способах. У сучасних

умовах інклюзивні бізнес-моделі намагаються знайти синергію між цілями розвитку та основними бізнес-операціями підприємства. Цілісні інклюзивні моделі можуть забезпечити більшу соціальноекономічну цінність та представляють захоплюючі можливості для приватного сектора. Міжнародна фінансова корпорація надає фінансову підтримку інклюзивним підприємствам, визначає ці моделі як «… комерційно життєздатні та відтворювані бізнес-моделі, які включають споживачів з низькими доходами, роздрібних продавців, постачальників або дистриб'юторів [1, с. 23].

Інклюзивність в контексті екологізації землекористування у Європейських країнах визначається як інклюзивне землеробство. Привабливою характеристикою екологічно чистого землеробства є його природна тенденція до соціального включення. Сільське господарство є невід'ємною частиною інклюзивного розвитку, оскільки в 2–4 рази ефективніше у скороченні бідності порівняно з іншими секторами, заснованими на тому ж рівні інвестицій. Цей аспект підтриманий та посилений оновленою місією політики Європейського Союзу та соціальною інтеграцією, яка стала одним із шести сільських пріоритети розвитку на програмний період до 2020 року [2, с. 23]. У Європі «інклюзивні» ферми пропонують послуги для різних груп клієнтів. Вони об'єднують людей з обмеженими можливостями або пропонують послуги «Зеленого догляду» для дітей або людей похилого віку. Три європейські проекти – DIANA (Перешкоди у сталому сільському господарстві – новий підхід до підготовки практиків), MAIE (Багатофункціональне сільське господарство в Європі – соціальні та екологічні впливи на органічні ферми) та INCLUFAR – були ініційовані для задоволення потреб у підготовці фахівців, з питань екологічно чистого та соціального господарства. DIANA розробила навчальні інструменти для практиків, а MAIE розробив навчальний план для підготовки базових знань фермерів з метою надання послуг на своїх фермах. Наприклад в Італії є ферма Baugiano біля Quarrata у Тоскані, яка отримала нагороду від національної організації фермерів щодо своїх інноваційних досягнень. Ця повністю багатофункціональна та соціальна ферма перейшла до екологічно чистого землеробства, а також стала освітньою фермою. Особливою її робить те, що їй вдалося залучити дітей і підлітків (від 8 до 16 років) до праці. Щомісяця молодіжна молочна компанія надає свіжі йогурти до сусідніх шкіл, а в вихідні дні доступні молочні

продукти ферми для продажу місцевим жителям і туристам. Інклюзивне сільське господарство, землеробство включає різні компоненти, такі як аналіз потреб, базові дослідження, інформованість та мотиваційні заходи, розбудову потенціалу шляхом проведення конференцій, семінарів, тренінгів з реабілітації та поліпшення якості життя, навчання практикам щодо вирощування конкретних культур, органічну сертифікацію, розробку документації, дослідження ринку, розробку бізнес-планів постачання сировини, впровадження технологій переробки тощо. Однією з особливостей та інструментом інклюзивного землеробства Європейського органічного регламенту та Національної органічної програми США, який допомагає малим підприємствам та індивідуальним власникам стати органічно сертифікованими і надає їм доступ до глобальних органічних ринків є групова сертифікація [3, с. 1]. Такий спосіб сертифікації в нашій країні спонукатиме сільськогосподарських підприємців до угрупування та концентрації екологічно чистих земель, адже це полегшить розбудову економіки в галузі екологізації землекористування, стане запорукою вирішення питання розпайованих земельних ділянок та порушення цілісності масивів і їх якісного стану. Специфічністю інклюзивності екологоорієнтованого землеробства є співпраця з малими підприємствами та індивідуальними власниками, визначення їхніх потреб і прямі довгострокові партнерські відносини з ними на засадах довгострокового партнерства. Це допомагає компаніям забезпечити більш стабільний ланцюжок постачання, а також гарантує, що їхні інвестиції в розбудову потенціалу дрібних фермерів окупляться.

Створення інклюзивних екологоорієнтованих ферм визначає ряд ефектів: економічний, екологічний та соціокультурний . Економічний ефект визначається додатковим джерелом доходу та робочих місць для сільського населення, підвищенням вартості землі, якісним поліпшенням інфраструктури, використанням переважно невитратних ресурсів, (природних, соціокультурних, історичних). Екологічний ефект виражається в покращенні якості земельних ресурсів, зменшенні ущільнення ґрунтів, відродженні порушених екосистем за рахунок використання біологічних методів підвищення родючості ґрунтів та захисту рослин, зниженні потрапляння шкідливих речовин в ґрунти (води, атмосферу), покращенні стану ґрунтопокривних культур, зменшенні стоку, збільшенні ґрунтової

інфільтрації, збереженні локального біорізноманіття. Соціокультурний ефект пов'язаний із культурним і психологічним взаємозбагачення, презентацією елементів культури, традицій, кулінарії, виробничих навичок, поліпшенням іміджу території. Розбудова екологоорієнтованого інклюзивного фермерства допоможе вирішити низку проблем національної економіки та сприятиме розвитку українського села.

Література

1. Wytske Chamberlain&Ward Anseeuw. Inclusive business in agriculture / Sun Media Metro. – 2017. – 261.

2. EU rural review / European Network for rural development. – 2014. – 44 p.

3. Nguyen Thi Lan Huong / Inclusive policy options for organic vegetable farms. – 2018. – Access mode : https://vietnamnews.vn/world/467655/inclusive-policy-options-for-organic-vegetablefarms.html#kBWzWYKofipGmfpX.97.

СЕКЦІЯ 3
ЕКОНОМІКА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

к. е. н., доцент Андросова О.Ф.
магістрант каф. ФБСтаС Давиденко К.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЗГІДНО СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Інклюзивний розвиток заснований на такому типі економічного зростання, який дозволяє відчути його результати кожному члену суспільства, охоплюючи усі сфери його життя. Він має великий вплив на банківську систему, сприяє збільшенню дохідності та підвищує ефективність стратегії банківської системи в Україні.

У 2018 році платоспроможні банки отримали 21,7 млрд. грн. чистого прибутку. Останнього разу банківська система була прибутковою у 2013 році, коли її прибуток становив 1,4 млрд. грн.

Суттєве зростання прибутковості банківської системи у минулому році стало можливим за рахунок зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів. Зокрема, обсяг відрахувань банками у резерви скоротився більш як удвічі – з 49,2 млрд. грн. у 2017 році до 23,7 млрд. грн. у 2018 році. Водночас чистий процентний та комісійний доходи банківської системи збільшились загалом на 38%.

Основним джерелом процентних доходів продовжують бути доходи банків від кредитування юридичних осіб (46% від загального обсягу), вкладень в цінні папери (27%) та кредитування фізичних осіб (26%). Водночас посилення ролі комісійних доходів відбулось в умовах розвитку розрахунково-касових та інших супутніх кредитуванню платежів – до 25% у структурі усіх доходів [1].

Після збиткових для банківської системи 2014–2017 років, фінансовий результат банків за 2018 рік в 21,7 млрд. грн. є найбільшим на історичному горизонті. Він став можливим за рахунок

активізації банками кредитування, насамперед роздрібного гривневого на понад 30% у річному обчисленні. Також збільшенню прибутку банківського сектору сприяло зниження банками відсоткових ставок за вкладами громадян упродовж більшої частини року і значне зменшення обсягів формування резервів, що демонструє прооблену банками роботу з адекватного оцінювання активів та відповідного формування резервів у попередні роки. Завдяки проведеній роботі очікується, що 2019 рік також стане успішним для банків в частині прибутковості, оскільки обсяги кредитування продовжать зростати.

Водночас у минулому році значно зменшилася кількість та частка збиткових банків. Так, з 77 платоспроможних на 1 січня 2019 року банків 64 банки були прибутковими та отримали чистий прибуток 34,4 млрд. грн., що перекрило збитки 13 банків на 12,7 млрд. грн. За підсумком 2017 року збитковими були 19 з 82 діючих на той момент банків.

Прибутковості сприяло: активне нарощування роздрібного та відновлення корпоративного кредитування, скорочення обсягів відрахування до резервів, зростання доходів від операцій з цінними паперами.

Для підвищення дохідності комерційні банки дотримуватися Стратегії розвитку банківської системи України. Головною метою реалізації Стратегії розвитку банківської системи України є розбудова фінансово потужної, прибуткової і стабільної банківської системи, яка ефективно виконує свою основну функцію – оптимальний перерозподіл капіталу в економіці для фінансування інтенсивного стійкого економічного зростання на основі високотехнологічної індустріалізації, розвитку інфраструктури, науки, освіти і добробуту населення в цілому. Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних стратегічних цілей: І. Підвищення якості політики Національного банку України, зокрема: реалізація реформи монетарної політики через розвиток її операційної системи для вирівнювання накопичених монетарних дисбалансів, оптимального управління ліквідністю, оптимізації процентної політики; оптимізація валютного регулювання і валютно-курсової політики для забезпечення валютної стабільності; вдосконалення банківського регулювання і банківського нагляду; створення ефективної та дієвої Ради НБУ і розвиток при Раді НБУ потужного науково-дослідницького і експертно-аналітичного центру для розробки і

моніторингу реалізації Стратегії монетарної політики, спрямованої на забезпечення валютної стабільності і помірних темпів інфляції,та створення монетарних передумов переходу від моделі сировинного придатку до високотехнологічної промислової економіки [2]. II. Підвищення довіри суспільства до Національного банку України, банківської системи і національної валюти. III. Розбудова банківської системи як комплексу рівноправних, різних за розмірами, спеціалізацією і бізнес-моделями банків, які є фінансово здоровими, конкурентоздатними, стабільними, спрямованими на довгострокову перспективу розвитку в Україні, кредитування реального сектору економіки, інноваційний та інвестиційний розвиток. IV. Розвиток цивілізованого конкурентного ринку банківських послуг на базі сучасної ринкової інфраструктури, нових технологій, дотримання антимонопольного законодавства, недопущення рейдерства. V. Розвиток процесів банківського кредитування реального сектору, зокрема високотехнологічного виробництва, малого та середнього бізнесу, мікрофінансування для сприяння зростанню економіки і підвищенню зайнятості. VI. Розвиток державних банків як банків розвитку і структурної перебудови економіки.

Література

1. Річна фінансова звітність АТ «Приватбанк» за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf

2. Стратегія розвитку банківської системи України 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» : Проект // Київ, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

к. е. н., доцент Андросова О.Ф.
магістрант каф. ФБСтаС Лужанська Є.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ НОВИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Світовий банк (World Bank) визначає інклюзивне зростання як зростання швидкими темпами, стале, широко поширене по всім секторам економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів. Головний акцент у даному визначенні робиться на продуктивній зайнятості для всіх груп працездатного населення, включаючи жінок, як важливої умови зниження рівня бідності, більше, ніж на розподілі доходів [3].

Сучасний світ постійно змінюється. У такому динамічному середовищі народжуються найновіші технологічні рішення: віртуальні валюти, децентралізовані системи розрахунків, прямі позики між учасниками ринку, хмарні технології та «великі дані». Адаптація до цих інновацій та їх адекватний аналіз задля протидії ризикам для фінансової стабільності виходять на перший план серед стратегічних завдань для регуляторів фінансових ринків в усьому світі.

У цих умовах завдання Національного банку – створити сприятливе середовище для всіх учасників ринку. Впровадження монетарної політики сприятиме фінансовій стабільності, регулюванню ринків, діяльності банків, платіжних систем та трансформуванню НБУ [2].

Представлена Стратегія Національного банку – дорожня карта, яка буде рухатися до мети в найближчі роки. Прозорість даної Стратегії – це запорука розуміння НБУ й його діяльності та встановлення суспільної довіри до неї. Така відкритість об'єднає всіх учасників ринку в конструктивній командній/спільній роботі.

Належне виконання Національним Банком своїх функцій, а саме забезпечення цінової та сприяння фінансовій стабільності, є важливою передумовою розвитку фінансової екосистеми та зростання економіки країни.

Забезпечення цінової стабільності є викликом для Національного банку, бо на інфляцію суттєво впливають чинники, на

які монетарна політика має обмежений вплив: значна відкритість економіки, монополізація окремих ринків, доларизація, державне регулювання цін тощо. З огляду на це необхідна постійна координація дій Національного банку з іншими державними органами.

Національний банк прагне, щоб регулювання фінансового сектору стимулювало розвиток економіки, враховувало виклики середовища та потреби всіх учасників. Кожен пункт Стратегії відповідає цим прагненням.

Стратегія Національного банку відповідає принципам розвитку фінансового сектору, відображеним у «Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року», що сконсолідувала бачення розвитку всіх учасників фінансового сектору та державних органів, дотичних до нього [1].

Стратегія Національного банку визначає низку керованих пріоритетів діяльності. Їх дотримання необхідне для створення ефективної та стабільної фінансової екосистеми. Серед них такі:

– досягнення низької та стабільної інфляції, забезпечення стабільності банківської системи, відновлення кредитування та валютна лібералізація.

– Адаптивне регулювання фінансового сектору. Створення умов для розвитку нових фінансових інструментів та бізнес-моделей, що відповідають вимогам динамічного середовища в Україні та світі.

– Інтеграція з ЄС шляхом приведення національної нормативної бази у відповідність до міжнародних стандартів.

– Трансформація Національного банку з метою перетворити його на сучасний центробанк.

До фінансової екосистеми України входять населення, організації, державні установи тощо. Національний банк також належить до неї й виконує функції, закріплені за ним у Конституції України та Законі України «Про Національний банк України».

Фінансова екосистема – це сукупність учасників фінансового ринку та інших сторін, які взаємодіють між собою одночасно на умовах співробітництва та конкуренції з метою створення та надання фінансових продуктів і послуг [2].

Щоб належно виконувати свої функції, Національний банк має ефективно взаємодіяти з усіма групами учасників фінансової екосистеми, ураховуючи їхні потреби та інтереси. Беручи це до

уваги, НБУ проаналізувало потреби учасників фінансової екосистеми, умови середовища, у якому вони працюють, та тенденції, що впливатимуть на екосистему в майбутньому. Результатом такого аналізу стали сім стратегічних цілей Національного банку, досягнення яких стане результатом успішного виконання цієї Стратегії.

Література

1. Стратегія розвитку банківської системи України 2016–2020 : «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» : Проект // Київ, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

2. Стратегія Національного банку України: // Київ, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url

3. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 1 (51). – С. 187-197.

к. е. н., доцент Бабенко-Левада В.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РОЗУМНА ДІДЖИТАЛ-ТРАНСФОРМАЦІЯ НА УКРАЇНСЬКОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ

За три останні роки страховий ринок інвестував в діджитал-технології, «розумне» управління масивами даних, а також інновації близько 800 млн євро. При цьому в його структурі створено ряд інноваційних підрозділів, які допомагають реалізовувати діджитал-стратегію. Це, зокрема, внутрішнє діджитал-агентство AXA (Франція), яке націлене на виробництво клієнтоорієнтованих продуктів. У його склад входить маркетинг-команда, технічна та дизайн-команда, які займаються розробкою промокампаній, лонча програм, які здатні підвищити залученість клієнтів в страховий бізнес і лояльність клієнтів [1].

Наприклад, агентство розробило мобільний додаток для водіїв AXA Drive, спрямоване на зниження ризиковості їзди, користувачами якого стали 600 тис водіїв в 19 країнах світу. Ще одним цікавим підрозділом є Інноваційна лабораторія (Франція) – центр експертизи, що має на меті трансформацію знань в бізнес-цінності. У числі

завдань підрозділу – пошук рішень щодо поліпшення клієнтського досвіду з АХА – для цього активно використовуються девелоперські глобальні платформи і залучаються розробники з усього світу.

Ще цікава практика роботи лабораторії АХА, розташованої в Силіконовій Долині. Це офіс-інкубатор, який має партнерські відносини з багатьма провідними компаніями світу, займається організацією лекцій, воркшопів, тренінгів з бізнесменами світового рівня (наприклад, Марком Цукербергом, засновником Фейсбуку) з метою розвитку Діджитал-культури в компанії. До речі, для реалізації останнього завдання АХА ініціювала програму Start-in, яка мотивує співробітників Групи ділитися інноваційними ідеями в найрізноманітніших напрямках бізнесу. З моменту старту програми було отримано понад 150 ідей і залучено більше 108 бізнес-одиниць [1, 3].

Основний фокус з позиції HR робиться на розвиток ділжіталнавичок на всіх рівнях компанії. Навички потрібні різні для різних категорій – від технічних (наприклад, робота з залученням клієнтів в інтернеті, генерація лідів, аналіз big data і т.д.) до лідерських (робота в режимі test and learn, дистанційне керування командами, впровадження інноваційної культури тощо .). Важлива також загальна поінформованість – щоб все говорили на одній мові незалежно від рівнів і поколінь. Таким чином, завдання HR – розвивати культуру генерації ідей на всіх рівнях; навчати генерувати ідеї out of the box; заохочувати інноваційні підходи [2].

Діджиталізація – ключовий елемент стратегії українського страхового ринку.

З огляду на такі глобальні тренди, діджіталізація є пріоритетом Групи АХА і входить в ТОП-3 стратегічних пріоритетів СК «АХА Страхування». У компанії розроблена програма Діджитал-трансформації бізнесу, розрахована на два етапи (з 2015–2017 рр. І з 2017–2020 рр.). Говорячи про цифрове (інтернет) бізнесі, варто виділяти три важливі напрямки, готовність клієнтів сприймати цей сервіс, готовність компаній надавати цей сервіс і законодавчі бар'єри, які повинні бути зняті.

Назріли зміни і в побудові внутрішніх комунікацій, що вже є елементом маркетинг-і PR-стратегії. В цілому, маркетинговому дивізіону компанії відводиться дуже відповідальна роль – на тлі збереження традиційних каналів комунікацій впроваджувати Діджитал-комунікаційні інструменти.

Зараз в стратегії страхового маркетингу відбувається рефункціоналізація – перегляд всього, від чого ми можемо безболісно відмовитися і впровадження того, що життєво важливо. Впроваджуються найсучасніші практики, які вже «прокачані», користуються рекомендаціями Групи, при цьому враховуючи специфіку українського ринку. Сьогодні вже в наявності діджіталізація фінансової сфери і не тільки за кордоном, але і в Україні. Українські банки поступово переходять на онлайн-продажу, використовують Діджитал-інструменти в просуванні.

Страхові компанії тільки починають працювати в онлайн, але вже мають успішні напрацювання. АХА – в числі передових страхових компаній, що впровадили онлайн-сервіси в Україні [1].

Сайт компанії буде як страховий магазин – давати клієнту тільки ту інформацію, якою він цікавиться. Ми йдемо від старих підходів у створенні сайтів, які практикувалися на страховому ринку, як наприклад, візитка компанії, опис товарів і ін. Клієнта насправді цікавить не це – його цікавить інформація про продукт, порівняння з іншими продуктами на ринку, і можливість швидко і просто купити продукт. На задоволення саме цих потреб клієнта і буде спрямований наш новий сайт – він буде більш клієнтоорієнтований, більш візуальний і з більш високим юзабіліті.

Страхова компанія має намір використовувати мультимедійний підхід в комунікаціях, зберігши традиційні ефективні канали та додавши до них нові соціально-орієнтовані. Також буде в пріоритеті незвична подача меседжів від страхової компанії, орієнтована на широкий вірусний ефект. Такий шлях буде дешевше, ефективніше і соціальнішим, ніж реклама на ТБ, переконані в компанії, і викличе більше довіри до себе.

Література

1. Умная диджитал-трансформация в страховании. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://forinsurer.com/public/15/04/20/4719

2. Диджитализация страховой компании. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://forinsurer.com/public/18/09/25/4829

3. Будущее електронного страхования в Украине. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://forinsurer.com/public/15/03/17/4714

д. н. з держ. упр., професор Болдуєв М.В.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

РОЛЬ ПОДАТКІВ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Будь-які державні гарантії і надання державою соціальних послуг повинні бути підкріплені відповідним станом економіки країни в цілому, а також наявністю відповідних грошових ресурсів у державному чи місцевому бюджетах та позабюджетних державних фондах, які є основним джерелом соціального розвитку суспільства [1]. Тобто інструментом досягнення певної мети у соціально-економічній сфері держави і суспільства є податки.

Особливий інтерес проблеми державного впливу на обов'язкове вилучення частини доходів господарюючих суб'єктів викликають в періоди економічних труднощів і криз коли виникає соціальний запит суспільства до уряду що звіту про ефективність і доцільність витрат державного бюджету, намагання контролювати розподіл і перерозподіл національного доходу держави, щоб забезпечити собі цивілізоване існування, доступність до соціальних послуг та захищеність від зовнішніх і внутрішніх економічних загроз.

Особливості діалектичної взаємозалежності щодо забезпечення податкового компромісу між державою, бізнесом і суспільством проявляються в тому, що у світовій практиці надання соціальних послуг для знедолених верств населення здійснюється за допомогою самостійної активності суспільно-політичних організацій, а також приватних осіб. У ряді найбідніших африканських держав і держав Південно-Східної Азії просто не існує спеціально створених соціальних державних структур. У зв'язку з чим практика залучення бізнесу для безоплатного надання ряду соціальних послуг населенню знімає соціальну відповідальність держави перед своїми громадянами, ставлячи їх у нерівне становище.

Послідовні перетворення, спрямовані на демократизацію держави й підвищення ролі соціального діалогу між державою і бізнесом є передумовою розвитку різних підходів до формування державної політики й здатні створити сприятливі умови для успішного соціально-економічного розвитку країни. Проблема перекладання певної частики соціальної відповідальності з держави на бізнес сьогодні в Україні є соціально-економічною неминучістю, що

обумовлено ослабленням фінансових можливостей держави.

Проте, у свою чергу, політика збільшення податкового навантаження суб'єктів господарювання може мати деструктивний вплив на економічну і соціальну безпеку держави, оскільки за умов існуючої ментальності населення України і економіко-правового нігілізму сучасного суспільства значна частина отриманих доходів буде перетікати в «тіньову економіку», послаблюючи соціальну захищеність громадян.

Досліджуючи природу соціальних послуг в сучасних умовах, слід враховувати всі джерела фінансування і співфінансування при виконанні функцій держави щодо соціального розвитку суспільства. Фінансування витрат, пов'язаних з наданням соціальних послуг, здійснюється за рахунок як централізованих, так і децентралізованих фінансів, оскільки поступовий розвиток бізнесу і зростання внутрішнього валового продукту збільшує надходження до бюджету у вигляді податків і зборів. За допомогою державного впливу на обов'язкове вилучення частини доходів господарюючих суб'єктів і застосовуючи регресивну шкалу оподаткування для малого бізнесу і малозабезпечених громадян, досягаються певні цілі забезпечення соціально-економічної стабільності країни:

– по-перше, держава активно може здійснювати соціальну політику, забезпечуючи гідний рівень зарплати державним і муніципальним службовцям, пенсій, стипендій та інших соціальних платежів, що в результаті призводить до зменшення бідності та соціального розшарування суспільства [2];

– по-друге, держава стимулює ріст економіки, оскільки з'являється об'єктивне підґрунтя розвитку малого бізнесу, який забезпечує більш 60–70% внутрішнього національного продукту, оперативно реагуючи на будь-які зміни економічної ситуації та кон'юнктури ринку, створюючи робочі місця, сприяючи зниженню рівня безробіття і надаючи тим самим ринковій економіці необхідну гнучкість [3];

– по-третє, держава сприяє поступовому створенню широкого прошарку середнього класу, який може самостійно забезпечувати власний добробут і гідний рівень життя, будучи головною стабілізуючою політичною силою громадянського суспільства, сприяючи зниженню соціальної напруженості в суспільстві і зміні суспільної психології і життєвих орієнтирів основної маси населення.

Література

1. Малий В.М. Щодо визначення поняття податкової безпеки.Форум права. 2015. № 5. С. 130-135.
2. Виклюк М. Економічний зміст податкової безпеки та її складові. Світ фінансів. 2013. Вип. 3. С. 126-134.
3. Голіков С. С. Проблеми забезпечення податкової безпеки України. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 15. С. 62-64.

д. е. н., доцент Болдуєва О.В.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Існуюча сьогодні в світі тенденція концентрації банківського капіталу, одночасно супроводжується скороченням витрат у фінансовій індустрії. Вона диктується посиленим проникненням на фондовий та кредитний ринок компаній і банків, які краще оснащені сучасними, більш досконалими фінансовими інструментами (особливо страхування постійно зростаючих ризиків) [1].

Роздробленість банківського капіталу в Україні призводить до того, що банки просто не в змозі фінансувати великі інвестиційні проекти, в інфраструктуру або капіталоємні виробництва, а прибутковість активів внаслідок конкуренції в півтора-три рази нижча, ніж в економічно розвинутих країнах. Крім того українські банки на тлі банків інших країн недокапіталізовані, що, зокрема, робить тисне рівень ринкових цін їх акцій [2]. Тому збільшення капіталу є основною потребою українських банків, а найпростіший спосіб реалізації цієї стратегії це їх об'єднання.

Аналіз зарубіжного досвіду засвідчує, що наявність ринку корпоративного контролю, а також активність, напрями та моделі злиття і поглинання фінансових установ залежать від сукупності взаємопов'язаних економічних і позаекономічних чинників – умов, в яких здійснюється діяльність економічних суб'єктів. Ці ж умови визначають моделі злиття і поглинання банків і те, наскільки ці заходи сприяють вирішенню актуальних для банківської системи країни завдань.

В свою чергу, практика функціонування банківської системи

України свідчить, що вітчизняні банки не прагнуть здійснювати процедуру злиття, в результаті якої створюється нова юридична особа. В основному відбувається реорганізація у формі приєднання, коли ніхто з учасників не втрачає унікальність власної банківської структури. Крім того на регіональному рівні відбувається досить потужна експансія банківських послуг з боку великих системних банків [3].

На основі аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду вважаємо, що з метою стимулювання впровадження у вітчизняну практику функціонування банківської системи механізмів злиття і поглинання необхідно здійснити ряд заходів на державному рівні.

1. Держава повинна стимулювати концентрацію банківського капіталу вибірково і виважено. Світовий досвід свідчить, що найбільш прийнятний спосіб концентрації банківського капіталу це створення банківських консорціумів або альянсів [4]. До основних переваг альянсу слід віднести: підвищення якості обслуговування клієнтів; виведення на ринок нових банківських продуктів і інструментів; зниження трансакційних витрат.

2. Назріла необхідність створення спеціалізованого органу, який би здійснював контроль процедури злиття і поглинання банків і забезпечував прозорість процедури. В Україні подібні операції контролює НБУ, а також Антимонопольний комітет України, але ці інституції ніяк не можна вважати спеціалізованими органами, що контролюють банківське злиття та поглинання.

3. Необхідно забезпечити комерційні банки методичною та консультаційною допомогою процесу злиття і поглинання. Вважаємо, що помітне значення в здійсненні банківських реформ можуть зіграти зусилля НБУ, спрямовані на надання консультативної допомоги комерційним банкам на стадії складання бізнес-плану злиття та приєднання для чого в її структурі доцільно створити відповідну тимчасово діючу комісію з відповідними функціональними обов'язками.

4. Актуальним сьогодні є створення інформаційного банку даних. Основною функцією інформаційного центру має стати накопичення інформації та її первинна обробка, яка передбачає виявлення найбільш перспективних (за встановленими параметрами) партнерів, кількість яких не обов'язково повинна обмежуватися двома учасниками.

5. Вважаємо за доцільне створення додаткових податково-фінансових стимулів для банків, що об'єднуються. Вважаємо, що

вдосконалення законодавства в сфері злиття, поглинання банків (в тому числі антимонопольного) слід здійснювати в напрямах: захисту інтересів банківських клієнтів шляхом підтримки конкуренції та запобігання монополізації ринку банківських послуг; розширення переліку банківських послуг і підвищення загальної культури банківського бізнесу; підвищення прозорості угод і діяльності банків, що об'єднуються, розкриття інформації про діяльність і стратегії розвитку.

6. Угоди злиття і поглинання повинні сприяти підвищенню стійкості банківської системи країни, зниженню ризику для вкладників і інвесторів.

Література

1. Радова Н.В. Фінансова глобалізація та її вплив на національні процеси злиття та поглинання банків. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2016. Вип. 16(3). С. 119-122.

2. Мусій Я.М. Умови регулювання процесів злиття і поглинання в контексті забезпечення конкурентоспроможності банківського сектора України. Бізнес Інформ. 2014. № 7. С. 293-298.

3. Колодізєв О.М. Оцінка впливу факторів мікросередовища на вартість банків України в угодах злиття та поглинання. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. Вип. 1. С. 221-227.

4. Кот О.В., Дзюбанова Н.Д. Перейняття банками України зарубіжного досвіду проведення процесів злиття і поглинання. Бізнес Інформ.2012. № 6. С. 165-168.

к. е. н., доцент Коваль О.А.
старший викладач Коваль В.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГОРИНКУ. СТРАТЕГІЯ РУЙНУВАННЯ.

З липня 2019 року в Україні електроенергія на оптовому ринку буде продаватися: за двосторонніми договорами, на ринку на добу вперед і внутрисуточном ринку, а також на балансуючому ринку та ринку допоміжних послуг. Реєструвати прямі договори, вести комерційний облік і відповідати за балансуючий ринок буде системний оператор – держкомпанія «Укренерго». Біржа для торгівлі електроенергією на добу вперед і всередині операційних доби буде в зоні відповідальності компанії, створеної на базі ДП «Енергоринок».

Можна спробувати зробити перші висновки і спрогнозувати поведінку ринку після вступу в силу всіх положень нового законодавства, включаючи підзаконні акти уряду, міністерств і профільних відомств.

Перший висновок, який напрошується при вивченні даного механізму – це надання серйозної економії великому бізнесу. На сьогоднішній день, оплачуючи різницю між ціною НКРЕ і собівартістю генерації, промисловість несе невиробничі витрати в розмірі близько 50 млрд. гривень в рік. На додаткові пільги щодо оплати транспортування електроенергії великі підприємства можуть розраховувати, як великооптові регулярні покупці. Це ще орієнтовно 10–15 млрд. гривень – точна цифра вийде після укладення прямих договорів. Т. о. можна констатувати, що приблизно на 9 млн. домогосподарств ця економія ляже в тариф електроенергії. Це 6,5–7 тисяч гривень в рік або 500–600 гривень на місяць додаткових витрат на сім'ю.

Є ще ряд факторів, що зумовлюють зростання тарифів для населення. Серед суто ринкових факторів слід виділити біржової спосіб ціноутворення, який стане фактично обов'язковим для обленерго (або тих операторів, які будуть виконувати їх функції та постачати електроенергію населенню). Цілком очевидно, що і генеруючим компаніям і великим підприємствам-споживачам працювати за прямими договорами буде набагато простіше і дешева

електроенергія АЕС, ДТЕК і ГЕС буде йти в промисловість, а в вільні торги на біржі будуть потрапляти тільки її залишки разом з дорогою електроенергією ТЕЦ і «зеленої генерації».

Другим ринковим чинником стане неминуче орієнтування трейдерів на європейські ринки і біржі електроенергії замість будь-яких розрахункових схем на зразок «Роттердам плюс» та інших. Для порівняння: тарифи для домогосподарств у Німеччині за останні десять років зросли з 6 до 30 євроцентів за кіловат-годину або 12–13 євроцентів без податкових виплат і внеску в розвиток екологічної генерації, при цьому для великих промислових споживачів остання цифра рідко перевищує 8 євроцентів.

Серед неринкових факторів звертає увагу створення спеціального державного «гарантованого покупця», який буде викуповувати частину електроенергії і потім продавати її на вільному ринку. При цьому формування ціни викупу та ціни продажу при всіх інших умовах у будь-якому випадку буде перебувати в зоні корупційного ризику.

Загалом усі зазначені (і ще незазначені фактори) призведуть до подорожчання електроенергії для домогосподарств на загальну суму в рік, що втричі перевищує існуючі борги за електроенергію. В умовах відмови або як мінімум рішучого зниження субсидування з боку держави комунальних витрат фінансові наслідки для галузі можуть стати катастрофічними. У будь-якому випадку буде падіння споживання з боку населення і соціально-побутового сектора шляхом індивідуальної економії і «злиття та укрупнення» домогосподарств та соціальних установ. Розмір дисбалансу споживання електроенергії порахувати зараз складно, але в будь-якому випадку це призведе до падіння рентабельності та можливого закриття генеруючих компаній з найбільш високою собівартістю, а серед них чимало ТЕЦ, які забезпечують населення не тільки електроенергією, але і теплопостачанням.

Література

1. Баринов В.А. Особенности управления электроэнергетикой стран мира в рыночных условиях // Энергетик. – 2003. – № 6.

2. Абызов М.А., Хлебников В.В. Формирование рынка электроэнергии: зарубежный опыт // Энергия: экономика, техника, экология. – 2003. – № 12.

3. Вербинский В.В. Европейские уроки реформирования электроэнергетики // Энергетическая политика Украины. – 2004. – № 10.

4. Bellyaev L.S. Electricity Markets: Comparing Competitive and Single Buyer Markets. – IEEE Power & Energy Magazine. – 2007. – Vol. 5. – № 3.

к. е. н., доцент Корольков В.В.
магістрант каф. ОіО Перевєрзєв О.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПРАВА НА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Права на будь-який об'єкт інтелектуальної власності поділяються на дві групи:

1) майнові права;

2) немайнові права.

Основна відмінність – майнові права можуть передаватися третім особам, а немайнові за загальним правилом «залишаються» з автором об'єкта інтелектуальної власності і не можуть відчужуватися.

Виняток становлять випадки, прямо передбачені законом.

Як зазначено в ч. 1 ст. 429 ЦКУ, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт можуть належати фізичній або юридичній особі, у якої працює особа, що створила об'єкт інтелектуальної власності. Особисті немайнові права інтелектуальної власності в окремих випадках можуть також належати замовникові за договором про створення об'єкта інтелектуальної власності за замовленням.

Крім того, майнові права мають свій «строк придатності», а немайнові права, зазвичай, безстрокові (якщо інше не встановлено законом).

Існують різні форми використання. Зокрема, згідно із ч. 1 ст. 441 ЦКУ до форм використання об'єктів авторського права відносить:

– опублікування (випуск у світ);

– відтворення будь-яким способом та в будь-якій формі;

– переклад;

– переробку, адаптацію, аранжування та інші подібні зміни;

– включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;

– публічне виконання;

– продаж, передання в найм (оренду) тощо;

– імпорт примірників, примірників перекладів твору, переробок тощо;

– інші дії, встановлені законом.

Форми використання винаходу (корисної моделі) передбачені в ч. 2 ст. 28 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»:

– виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

– застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Під використанням промислового зразка розуміють виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу (у тому числі через Інтернет), продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Відповідно до ч. 1 ст. 419 ЦКУ право інтелектуальної власності і право на річ не залежать одне від одного. Тому перехід права власності на річ не означає переходу права на об’єкт інтелектуальної власності.

Відповідно, і перехід права на об’єкт інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ.

Використовувати об’єкт інтелектуальної власності без отримання згоди особи, яка має виключне «дозвільне» право, можна тільки в прямо обумовлених законодавством випадках.

Однією з найпоширеніших форм надання дозволу на використання об’єкта інтелектуальної власності є ліцензія**.**

Також достатньо часто про надання такого дозволу зазначають у ліцензійному договорі, де, крім іншого, обумовлюють конкретні способи використання об'єкта інтелектуальної власності

Отже,автор або інша особа, якій належать майнові права на об'єкт інтелектуальної власності, може не лише надати третій особі право використовувати його, а й передати за договором повністю або частково виключні майнові права інтелектуальної власності.

Література

1. Жаворонкова Г.В. Інтелектуальна власність в теорії власності: загальні положення та особливості / Г.В. Жаворонкова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – К., 2010. – Вип. 25. – С. 164-170.

2. Жаров В.О. Інтелектуальна власність в Україні: правові аспекти набуття, здійснення та захисту прав : монографія / В.О. Жаров. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 188 с.

3. Литвин С.Й. Майнові права суб'єктів інтелектуальної власності як об'єкти цивільних прав / С.Й. Литвин // Матеріали міжнародної науково- практичної конференції «Проблеми цивільного права та процесу». – Х., 2007. – С. 327-329.

магістрант каф. ФБСтаС Куракіна О.Ю.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІСНУЮЧІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НАВАНТАЖЕННЯ НА СТІЧНІ ВОДИ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ВОДОКАНАЛ» МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ МІСТА

Комунальне підприємство «Водоканал» у Запоріжжі (Запорізький водоканал) – постачальник послуг з централізованого водопостачання та водовідведення для Запоріжжя та декількох прикордонних селищ та сіл Запорізького району. Запорізький водоканал забезпечує централізоване обслуговування стічних вод усім споживачам: населенню, бюджетним організаціям, організаціям, що працюють у сфері централізованого водопостачання та / або

водовідведення, та іншим споживачам. Тарифи на централізовані стічні води різні для споживачів, які працюють у зоні централізованого водопостачання та водовідведення та інших категорій споживачів.

У 2018 році загальний об'єм водовідведення КП «Водоканал» становив 45,956 млн. м^3.

Динаміка стічних вод Запорізького водоканалу показує загальну тенденцію до зменшення, що є загальнонаціональною тенденцією для України. У 2018 році порівняно з 2014 роком скорочення склало 6,8%. За весь період він зменшився: на 6,6% у 2015 році, 0,2% у 2016 році, 1,6 у 2017 році та незначний приріст на 1,6% у 2018 році.

У 2018 році структура централізованих стічних вод була такою: стічні води для населення – 23,58 млн м3 (51%), бюджетні організації – 2,41 млн м3 (5%), суб'єкти, що працюють у сфері централізованого водопостачання та / або стічні води – 0,22 (1%), інші споживачі – 19,75 млн. м3 (43%).

Загалом у 2018 році із населення Запоріжжя (742 363 особи) 530 678 осіб (71,5%) було забезпечено централізований водовідведенням. Майже 99% підключені до мережі, інші (1%) – споживачі вигрібних ям та септиків, які користуються послугами транспортних компаній для перевезення стічних вод до очисних споруд Запорізького Водоканалу. Відбулося поступове збільшення надання централізованої послуги з водовідведення – збільшення на 3,3 процентного пункту у 2018 році проти 2014 року.

У 2018 році загальна кількість (продаж) стічних вод населенню (споживча група «Населення») становила 23 584 млн. м3, з них 23,517 млн. м3 (99,7%) на Запоріжжя та 0,067 млн.м3 (0,3%) – на інші населені пункти.

У 2018 році очисні споруди на очисних спорудах обробили 43,014 млн. м^3, що становить 93,6% продажу стічних вод. Протягом 2014–2018 років середнє співвідношення очисних споруд на очисних спорудах та загальної кількості стічних вод (продаж) становило 94,1%. Загалом у 2018 році порівняно з 2014 роком скорочення очисних споруд на очисних спорудах склало 7,3%. Очистка стічних вод на очисних спорудах в районі (а отже, на лівому та правому берегах річки Дніпро) відповідає загальній кількості стічних вод.

Основні припущення щодо зміни обсягів централізованих стічних вод можна розглянути в довгостроковій перспективі – 20 років.

Для Запоріжжя – оцінка базується на припущеннях щодо прогнозованих змін чисельності населення в місті за середнім сценарієм. Середній – поєднання найбільш вірогідних припущень щодо очікуваної динаміки міського населення, нових тенденцій та можливих перспектив.

Передбачається, що рівень охоплення послугами стічних вод буде зростати: починаючи з 2024 року – збільшення на 0,61 процентного пункту.

Метою до 2039 року є надання централізованого обслуговування стічних вод половині населення, які є споживачами послуг з централізованого водопостачання та не підключені до каналізаційної мережі (різниця між рівнем покриття від 91% до 71,5%) – 81,25% рівень покриття.

Оцінка базується на перспективному розвитку міста, збільшенні кількості підприємств, зростанні виробничої потужності підприємств, збільшенні кількості робочих місць тощо.

Згідно з прогнозами щодо обсягів стічних вод (продаж), середнє зниження на 0,7% відбудеться протягом 2019–2021 років, а середнє збільшення на 0,6% настане протягом 2022–2038 років. У 2038 році його оцінюють у 49,914 млн м3, що на 8,6% більше, ніж реальна реалізація в 2018 році.

Для споживчої групи «Населення» цей показник знизиться протягом 2019–2023 років із середнім зниженням на 1,2%. Середнє збільшення на 0,15% відбудеться протягом 2024–2038 рр., проте прогнозується, що в 2038 році цей показник зменшиться до 22,694 млн м3, що на 3,8% менше, ніж фактичний показник у 2018 році.

Для групи споживачів «Інші споживачі» протягом 2019-2021 років обсяги водовідведення не змінюватимуться протягом 2022-2038 рр. Прогнозується щорічне збільшення на 1,3%. У 2038 році це зробить 24,595 млн м3, що на 24,6% більше, ніж фактичний продаж у 2018 році.

Якщо прогноз, зроблений за сценарієм 1, який передбачає, що рівень охоплення послугами стічних вод зросте з 71,5% до 81,25% протягом планового періоду до 2039 року діяльність КП «Водоканал» стане значно ефективнішою, адже при збільшенні об’єму реалізації буде зростати прибуток підприємства та покращуватися екологічна

ситуація міста. При підвищенні охоплення населення та інших категорій споживачів стабілізується централізований соціальний контроль та екологічна безпека, але при умові позитивного технічного стану водопровідних систем міста.

Література

1. Комунальне підприємство «Водоканал». Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.vodokanal.zp.ua/

2. Економіка підприємств водопостачання та водовідведення/ Федулова С.В. : [навч. посіб.]. – Дніпро, 2017.

3. Аналіз і оцінка ефективності реалізації складних проектів / Волков В. П., Павлов І. Д., Павлов Ф. І. : [навч. посіб.]. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012.

к. е. н., доцент Лищенко О.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Проблеми впровадження стратегічного управлінського обліку на підприємствах, як ефективного інструменту управління конкурентоспроможністю вивчали такі науковці, як К.Сімондс, М.Бондаренко [1], В.В. Панков, В.Ф. Несвєтайлов [2], К. Уорд, П.Й. Атамас [3], Ніколаева О.Є., Олексієва О.В., Вахрушина М.А., Сидорова М.І., Борисова Л.І. [4].

Однак у більшості наукових розвідок мало уваги приділено взаємодії системи стратегічного управління та системи стратегічного обліку з метою формування і підтримки конкурентоспроможності підприємства. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому та практичному аспектах.

Дослідивши, як трактують по різному вчені економічний термін «стратегічний облік», можна сформулювати визначення, що стратегічний управлінський облік – це система стратегічного управління підприємством, яка здійснює інформаційну підтримку процесу прийняття рішень шляхом збирання, реєстрації, аналізу, зберігання і передачі інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище

підприємства з метою забезпечення його конкурентоспроможності.

Такі науковці, як Ніколаева О.Є., Олексієва О.В., Вахрушина М.А., Сидорова М.І., Борисова Л.І. [4] визначили такі завдання стратегічного управлінського обліку:

– облік зовнішніх умов, які впливають на діяльність організації з метою вибору, здійснення й оцінювання ефективності корпоративної стратегії;

– використання в прогнозуванні, плануванні, обліку й аналізі системи якісних і кількісних оціночних критеріїв фінансово-господарської діяльності, у т.ч. таких, які віддзеркалюють якість, продуктивність, споживчу корисність товарів, лояльність співробітників;

– всебічне обґрунтування процесів прийняття і контролю реалізації управлінських рішень на всіх рівнях організаційно-функціональної структури компанії;

– моніторинг й оцінювання внутрішніх виробничих і управлінських процесів, своєчасна розробка і впровадження змін у функціонуванні з метою підвищення їхньої результативності та гнучкості і, відповідно, зростання конкурентоспроможності всього підприємства.

До основних принципів стратегічного управлінського обліку можна віднести наступні [4]:

– структуризація фінансово-господарської діяльності як сукупності взаємопов'язаних і безперервних бізнес-процесів – груп операцій, дій, спрямованих на отримання визначеного кінцевого результату;

– постійне визначення й оцінювання прогнозних, запланованих і фактичних показників діяльності як по компанії в цілому, так і в розрізі бізнес-процесів, центрів відповідальності – структурних підрозділів, співробітників, проектів компанії тощо;

– обов'язкова регламентація бізнес-процесів та операційного обліку, їх проведення на основі зовнішніх і внутрішніх нормативів міжнародного національного галузевого або корпоративного рівня, які визначають порядок, терміни і якість виконаних операцій;

– комплексність та аналітичність цільових критеріїв управлінського обліку та тих, які характеризують їхні оціночні показники, що забезпечують репродуктивність і збалансованість щодо

визначених стратегій розвитку організації в цілому, які приймаються і реалізовуються управлінським рішенням.

На підприємствах з високим рівнем конкуренції впроваджуються такі технології стратегічного управлінського обліку, як: activity-based costing (ABC), lifecycle costing, target costing, Balanced Scorecard (BSC), бенчмаркінг, бюджетування або еталонне оцінювання (benchmarking). Можливо кілька шляхів досягнення стратегічної переваги над конкурентами: концентрація на «ключових факторах успіху», використання відносної переваги, агресивні ініціативи, інноваційний шлях. [5]

У сучасних умовах економічний розвиток підприємства призупиняють різні фактори, які не дають закріпитись на мінливому сучасному ринку, а тому постає проблема у пошуку новітніх управлінських методів та вдосконаленні старих способів у боротьбі з наростаючою конкуренцією. Саме стратегічний управлінський облік покликано здійснювати інформаційну підтримку процесу прийняття рішень шляхом збирання, реєстрації, аналізу, зберігання і передачі інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства з метою забезпечення його конкурентоспроможності.

Література

1. Сумець О.М. Стратегічний менеджмент : навч. посібн. / О. М. Сумець, М.І. Бондаренко. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 240 с.

2. Панков В.В., Несветайлов В.Ф. Базовые принципы и допущения стратегического управленческого учета // Международный бухгалтерский учет. – 2012.– №7. – С. 2-7.

3. Атамас П. Й. Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник / П. Й. Атамас.– К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.

4. Вахрушина М.А., Сидорова М.И., Борисова Л.И. Стратегический управленческий учет: Полный курс МБА. – М. : Рид Групп, 2011. – 192 с.

5. Некрасова Л.А., Некрасова К.І. Стратегический управленческий учет как информационная основа разработки стратегии предприятия / Л.А. Некрасова, К.І. Некрасова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2016. – № 18. – С. 150-154.

к. е. н., доцент Лищенко О.Г.
магістрант каф. ОіО Домашенко І.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ, ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ КОШТОРИСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На даний час в умовах ринкового господарювання та євроінтеграції в Україні є низка питань, пов'язаних з організацією обліку у державному секторі економіки України. Унаслідок використання застарілих норм і нормативів особливо гостро постає проблема у галузі формування та виконання кошторису бюджетних установ, зокрема й державних закладів вищої освіти. Зміна підходів до здійснення підготовки фахівців з вищою освітою зумовлена Законами України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», що вимагає перегляд та наукове обґрунтування нових нормативних показників. Це пов'язано з забезпеченням високого якісного рівня підготовки, відповідно до вимог Болонської конвенції, яка передбачає використання європейських і міжнародних стандартів освіти.

Формуючи видатки, державні заклади вищої освіти беруть за основу мережу і контингенти та норми бюджетних видатків на них. Фактичні обсяги досягнутих показників за попередні роки як основа є науково необґрунтованими, оскільки такий підхід не передбачає розвитку суб'єкта бюджетної сфери.

Важливою рисою процесу формування кошторису є те, що усі видатки, внесені до нього, обґрунтовуються відповідними розрахунками за кожним КЕКВ, з врахуванням фактичних показників. Недоліком такого підходу є зациклення на досягнутому фактичному рівні, неможливість прогресивного розвитку, проблемність у забезпеченні умов виконання. Фактично за усіма кодами економічної класифікації видатків державних закладів вищої освіти в Україні застосовуються нормативи, встановлені на мінімальному рівні. Враховуючи досвід розвинених країн, при формуванні кошторису, більш доцільним буде використання різних нормативів, а саме: полегшених, досяжних, недосяжних і т. п.

Загалом, сучасні умови функціонування державних закладів вищої освіти поставлені у жорсткі конкуруючі рамки, а тому особливо

актуалізується проблема пошуку не лише шляхів удосконалення планування їх доходів та видатків, а і можливостей використання внутрішніх резервів підвищення ефективності. У поєднанні з удосконаленням підходів до планування, використання більш ефективних управлінських дій та рішень, спрямованих на оптимізацію доходів і видатків забезпечить загальне поліпшення фінансового стану навчальних закладів, сприятиме підвищенню якісних показників.

Низка особливостей пов'язана із формуванням кошторису за спеціальним фондом і його використанням. Згідно Бюджетного кодексу (ст. 13) та Постанови КМУ від 28. 02. 2002 року № 228 (п.1 та п.5) визначено, що видатки цього фонду здійснюються винятково в межах і за рахунок відповідних надходжень до нього на підставі кошторису [1; 3]. У такому випадку видатки здійснюються на ті послуги, які надавалися на платній основі. Навіть за наявності економії коштів за використання електроенергії, згідно Постанови КМУ № 228 (п.4.2), зменшення оплати за спеціальним фондом не передбачається. Економія в системі бухгалтерського обліку відображається як зменшення видатків за загальним фондом, яка має бути перерахована до бюджету. Неефективність такого підходу втілюється у незацікавленості у пошуках потенційних шляхів економії у державних вищих навчальних закладах, хоча економія, навпаки, мала б стимулювати[2, с.201–209].

У такому разі доцільно було б дозволити бюджетним установам у випадку забезпечення режиму економії частину коштів від суми економії перерахувати до бюджету, а решту використовувати на поліпшення своєї матеріально-технічної бази.

Вирішальну роль у формуванні доходної частини спеціального фонду кошторису також відіграє ціна за платні послуги. Обґрунтуванням ціни виступає калькуляція. При організації робіт зі складання кошторису слід попередньо провести розрахунки з калькулювання. Загалом, як при організації робіт зі складання кошторису, так і при організації обліку його виконання, враховується максимуму чинників, які мають вплив на встановлення обсягів доходів та здійснення видатків. Визначення переліку чинників і науково обґрунтоване встановлення послідовності їх впливу дозволить сформувати відповідну поетапність процесу планування (формування кошторису), обліку (відображення у системі документування та на рахунках усіх операцій), контролю

(внутрішнього та зовнішнього), аналізу (виявлення упущень) та прогнозування (встановлення ефективних напрямків і моделей розвитку) діяльності державних закладів вищої освіти.

Література

1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2457-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17 (дата звернення 20.09.2019)

2. Пігош, В.А. Проблемні аспекти формування планових кошторисних показників бюджетних установ. Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2014. Том18. № 2, с.201-209.

3. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, постанова КМУ від 28 лютого 2002 р. № 228. Дата оновлення: 24.07.2019. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF (дата звернення 23.09.2019)

к. е. н., доцент Лищенко О.Г.
магістрант каф. ОіО Куріпка Т. Є.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Основні засоби відіграють одну із головних ролей в необоротних активах підприємства, що зайняті у виробничо-господарській діяльності. Тому прозора і достовірна інформація щодо основних засобів має велике значення для управлінського складу при аналізі оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства[1].

Основні засоби являють собою матеріальні активи, за допомогою яких підприємство формує свій внутрішній капітал. Але не всі матеріальні активи, це основні засоби. Жодне підприємство не може повноцінно функціонувати без основних засобів, адже вони характеризують напрямок та діяльність підприємства в цілому.

Обліковуються основні засоби після взяття їх на баланс та введення в експлуатацію. Протягом терміну корисного використання на об'єкт ОЗ нараховується амортизація, але не менше за рік (вибір способу амортизації залишається за підприємством). Облік ОЗ безпосередньо ведеться з нормативами П(с)БО 7 «Основні засоби», або МСБО 16 «Основні засоби» та Податковим Кодексом України.

Витрати на придбання довгострокових активі переносяться у вигляді амортизації. МСБО (IAS) 16 «Основні засоби» визначає – амортизація це систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації [2].

Термін корисної експлуатації об'єкта ОЗ визначає підприємство самостійно відповідно до очікуваного терміну використання, відповідно до МСБО 16 «Основні засоби».

Якщо закінчився термін корисного використання основного засобу, його, як правило, вилучають, продаючи за вигідну вартість, яка є оціночною вартістю активу, якщо він був розбитий та проданий частинами. У деяких випадках актив може застаріти і більше не матиме попиту, а тому буде утилізований, не отримавши взамін жодної виплати. У будь-якому випадку основний актив списується на баланс, оскільки він більше не використовується компанією.

Об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується (окрім вартості земельних ділянок, природних ресурсів і капітальних інвестицій) [3].

МСБО (IAS) 16 «Основні засоби» наводить три приклади методів амортизації:

– прямолінійного списання – однакові амортизаційні відрахування здійснюються кожного року протягом строку експлуатації активу;

– зменшення залишку – більші амортизаційні відрахування здійснюються на початку строку експлуатації активів і потім зменшуються кожного року. Вартість активу зменшується з року в рік, але не зменшується до нуля;

– суми одиниць продукції – амортизаційні відрахування базуються на виписку продукції протягом періоду, порівняному з загальною продуктивністю активу[2].

У Португалії використовується лише лінійний метод нарахування. У Франції використовується найбільше прямолінійний метод, при цьому ліквідаційна вартість у ньому не зазначається [4].

Законодавством Німеччини взагалі не передбачено жодних конкретних методів амортизації. На практиці найчастіше застосовуються прямолінійний метод і метод зменшення залишку.

У Нідерландах та Іспанії норми амортизації не збігаються із нормами, передбаченими податковим законодавством. У Данії амортизаційні ставки існують окремо для фінансового та податкового обліку. Зазвичай застосовується прямолінійний метод [5].

Україна знаходиться у стані інтеграційного процесу обліку на підприємствах в цілому. Приділяється велике значення модернізації бухгалтерського обліку на підприємстві в систему міжнародних стандартів. Для повної інтеграції обліку є необхідність удосконалення ПКУ, який обмежує діяльність МСБО.

Міжнародна практика, є досить легкою та ефективною у використанні на підприємстві, та спрощує ряд труднощів пов'язаних з обліком за національними стандартами, одним з яких є амортизація. Для удосконалення облікової системи у сфері нарахування амортизації слід скоротити кількість методів, для більшої доступності та простішого застосування. Це дозволить нашим підприємствам справедливо переносити вартість об'єкту який амортизується на витрати відповідного періоду.

Література

1. Лищенко О.Г., Бескоровайна В.О. Облік та класифікація основних засобів за міжнародними стандартами, Запорізький національний університет. – 2018. – 12 с.

2. А.П. Макаренко, О.М. Панченко, Г.М. Бескоста, О.Г. Лищенко Облік у зарубіжних країнах: посібник з грифом МОН України. Запоріжжя: ЗДІА, 2011. – 362 с.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 - Основні засоби : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00.

4. Можарівський С.В., Романчук К.В. Огляд методів амортизації основних засобів в україні та країнах європи, Житомирський державний технологічний університет, 2017. – 3с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/96-1.pdf

к. е. н., доцент Лищенко О.Г.
магістрант каф. ОіО Мишакова В.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОБЛІКОВИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Підприємства здійснюють свою діяльність з метою отримання прибутку та подальшого розвитку і функціонування. Це реалізується шляхом здійснення ефективного управління підприємством. Для вдалого управління важливим моментом є отримання своєчасної, повної та достовірної інформації, що забезпечується належною організацією бухгалтерського обліку.

Під організацією облікового процесу слід розуміти сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [4].

Бухгалтерський облік у загальному циклі управління підприємством «планування – облік – аналіз – регулювання» виступає ланкою зв'язку між господарською діяльністю та особами, які приймають рішення:

– вимірює господарську діяльність шляхом реєстрації даних про неї для подальшого використання;

– виконує обробку даних та інтерпретує їх таким чином, щоб вони набули практичної корисності;

– передає у вигляді звітів інформацію тим, хто використовує її для прийняття управлінських рішень [1].

Серед основних проблем організації обліку можна виділити: по-перше формування облікової політики як важливої складової процесу організації бухгалтерського обліку; по-друге організацію праці бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства.

Організація обліку передбачає, що підприємству необхідно самостійно визначити облікову політику, яка у свою чергу забезпечує нормальне функціонування систем обліку та управління, обрати форму бухгалтерського обліку, затвердити правила документообігу і

технологію обробки облікової інформації.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає облікову політику досить коротко: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [2]. Наслідки прийняття облікової політики дуже важливі для внутрішнього життя підприємства і, отже, облікова політика є об'єктом пильного контролю з боку різних зацікавлених органів та осіб.

Нормальне функціонування підприємства залежить від належної організації роботи його персоналу, в тому числі бухгалтерської служби. Разом з тим сучасні економічні умови викликають потребу в ускладненні структур управління і появі нових видів структур організації діяльності підрозділів підприємств і бухгалтерської служби зокрема.

М.Шигун висуває вимоги, яким повинна відповідати структура бухгалтерської служби: узгодженість між відділами та виконавцями; зв'язок між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства, із зовнішніми органами, службами, суб'єктами; оперативність керівництва та швидкість виконання поставлених завдань; висока якість інформаційного обслуговування внутрішніх та зовнішніх користувачів [5].

Організаційна структура бухгалтерської служби формується, виходячи зі змісту конкретних облікових робіт, їх обсягу, вимог до них, визначення рівня та обсягу розподілу завдань і делегування повноважень, необхідності створення підрозділів та оцінки кількості облікових фахівців в кожному з них. На основі вказаних складових приймається рішення щодо вибору конкретного типу структурної конфігурації, тобто загальної схеми побудови бухгалтерської служби, яка відповідатиме цілям функціонування підприємства, враховуватиме особливості бізнес-процесів.

На сучасному існуючі проблеми потребують постійного вирішення і дозволяють окреслити першочергові шляхи вдосконалення організації обліку на підприємстві:

– регламентувати організацію праці облікового апарату Положенням про бухгалтерську службу, що дасть змогу визначити правовий статус підрозділу і його місце в системі управління підприємством [3];

– розробити операграми документообігу та закріпити її в Наказі про облікову політику;

– створити пояснювальні записки до Наказу про облікову політику щодо методики розрахунків зі стратегічного розвитку підприємства.

Література

1. Баришевська Н.М. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / Баришевська Н.М., Сіренко М.Н., Щербина Ю.О. – Миколаїв, 2016. – С.130.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14

3. Кулик В. Організація обліку на підприємствах України: розробка внутрішніх регламентів / В. Кулик, М. Любимов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 6. – С. 12-18.

4. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / за ред. В.С. Леня. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

5. Пушкар М. С. Теорія і практика форм облікової політики : [монографія] / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль, 2010. – 260 с.

6. Шигун М. М. Фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку / М. М. Шигун // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2(52). – С. 216-218.

к. е. н., доцент Максименко І. Я.
бакалавр каф. ОіО Мозолевська В.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ КЛІЄНТАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ АС «Є – ЗВІТНІСТЬ»

Удосконалення автоматизованих процесів формування та виконання бюджетів різних рівнів включає також електронне звітування суб'єктів державного сектору з використанням інформаційних технологій та електронного цифрового підпису.

Державною казначейською службою в рамках реалізації Плану заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в

державному секторі на 2016–2018 роки, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 28.11.2016 р. № 1038, створена Система подання електронної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів і державними цільовими фондами, яка відповідно до наказу Казначейства від 27.12.2017 р. № 421 введена в дослідно-промислову експлуатацію.

Процеси модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі та запровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі поставили перед Казначейством ряд важливих задач:

– скласти фінансову звітність за операціями із виконання державного та місцевих бюджетів за новими формами, затвердженими Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» (наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541);

– прийняти та перевірити на відповідність аналогічним даним, відображеним у бухгалтерському обліку органів Казначейства фінансову звітність розпорядників бюджетних коштів, складену за новими формами;

– скласти загальну консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан та результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів за формами, затвердженими Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність» (наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629).

Загальна консолідована фінансова звітність про загальний майновий стан та результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів складається шляхом консолідації показників, відображених у:

– фінансовій звітності про виконання державного бюджету;

– зведеній консолідованій фінансовій звітності про виконання місцевих бюджетів;

– зведеній консолідованій фінансовій звітності головних розпорядників коштів державного та місцевих бюджетів;

– зведеній консолідованій фінансовій звітності бюджетів та органів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування.

Саме в першу чергу для вирішення зазначених питань Казначейством створювалася система подання електронної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів і державними цільовими фондами.

Наведемо основні переваги створення системи подання електронної звітності:

1) Подання звітності до Казначейства не виходячи з офісу через мережу Інтернет з використанням кваліфікованого електронного підпису.

2) Виключення паперового обміну звітними даними на ланці «Клієнт – Казначейство».

3) Автоматичний аналіз та перевірка звітності, виключення людського фактору та помилок в обрахунках.

4) Створення електронного архіву фінансової та бюджетної звітності.

5) Єдина інформаційна система звітних даних суб'єктів державного сектору та бюджетів, із використанням яких Казначейством складатиметься загальна консолідована фінансова звітність про загальний майновий стан та результати діяльності суб'єктів державного сектору.

Отже, АС «Є-Звітність» являє собою єдиний формат подання електронної звітності клієнтів Казначейства і є важливим кроком модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі.

Таким чином, зважаючи на перелічені вище переваги створення системи подання електронної звітності, можемо зробити висновок, що її впровадження було доцільним. Всі задачі, які були поставлені Казначейством виконуються.

Література

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 15.09.2018).

2. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність»: затв. МФУ від 24.12.2010 р. № 1629. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11

3. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101

«Подання фінансової звітності»: затв. МФУ від 28.12.2009 р. № 1541. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11

к. е. н., доцент Максименко І. Я.
студент каф. ОіО Рудик Є.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПИСУ

Електронний цифровий підпис – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується та надає змогу підтвердити його цілісність й ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Той факт, що електронний цифровий підпис не має матеріальної форми й «закодований» комп'ютерною програмою, а відкриті ключі підтверджуються сертифікатом, нерідко наштовхує на ствердну відповідь, що маємо справу з нематеріальними активами, оскільки основними ознаки нематеріальних активів є:

- немонетарність;
- відсутність фізичної субстанції;
- можливість ідентифікації;
- підконтрольність.

Згідно із п. 11 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»в бухгалтерському обліку електронний цифровий підпис відображається за первісною вартістю, включаючи до неї витрати, які підприємство понесло під час його придбання (оформлення сертифіката) (До введення в експлуатацію обліковують такі витрати на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» – Дт 154Кт 685,631 – після введення в господарський оборот, тобто фактично від початку дії ключа Дт 127 «Інші нематеріальні активи» Кт 154**.** І амортизують упродовж строку користування.

Проте слід зазначити, що зазвичай на практиці Центри сертифікації ключів окремо розмежовують:

– послуги з обробки даних і видачі сертифіката відкритого ключа (такі послуги обкладаються ПДВ, якщо їх постачальник – платник ПДВ) і

– постачання комп'ютерної програми з правом використання до спливу строку дії відкритого ключа ЕЦП.

Якщо зважати на форму (підкреслимо – форму, а не суть), то справді комп'ютерна програма потрапляє до нематеріальних активів, а відповідно, послуги, що пов'язані з її придбанням, формуватимуть первісну вартість такого активу.

Під час оплати за сертифікат відкритого ключа підприємство несе витрати майбутніх періодів. Тобто такий «актив» генеруватиме економічні вигоди протягом певного періоду – на який поширюється дія сертифіката.

Відповідно, доцільно обліковувати їх на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» і на прямолінійній основі включати до витрат періоду – тобто щомісяця (чи щокварталу) частинками списувати на адміністративні витрати Дт 92 Кт 39**.**

При безкоштовному отриманні електронного цифрового підпису (електронного ключа) доходу не виникає. Адже дохід визнають під час збільшення активу чи зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, якщо оцінка доходу може бути достовірно визначена. У такому разі зобов'язань узагалі не виникає, та й достовірної оцінки явно не може бути в цій справі.

В бухгалтерському обліку розцінюємо ЕЦП як нематеріальний актив, відповідно, у податковому буде аналогічна ситуація. Тільки лишається визначитися з податковою групою. Якщо розцінювати ключ як комп'ютерну програму, то для таких нематеріальних активів призначена група 5. Це вагомо саме для тих, хто, розраховуючи базу оподаткування, використовує різниці, які коригують бухгалтерський фінансовий результат.

Для групи 5 мінімально допустимий строк експлуатації встановлюється згідно з правовстановлюючими документами, але не менш ніж 2 роки, а для групи 6 – відповідно до правовстановлюючого документа. Якщо згідно з правовстановлюючим документом строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, цей строк

корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менш ніж 2 та більш ніж 10 років. Проте зазвичай для ключів завше встановлюють строк дії.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018). URL: http:// zakon.rada.gov.ua/go/996-14 (дата звернення: 15.09.2018 р.)

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 15.09.2018).

3. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. МФУ від 18.10.1999 р. № 242. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99 (дата звернення: 15.09.2018р.).

к. е. н., доцент Максименко І.Я.
студент каф. ОіО Татюк О.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

Відповідно до повноважень, наданих Бюджетних кодексом України, органи Казначейства у разі виявлення порушень бюджетного законодавства з боку розпорядників та одержувачів бюджетних коштів застосовують такі заходи впливу, як:

– попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення;

– зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках, відкритих в органах Казначейства.

Так, за ініціативи органів Казначейства зупинено операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників та одержувачів: у 2017 році - понад 1 800 випадків, у 2018 році понад 2 100 випадків.

Зокрема, до найбільш суттєвих порушень, у разі виявлення яких зупинялись операції з бюджетними коштами, належать:

– порушення порядку здійснення попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів (неподання у встановлені терміни підтвердних документів щодо проведеної оплати);

– подання недостовірних звітів та інформації про виконання бюджету;

– не своєчасне та неповне подання звітності про виконання бюджету;

– наявність простроченої кредиторської та дебіторської заборгованостей.

У 2017 році Казначейством попереджено понад 15 тис фактів порушеньбюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів на загальну суму 8,7 млрд грн.

У 2018 році Казначейством попереджено понад 17 тис фактів порушеньбюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів на загальну суму 13,6 млрд грн, тобто спостерігається тенденція до збільшення.

Отже, сьогодні органам Казначейства відведена значна роль у зміцненні системи фінансового контролю в Україні та забезпеченні ефективного ведення бюджетної політики, спрямованої на покращення соціально-економічної ситуації як в цілому по країні, так і її регіонах.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.06.2010 №2456-VI. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

2. Наказ Міністерства Фінансів України « Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами»:затв. МФУ від 24.12.2012 року №1407 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13

3. Наказ Міністерства Фінансів України « Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів»:затв. МФУ від 23.08.2012 року №938 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12

к. е. н., доцент Максименко І. Я.
студент каф. ОіО Федюк Д.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ З КОНТРОЛЮ ДОТРИМАННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Без наявності потужної та ефективної системи управління державними фінансами неможливе створення суспільного середовища зі стійким економічним зростанням. Велике значення має контроль з боку держави за законністю та обґрунтованістю використання фінансових ресурсів на всіх стадіях бюджетного процесу. Саме з цією метою виконання певних контрольних повноважень державою покладено на органи Казначейства.

У процесі виконання дохідної частини бюджетів органи Казначейства, здійснюють контроль на стадіях зарахування, повернення помилково або надміру зарахованих платежів. Підставою для проведення платежів є висновки (подання в іншій формі) органів, які контролюють справляння надходжень бюджетів, ухвали суду. Дані документи перевіряються органами Казначейства на предмет як законності повноважень тих хто їх приймає, так і правильності оформлення зазначених документів.

В процесі казначейського обслуговування бюджетів за видатками проводиться велика кількість тісно пов'язаних між собою контрольних процедур. Попередженню вчинення правопорушень сприяє контроль, який здійснюється працівниками органів Казначейства майже на всіх стадіях виконання відповідних бюджетів за видатками та кредитуванням.

Здійснення контролю при поданні мережі головними розпорядниками бюджетних коштів та розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня забезпечує відповідність інформації в ній встановленим вимогам до складання, передбачених чинним законодавством та даним Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів. Дана функція органів Казначейства дозволяє впорядкувати систему взаємозв'язків між розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів та визначити

ієрархію їх підпорядкованості. Таким чином, закладаються основи для побудови системи підзвітності у бюджетній сфері, забезпечується правильність та своєчасність розподілу асигнувань в розрізі територій, розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів.

У ході виконання державного та місцевих бюджетів за видатками, Казначейством здійснюється контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету відповідно до частини другої статті 47 Бюджетного кодексу України.

Забезпечення контрольних дій зі сторони органів Казначейства при поданні даних документів розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів дає змогу не допустити:

– порушення порядку або термінів подання, розгляду і затвердження кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджетів;

– порушення встановлених термінів доведення документів про обсяги бюджетних асигнувань до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня або одержувачів бюджетних коштів;

– виникнення різного роду помилок щодо невідповідності планових показників.

Окрім того, органи Казначейства на етапі реєстрації бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань забезпечують попередній контроль, а при оплаті рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів - поточний контроль.

Відповідно до встановлених повноважень органи Казначейства здійснюють контроль відповідності взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням за їх економічними характеристиками, паспорту бюджетної програми.

Аналізуючи процес застосування заходів впливу можна спостерігати системність допущення порушень одними і тими ж установами, які перебувають на обслуговуванні в органах Казначейства. Зокрема, на протязі 2018 року, працівниками управлінь області складено 73 попередження десятьом одним і тим самим розпорядникам коштів, що становить майже 18 відсотків від загальної кількості складених попереджень. Це свідчить про те, що застосування заходів впливу лише у вигляді попереджень, є недостатнім для забезпечення належної бюджетної дисципліни зі сторони розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів. Внесення змін до нормативно-правових актів щодо

передбачення адміністративної відповідальності посадових осіб бюджетних установ за правопорушення, які впливають на бюджетний процес дало б більшу результативність дотримання учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства.

Отже, неухильне дотримання вимог бюджетного законодавства упередить факти виникнення порушень розпорядниками(одержувачами) бюджетних коштів, мінімізує застосування заходів впливу органами Казначейства та дасть змогу найбільш раціонально та ефективно використовувати бюджетні кошти.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.06.2010 №2456-VI. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

2. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами»: затв. МФУ від 24.12.2012 року №1407 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13

к. е. н., доцент Олійник Т.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Процес старіння населення незворотній і практично всі стануть пенсіонерами …

Історія створення інституту соціального захисту працюючих нараховує трохи більше 120 років і бере свій початок з Німеччини, де першим у 1889 році канцлер Отто фон Бісмарк офіційно ввів систему обов'язкового пенсійного забезпечення, що спиралась на принцип солідарності поколінь. Ним було прийнято низку законів про організацію державного соціального страхування робітників [1].

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів:

1) солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

3) система недержавного пенсійного забезпечення.

Перші два рівні належать до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в той же час другий та третій рівні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення тобто громадяни України одночасно можуть бути учасниками різних рівнів пенсійної системи, як це відбувається в багатьох країнах зарубіжжя.

Основна відмінність між добровільним та обов'язковим соціальним страхуванням полягає в наступному:

– добровільне соціальне страхування регламентується законами про страхування та некомерційні організації, правила страхування визначаються страховими організаціями або їх об'єднаннями, добровільне страхування є колективним, здійснюється страховими некомерційними організаціями (товариствами взаємного страхування), страхувальниками є юридичні або фізичні особи, здійснюється за рахунок приватних доходів громадян та прибутку підприємств;

– обов'язкове соціальне страхування регламентується законами з питань обов'язкового страхування та про державні позабюджетні фонди, правила страхування визначаються державою, обов'язкове страхування є загальним та іноді виключає високодохідні групи населення, здійснюється державними позабюджетними фондами (трастами), страхувальниками є роботодавці, працівники, держава; здійснюється за рахунок внесків роботодавців, працівників і субсидій з державного бюджету [2] .

Одна з основних проблем соціального страхування полягає в недостатності коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій. Солідарна система не може подолати демографічні проблеми та проблеми Пенсійного фонду України. Так назріла об'єктивна необхідність проведення реформ в даній сфері. Саме тому вже восени 2017 р. були здійснені перші кроки щодо реформування пенсійної системи. Вони не були кардинальними та стосувалися, в першу чергу, осучаснення пенсій та підвищення мінімального страхового стажу для виходу на пенсію з 15 до 25 років (починаючи з 1 січня 2018 р.). Проте також було прийнято рішення про наступний етап реформи – введення обов'язкового накопичувального рівня , впровадження якого було заплановане на 1 січня 2019 р. Саме цей крок мав за мету наблизити пенсійну систему України до формату, який був рекомендований Світовим банком. Але це не здійснилося, зі сторони уряду відповідних дій не відбулося... Тому на сучасному етапі економічного розвитку в

Україні не створено ефективної системи соціального страхування. Важливими напрямами вдосконалення системи соціального страхування, як основної складової системи захисту населення в Україні є:

– врахування досвіду застосування підходів та методів, що використовуються в системах державної соціальної підтримки розвинутих країн;

– здійснення заходів, спрямованих на досягнення фінансової стійкості системи на інклюзивний соціальний захист;

— забезпечення прозорості механізму розрахунку соціальних виплат, перерахунку пенсій, що дозволить підвищити довіру населення до діючої системи соціального страхування;

– розробка загальнонаціональної, структурованої за основними напрямами програми розвитку систем освіти, охорони здоров'я та житлово-комунальної сфери.

Солідарна система переживає кризу не тільки в Україні. Головна проблема – демографічна ситуація. Медицина не стоїть на місці, умови праці поліпшуються, в результаті люди живуть довше. В Україні вже зараз 10 працюючих утримують понад 11 пенсіонерів. За підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень, вже до 2050 це співвідношення стане критичним – 10 працюючих будуть «годувати» 15 пенсіонерів.

Першим кроком на шляху до встановлення мінімальних рівнів соціального захисту зазвичай стає забезпечення мінімального базового гарантованого доходу для дітей, літніх людей і дорослих працездатного віку, які потрапили у важкі життєві обставини. Слідуючи такому підходу, уряд може заповнити прогалини в охопленні соціальним захистом при відносно низькому рівні відрахувань – від одного до двох відсотків ВВП своєї країни. Ці розрахунки показують, що відрахування на інклюзивний соціальний захист протягом усього життя, не стануть важким тягарем для держави. Кореляція між багатством країни і обсягом її відрахувань до системи соціальної захисту незначна [3] .

Так, самі передові системи соціального захисту по всьому світу впроваджувалися в той час, коли ці країни були бідними, з низьким рівнем доходу, але відраховують вищу частку ВВП на душу населення в сферу соціального захисту, ніж багатші країни світу.

Соціальне страхування ґрунтується на таких принципах, викладених у Законі України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування»:

– законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування;

– обов'язковості страхування осіб відповідно до видів соціального страхування та можливості добровільності страхування у випадках, передбачених законом;

– державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав;

– обов'язковості фінансування фондом витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим законом;

– формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування;

– диференціації розміру виплати допомоги залежно від страхового стажу;

– диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;

– економічної зацікавленості суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці;

– цільового використання коштів соціального страхування;

– відповідальності роботодавців та фонду за реалізацію права застрахованої особи на матеріальне забезпечення та соціальні послуги [4].

Література

1. Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economic. – Przeworsk: WSSG, 2019. – Vol. 2. – 400 p

2. Кропельницька С.О. Соціальне страхування : навч. посіб. / С.О. Кропельницька, Т.В. Солоджук. – [Вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – Київ : Центр учбової л-ри, 2013. – 336 с.

3. Пути финансирования инклюзивных систем социальной защиты. – //Стивен Кидд от программы «Пути развития» и Чад Андерсон, Тереза Бьорк и Стефани Чу от ЭСКАТО// United Nations, 2019, с.20

4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV // Відом. Верховної Ради України. – 1999. – № 46 -47. – Ст. 403.

к. е. н., доцент Панченко О.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [1], «інноваційна діяльність» це – діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень. Як бачимо, законодавець відмітив існування інноваційної діяльності як окремого виду складної сукупності різноманітних специфічних господарських процесів, відокремленого від інших видів діяльності за певними ознаками, обумовленими феноменом інновації.

Інновація як явище не є чимось гомогенним за економічною природою та рівнозначним у плані корисності свого впровадження. Інновації відрізняються між собою за кількісними і якісними параметрами, і передусім відповідно до власного інформаційного вмісту, який узагалі можна розглядати як субстанцію інновацій, незалежно від їх зовнішньої форми. Інноваціями можуть виступати як фундаментальні прориви, здобутки прикладної науки, так і створення примітивного приладу, який на певному технологічному етапі підвищує ефективність виробництва.

Вважаємо, що для цілей відображення інновації, як об'єкту обліку інноваційної діяльності, доцільно дотримуватися наступних умов.

По-перше, необхідно застосовувати нормативно зафіксовані тлумачення цього поняття.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» інновації трактуються як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

У Міжнародному стандарті «Керівництво Осло.Рекомендації щодо збору та аналізу даних стосовно інновацій» (далі – Керівництво Осло), що є основним методологічним інструментом Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) у сфері інновацій, наведені наборі концепцій і інструментів досліджень інноваційної діяльності, загальне розуміння інноваційних процесів і пов'язаних з ним феноменів. Зокрема, у Керівництві Осло інновації визначають як введення у вживання будь-якого нового або значно покращеного

продукту (товару або послуги) або процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу у діловій практиці, організації робочих місць або внутрішніх зв'язках.

Тобто, згідно з міжнародною класифікацією існує чотири типи інновацій – продуктові, процесові, організаційні й маркетингові, що й має бути відображено в обліку. Це також закріплено у вітчизняному законодавстві. Відповідно до Інструкції Державного комітету статистики України «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства» інновація може мати різні форми: продуктову, процесу, маркетингову та організаційну.

По-друге, облік об'єктів інноваційної діяльності має бути організовано з урахуванням особливостей проходження інноваційного циклу на підприємстві від етапу впровадження у виробництво нового продукту, розроблення програми маркетингу і просування новинки на ринок, до моменту переводу інноваційного продукту в статус звичайного. Це означає, що в обліку мають бути чітко відпрацьовані всі елементи перекласифікації об'єкту обліку інноваційної діяльності протягом руху інноваційного циклу.

По-третє, розширення облікової системи відповідно до її інформаційного наповнення у частині інноваційної діяльності відбувається як в підсистемі фінансового обліку, де постійно з'являються нові поняття та об'єкти, так і в підсистемі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, контролінгу, які орієнтуються на всебічне забезпечення внутрішніх користувачів інформацією про наявні господарські процеси підприємства в будь-який час.

По-четверте, облікова політикана підприємствах, що займаються інноваційною діяльністю, розробляється на підставі чинних Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [2] та формується на підставі системного підходу з метою максимальної оптимізації інформації для потреб управління за сукупністю правил:

− збалансованість цілей обліку та планування в рамках єдиної системи управління;

− дотримання принципу відповідності доходів і витрат під час формування інформації про нематеріальні активи,;

− визначення мінімально достатнього обсягу інформації, необхідної для цілей управління, оскільки зайва деталізація інформації є невиправданою у випадку, якщо вона не потрібна для ухвалення управлінських рішень.

Сформована таким чином облікова політика дає змогу здійснювати порівняльний аналіз показників інноваційної діяльності підприємства за різні звітні періоди та, на основі проведеного аналізу, ухвалювати рішення щодо удосконалення порядку обліку нематеріальних витрат на підприємстві.

По-п'яте, важливим елементом обліку інноваційної діяльності на підприємстві є забезпечення надійного документообігу. На сьогоднішній актуальною є система електронного документообігу бухгалтерської документації з інноваційної діяльності, який ґрунтується на інтегрованій електронній обробці обліково-аналітичної інформації, яка враховує формування первинних електронних документів, порядок обробки інформації, автоматизований банк даних та ін.

Література

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15

2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ МФУ від 27 червня 2013 р. № 635. – URL: http://www.minfin.gov.ua

к. е. н., доцент Панченко О.М.
магістрант каф. ОіО Косенко В.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Результативне управління суб'єктом малого підприємництва значною мірою визначається не тільки рівнем його організації, а й якістю інформаційного забезпечення. Особливе значення при цьому мають бухгалтерські дані, покладені в основу складання фінансової звітності підприємства. Фінансова звітність підприємства в умовах ринкової економіки є основним засобом комунікації, що забезпечує достовірне подання інформації про фінансовий стан підприємства, а також найважливішим елементом інформаційного забезпечення фінансового аналізу.

Важливості аналізу фінансової звітності для оцінки фінансового

стану підприємства приділяється багато уваги вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких Л.А. Бернстайн, Ю.С. Цал-Цалко, Б.М. Литвин, О.О. Терещенко, М.В. Стельмах, О.Я. Базілінська, І.М. Єпіфанова, М.Р. Лучко та інших.

Проте в сучасних умовах існує необхідність удосконалення методики фінансового аналізу для суб'єктів малого підприємництва (далі- СМП), фінансова звітність яких відрізняється від звітності середніх та великих підприємств.

Відповідно до законодавства України фінансова звітність СМП, які обирають спрощений облік та звітність, складають фінансову звітність за формами №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати» для малих підприємств, або №1-мс «Баланс» та №2-мс «Звіт про фінансові результати» для мікропідприємств [1].

Головна відмінність цих форм звітності від загальноприйнятих полягає в скороченні кількості й укрупненні статей балансу (при збереженні нумерації рядків) і особливій побудові «Звіту про фінансові результат».

Така спрощена побудова форм фінансової звітності СМП ускладнює використання загальної методики фінансового аналізу, яка за рекомендаціями науковців має складатися з наступних складових: аналіз активів підприємства; аналіз джерел капіталу підприємства; аналіз платоспроможності підприємства; аналіз ділової активності підприємства; аналіз прибутковості та рентабельності діяльності підприємства; аналіз фінансової стійкості підприємства.

На нашу думку, враховуючи особливості інформаційної бази та умов господарювання вітчизняних суб'єктів малого підприємництва, оцінку їх фінансового стану за даними фінансової звітності доцільно починати з аналізу ділової активності.

У широкому розумінні ділова активність охоплює всі заходи і зусилля підприємства, спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності, дозволяє оцінити ефективність основної діяльності підприємства.

В розрізі фінансової звітності аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів та динаміки різноманітних показників оборотності, які показують, наскільки «швидко» підприємство використовує (в обігу) власні оборотні та необоротні активи, товарні запаси, кредиторську і дебіторську заборгованості.

Результати аналізу ділової активності є підґрунтям і вагомою складовою у розробці заходів щодо забезпечення результативності суб'єкта господарювання, тому доцільно при оцінюванні його стану виділити рівні ділової активності: 1) високий (достатній); 2) середній (задовільний); 3) низький (незадовільний).

Відповідно виділяють нормальну, проблемну і кризову ситуації.

Нормальна ситуація властива високому рівню ділової активності СМП, коли створюються сприятливі умови для функціонування суб'єкта господарювання, за яких формується стійка тенденція підвищення темпів зростання оціночних показників.

Проблемна ситуація існує на СМП, рівень ділової активності якого відповідає середньому і визначається як збіг господарських умов та чинників, за яких формується тенденція до погіршення стану підприємства та спостерігається нестійка динаміка оціночних показників ділової активності.

Кризова ситуація СМП характеризує низький рівень ділової активності і виникає в разі відсутності оперативного реагування на стратегічні питання, які потребують термінового вирішення. Її можна визначити як збіг обставин, які формують стійку негативну тенденцію оціночних показників ділової активності та загрожують підприємству банкрутством. Визначення проблемної, а тим більше кризової, ситуації при оцінці стану ділової активності зумовлює необхідність термінового регулювання виробничо-господарської діяльності СМП шляхом прийняття оперативних управлінських рішень. Крім того, дуже корисно здійснювати розрахунок показників оборотності не лише за звітний рік, а й звітний місяць, квартал, що дасть змогу оперувати інформацією зміни ділової активності в часовому просторі.

Таким чином, з урахуванням сучасних умов функціонування та особливостей складання фінансової звітності СМП в Україні, доцільно відмітити важливість оцінки їх фінансового стану в першу чергу за допомогою показників ділової активності, які дають змогу оцінити ефективність використання підприємством оборотних, основних ресурсів та капіталу.

Література

1. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00

к. е. н., доцент Панченко О.М.
магістрант каф. ОіО Крутько К.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПДВ В УМОВАХ ЕВРОЇНТЕГРАЦІЇ

Запровадження ПДВ в Україні було обумовлене переходом до ринкової економіки та прагненням нашої держави до інтеграції з країнами ЄС, однією з умов набуття членства в якому є наявність даного податку в податковій системі країни. З часу свого введення він став основним непрямим податком, від якого поступають доходи в державний бюджет України. Однак, дотепер не вдалося сформувати оптимальний механізм цього податку, який би при високій фіскальній ефективності забезпечив би максимально позитивний регулюючий вплив на економічні процеси у вітчизняній економіці, а саме: стимулювання економічного розвитку, сприяння більш справедливому розподілу податкового тягаря серед споживачів.

Оскільки носієм ПДВ є кінцевий споживач, то найбільше податкове навантаження з цього податку несуть фізичні особи. Фактично ПДВ виступає податком на доходи громадян, і ефективна ставка оподаткування фізичних осіб в Україні у сукупності складає 39,5% (20% ПДВ при споживанні, 18% податку на доходи фізичних осіб і 1,5% військового збору). Це занадто висока ставка для вразливої економіки нашої країни, яка до того ж заважає розвитку сектора малого підприємництва для обслуговування побутових потреб населення. Єдина ставка ПДВ на всі види товарів викликає скорочення платоспроможного попиту населення, а відтак – скорочуються обсяги виробництва споживчих товарів на внутрішньому ринку та ще більше підвищує ризики залежності нашої країни від зовнішньоторговельної кон'юнктурі.

На сучасному етапі розвитку Україна прагне максимально гармонізувати облік ПДВ відповідно до вимог європейського законодавства. У цьому контексті важливим є врахування сучасних тенденцій розвитку ПДВ в рамках ЄС [6].Стандартні ставки становили в межах від 15% в Люксембурзі і Кіпрі до 27% в Угорщині. Поряд зі стандартною, більшість учасників ЄС, застосовують одну‑дві

зменшені ставки, які також істотно різняться в окремих країнах. Так, наприклад, зменшена ставка ПДВ на найбільш важливі продукти харчування становить: у Великобританії – 0, в країнах Бенілюксу – 3–7%, в Австрії – 10%, а в Фінляндії до всіх продовольчих товарах застосовується стандартна ставка 13% [1]. Найвищі ставки ПДВ на сьогодні діють в Угорщині, Данії, Швеції – 25%. Найнижчі – на Кіпрі, в Люксембурзі – 15%, в Іспанії і на Мальті – 18%. Середня ставка по країнах ЄС – 20,7% [5].

Як бачимо, на перший погляд, в Україні ставка податку на додану вартість не є занадто високою у порівнянні з деякими країнами. Але у багатьох країнах застосовують більш широку шкалу оподаткування. Наприклад у Великобританії податок на додану вартість, що його було запроваджено в 1973 році, справляється з усіх товарів та послуг. В 2016 р. стан-дартна ставка ПДВ складає 20%, ставку 5% установлено на деякі харчові продукти і дитячі товари, ставку 0% – на дитячі харчі та одяг [2, с. 75–77]. У Канаді діє податок на товари і послуги (GST) – 7%-ий аналог ПДВ та федеральний податок з продажів (12% – 13,5%) і встановлені підвищені ставки (на предмети розкоші, автомобілі, спиртні й тютюнові вироби) та знижені (для будівельних матеріалів, послуг зв'язку) [4]. Для всіх платників в Ізраїлі (комерційних підприємств, фінансових інститутів, приватних підприємців) за цим податком діє єдина ставка – 17%. На операції некомерційних організацій ставка встановлена у розмірі 8,5 % [3].

Таким чином, розвинені країни, зокрема, ЄС надають значення соціально-регулюючій функції ПДВ, використовуючи одну або декілька знижених ставок, здебільшого на товари та послуги першої необхідності. Досвід ЄС має стати прикладом для удосконалення вітчизняної практики обліку та адміністрування ПДВ, імплементації ефективних правових норм у національне законодавство. Отже, вважаємо за доцільно запровадити в Україні більш диференційовані ставки ПДВ і зниження їх для окремих сфер, галузей, операцій, за групами товарів, зокрема, знижених ставок податку на додану вартість при постачанні товарів широкого вжитку для населення, у першу чергу на товари життєвої необхідності. Крім того, ефективним механізмом буде зниження ставки безпосередньо у виробничих сферах економіки, що дозволить прискорити їх розвиток.

Запропоновані заходи дадуть можливість підвищити

регулюючий та стимулюючий механізм ПДВ, нейтралізувати регресивність податку, пом'якшити його вплив. За рахунок зниження ставок безпосередньо у виробничих сферах економіки, відбудеться скорочення сфери непродуктивного посередництва, що, в свою чергу, зменшить ціни, а відтак і податкове навантаження на кінцевих споживачів.

Література

1. Дем'яненко М. Я. Проблеми адаптації податкової системи до умов агропромислового виробництва / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК – 2008. – № 2. – 17-25 с.

2. Податкові системи зарубіжних країн / [Андрущенко Л.В., Варналій З. С., Прокопенко І. А., Тучак Т. В.] // Навчальний посібник НУДПС України. 2012. – № 1. – 74–80. – С.116-127 с.

3. Світовий досвід оподаткування: Ізраїль. URL: http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/55850.html

4. Світовий досвід оподаткування: Канада. URL: http://minrd.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovuidosvid/canada/

5. Ставки НДС в странах Евросоюза. URL: http://taxman.org.ua/news.php?id=59

к. е. н., доцент Панченко О.М.
магістрант каф. ОіО Лейко А.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗАПАСІВ ЗА МСФЗ

В Україні визначення поняття облікова політика наведено у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», згідно з яким, облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності [1].

Згідно з МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» облікова політика - це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [2].

Як бачимо, визначення облікової політики й процедури безпосереднього формування облікової політики згідно з національним

законодавством України та МСФЗ практично тотожні. Але щодо запасів існують відмінності у формуванні облікової політики, обумовлені різницями змісту П(С)БО 9 «Запаси» [3] та МСБО 2 «Запаси» [4], які регулюють облік запасів, наприклад, щодо формування первинної вартості та резерву знецінення запасів.

Розглянемо особливості формування облікової політики щодо запасів в умовах переходу до МСФЗ.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює склад обов'язкових елементів облікової політики в Україні, є Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [5]. З урахуванням вимог вказаних методичних рекомендацій, П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси», облікова політика у частині організації обліку запасів має бути сформована за наступними елементами:

– формування робочого плану рахунків у частині запасів;

– визначення одиниці аналітичного обліку запасів;

– вибір формули (методу) визначення вартості запасів при вибутті;

– періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів у разі застосування цього методу вибуття для запасів;

– порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат;

– створення резерву знецінення запасів.

Стосовно таких елементів облікової політики щодо запасів, як: визначення одиниці аналітичного обліку запасів; періодичності визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядку обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, П(С)БО 9 та МСБО 2 не мають розбіжностей. Тому розглянемо елементи облікової політики, які потребують уваги при переході до МСФЗ, зокрема, щодо створення резерву на знецінення запасів.

В розвинених країнах підприємства, з метою зниження господарських ризиків, створюють розгалужену систему резервів та забезпечень [6]. Згідно з МСБО 2 «Запаси», підприємству необхідно створювати резерв на знецінення запасів, якщо ринкова ціна запасів знизилася, а також якщо компанія вважає, що вони не будуть використані або продані через можливе псування, пошкодження або старіння. Для цього в обліковій політиці підприємства встановлюють порядок створення резерву. Зокрема визначають об'єкт нарахування резерву (за найменуванням, видом або окремою групою виробничих запасів);

періодичність (щомісячно, щоквартально, раз на рік); встановлюють метод тестування запасів на знецінення (відсоток від первісної вартості або заснований на оцінці фізичного стану). Порядок встановлення резерву на знецінення запасів в обліковій політиці може відрізнятися для різних видів виробничих запасів. Наприклад, для запасів, які входять до груп «Основна сировина та матеріали», «Допоміжна сировина та матеріали», резерв встановлюється як відсоток від вартості за кожним номенклатурним номером щоквартально. Втім, для груп «Будівельні матеріали» та «Запасні частини» нарахування резерву здійснюється щорічно з використанням методу тестування запасів на знецінення, який заснований на оцінці фізичного стану [7].

Вважаємо, що доцільно наблизити зміст П(С)БО 9 «Запаси» до вимог МСБО 2 «Запаси» у частині створення спеціальних резервів на знецінення запасів за кожною групою окремо для зниження господарських ризиків на підприємстві.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р. № 996 – URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=996.

2. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 8 – URL: http://rada.com.ua/rus/ifrs/u8/.

3. Запаси : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджений МФУ № 246 від 20.10.99 р. – URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99.

4. Запаси : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 2, затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України 27 червня 2013 р. № 635. – URL: http://www.minfin.gov.ua.

6. Панченко О.М. Удосконалення обліку забезпечень та резервів підприємства в умовах реформування національного господарства України / О.М. Панченко, А.Б. Черевко // Сталий розвиток економіки : [міжн. наук.-виробн. журнал]. – 2016. – № 3. – С.163-170.

к. е. н., доцент Панченко О.М.
магістрант каф. ОіО Сеннік М.І.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Облік та нарахування заробітної плати є основою соціально-трудових відносин. Теоретичний та практичний аспекти питання розрахунків з оплати праці є актуальними, оскільки заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій та важливих соціально-економічних явищ. Тому облік праці та заробітної плати є одним із найважливіших у системі обліку в комунальних некомерційних підприємствах, який ведеться в обов'язковому порядку. Оплата праці є найвагомішою складовою всіх видатків комунальних підприємств, а їх облік є однією з найважливіших ділянок або напрямів облікового процесу.

Дослідженню питань нормативно-правового регулювання обліку оплати праці у комунальних некомерційних підприємствах присвячені праці таких науковців, як: І. Саух, В. Сопка, М. Корягіна, Л. Маринич, О. Попкова, М. Дубініної, О. Устенка, К. Харченко, Н. Коваль та інших.

Поняття «заробітна плата» трактується науковцями і практиками по-різному. Зокрема, в Законі України «Про оплату праці» терміном «заробітна плата» позначається винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР зі змінами і доповненнями від 16.01.2016р. чітко визначає і встановлює економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами, та сфери державного і договірного регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати.

Також відповідно до цього Закону держава здійснює регулювання оплати праці працівників підприємств усіх форм власності шляхом встановлення розміру мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій, встановлення умов і розмірів оплати праці

керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, працівників підприємств, установ та організацій, що фінансуються чи дотуються з бюджету, а також шляхом оподаткування доходів працівників [1].

Комунальне некомерційне підприємство «Міська лікарня №7» Запорізької міської ради є лікарняним закладом охорони здоров'я – комунальним унітарним некомерційним підприємством вторинного рівня надання амбулаторної та стаціонарної спеціалізованої медичної допомоги населенню.

Підприємство у своїй діяльності керується Конституцією України, Господарським та Цивільним Кодексами України, законами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, загальнообов'язковими для всіх закладів охорони здоров'я наказами та інструкціями Міністерства охорони здоров'я України, загальнообов'язковими нормативними актами інших центральних органів виконавчої влади, відповідними рішеннями та виконавчого комітету Запорізької міської ради, наказами департаменту охорони здоров'я Запорізької міської ради.

Джерелами фінансування закладу, перетвореного на комунальне некомерційне підприємство є як бюджетні кошти, так і кошти юридичних та фізичних осіб, що проявляється в особливостях джерел формування коштів на оплату праці персоналу цього підпримства.

Інформація з обліку та нарахування заробітної плати здійснюється на рахунках бухгалтерського обліку, а всі дані бухгалтерського обліку відображаються і узагальнюються у фінансовій, податковій та статистичній звітності. Податкова звітність з оплати праці регулюється Податковим кодексом України. Статистична звітність комунальних некомерційних підприємств регулюється Законом України «Про державну статистику». І тому підприємство, незалежно від форм власності, подає достовірну і точну інформацію, яку відображають у звітних документах [2,3].

Отже, розмір заробітної плати повинен залежати безпосередньо від результатів праці й у той же час впливати на його показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних результатів праці. Бухгалтерський облік на підприємстві повинен забезпечувати точний розрахунок заробітної плати кожного робітника відповідно до кількості і якості витраченої праці, раціонально обирати форми і системи оплати

праці, здійснювати контроль за дисципліною праці, використанням часу і виконанням норм виробітки працівниками, своєчасним виявленням резервів подальшого росту продуктивності праці і здійснювати розподіл по напрямках витрат щодо єдиного соціального внеску.

Література

1. Про оплату праці [Електронний ресурс]: Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР зі змінами та доповненнями станом на 16.01.2016 р.– Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua.

2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] від 02.12.2010 р. зі змінами і доповненнями від 01.08.2016 р. редакція відбудеться 05.10.2016 р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua.

3. Про державну статистику: [Електронний ресурс]: Закон України від 17.09.1992 № 2614-XII зі змінами і доповненнями станом на 19.04.2014 р. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua.

к. е. н., доцент Пахомова І.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

На глобальному рівні продовжується посилюватися соціально-еокономічна нерівність населення. В Україні за межею бідності проживає біля 80% населення. З іншого боку, має місце тенденція швидкого прогресу використання енергії цифрових технологій.Для покращення фінансового життя кожного необхідний розвиток фінансового сектора, що є не просто результатом економічного зростання; розвиток фінансового сектору – джерело економічного зростання. Для досягнення стійкого економічного зростання, Україні потрібен добре розвинений і інклюзивний фінансовий сектор. Фінансова інтеграція примножує можливості українців. Доступ до кредитів та страхування бізнесу створює подушку безпеки для країни. На макроекономічному рівні це призводить до здатності країни до подолання криз. На особистому рівні це дає українцям можливість підготуватися до швидких змін і несподіваних подій, які пронизують життя України.

Ключовим фактором успіху у залученні людей у фінансову

систему є співпраця бізнесу з державою. Сьогодні безготівкова інфраструктура країни розвивається в геометричній прогресії. Є великий потенціал впровадження цифрових рішень для розвитку безготівкової економіки. Згідно з результатами опитування компанії MasterCard 2019, Україна відкрита для інновацій і навіть випереджає деякі європейські країни: 87% наших співгромадян готові платити зі своїх смартфонів, 58% українців вже користуються платними додатками, і це один з найвищих показників в Європі. Зроблено багато зусиль у впровадженні технологічних рішень для стимулюванняукраїнців на користь безготівкових розрахунків та участі у фінансовій системі. Маємо позитивнірезультати поліпшеної доступності фінансових послуг. Довіра – це важливий чинник використання фінансових послуг. З метою підвищення довіри та просування фінансового включення НБУ встановлює нові стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг. Розроблені три основні кроки до впровадження нового Регламенту: підготовка нового регулювання відносин між клієнтами/фінансовими службами; створеннянового підрозділу в НБУ, який буде обробляти публічні запити, а також запуск Call-центру та єдиного центру підтримки клієнтів, щоб вони могли отримати оперативні відповіді насвої запитання. У контролі за своїм фінансовим життям необхідно підвищувати фінансову грамотність.

Національна Стратегія фінансової грамотності реалізується вже в 50 країнах. Позитивний результат національного підходу не викликає сумнівів, оскільки країни, які першими впроваджують заходи на основі стратегії, становлять більшість лідерів фінансової грамотності. Стратегію фінансової грамотності, загальну для всього фінансового сектора, давно очікували гравці ринку. На сьогодні, спираючись на основні результати за останні 5 років, НБУ як лідер реформи фінансовогосектору серед державних установ має своє бачення майбутнього. Найголовніше, що стратегія покликана дати українцям специфічні навички та знання для успішного фінансового життя і приватної фінансової стабільності.

Згідно з дослідженням Світового банку, третина населення України залишилася поза фінансової системи. Щодо економічно активного населення, можна виокремити три основні напрями, які сприяють фінансовій грамотності. По-перше, усунення наслідків бар'єрів у використанні безготівкової оплати на рівні фінансової

грамотності, наприклад, пов'язаних з безпекою. По-друге, доступність безготівкових розрахунків, тобто можливість оплати за допомогою безконтактних пристроїв для транспорту розвиває звичку і сприяє загальному збільшенню безконтактних платежів. По-третє, якість взаємодії та функціональності он-лайн та мобільного банкінгу та інформація, яку споживач отримує від банку-емітента.

Необхідна платформа для обговорення доступності фінансових послуг в Україні, для обміну ідеями між державними органами, підприємствами та недержавними установами, а також для узгодження подальших кроків щодо створення фінансово-інклюзивного українського суспільства.

НБУ визначає фінансову інклюзію як одну з стратегічних цілей. Фінансове включення означає створення умов, які заохочують всі верстви населення використовувати різні фінансові послуги, які є доступними, регламентованими, і підгонки їх потреб з метою стимулювання економічного зростання і зниження нерівності в суспільстві.

Фінансова інтеграція відноситься до процесу заохочення своєчасного і достатнього доступу до регульованих фінансових продуктів і послуг і розширення їх використання всіма прошарками суспільства через реалізацію адаптованих існуючих та інноваційних підходів, включаючи фінансову обізнаність та освіту, з метою сприяння фінансовому добробуту, а також економічному та соціальному включенню.

Література

1. The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum. (Geneva,2017) . Режимдоступу: http://www.weforum. org/reports/the-inclusive-growth-and-development-report- 2017

2. Europe 2020. Priorities. European Commission.Режимдоступу: http://ec.europa.eu/europe2020/ Europe-2020-in-a-nutshell/ priorities/ index_en.htm

3. OECD. Inclusive Grouth.Режимдоступу: http:// www. oecd. org/inclusive-grouth/about.htm

4. World Economic Forum. What is Inclusive Grouth.Режимдоступу: http://www.weforum.org/agenda/archive/inclusive-grouth/

старший викладач Помулєва В.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОБЛІКОВІ ТА ЗВІТНІ НОВАЦІЇ ДЛЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

В Україні на сьогодні продовжується процес узгодження національного законодавства у сфері обліку з вимогами ЄС, зокрема, приведення його у відповідність до Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту.

На протязі останніх років ухвалено низку змін до законодавства і нормативно-правових актів, які стосуються фінансової звітності й бухгалтерського обліку, зокрема суб'єктів малого підприємництва. Так, з 01.01.2018 р. набрали чинності зміни до Закону України від 16.09.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996), спрямовані на гармонізацію національного законодавства згідно із законодавством ЄС та МСФЗ. Серед нормативно – правових актів, які зазнали змін, це Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, зокрема в частині застосування малими підприємствами рахунків 8 та 9 класів; Спрощений план рахунків; НП(С)БО) 1; НП(С)БО 25, П(С)БО 31.

Проаналізуємо вплив останніх змін на порядок ведення бухгалтерського обліку та звітності малими підприємствами.

Головною новацією є запровадження нової класифікації підприємств. З 01.01.2018 р. особливості їх бухгалтерського обліку і фінансової звітності залежать від того, чи належать вони до мікро- або малих підприємств. Раніше, щоб з'ясувати цей факт, суб'єкти зверталися до ч. 3 ст. 55 ГКУ.

Належність підприємства до мікро-, малих, середніх або великих визначається на дату складання річної фінансової звітності за рік на підставі хоча б двох із трьох таких критеріїв: балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації і середня кількість працівників.

Нововведення полягають і в уточненні категорій підприємств, для яких установлюється скорочена за показниками фінансова звітність, чіткому закріпленні для них права вибору між скороченою та повною фінансовою звітністю, як того вимагає Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту.

Основним документом щодо порядку складання фінансової

звітності малих підприємств є НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», який передбачає два види скороченої за показниками фінансової звітності у складі Балансу (форми № 1-м і № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форми № 2-м і № 2-мс). З урахуванням змін Фінансову звітність мікропідприємств (ф.ф. 1-мс, 2-мс) складають: мікропідприємства; підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат згідно з податковим законодавством, (тобто платники єдиного податку групи 3); непідприємницькі товариства [1].

Фінансову звітність малого підприємства (за ф.ф. 1-м, 2-м) призначено для: малих підприємств (крім тих, яким відповідно до податкового законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів та витрат); представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності [1].

Слід зазначити, що не всі підприємства – платники єдиного податку мають право застосовувати НП(С)БО 25, а тільки ті з них, які відповідають критеріям мікро- або малого підприємства згідно Закону № 996. Так, якщо кількість найманих працівників перевищить 50 осіб і балансова вартість активів 4 млн. євро, платник єдиного податку має подавати повну фінансову звітність, передбачену НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Повну фінансову звітність мають подавати малі підприємства, які зобов'язані складати її за МСФЗ. Так, з 01.01.2018 р. уперше мають застосовувати МСФЗ підприємства, які видобувають корисні копалини загальнодержавного значення. Інші малі підприємства самостійно визначають доцільність застосування МСФЗ для складання фінансової звітності [2].

Мікропідприємства і платники єдиного податку подають річну фінансову звітність. Інші малі підприємства (крім вищеназваних) позбавлені права подавати фінансову звітність раз на рік, і зобов'язані подавати проміжну (квартальну) звітність. Відповідні правки внесені до п. 2 Порядку подання фінансової звітності № 419 від 28.02.2000 р. [3]. На наш погляд, така норма є необґрунтованою з огляду на те, що Директива 2013/34/ЄС взагалі не містить вимог щодо проміжної фінансової звітності. Такі посилені правила є більш обтяжливим для малих підприємств порівняно з іншими підприємствами.

Позитивним кроком є подальша лібералізація вимог до оформлення первинних документів:неістотні недоліки в документах відтепер не є підставою для невизнання господарської операції.

Отже, розвиток обліку в Україні відбувається під значним впливом світових інтеграційних і глобалізаційних процесів. Україна досить активно рухається в напрямку імплементування європейського законодавства у вітчизняну практику, зокрема спрощення обліку для малих підприємств, уніфікація підходів до складання фінансової звітності, закріплення права вибору. Однак існує низка організаційних проблем, пов'язаних з їх практичним використанням.

Література

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00 (дата звернення: 01.10.2019).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 03.10.2019).

3. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. Дата оновлення: 24.07.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF (дата звернення: 03.10.2019).

старший викладач Помулєва В.М.
студент каф. ОіО Мозолевська В.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОБЛІК ЗНИЖОК У ТОРГІВЛІ

Продаж товарів зі знижкою – одна з найбільш поширених акцій у торгівлі. Від правильності обчислення реалізованих торгових знижок багато в чому залежить розмір фінансового результату. Тому питання відображення знижок у податковому та бухгалтерському обліку є доволі актуальним.

Надання знижок покупцям на товари (роботи, послуги) та їх розпродаж повинні провадитися на підставі відповідного розпорядчого документа. Краще, щоб це було положення про маркетингову політику підприємства або (та) положення про знижки.

Саме у цих документах обґрунтовуються розмір цін та знижок, що застосовуються підприємством (з урахуванням розміру партії реалізованого товару, строків поставки, умов оплати та інших чинників), а також економічна значущість та ефективність маркетингових і рекламних заходів та акцій, що проводяться [1].

У бухгалтерському обліку саму суму знижки, наданої до або в момент відвантаження (передання) товарів, не відображають. На дату відвантаження товарів дохід від реалізації товарів відображається в обліку продавця в розмірі справедливої вартості отриманих активів (п. 21 П(С)БО 15). Тобто за кредитом субрахунку 702 дохід від реалізації відображається за мінусом суми знижки. Собівартість проданих товарів відображається за дебетом субрахунку 902.

Проте, підприємства роздрібної торгівлі, які ведуть облік за продажними цінами, при списанні реалізованих товарів з балансу повинні списати ще й суму торгової націнки на них.

Тому їм слід приділити особливу увагу порядку розрахунку суми торгових націнок, що припадають на реалізований товар, і його собівартості при наданні підприємством роздрібної торгівлі знижок у момент продажу товарів.

Така необхідність викликана тим, що спочатку товари передаються в роздріб за продажною вартістю, що включає певний розмір торгової націнки, проте згодом товари продаються за меншою вартістю, тобто «реалізується» не вся нарахована торгова націнка.

У цьому випадку, як вважають практично всі фахівці, при визначенні суми націнки, що припадає на реалізований товар, слід використовувати показник фактичної виручки від реалізації товарів, що надійшла на протязі місяця, збільшеної на суму знижок, наданих покупцям протягом звітного місяця. Собівартість реалізованих товарів визначають як різницю між вартістю реалізованих товарів за роздрібними цінами (без урахування знижки) і торговою націнкою, що належить до таких товарів.

Для відображення в обліку знижок, що надаються після відвантаження товарів, використовується субрахунок 704 "Вирахування з доходу», за дебетом якого, зокрема, відображаються суми наданих після дати реалізації знижок.

Продавець на суму знижки, наданої після дати реалізації, методом відображення її на субрахунку 704 коригує дохід від

реалізації (Дт 704 Кт 361). Суми, зазначені на субрахунку 702 "Дохід від реалізації товарів" не коригуються.

Окрім того, продавець має право зменшити податкові зобов'язання з ПДВ за умови виписки ним розрахунку коригування до податкової накладної та її реєстрації покупцем в ЄРПН (Дт 704 Кт 641 методом «сторно»).

Необхідність таких коригувань (доходу і ПДВ) виникає у зв'язку з тим, що товар спочатку реалізується за визначеною (договірною) ціною (і дохід визначається у повній сумі), а знижка надається вже після реалізації, як правило, у разі дотримання певних умов.

Відповідно до абзацу другого п. 188.1 ст. 188 Податкового кодексу база оподаткування операцій з постачання товарів не може бути нижче ціни придбання таких товарів [2]. Тому якщо підприємство-продавець надає знижки у такому розмірі, що ціна, за якою було раніше придбано товари, перевищує їх продажну ціну з урахуванням знижки, то такому продавцю слід нарахувати ПДВ з бази оподаткування, яка визначається відповідно до п. 188.1 ст. 188 Податкового кодексу [3]. У такому разі донарахована сума ПДВ списується на субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Отже, порядок відображення нарахованих знижок у бухгалтерському та податковому обліку підприємства-продавця залежить від того, коли їх надано: у момент продажу товарів або після їх продажу. У бухгалтерському обліку саму суму знижки, наданої в момент продажу, не відображають, а для відображення знижок, наданих після відвантаження товарів, використовують субрахунок 704. Однак на цьому субрахунку відображаються як суми наданих знижок покупцям після реалізації, так і вартість повернених покупцям товарів, інші вирахування. Тому вважаємо необхідним введення субрахунків третього порядку, а саме 7041 «Надані торгові знижки», 7042 «Повернення товарів», тощо.

Знижки, які надаються покупцям, повинні бути документально обґрунтованими. Це дасть змогу правомірно відобразити їх у бухгалтерському обліку та в подальшому убезпечить суб'єкта господарювання від непорозумінь із податковими органами.

При наданні знижок суб'єктам торгівлі потрібно відслідковувати продажі товарів за ціною нижче придбання, з метою уникнення санкцій за заниження ПДВ.

Література

1. Податки та бухгалтерський облік: сайт URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/golden/g-03/article-10485.html (дата звернення: 30.09.2019).
2. Податковий кодекс України № 2755-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 01.10.2019).
3. Знижки на підприємствах торгівлі.URL: http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9475 (дата звернення: 01.10.2019).

старший викладач Помулєва В.М.
студент каф. ОіО Татюк О.Г.
НУ «Запорізька політехніка, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В Україні малий бізнес займає понад 90 % всіх зареєстрованих підприємств, але він складає лише 12–14 % від ВВП. На малих підприємствах працює 11 % всього зайнятого населення країни. Найбільш привабливими видами діяльності є сфера послуг та торгівля. Тенденція розвитку малих підприємств наведена у табл. 1.

Таблиця 1 – Останні тенденції кількості підприємств [1]

Кількість зайнятих працівників	2013	2014	2015	2016	2017
1–9	1 444 100	1 646 691	1 687 910	1 586 480	1 506 916
10–49	66 122	53 825	45 632	48 258	52 125
50–249	11 774	10 070	9 497	9 412	9 500
250+	2 965	2 564	2 384	2 316	2 347
Total	1 524 961	1 713 150	1 745 423	1 646 466	1 570 888

Отже, у 2017 р. кількість підприємств малого бізнесу складала 99,2%, з них 96% українських підприємств у секторі бізнесу – це мікро-підприємства, тобто підприємства, що наймають менше десяти робітників. До того ж, 83% підприємств бізнес сектору – це індивідуальні підприємства (ФОПи) [1].

Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами склав 33,5%, у тому числі мікробізнесу – 17,1 %.

Частка доданої вартості, створеної малими підприємствами у 2017 р. склала 30,9%. Майже половина доданої вартості послуг бізнесу створена у секторі оптової та роздрібної торгівлі [1].

Сьогодні серед основних причин, які стримують розвиток малого підприємництва в Україні науковці виділяють наступні [2, 3]:

– відсутність дієвого механізму підтримки, розвитку і захисту малого підприємництва з боку держави;

– поширеність корупції;

– обмеженість та непрозорість доступу до фінансових ресурсів;

– низька конкуренція на внутрішніх ринках, обмеженість внутрішнього попиту та наявність кризи збуту на внутрішньому ринку;

– недосконаліть податкової системи;

– нерозвиненість інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва;

– низький рівень платоспроможності населення;

– недосконаліть системи обліку та звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення тощо.

Уряд вбачає наступні проблеми розвитку малого бізнесу:

– відсутність налагодженої та ефективної координації дій заінтересованих сторін (центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців, міжнародних організацій та проектів міжнародної технічної допомоги, що діють на території України);

– неузгодженість державної політики у сфері розвитку підприємництва;

– нестабільне та непередбачуване регуляторне середовище;

– недостатня інституційна спроможність реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва;

– низький рівень прямих іноземних інвестицій та обмежений обсяг інвестування в експортоорієнтовані підприємства;

– обмежене бюджетне фінансування;

– обмеженість доступу до фінансових, майнових, природних ресурсів;

– значна частка неформального сектору економіки, що, за

оцінками Європейського інвестиційного банку, становить близько 20 відсотків кількості зайнятого населення тощо [4].

Однак ключовим є недостатність фінансових ресурсів.

На наш погляд, окреслені урядом проблеми розвитку малого підприємництва власне відображають недієвий механізм державного регулювання та державної підтримки, зокрема фінансової, яка носить переважно декларативний характер.

З метою забезпечення ефективного розвитку малого підприємництва важливим є: удосконалення законодавчої та нормативної бази, спрямованої на ефективну розробку, координацію і реалізацію державної політики з розвитку і підтримки; подолання корупції; зміцнення фінансово-кредитного забезпечення підприємництва, зокрема зниження банківських кредитних ставок для малого бізнесу; внесення змін до Податкового кодексу України щодо підвищення граничних сум річного доходу платників єдиного податку першої – третьої груп та збільшення обсягу оподатковуваних операцій для обов'язкової реєстрації платником ПДВ; та ін. Адже спрощена система оподаткування, зокрема обмеження щодо доходу, на нашу думку, спричиняє відсутність мотивації бізнесу до стимулювання розвитку і зростання обсягів діяльності. На практиці досить часто відбувається подрібнення бізнесу, як тільки він виходить за встановлені граничні межі щодо доходу чи кількості працівників.

Література

1. Збірник статистики підприємництва в Україні: 2018. URL: https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Compendium-Entreprise-Statistics-Ukraine-2018-Ukrainian.pdf

2. Дикань О.В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. URL: http:/ /btie.kart. edu.ua/article/ viewFile/101559/96928

3. Кушнір О.К. Малий бізнес в Україні: проблеми розвитку. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2015. Вип. 10. С. 178-183.

4. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. URL: https://ips.ligazakon.net/ document/view/KR170504?an=1

к. е. н., доцент Фатюха Н. Г.
магістрант каф. ФБСтаС Здорова К.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ДОСТУПНІСТЬ ОСВІТИ БІДНИМ ВЕРСТВАМ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Освіта є одним із головних ресурсів сучасного суспільства, прогрес якого базується на розбудові системи знань. Рівень та якість здобутої освіти, освітні досягнення населення значною мірою визначають структурно-інноваційні можливості розвитку економіки та багатьох інших сфер, важливих для людського добробуту. У сучасності існує проблема відсутності вищої освіти у жителів сільської місцевості через те, що заклади вищої освіти є лише в містах і сільські жителі мають обмежені можливості в доступності до неї.

За даними Державної служби статистики України станом на 2018 рік кількість домогосподарств України складає 14935 тис. (у 2017р.– 14986 тис.). У міських поселеннях проживають 67% домогосподарств, з них у великих містах (з чисельністю населення 100 тис. осіб і більше) – 39%, у малих – 28%, у сільській місцевості – третина.

Сільські населені пункти значно поступаються містам за низкою показників, у тому числі за рівнем облаштованості житлового фонду, розвитком транспортної інфраструктури, якістю послуг освіти, охорони здоров'я і сфери побутового обслуговування. Зберігаються значні відмінності між містом і селом в якості освіти та охорони здоров'я. З недостатнім розвитком виробничої сфери і низьким рівнем добробуту сільських мешканців тісно пов'язані негативні процеси в соціокультурній сфері. Зумовлені вони хронічною нестачею коштів у місцевих бюджетах, практично повним припиненням державного фінансування соціальної інфраструктури сіл, а також низьким попитом населення наплатні послуги. Всі ці чинники сприяють зростанню бідності населення села.

Оскільки основна частина сукупних витрат сільських домогосподарств спрямована на забезпечення харчування, а саме 90% від сукупних витрат, то це свідчить про низький рівень споживчих можливостей селян. На придбання непродовольчих товарів та послуг, а саме на освіту припадає 0,6% від сукупних витрат сільського

населення, тоді як для міського населення цей показник складає 1,2%.

За даними Державної служби статистики можна зробити висновок, що станом на 2018 рік частка населення, яка має повну вищу освіту і проживає у міських поселеннях перевищує у три рази частку населення, що проживає у сільській місцевості. Також більша частка міських жителів (1,8 %) має базову вищу освіту та неповну вищу освіту (22,3%). Але частка населення, що має професійно-технічну освіту та проживають у міських поселеннях у два рази менша за частку сільського населення.

За даними Державної служби статистики чисельність домогосподарств з дітьми станом на 2018 рік складає 3967,5 тисяч, тоді як для сільської місцевості цей показник значно менший та складає 1684,8 тисяч. За даними 2017 року на міські поселення припадає 4046,0 тисяч домогосподарств, а на сільську місцевість 1680,1 тисяч домогосподарств.

Якщо розглядати розподіл за кількістю дітей в родинах сільських поселень, то видно, що найбільша частка припадає на сім'ї, що мають одну дитину, та складає у 2017 році 69,9%, а у 2018 році – 71,3%. Домогосподарства, що мають двох дітей, складають 25,7% та 22,7% у 2017 та 2018 роках відповідно. Та частка родин, які мають трьох дітей та більше є найменшою і складає у 2017 році 4,4%, а у 2018 році – 6%.

На рівень освіти населення також впливає фактор наявності неповних родин. За даними Державної служби статистики кількість домогосподарств, у складі яких є діти, які не мають одного чи обох батьків, складає у 2017 році 313,2 тисяч, а у 2018 році – 306,8 тисяч домогосподарств. У відсотковому відношенні до кількості домогосподарств з дітьми їх частка складає у 2017 році – 18,6%, а у 2018 році – 18,2%. Найбільший показник складає частка родин з дітьми, які не мають батька, у 2017 році цей показник складає 89%, а у 2018 році – 92,3%. Без матері проживають станом на 2017 рік 9,2%, а у 2018 році цей показник зменшився до 6,2%. Та частка домогосподарств з дітьми, які не мають обох батьків та проживають з родичами або з іншими особами складає у 2017 році 2,5% та у 2018 році – 2%.

Подоланню бідності в сільській місцевості та підвищенню рівня освіти сільського населення можуть сприяти державні проекти з розвитку сільської соціальної інфраструктури, допомога домогосподарствам з дітьми, які не мають одного або двох батьків, допомога у навчанні у закладах вищої освіти дітей селян.

Література

1. Когатько Ю.Л. Бідність сільського населення України / Ю.Л. Когатько. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2016. – № 7. – С. 159-162.

2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу. – http://www.ukrstat.gov.ua/

старший викладач Чередниченко Н.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ, ЗМІНИ 2019

В даний час в Україні проблеми оподаткування підприємництва відносяться до найбільш гострих в економічному, соціальному і політичному контексті.

Оподаткування відіграє важливу роль у процесі формування сприятливого клімату для розвитку малого бізнесу, який є важливим фактором мобільності економічних процесів.

Спрощена система оподаткування – спеціальний податковий режим, введений для зниження податкового навантаження та стимулювання малого підприємництва в Україні. Така модель оподаткування була введена Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» №727/98 в 1998 році. Практично без змін вона проіснувала до 2011-го, і лише після 12-ти років застосування підприємцями був переглянутий порядок обов'язкових податкових відрахувань.

Останні суттєві зміни полягали в тому, що підприємців розділили на 4 групи замість 6-ти [1, с. 11].

Розмір податків та обов'язкових платежів для підприємців залежить від мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, встановленого бюджетом на відповідний період.

З 1 січня 2019 року розміри мінімалки та прожиткового мінімуму будуть змінені у відповідності до нового бюджету на 2019 рік.

У зв'язку з цим будуть відповідно скориговані і бюджетні платежі для фізичних осіб – підприємців. Отож, мінімальна заробітна

плата на 2019 рік становить 4 173 грн. (замість 3 723 грн. у 2018 році), а прожитковий мінімум з 1 січня 2019 року – 1853 грн.

При цьому розмір прожиткового мінімуму буде зростати протягом року: з 1 липня 2019 року – до 1936 грн., з 1 грудня 2019 року – до 2027 грн.[3]

Таблиця 1 – Інформаційні відомості про групи ФОП на єдиному податку

Група ФОП на єдиному податку	Опис	Ставка єдиного податку [4]	Подача звіту в ДФС	Термін оплати податку [4]
1 група	дохід за рік до 300 тис грн, відсутність найманих працівників	10% прожиткового мінімуму, що дорівнює 192,10 грн (1921 грн *10%)	звіт подається раз в рік протягом 60 календарних днів після завершення року (пункти 49.18.3 та 296.2 ПКУ)	до 20 числа (включно) поточного місяця або авансовим внеском за весь звітний період (п. 295.1 ПКУ). Для прикладу: єдиний податок за січень сплачується до 20 січня включно
2 група	дохід до 1,5 млн.грн, максимум 10 найманих працівників	20% мін. ЗП, що дорівнює 834,60 грн (4173 грн * 20%)		
3 група	дохід до 5 млн.грн, к-сть співробітників необмежена	3% + ПДВ або 5% від доходу	звіт подається щоквартально протягом 40 календарних днів (пункт 49.18.2 та 296.3 ПКУ)	протягом 10 календарних днів після останнього дня подання декларації за квартал (п. 295.3 ПКУ). Для прикладу: Звіт за перший квартал подається до 10 травня (40 календарних днів). Тому термін оплати податку за перший квартал до 20 травня

Базою нарахування ЄСВ для ФОП на загальній системі оподаткування є сума доходу (прибутку), що підлягає оподаткуванню ПДФО.

Для підприємців – платників єдиного податку першої – третьої груп базою нарахування ЄСВ є сума, визначена такими платниками

самостійно, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску.

При цьому сума ЄСВ не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску на місяць і встановлена у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати для всіх платників єдиного внеску (крім пільгових категорій). Ця норма регулюється статтею 8 Закону України № 1774-VIII від 06.12.2016 р.

Згідно Закону про Держбюджет –2019 [4] з 01 січня 2019 р. встановлено: мінімальна заробітна плата – 4173,00 грн.; мінімальна ставка ЄСВ для ФОП І, ІІ і ІІІ групи на місяць – 918,06 грн (4173 х 22%); мінімальна сума єдиного внеску на квартал – 2754,18 грн (918,06 грн х 3 місяці).

ФОП на загальній системі та спрощенці, звільняються від сплати ЄСВ за себе, якщо вони є пенсіонерами за віком або інвалідами та отримують соціальну допомогу чи пенсію.

Термін сплати ЄСВ в 2019 році ФОП на єдиному податку, на загальній системі та особи, які провадять незалежну професійну діяльність сплачують ЄСВ до 19 числа місяця, що йде за звітним кварталом.

Терміни подачі звітності ЄСВ: ЄСВ з найманих працівників – по 20 число наступного місяця.

Річний звіт з ЄСВ, нарахованому на себе ФОП – до 9 лютого 2020 року включно за 2019 рік.

Спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого бізнесу забезпечує рівність організаційно-правових форм підприємництва, передбачає можливість послідовного переходу від одного рівня до системи іншого при зміні показників відповідності, створює об'єктивні умови, при яких рівень податкової навантаження чітко відповідає можливостям суб'єкта господарювання сплатити податки.

При цьому зберігається мотивація підприємців до легалізації діяльності і мотивація місцевих органів влади до створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу.

Література

1. Вишневський В. П. До питання про ідею єдиного податку / Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 11-17.

2. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 04.11.2011, ВВР, 2012, N 24, ст.248 / Урядовий кур'єр. – 2012. – 13 лип.

3.Закон україни«Про Державний бюджет України на 2019 рік» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018. – № 50. – С.400.

4. Податковий кодекс україни// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – С. 112.

к. е. н., доцент Шарова С.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ КЕРУВАННІ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Розвиток засобів обчислювальної техніки став основною запорукою появи нового наукового напрямку в дослідженні складних процесів функціонування та розвитку економічних систем – імітаційного моделювання. При керуванні виробничо-економічними системами (ВЕС) дуже часто приходиться мати справу з випадковими факторами: ринковим попитом, відмовою обладнання, потребою у фінансових ресурсах і т.д. Для оцінки наслідків роботи ВЕС за таких умов часом проводять штучний експеримент, під час якого замість проведення складних випробувань із реальними об'єктами робляться спеціальні досліди на математичних моделях. Такі досліди називаються імітаційним моделюванням, а їх основу складає імітаційна модель. Імітаційні моделі є особливим класом математичних моделей і відрізняються від аналітичних тим, що в їх реалізації головну роль беруть на себе ПК. Потужність засобів обчислювальної техніки, сучасне програмне забезпечення дає можливість ефективно організувати діалоговий режим роботи в рамках імітаційних систем. Ідея методу імітаційного моделювання полягає в тому, що замість аналітичного опису взаємозв'язків між вхідними і вихідними станами та показниками будується алгоритм, який відображає послідовність розвитку процесів у середині об'єкта дослідження, а потім імітується поведінка цього об'єкта на ПК. Імітаційне моделювання – це поширений різновид аналогового моделювання, що реалізується з допомогою сукупності математичних інструментальних засобів, спеціальних імітуючих програмних продуктів і технологій, який з допомогою процесів-аналогів дозволяє провести цілеспрямоване дослідження структури та функцій реального процесу в діалоговому режимі, а також провести оптимізацію

деяких його параметрів

Імітаційне моделювання економічних процесів переважно використовується у двох випадках:

– для управління складним бізнес-процесом, при якому імітаційна модель керованого економічного об'єкта використовується як інструментальний засіб в контурі адекватної системи управління, що створюється з допомогою комп'ютерних технологій;

– при проведенні експериментів з дискретно-неперервними моделями складних економічних об'єктів для отримання та дослідження їх динаміки в ситуаціях, пов'язаних із ризиком.

Можна виділити такі типові задачі, які розв'язуються засобами імітаційного моделювання при керуванні економічними процесами:

– моделювання процесів логістики для визначення часових і вартісних параметрів;

– керування процесом реалізації інвестиційного проекту на різних етапах його життєвого циклу з урахуванням можливих ризиків і тактики виділення фінансових ресурсів;

– прогнозування фінансових результатів діяльності ВЕС на конкретний період часу та ін. Наведений перелік задач є неповним і охоплює тільки ті приклади моделей, які найбільш повно описані в літературі.

Система імітаційного моделювання, що забезпечує створення моделей для розв'язку перерахованих задач, повинна мати такі властивості:

– можливість застосування імітаційних програм разом із спеціальними економіко-математичними моделями та методами, що базуються на теорії управління;

– характеризуватися інструментальними методами проведення структурного аналізу складного економічного процесу; - здатність дії в діалоговому режимі.

Можливість моделювання випадкових величин і процесів певним чином може бути використаною для імітації деяких реальних економічних явищ та виробничих ситуацій. При цьому спостереження незначного числа відбуття випадкових величин навряд чи принесе нам користь, а спостереження великого їх числа дає можливість зробити правильні висновки відносно їх середніх характеристик.

Література

1. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Терещенко Т.О. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни

«Математичне програмування». – К: КНЕУ, 2000. – 248 с.

2. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. – К.: КНЕУ, 2000. – 292 с.

3. Долінський Л. Б. Фінансові обчислення та аналіз цінних паперів: Навч. посіб. – К.: Майстер-клас, 2005. – 192 с.

4. Іващук О.Т. Математичні методи та моделі в управлінні виробництвом: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1993. – 180 с.

5. Іващук О.Т., Кулаічев О.П. Методи економетричного аналізу даних у системі STADIA.: Навч.посіб. – Тернопіль: ТАНГ, 2001. – 151 с.

6. Іващук О. Т. Методи дослідження операцій в економіці: Навч. посіб. – Тернопіль: ТАНГ «Економічна думка», 2003. – 332 с.

7. Іващук О.Т. Кількісні методи та моделі фінансового прогнозування: Навч. посібник. – Тернопіль: ТАНГ «Економічна думка», 2004. – 262 с.

8. Івченко І.Ю. Економічні ризики: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.

9. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навч. посібник. 2-е вид., доп., перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.

старший викладач Шестопалова О.В.
студент каф. ФБСтаС Коваленко Є.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах глобалізованого світу проблема прогресивності соціально-економічного розвитку, який забезпечує реальне зростання якості життя людей як основного індикатора розвитку країни та її конкурентоспроможності на світових ринках, набуває першочергової актуальності і стає одним із пріоритетних напрямків інклюзивного розвитку України. Досвід останніх часів свідчить про те, що стрімкість науково-технічного прогресу, модернізація економіки й економічне зростання можуть супроводжуватися підвищенням нерівності доходів. Ці тенденції актуалізують проблеми соціального розшарування в процесі розвитку.

Концепцію інклюзивного зростання при пошуку інноваційного вектора соціально-економічного розвитку можна вважати виправданим з позиції ключових викликів, які стоять перед сучасним суспільством. В 2018 р. дослідження показали, що:

Населення України: 42,760,500

Щільність населення: 70.83

В Україні погіршилася ситуація відносно 2017 р. по ряду показників. Зокрема, експерти форуму констатують, що на 1,4% скоротився рівень ВВП на душу населення. Також відзначається зниження продуктивності праці на 3,2 %. Скоректований чистий дохід і чисті заощадження українців, по оцінках дослідників, скоротилися на 0,6% і 0,7% відповідно. При цьому вчені відзначають значний ріст викидів вуглецю й збільшення державного боргу [1].

В Україні за останні п'ять років інклюзивність економічного розвитку, або ступінь поширеності позитивних ефектів впливу економіки на всі шари населення, знизилася на 6,8%. Наша країна зайняла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються.

Враховуючи основні складові інклюзивного зростання, складність і багатогранність цього поняття, запропоновано основні його характеристики:

– забезпечення рівних можливостей для всіх громадян;

– всебічний розвиток людського капіталу;

– стимулювання підприємницької активності;

– активізація інноваційної діяльності;

– комерціалізація інновацій;

– дбайливе використання природних ресурсів і захист довкілля;

– провадження справедливих і ефективних заходів з розподілу доходів, реалізація державних програм тимчасового працевлаштування і системи гарантій зайнятості [2].

Інклюзивне зростання як інноваційний вектор соціально-економічного розвитку спирається на залучення всіх ресурсів, насамперед людських, які, своєю чергою, одержують доступ не тільки до створення сукупного національного продукту, а й відповідної його частки. Проте інклюзивне зростання на сьогодні залишається переважно предметом обговорення, ніж програмою дій.

Основним деструктивним чинником інклюзивного зростання було визначено тривалі бойові дії на сході країни, оскільки вони непропорційно впливають на найменш забезпечені верстви населення та сприяють

відпливу трудових ресурсів з країни. Пріоритетними напрямами вдосконалення визначено поліпшення професійної підготовки, зниження адміністративного навантаження на створення нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією.

Щоб досягти успішного інклюзивного зростання, експерти рекомендують урядам країн прискорити структурні реформи та інвестувати в людський капітал, зокрема в доступність освіти, гнучкість робочого ринку і гендерну рівність.

Глобальні цілі сталого розвитку в контексті інклюзивності в Україні наразі актуалізуються в рамках проекту Стратегії сталого розвитку України до 2030 року.

Для прискорення економічного зростання в Україні необхідно:

– підтримувати економічне зростання на душу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання ВВП на рівні не менш як 7 % на рік;

– домогтися підвищення продуктивності в економіці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності;

– просувати проведення орієнтованої на розвиток політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць;

– до 2030 р. забезпечити повну і продуктивну зайнятість та гідну працю для всіх жінок і чоловіків, у тому числі молодих людей та інвалідів, і рівну оплату за працю рівної цінності;

– до 2020 р. істотно скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок;

– зміцнювати спроможність національних фінансових установ заохочувати і розширювати доступ до банківських, страхових і фінансових послуг для всіх.

Література

1. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Антикризова стратегія розвитку України: соціально-економічні, фінансові та глобальні виклики: монографія / Під заг. ред. А. В. Сидорової. Вінниця: ДонНУ, 2018. URL: http://jmonographs.donnu.edu.ua/ article/view/3846/ 3879

СЕКЦІЯ 4
ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: МАРКЕТИНГОВЕ ТА ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

д. е. н., професор Балджи М.Д.
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ

Сучасний соціально-економічний розвиток в європейських країнах базується на домінантах сталості та інклюзивності. Положення сталості ґрунтуються на засадах здійснення принципів соціо-еколого-економічної спрямованості, але їх реалізація не завжди досягає результатів у зв'язку з відсутністю зацікавленості суб'єктів господарювання та місцевих жителів. Інклюзивна економіка передбачає створення умов для повного використання трудового потенціалу та соціального залучення широких верств населення до загально-економічного процесу з метою подолання бідності, рівноправного розподілу благ, створення економічних можливостей для приватного сектору. При цьому інклюзивний підхід несе довгострокову перспективу, оскільки основна увага приділяється продуктивній зайнятості як засобу зменшення розшарування суспільства за рівнем доходів та підвищення рівня життя менш забезпечених верств населення, і в кінцевому підсумку – збережене довкілля і здорове суспільство виправдають зусилля на впровадження інклюзії [1].

Використання принципів інклюзивності вважаємо за доречне в окремих галузях економіки.Актуальність обраної теми пов'язана із запровадженням положень інклюзивної економіки в провідній галузі на рівні регіону, в якості якої обрана туристично-рекреаційна, як одна з перспективних для України.

Всесвітній економічний форум у Давосі в 2017 р. оцінив рейтинг України в туризмі, поставивши її на 88-е місце [2]. Під час складання рейтингу враховувалися такі чинники, як наявність збройних конфліктів на території держави, рівень злочинності та терористична загроза. Але ситуація поліпшується, оскільки в 2014–2015 рр. у зв'язку з кризою та

воєнними діями на сході країни Україна взагалі не увійшла в рейтинг. У питанні ціноутворення для європейського туриста Україна досить приваблива і займає 45-е місце в 2017 р. Вкрай низьке місце наша країна займає в питанні інвестицій до туристичний бізнес – 124-е у 2017 р. [3].

Розроблені положення інклюзивності вперше обґрунтовані в 2017 році. Індекс інклюзивного зростання і розвитку запропоновано на 48-му Всесвітньому економічному форумі в Давосі як альтернативний ВВП на душу населення показник. При його розрахунку враховується в цілому 12 показників, згрупованих за 3 групами:

1. Зростання та розвиток (ВВП на душу населення в доларах США, продуктивність праці, здорова тривалість життя, зайнятість);

2. Інклюзивність (нерівність доходів, рівень бідності, нерівність багатства, медіанний дохід доларів на день (за паритетом купівельної спроможності) на душу населення);

3. Рівність між поколіннями та стійкість (чисті заощадження, викиди CO_2 на одиницю ВВП, державний борг, співвідношення населення працездатного віку до непрацездатного).

Туризм є однією з найбільш перспективних галузей світової економіки. Крім цього, він для 40% країн – головне, а для близько 80% є одним з п'яти основних джерел доходу [4].

Слід зазначити, що Україна, маючи величезний потенціал (зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф), суттєво відстає від світових лідерів, посідаючи лише 20 місце серед країн світу з отримання сукупного річного доходу від провадження туристичної діяльності. Частка туристичної галузі у структурі ВВП України за різними оцінками складає від 1% до 5% (середньосвітовий рівень близько 9%) [5].

Для туристично-рекреаційній галузі вважаємо доречним задіяти параметри інклюзивності, розробивши положення залучення всіх зацікавлених осіб, що мешкають на території регіону та можуть бути залучені до процесу господарювання. Визначаючи структурні елементи туристичної галузі, підкреслимо, що кожна особистість відчуває важливість свого життя й може бути залучена до різних видів діяльності. Інклюзивний підхід обумовлює гармонізацію людського, природного і виробничого капіталу за кількісними та якісними параметрами, до яких мають бути залучені показники соціо-еколого-економічної спрямованості.

Отже, розглядаючи розвиток інклюзивної економіки в туристично-рекреаційній галузі регіону вважаємо за доречне підкреслити необхідність визначення рівня залучення всіх господарюючих суб'єктів та місцевих жителів в загальному економічному процесі з метою покращення не тільки фінансової складової життєзабезпечення, а й рівня соціальних та екологічних елементів.

Література

1. Антонюк, Л., Гуменна, О., Поручник, А., Тарута, С., Харламова, Г., Чала, Н. (2018). Біла книга економічної політики України до 2030 року: національний і регіональний виміри. Київ: СПД Павленко.

2. ZIK. (2017). Ресурс: У рейтингу туризму Україна посідає 88-е місце. Доступ через https://zik.ua/news/ 2017/04/17/u_reytyngu_ turyzmu_ukraina_posidaie_88_mistse_zvit_davosu_1081057

3. Трохимець, О.І., Шелеметьєва, Т.В. (2018). Дослідження сучасного стану фінансових та економічних відносин у розвитку туризму в Україні. Держава та регіони. 5 (104). С. 46-54.

4. Папп, В.В. (2015) Роль готельного господарства у розвитку туризму в регіоні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». (2) 46. С. 207-212.

5. Державний комітет статистики України. (2019). Ресурс: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Доступ через http://ukrstat.gov.ua/

докторант каф. економіки і організації туризму Бєлан О.В.
Економічний університет, м. Варна, Р. Болгарія

ОСОБЕННОСТИ МАРКЕТИНГА КУРОРТНОЙ ТЕРРИТОРИИ (ДЕСТИНАЦИИ) ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА

В настоящее время туризм является одним из важных направлений развития экономики и источником наполнения бюджетов. Туристы оказывают как прямое, так и косвенное воздействие на регион пребывания. Прямое воздействие – это объем расходов туристов на приобретение товаров и услуг местных предприятий и организаций. Не менее важен мультипликативный эффект туризма – его косвенное (стимулирующее) воздействие на смежные отрасли экономики. Рост расходов, осуществляемых туристами, влечёт рост налоговых поступлений в бюджеты всех уровней от организаций, которые реализуют туристам товары и услуги.

Маркетингкурортной территории (дестинации) оздоровительного туризма можно определить как управленческий процесс, в рамках которого органы управления дестинацией и бизнес определяют целевые группы туристов (текущих и потенциальных), устанавливают с ними коммуникацию с целью выяснить и повлиять на их желания, нужды, мотивацию, предпочтения, отношения, связанные с принятием многочисленных решений о путешествии. Данные ЮНВТО показывают, что для дополнительного привлечения одного иностранного туриста, обеспечивающего поступление в экономику страны в среднем 1000 евро, государства затрачивают от 3 до 10 евро на некоммерческую рекламу туристского продукта. В соответствии с этим средний объем бюджетных средств, выделяемый в европейских странах на продвижение туристского продукта, составляет более 31,7 млн. евро [1]. Маркетинг дестинаций является частностью более широкого концепта управления территорией – территориального маркетинга. Территориальный маркетинг – маркетинг в интересах территории, ее внутренних субъектов, а также внешних субъектов, во внимании и действиях которых заинтересована территория [2]. Это философия управления территорией, которая способствует ее социально-экономическому развитию посредством удовлетворения потребностей частных лиц и экономических субъектов в ресурсах с целью проживания и/или ведения деятельности на территории вне привязки к конкретному уровню территориального образования (регион, страна, город).

До появления концепции территориального маркетинга и маркетинга дестинаций как ее части, «продажа» территорий была доминирующей формой продвижения регионов. Однако маркетинг дестинаций является более комплексной деятельностью, которая представляет собой использование различных видов рекламы. Основой маркетингового подхода к управлению дестинацией является рассмотрение туристкой дестинации именно как продукта. Продукт в туризме – это ощущения, которые получает турист через потребление комбинации продуктов и услуг.

Как комплексный продукт дестинация включает [4]: 1) аттракции (природные и культурные, естественные и искусственно созданные, специальные события); 2) инфраструктуру (средства размещения, систему питания, магазины и другие туристские услуги); 3) доступность – (транспортную, экономическую, визовую и пр.); 4) мероприятия, виды деятельности (все виды деятельности, которыми может заняться турист во время пребывания в дестинации); 5) вспомогательные услуги (банки,

телекоммуникации, система здравоохранения, система охраны порядка и пр.); 6) доступные пакеты – оформленный пакет предложений дестинации, покупаемый через маркетинговых посредников – туроператоров, турагентов, авикомпании и пр.

Стратегический маркетинг для дестинации будет успешным при соблюдении ряда позиций: 1) наличие органа, который ответственен за процесс планирования и реализации маркетинга дестинации. Самая распространенная европейская практика маркетинга дестинаций – те или иные формы организаций по управлению дестинацией – советы по развитию туризма, туристские офисы и пр. [3]; 2) взаимосвязанность и последовательность. Если каждый из участников будет реализовывать свою собственную стратегию, турист не получит целостного продукта, не сформирует целостный образ дестинации и не выразит желания ее посещения; 3) продукт дестинации должен разрабатываться исключительно с позиций привлекательности для целевого сегмента туристов. Оптимальный вариант – основывать стратегию на результатах маркетинговых исследований самих туристов; 4) наличие маркетингового плана – стратегия дестинации не должны быть формальным официальным документом. Это в первую очередь – рабочий план действий, понятный всем заинтересованным сторонам, включая местных жителей.

Таким образом, дестинации в своем фомировании и развитии требуют маркетингового подхода. Туристский регион (дестинация) оздоровительного туризма – это определенный продукт, который нужно сформировать, которому нужно искать целевой сегмент рынка, который нужно трансформировать под нужды «потребителей», который нужно позиционировать и дифференцировать от конкурентов, которому необходимо создавать привлекательный имидж. Маркетинговый подход способен обеспечить успех дестинации даже при изначальном минимальном количестве туристских ресурсов.

Литература

1. Page S.J. Connell J. Tourism: a Modern Synthesis. – London: Cengage Learning EMEA, 2009. – 663 p.

2. Панкрухин А.П. Маркетинг. – М.: Омега Л, 2003. – 656 с.

3. Сачук Т.В. Поведение потребителей в территориальном маркетинге. – Петрозаводск: Карельский научный центр РАН, 2005. – 157 с.

4. Weaver D., Lawton L. Tourism management. – Milton Old: Wiley, 2006. – 490 p.

д. е. н., професор Бочко О.Ю.
к. е. н., доцент Лихолат С.М.
НУ «Львівська політехніка», м. Львів

РОЛЬ ПАРАДИГМИ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В маркетингу відомими є три парадигми: неокласична парадигма (мікроекономіка), яка почала розвиватися на початку ХХ ст. й інструментарієм якої став Maketingmix 4P внаслідок чого утворилися концепції маркетингу, наприклад, удосконалення виробництва і його ціни; технічних та функціональних характеристик товару, а також концепція активізації комерційних зусиль (збутова концепція). Із другої половини ХХ ст. виникає конфліктна парадигма (стратегія) інструментарієм якої став Maketingmix 4C внаслідок чого утворилися концепції традиційного маркетингу й соціально-етичного. На переломі ХХ-ХХІ ст. розвивається парадигма холістичного маркетингу інструментарієм якої став Maketingmix 11C та виникла концепція маркетингу відносин (партнерського маркетингу). Необхідно зазначити, що із появою концепції соціально-етичного маркетингу виникла концепція економічного зростання – інклюзивний розвиток атомістичного типу, яка ж була адаптована й у процесі реалізації концепції маркетингу відносин та доповнилася гармонійним топом інклюзивного розвитку на початку ХХІ ст. Як бачимо, інклюзивний розвиток регіону можливий за конфліктної парадигми маркетингу але цей розвиток буде органічним, так як показує рівень усвідомленості/неусвідомленості народногосподарської системи у обраному напрямі і можливий в умовах, коли макроекономічне середовище перевищує регіональний розвиток або за умови, коли система примушує регіони виконувати певні завдання, які йдуть в розріз із їх інтересами. Тоді як, інклюзивний розвиток атомістичного типу є самоорганізованим об'єднанням регіонів з метою їх подальшого індивідуального розвитку на засадах спільних економічних інтересів.

Парадигма холістичного маркетингу або як її ще називають «парадигма відносин (співробітництва; партнерства)» реалізується у процесі досягнення спільної мети господарюючими суб'єктами, які

взаємодоповнюють один одного та спеціалізуються на виконанні певних функцій та впровадженні маркетингових програм та заходів [1, 2]. Крім того, холістичний маркетинг включає в себе певні компоненти: маркетинг взаємовідносин (споживачі, партнери, посередники), інтегрований маркетинг (новий товар, комунікації, канали просування), внутрішній маркетинг (внутрішня комунікація, персонал, керівництво, акціонери тощо), соціально-відповідальний маркетинг (суспільство, екологія, етика, право) [3].

Не менш важливим є групування холістичного маркетингу за групами:міжнародний маркетинг, на рівні держави макромаркетинг, на рівні регіону мезомаркетинг, на рівні підприємства мікромаркетинг. Така деталізація маркетинг територій необхідна для стимулювання конкуренції серед економічно незалежних регіонів та залучені депресивних регіонів до відповідних економічних процесів за умови самостійного вибору ними своєї спеціалізації та збереження рівноправних партнерських стосунків.

Отже, інклюзивний розвиток регіонів можливий лише за умови використання маркетингового підходу до управління, що сприятиме гармонійному розвитку регіонів із врахуванням того, що дані рішення будуть нетиповими; потребують певних інвестиційних надходжень; розширюють спектр нових цілей розвитку регіонів; вимагають формування позитивного іміджу в населення і націлені, перш за все, на задоволення їх потреб; отримують схвалення у представників місцевих органів влади та формують їх розуміння, що вони не єдині суб'єкти маркетингу; сприятимуть формуванню та розвитку іміджу регіону.

Література

1. Криковцев А.А. Холистический маркетинг в системе бизнес-взаимодействий предприятия. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. №4. Т.1. С.85-89.

2. Борзаковська Л.В. Концепція холістичного маркетингу : сутність та теоретичне підґрунтя. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 2. С.85-94.

3. Павлішина Н.М., Кочнова І.В. Можливості інклюзивного розвитку регіону в контексті сучасної парадигими маркетингу. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/4685/1/Pavlishina_Possibilities.pdf (дата звернення: 03.10.2019)

к. е. н., доцент Козицька Г.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Проблематика економічного зростання за умов забезпечення відповідної соціальної якості перебували в центрі інтересів науковців протягом усієї історії становлення й розвитку економічної науки. Трансформація індустріального суспільства в інтелектуальне сформувала потребу більш широкої парадигми погляду на економічне зростання, у зв'язку з чим, виникла та отримала значне поширення концепція інклюзивного розвитку.

Інклюзивна модель розвитку повинна гармонізувати людський, природний і виробничий капітал як за кількісними, так і за якісними параметрами. Це спонукало багатьох науковців та ряд міжнародних інституцій до розробки методичних рекомендацій щодо розрахунку індексу інклюзивного розвитку.

Запропоновані методики в загальному вигляді являють собою математичний інструментарій за допомогою якого розраховується зведений індекс. Для його розрахунку використовуються групи показників, які характеризують динаміку різних процесів, що мають вплив на результуючу інклюзивного зростання, а також регресивні рівняння, спрямовані на кількісну оцінку відповідних факторів.

Вперше методику оцінки інклюзивного зростання було опубліковано колективом науковців у 2013 році. Індекс інклюзивного росту та розвитку (Inclusive Growth and Development Index) враховував 12 показників розвитку країни, що були сформовані у три групи: «зростання та розвиток», «інклюзивність» та «наслідування поколінь і сталість розвитку». Слабким місцем цієї методики оцінки є врахування різнорідної інформації, що може привести до не коректного результату.

Методологія оцінки інклюзивності зростання Міжнародного валютного фонду базується на концепції кривої вимірювання концентрації, яка визначає соціальну мобільність і аналізує розподіл доходів серед населення. Підсумкове рівняння регресії містить у собі дані, які характеризують середнє зростання доходів і нерівності за

країнами світу за п'ять років, рівень доходу населення за паритетом купівельної спроможності, варіації між країнами, на основі яких дається оцінка інклюзивності економічного зростання. У межах цієї методології задіяні макроекономічні та структурні групи показників – факторів інклюзивного зростання.

Методика вимірювання індексу інклюзивного зростання, розроблена Азійським банком розвитку, передбачає оцінку чотирьох ключових компонентів «економічне зростання», «продуктивна зайнятість та економічна інфраструктура», «бідність за доходами», «людські можливості та соціальний захист» за шкалою від 0 до 10 з подальшим розрахунком їх середньозважених значень. Погоджуючись із логікою зазначеного методу, ряд вчених визначили за необхідне діагностику проблем забезпечення інклюзивного розвитку доповнити інструментарієм, що дає змогу простежити, як на ВВП впливає розшарування населення, поглиблення бідності, безробіття і боргове фінансування економіки.

Аналіз наукового здобутку дає можливість відзначити, що інклюзивність частіше розглядається з позиції методології розрахунку на рівні держави. Натомість не приділено уваги методології оцінки інклюзивного зростання на рівні регіону, що є актуальним з огляду на процеси децентралізації, триваючі в Україні.

Підсумовуючи проведений аналіз методик оцінки інклюзивного розвитку країн, пропонуємо при визначені рівня інклюзивного розвитку регіону враховувати показники, що характеризують його економічну, соціально-демографічну та природну компоненти. А індекс інклюзивного розвитку регіону ($IIGr$) визначати через розрахунок інтегрального показника за формулою:

$$IIGr = \frac{1}{3}(Iсд + Iек + Iпр),$$

де $Iсд$ – індекс розвитку соціально-демографічної складової;

$Iек$ – індекс розвитку економічної складової;

$Iпр$ – індекс розвитку природної складової.

Відповідно індекси розвитку складових розраховуватимуться за формулами:

$$Iсд = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} Iсдс \quad , \tag{1.1}$$

де *Iссд*– індекси відповідних показників, що відображають соціально-демографічний розвиток регіону;

n – кількість показників, що входять до складової соціально-демографічного розвитку;

$$Iек = \frac{1}{k}\sum_{i=1}^{k} Iеек \quad , \tag{1.2}$$

де *Iеек*– індекси відповідних показників, що відображають економічний розвиток регіону;

k – кількість показників, що входять до складової економічного розвитку;

$$Inp = \frac{1}{l}\sum_{i=1}^{l} Innp \quad , \tag{1.3}$$

де *Innp*– індекси відповідних показників, що відображають природний розвиток регіону;

l – кількість показників, що входять до складової природного розвитку.

Отже, в сучасних умовах розвитку України впровадження концепції інклюзивного розвитку на рівні регіонів має важливе значення, оскільки може стати поштовхом для економічного зростання без застосування жорстких регуляторних заходів зі сторони держави, дозволить враховувати диверсифікованість регіональних економік, акцентувати увагу на соціальних та екологічних проблемах.

к. е. н., доцент Козицька Г.В.
магістрант каф. маркетингу та логістики Шило А.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Світова спільнота протягом останніх років дійшла консенсусу щодо необхідності більш соціально-орієнтованого підходу до забезпечення економічного зростання. У XXI столітті все ще існує економічне розшарування населення, що постійно зростає, члени суспільства позбавлені багатьох можливостей і не завжди можуть задовольнити власні потреби. Інклюзивний розвиток господарства як країни в цілому, так і окремих її регіонів покликаний забезпечити необхідні умови для рівного доступу до можливостей і результатів праці, що мають прямо пропорційну залежність.

В умовах практичного вичерпання потенціалу традиційних чинників економічного зростання, а також зважаючи на новітні тренди економічного розвитку (метрополізація, мережизація, інтелектуалізація та діджиталізація суспільно-економічних процесів) зростає необхідність пошуку зважених рішень щодо вибору траєкторії інноваційного розвитку, ефективного використання ендогенного соціально-економічного потенціалу кожного регіону, модифікації системи управління трансформаційними процесами в контексті формування надійної бази для прориву і підвищення конкурентоспроможності в глобальному масштабі.

Одним з каталізаторів глибоких структурних змін і трансформацій в останній час стала сфера інформаційних технологій. В сучасних умовах, розвиток інформаційних технологій, охоплюючи все ширші сфери діяльності, прямо чи опосередковано впливає на функціонування більшості державних та громадських інституцій, процес формування середовища для ефективного розвитку виробництва, надання послуг, а також розвитку та ефективної реалізації соціально-економічного потенціалу регіону. Саме на інтелектуальних ресурсах, наукомістких й інформаційних технологіях, якісно новому інноваційно-технологічному рівні усіх секторів базується сучасна економіка. Сфера інформаційних технологій та креативна індустрія, як показали численні дослідження, є одними з найбільш прогресивних у вирішенні цілей інклюзивного розвитку. Саме вони здатні заохочувати технологічні інновації, інвестувати в людський капітал, мобілізувати таланти та навички значної кількості креативних людей. Тобто сфера інформаційних технологій та креативна індустрія виконують вагому соціальну роль в контексті цілей інклюзивного розвитку, а саме продуктивної зайнятості, гідного

рівня оплати праці, різноманітних соціальних проектів самоорганізації та розвитку громад.

Об`єднавши концепцію інклюзивного розвитку з ІТ-сектором, та створивши певний економічний сегмент для розвитку та просування даного напряму, регіон отримає нове інформаційне суспільство, яке може вийти на світовий ринок послуг.

Зайнятість в ІТ-секторі дозволить працювати віддалено від робочого місця. Даний аспект є пріоритетним в інклюзивному розвитку, оскільки надає можливість бути зайнятим як людям з обмеженими можливостями, так і тим у кого не має можливості ходити на роботу.

На ІТ-ринку великий обсяг виробничих сфер, де будь-хто може знайти свою нішу за власними переконаннями. До таких сфер належать: дизайн, фінанси, маркетинг, програмування, управління персоналом тощо. Окрім цього, ІТ-компанії залучають додатковий персонал з обслуговування, здебільшого наймаючи зовнішніх постачальників послуг з прибирання, охорони і т. ін. [1]

Регіон отримає новий вид зайнятості населення, який не потребуватиме колосальних витрат часу і коштів на створення відповідних умов праці та підбір персоналу. Окрім того, з точки зору фінансової прозорості податкових відрахувань та боротьби з корупцією дана концепція є найліпшою, адже, в більшості випадків, взаємозв'язок між замовником і виконавцем здійснюється через інтернет-ресурси, а кошти за виконану роботу переводяться на електронні рахунки без жодних передач з рук в руки.

Перспективи розвитку даного напряму колосальні, протягом останніх 12 років відбувалось практично безперервне зростання загального обсягу експорту послуг ІТ-сектора щорічний приріст становив 28,9%. Послуги українських сервісних ІТ-компаній є одним із ключових напрямів національного експорту (2 місце в 2018 р.). Конкурентоспроможна заробітна плата також є одним з чинників що закладає перспективи розвитку данного напряму. Середньомісячна заробітна плата в ІТ-секторі склала 1650 дол. США, що майже в 3,7 рази вище за середній рівень оплати праці в регіоні [2].

Таким чином, інклюзивний розвиток регіону за рахунок залучення суспільства в ІТ-сектор, дасть можливість створення великої кількості робочих місць, в тому числі, для індивідів, що не мають можливостей працювати за графіками. Цей аспект є доволі

важливим оскільки надає можливість ІТ-спеціалісту самому створити своє робоче місце, з власними принципами роботи, інтересами та цілями. Такий погляд формує в людині самостійність та почуття індивідуальності, що конче необхідно для розумного та розвиненого суспільства. Також реалізація концепції інклюзивного розвитку дозволить забезпечити економічне зростання регіону через формування цифрової економіки, прозорої фінансової та податкової системи, залучення інвестицій, можливості виходу на світовий ринок послуг.

Література

1. Спільнота програмістів України: веб-сайт. URL: http://dou.ua

2. Розвиток української ІТ-індустрії. Аналітичний звіт. Офіс ефективного регулювання (BRDO). 2018. URL: https://itukraine.org.ua/ukraïnska-it-industriya-druge-miscze-v-eksporti-poslug-ta-10-mlrd.-grivenpodatkiv.html

старший викладач Кочнова І.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД

В Україні питання інклюзивних інновацій лише набуває значимості, свідченням чого є значний розрив у показниках індексу інклюзивного розвитку. Про це свідчить розрив між Україною (47 місце серед країн, що розвиваються та 77 у загальному рейтингу) та стратегічними партнерами: Норвегією – 1 місце, Німеччиною – 13; Францією – 18; Китаєм – 45 позиція [1].

Інновації історично стали рушійною силою розвитку, однак з часом, за ступенем доступності перетворилися на ідентифікатор розшарування населення, стали показником ексклюзивності. Однак, аналіз процесів глобального соціально-економічного розвитку дозволяє виокремити важливу роль впровадження інновацій, спрямованих на забезпечення рівних можливостей і доступності результатів технологічного прогресу для різних соціальних верств населення а також і для різних географічних регіонів.

Важливу роль у маркетинговому підході до розробки стратегічних напрямків інклюзивної інноваційної діяльності займає формування концепції маркетингу інклюзивних інновацій, навколо якої буде розвиватися технологія інноваційного інклюзивного

розвитку [2].

Світовий банк визначає інклюзивний розвиток як шлях до зменшення розриву між бідними та багатими, передбачає започаткування інклюзивних інновацій через «створення знань і зусилля по їхній реалізації у вигляді продуктів і послуг, які найбільш актуальні для потреб бідних» [3]. Слід також ураховувати споживчий фактор, що виявляється у вигляді персонального прибутку людини, який вона може розподіляти як на забезпечення своїх базових потреб, так і спрямовувати на відпочинок і додаткові потреби.Постає реальна необхідність розвитку маркетингу інклюзивних інновацій, що дозволить більш конкретно ідентифікувати питання інклюзивної моделі розвитку, інклюзивних продуктів та ринків.

З економічної точки зору, важливим аспектом розробки та реалізації сучасних інклюзивних інновацій за умови наявності відповідних інститутів є вибір та формування інклюзивної бізнес-моделі – економічно доцільної схеми ведення підприємницької діяльності, що включає малозабезпечених, як споживачів, покупців, працівників, виробників і підприємців на всіх етапах ланцюжка створення доданої вартості, забезпечуючи взаємовигідний розвиток для всіх її учасників. Серед переваг інклюзивних бізнес-моделей не тільки безпосередній прибуток і підвищення доходів. Необхідно розглядати інклюзивні бізнес-моделі як елемент загальної ділової стратегії, спрямованої на залучення уразливих верств населення в ділову діяльність у різних галузях національного господарства [4].

Соціальне підприємництво започатковане в Україні з 2010 р. Воно спрямоване на інноваційну, суттєву та позитивну зміну у суспільстві. В той час коли бізнесмени концентровані на створенні фінансового прибутку, соціальні підприємці займаються збільшенням соціального капіталу. Сьогодні воно активно розвивається завдяки діяльності міжнародних фондів та навчанню підприємців, хоча практика роботи з особами з особливими потребами відома ще раніше.

Новою ініціативою для нашої країни є діяльність Центру зайнятості вільних людей, який запустив пілотний проект «Лабораторія трудової інклюзії» для покращення зайнятості та продуктивності вітчизняних підприємств та багато інших ініціатив. Впродовж останніх років проводиться активна PR діяльність, організовуються та висвітлюються різноманітні події, де підприємці можуть обмінятися досвідом роботи та знайти підтримку своїм

проектам: Форум соціальних підприємців, Конференція соціальних підприємців, Хакатони соціальних підприємців тощо. Експертну підтримку надають іноземні та вітчизняні організації: Українська соціальна академія, Соціально-відповідальний еко-енергетичний кластер, Міжнародний фонд «Відродження» тощо.

Крім того, для досягнення цілей інклюзивного розвитку міст і регіонів важливим є використання маркетингового управління та партнерський підхід у виробленні спільного бачення розвитку громад на засадах інклюзивності – залучення широкого кола фахівців, вчених, експертів, адміністрації міст, громадських організацій, мешканців та представників бізнес-середовища (зокрема, через кластери і різні платформи співпраці) при обов'язковому громадському контролі та фінансовому забезпеченні маркетингової комунікації [5].

Маркетинг як функція підприємницької діяльності сприяє підтримці балансу економічних зв'язків у інклюзивній інноваційній та загалом виробничій діяльності відповідно до побажань і попиту споживачів з особливими потребами.

Література

1. The Inclusive Growth and Development Report 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://weforum.org/reports/the-inclusive-growth-and-development-report-2017.

2. Федулова Л.І. Маркетинговий підхід до інклюзивних інновацій [Электронный ресурс]. – Режим доступу: https://economics.opu.ua/files/archive/2016/No3/56.pdf.

3. Dutz M.A. Unleashing India's Innovation: Toward Sustainable and Inclusive Growth. Washington, DC: World Bank, 2007.

4. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л.І. Федулова // Економіка: реалії часі, 2016. – № 3(25). – С.59-60.

5. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи : наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. – Львів, 2019. – 55с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

д. е. н., професор Крикавський Є.В.
к. е. н., доцент Косар Н.С.
магістрант Гладій У.В.
НУ «Львівська політехніка», м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ІНКЛЮЗИВНОГО СПРЯМУВАННЯ

Питання інклюзивного розвитку в Україні за останні декілька років стає все більш актуальнішим. З цією метою держава повинна забезпечити створення реальних умов для реабілітації неповносправних людей та їх соціальної інтеграції. Для цього в Україні було адаптоване законодавство і на рівні загальноосвітніх шкіл почали впроваджуватись перші зміни: у 2018 р. кількість школярів із особливими потребами зросла на 61% і склала 12 тис.ос., а в дошкільних закладах – майже 2,2 тис.ос. За останні два роки у державному бюджеті було передбачено більше 0,5 млрд. грн. на розвиток інклюзивної освіти [1], а розпочалось це із встановлення у 2017 р. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами.

З 1991 р. інфраструктурна доступність для людей з особливими потребами покращилась. Проте кількість особливих дітей щоразу збільшується, у 2017–2018 рр. їх нараховувалось у Львівській області 358 при зростанні загальної чисельності дітей з інвалідністю віком до 18 років (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка чисельності дітей з інвалідністю віком до 18 років у Львівській області [2]

Роки	Усього:					З них: вперше стали інвалідами				
	2005	2010	2015	2016	22017	2005	2010	2015	2016	2017
Кількість	10081	10355	10547	10634	10917	1564	1076	1107	1139	1193

У м. Львові для забезпечення реабілітаційних потреб неповносправних осіб, а також різного типу їх проживання діють комунальні заклади, благодійні фонди та громадські організації, яких налічується близько 20, навіть було створено спеціальний туристичний путівник для неповносправних гідів. Однак все ще є проблеми, серед

яких: транспортна доступність, користування банком, працевлаштування, недостатній рівень інклюзивної освіти, недостатня кваліфікація персоналу у сфері послуг або низький рівень заробітних плат тощо.

У системі інклюзивного розвитку значна увага приділяється розвитку інклюзивної освіти. Львівська область активно впроваджує інклюзивну освіту, тут наявний найбільший в Україні реабілітаційний центр «Джерело», який активно проводить маркетингові заходи. Важливим чинником його розвитку стало перетворення «Джерела» із благодійної установи на комунальну, через що воно отримує щорічну фінансову підтримку із місцевого бюджету у розмірі майже половини обсягу видатків.

Основною проблемою, яка постає перед всіма неприбутковими організаціями, є залучення коштів, яке здійснюють через фандрейзинг у ході проведення ними маркетингової діяльності. Серед усіх складових комплексу маркетингу у цій сфері надання особливих послуг найбільш широко використовуються маркетингові комунікації, як класичні так і digital. PR є одним із найбільш ефективних каналів комунікації, що включає такі заходи, як благодійні концерти, ярмарки, участь у забігах, акції в магазинах, аукціони, збір макулатури, тренінги, конференції тощо. Вони забезпечують комунікацію із зовнішнім та внутрішнім середовищами організації, що реалізує цілі інклюзивного розвитку, створюють імідж, активізують споживання соціальних послуг, зберігають єдиний стиль організації, залучають кошти для подальшого розвитку такої організації. До проведення комунікаційних заходів реабілітаційний центр «Джерело» активно залучає лідерів думок.

Даною організацією активно застосовуються і заходи прямого маркетингу через електронну розсилку (зв'язок із благодійниками та фондами), соціальні медіа (активна сторінка у Facebook, анонси усіх заходів), веб-сайт, на біржі Благодійності завжди є можливість матеріально допомогти «Джерелу». У реабілітаційному центрі «Джерело» діє також програма «Друзі «Джерела», яка дозволяє людині щомісяця виділяти закріплену суму коштів, яку використовують для оплати за відвідування центру конкретної молодої особи.

Для ефективнішого використання інструментів маркетингових комунікацій для організацій, які функціонують у сфері інклюзивної освіти, доцільними є такі заходи:

– формування сторінки в соціальній мережі Instagram або Youtube, що дозволить активніше залучати ресурси з інших країн;

– організація співпраці із фандрайзенговими школами;

– інтернаціоналізація соціальних медіа;

– ведення блогу від імені організації на спеціальних платформах;

– розроблення дизайнерських листівок-звітів для донорів;

– лобіювання інтересів людей з особливими потребами та організацій, які займаються доглядом за ними.

Загалом в Україні, порівняно із такими країнами, як Нідерланди, Канада та Нова Зеландія, де населені пункти майже на 90% пристосовані до інклюзії[3], потрібно більш активно використовувати маркетингові заходи на рівні держави загалом та окремих регіонів з метою створення кращих умов для неповносправних людей, щоб забезпечити їм можливості для повноцінного життя, праці та освіти.

Література

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua(дата звернення: 04.10.2019).

2. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства. URL. http://www.ukrstat.gov.ua(дата звернення: 04.10.2019).

3. Best Countries for People with Intellectual Disabilities. URL:https://www.fireflyfriends.com/uk/blog/best-countries-for-people-with-intellectual-disabilities/(дата звернення: 04.10.2019).

д. е. н., професор Крикавський Є.В.
к. е. н., доцент Наконечна Т.В.
НУ «Львівська політехніка», м. Львів

МІСЦЕ МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ В КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ВІД ПАРАДИГМИ ДО ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ

Сьогодні перед людством постає низка глобальних проблем, які стають загрозою для існування. Саме тому перед науковими колами постають нові завдання щодо формування широкої парадигми поглядів на зростання і розвиток, а разом з цим нових, більш

ефективних концепцій «для усіх». У межах цієї парадигми виникла та отримала значний інтерес і поширення концепція інклюзивного сталого розвитку (inclusivesustainablegrowth) [1,с.187-197]. Інклюзивність є ключовим аспектом створення засад для нової якості економічного зростання, який характеризує залученість суб'єктів до економічних та суміжних процесів (рис. 1).

Рис. 1. Основні вектори розвитку інклюзивності

Центром інклюзивного розвитку виступає людина, якій притаманно дві ролі: 1) людина-виконавець, тобто реалізація цілей, здійснення впливу та управління процесами соціальної, економічної та екологічної сфери; 2) людина-отримувач, тобто як частина соціуму, яка відчуває як позитивний, так і негативний вплив від функціонування соціальної, економічної та екологічної сфер.

Загалом гармонійний тип розвитку інклюзивності найбільш реальний саме за умови маркетингового підходу до управління, а маркетинг територій як тип маркетингу в рамках парадигми холістичного маркетингу в контексті інклюзивного розвитку регіону: - є нетиповим та дієвим інструментом вирішення програм території – від нестачі інвестиційних надходжень до забезпечення екологічної

безпеки; – здатен розширити вплив території на досягнення своїх цілей та слугувати інструментом підвищення його конкурентної спроможності; – актуалізація тих аспектів життєдіяльності території, що спонукає його діяти на користь регіону та його складників, зокрема на задоволення потреб населення; – розуміння того, що органи територіальної влади є не єдиними суб'єктами маркетингу, а тому повинні враховувати інтереси своїх ринкових партнерів: бізнесу, науки, туризму, соціуму та ін.; – процес поєднання та координації зусиль, кооперація територіальних інтересів у комунікативну, креативну та інноваційну культуру співробітництва; – розв'язання проблем розвитку територій, формування/посилення іміджу, формування та розвиток бренду регіону [2,с.300–307].

Інклюзивність тісно пов'язана зі сталим зростанням та цілями сталого розвитку, а концепція інклюзивного розвитку розширює традиційні моделі економічного зростання, зосереджуючи увагу на рівності людського капіталу, рівня та якості життя людей, якості навколишнього середовища, соціального захисту, продовольчої безпеки, доступу до ключових ресурсів, розподілу доходу та багатства [3,с.55-70]. Саме тому застосування концепції інклюзивного зростання неможливе без логістичного забезпечення розвитку території. Логістичне забезпечення розвитку території та формування макрологістичної системи повинно відбуватися на основі принципів цілісності, ієрархічності, інтегрованості та зв'язку, що дозволить комплексно підійти до інтегрованого управління матеріальними та супутніми інформаційними і фінансовими потоками та забезпечити синхронізацію просторово розподілених логістичних процесів. В процесі інклюзивного розвитку територій в контексті логістики необхідно позбуватися наступного ряду проблем: 1) проблеми діяльності суб'єктів логістики; 2) проблеми транспортних та розподільчих мереж; 3) проблеми функціонування національної та регіональної логістичної системи та створюваних нею пасажирських і вантажних потоків; 4) проблеми законодавчої бази логістичної діяльності; 5) проблеми митної логістики та інше. Тому вважаємо, що логістична концепція є невід'ємною частиною концепції інклюзивного розвитку, адже відомо, що формування та якісне управління логістичними системи є потужним засобом ощадного використання дефіцитних ресурсів та ефективного їх переміщення в просторі і часі.

Література

1. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи [Електронний ресурс] / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 1 (51). – С. 187-197. – укр. - Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/130511 (дата звернення 06.10. 2019 р.). – Назва з екрана.

2. Павлішина Н.М. Можливості інклюзивного розвитку регіону в контексті сучасної парадигми маркетингу [Електронний ресурс] / Н.М. Павлішина, І.В. Кочнова // Приазовський економічний вісник. – Випуск 3 (14). – С. 300-307. – Режим доступу:http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/52.pdf (дата звернення 06.10. 2019 р.). – Назва з екрана.

3. Бобух І.М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет [Електронний ресурс] / І.М. Бобух, С.М. Щегель // Вісник Національної академії наук України. – 2018. – № 7. – С. 55-70. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/143089 (дата звернення 05.10. 2019 р.). – Назва з екрана.

д. е. н., професор Лифар В.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Сьогодні більшість провідних науковців переконані, що звичайного економічного зростання недостатньо, аби говорити про ефективний суспільний розвиток держави. Тому з’явилася нова концепція або вектор економічної політики урядів багатьох країн – це концепція інклюзивного розвитку або зростання. Сутність поняття «інклюзивність» – це залучення до процесу усіх, без відмінностей і обмежень. Отже, в узагальненому розумінні інклюзивність є новітнім трактуванням сучасного розвитку, сутність якого полягає у активному залученні усіх членів суспільства у різні сфери життєдіяльності країни через рівний доступ до можливостей та справедливий розподіл результатів праці, а також зростання залученості до розвитку усіх територій.

Дослідженням інклюзивного розвитку присвячені праці переважно закордонних вчених: Д. Асмоглу, Дж. Робінсона [1], Дж. Подеста [2], З.М.Бедоса [3] та ін.

На даний час вчені розглядають інклюзивний розвиток або зростання, в першу чергу, на міжнародному рівні – на рівні країн, порівнюючи їх на основі індексу інклюзивного розвитку. Індекс інклюзивного розвитку є комплексним показником, який визначає, скільки країна недоотримує ВВП через неефективне використання свого потенціалу. На світовому рівні існують два підходи до визначення поняття «інклюзивне зростання»: 1) як стійке економічне зростання, основною метою якого є скорочення бідності і нерівності (прихильниками даного підходу є експерти Світового банку і МВФ) ; 2) як процес розширення залученості населення до створення ВВП, надання людям рівних можливостей для реалізації свого людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів (прихильниками даного підходу є експерти ПРООН, Азіатського банку розвитку). Однак, не дивлячись на різницю, в обох підходах значна увага приділена соціальній складовій, розвитку людини і суспільства. Економічне зростання та суспільний розвиток повинні доповнювати один одного, розглядатися як цілісний результат.

Повертаючись до сутності інклюзивного розвитку та окремо взятої країни, доцільним є розгляд показників інклюзивного розвитку на рівні регіонів (стосовно України – це області) для більш чіткого розуміння проблем та перспектив розвитку кожної території, її залучення до процесу інклюзивного зростання. Поняття «інклюзивність» близьке за значенням до поняття «інтеграція». Тому доречно говорити про певний базис взаємопов'язаних елементів, який є запорукою інклюзивного розвитку регіону і включає наступні елементи: економіка, територіальна громада, навколишнє середовище.

Елемент «Економіка» передбачає створення рівних можливостей для участі підприємств не тільки крупного, але й малого і середнього бізнесу в економічній діяльності (створенні ВРП) області через формування логістичних ланцюгів поставок, кластерів з використанням сучасних концепцій маркетингу і логістики. Можливості для розвитку підприємств малого і середнього бізнесу, в свою чергу, відкривають можливості для створення робочих місць і працевлаштування економічно активного населення регіону. Елемент

«Економіка» безпосередньо взаємопов'язаний з елементом «Навколишнє середовище» через використання принципів і концепцій соціально-відповідального маркетингу, «зеленої» логістики та з елементом «Територіальна громада» через створення робочих місць і відповідно залучення членів територіальної громади у створення ВРП. Елемент «Територіальна громада» передбачає інвестиції у людський капітал, розвиток соціальної інфраструктури. У відповідності до принципів інклюзивного розвитку кожен член територіальної громади, кожна людина повинна мати можливості не тільки для реалізації свого людського потенціалу, максимального внеску у розвиток економіки, але й мати доступ до результатів праці, які дозволять забезпечити відтворення цієї людини, зростання її добробуту. Елемент «Територіальна громада» взаємопов'язаний з елементом «Навколишнє середовище» через розуміння цінності території, її збереження та захист довкілля. Елемент «Навколишнє середовище» передбачає наявність території, на якій проживає територіальна громада та відбуваються процеси економічної діяльності. Збереження навколишнього середовища надає можливість громаді жити в незабрудненому середовищі, зберігати здоров'я, збільшувати довготривалість життя. Стосовно взаємозв'язку з елементом «Економіка», то в результаті застосування концепцій екологічного маркетингу і логістики навколишнє середовище надає можливість використовувати свої природні ресурси більш ефективно, залучати у процеси виробничої та економічної діяльності альтернативні джерела енергії.

Отже, підсумовуючи різні підходи до трактування понять інклюзивності та інклюзивного зростання, можна запропонувати наступне: інклюзивний розвиток регіону – це процес соціально-економічного зростання регіону за умови залучення у цей процес всіх суб'єктів господарювання, об'єктів економічної і соціальної інфраструктури, всіх членів територіальної громади через створення сприятливих можливостей, справедливий розподіл результатів праці та захист навколишнього середовища.

Література

1. Acemoglu, Daron Why nations fail: the origins of power, prosperity and poverty / Daron Acemoglu, James A. Robinson. – New York Crown Publishing Group, 2012. – 544 p.

2. Podesta J. Inclusive Economic Growth: Increasing Connectivity, Expanding Opportunity, and Reducing Vulnerability. – [Електроннийресурс].– Режимдоступу: https://www. americanprogress. org/ issues/economy/report/2013/02/07.

3. Зені Мінтон Бедос. Для багатших і для бідніших. Зростання нерівності – одна з найбільших соціально-економічних і політичних проблем сучасності. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://tyzhden.ua/World/62625.

д. е. н., професор Лифар В.В.
магістрант каф. маркетингу та логістики Макрієва К.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Одним з актуальних питань, що потребує постійної уваги як державних, так і регіональних органів влади, безсумнівно, є питання управління регіональним розвитком. Процес становлення ринкових відносин потребує комплексного рішення економічних, виробничих, екологічних і соціальних проблем розвитку та розміщення виробничих сил в регіоні.

Засади теорії інклюзивного розвитку закладені в дослідженнях здебільшого іноземних науковців, зокрема Д. Аджемоглу та Д. Робінсон, Е.С. Райнерт, Дж. Подеста, З.М. Бедос, С. Голандер, Р. Райнері та Р.Р. Альмейда, Дж. Гупта та К. Вегелін та ін [2].

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. В узагальненому розумінні інклюзивний (від англ. inclusiveness – залученість) розвиток полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій.

Інклюзивне зростання регіону – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для всіх учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства. Дана концепція розширює традиційні

моделі економічного зростання та включає зосередження уваги на рівності здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні [4].

Інклюзивне зростання дає можливість зрозуміти, що добробут суспільства складається не тільки з росту реального ВВП і матеріальних доходів населення, але є поняттям багатовимірним, що включає в себе й такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інших [1].

У січні 2018 року на 48-му Всесвітньому економічному форумі в Давосі представлено індекс інклюзивного росту та розвитку. Але нове на сьогодні поняття інклюзивного зростання та його економічний зміст залишається поки що недостатньо вивченим і також потребує подальших досліджень.

Якщо проаналізувати соціальні видатки державного бюджету США, то найбільшу частку у структурі видатків бюджету займають видатки на освіту – 35 %, на охорону здоров'я – 9 %, на соціальне забезпечення – 13 %, що є позитивною тенденцією. Бо саме інвестиції в освіту, вирішення соціальних, національних, культурних, демографічних, екологічних проблем, розвиток охорони здоров'я, науки сприятиме довгостроковому і глибинному переходу до формування нової структури економіки, яка буде базуватись на принципах інклюзивності держави та регіонів.

Нинішній етап соціального та економічного розвитку регіонів визначається зміною парадигми регіонального економічного розвитку та регіональної політики. Сьогодні наряду з традиційними теоріями регіонального розвитку набувають поширення концепції міжрегіональної конкуренції, глобально орієнтованої регіональної політики, транснаціональної інтеграції, а також концепція інклюзивного розвитку [3].

Основними напрямками концепції інклюзивного зростання регіонів є:

– гідна оплата праці;

– доступність і якість освіти й медицини;

– стимулювання підприємницької активності;

– формування рівних можливостей для всіх громадян, не залежно від національності, мови, соціального статусу тощо;

– реалізація програм з масової зайнятості;

– соціальна згуртованість й активність у суспільстві.

Таким чином, ключовими моментами концепції інклюзивного зростання регіону є стратегічно важливі цілі не лише збільшення доходу, а всебічного розвитку людського капіталу, скорочення нерівності і бідності, активізації участі в суспільно продуктивній діяльності, отримання соціальної вигоди широкими верствами населення (особливо дітьми, жінками, людьми похилого віку), дбайливе використання природних ресурсів і захист навколишнього середовища. Інклюзивне зростання економіки є передумовою гуманного розвитку суспільства, бо основою його є економіка максимальної зайнятості і взаємодії усіх суб'єктів. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення гарантій безпеки і рівноправності.

Література

1.Затонацька Т.Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності вУкраїні: існуюча практика та перспективи // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – Випуск 1 (28), Т.2. – С. 102-112.

2. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи : наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститутрегіональнихдосліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. – Львів, 2019. – 55 с.

3. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу № 1(51). – 2018. – С. 187-197.

4. Тараненко І.В. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності / І.В. Тараненко // Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля, 2013. – Вип. 1 (12). – С. 172-185.

д. е. н., професор Лифар В.В.
магістрант каф. маркетингу та логістики Портнова Д.І.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

«ЗЕЛЕНИЙ» ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Сьогодні тема інклюзивного (Inclusion) розвитку стає більш відчутною в бізнесі, адже вийшла за межі соціальної сфери. Досліджуючи поняття «інклюзія» зрозумілим є те, що воно має широке значення і реалізоване в багатьох аспектах.

Основи теорії інклюзивного розвитку закладені в дослідженнях здебільшого зарубіжних науковців, зокрема Д. Аджемоглу та Д. Робінсон, Е.С. Райнерт, Дж. Подеста, З.М. Бедос, С. Голандер, Р. Райнері та Р.Р. Альмейда, Дж. Гупта та К. Вегелін та ін.

Інклюзивний розвиток принципово відрізняється від стандартного економічного зростання, оскільки має ширші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП. Цілі інклюзивного розвитку в ЄС є стратегічним пріоритетом програми Європейського союзу «Європа – 2020» , де зазначається, що «… зростання має бути інтелектуальним, стійким і інклюзивним при залученні до відповідних процесів усіх секторів економіки, усіх верств суспільства для досягнення високого рівня зайнятості, продуктивності і соціальної єдності» [1].

У сучасних умовах розвитку економіки України значна увага приділяється вирішенню питань екології, оскільки країна відноситься до держав з високим рівнем негативних екологічних наслідків виробничої діяльності. Тому розв'язання проблем охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів є пріоритетним. Світовий і вітчизняний досвід показує, що одним з ефективних напрямків інклюзивного розвитку територій є формування і розширення ринку туристичних послуг. Враховуючи аграрний потенціал країни, можна виділити популярний та відносно малобюджетний вид туризму – це екологічний (сільський) туризм [4].

Екологічний туризму віднесений до «зеленого» туризму та передбачає відпочинок в природних екологічно чистих зонах або регіонах,а також відвідування місць, що представляють культурний і пізнавальний інтерес,що сприяє (за рахунок отриманих доходів) збереженню довкілля, зростанню добробуту місцевого населення і т. п.

Завдання «зеленого» туризму навчити людей правильно використовувати потенціал конкретної сільської місцевості для залучення туристів і відпочиваючих. Це не тільки забезпечить стабільний дохід і самозайнятість населення, але створить нові робочі місця без значних капітальних і інфраструктурних вкладень, сприятиме розвитку малого підприємництва на селі та зупинить деградацію сільської місцевості, яка страждає від постійного відтоку населення, зокрема, через відсутність роботи.

За останні роки сфера агротуризму набуває все більшої популярності в Запорізькій області. Садиби зеленого туризму, а їх зараз в області 34, пропонують різноманітний відпочинок жителям і гостям Запорізького регіону. За інформацією Департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації, тільки на заходи, спрямовані на розвиток зеленого туризму, в рамках Комплексної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2018–2019 роки виділено 295 тис. грн з обласного бюджету [2].

За словами творців садиб, у туристів є можливість відчути на собі особливості сільського побуту, спробувати себе у рибній ловлі, зборі врожаю, різьбі по дереву, гончарстві, плетінні з очерету та інших ремеслах. Кожна садиба має свою особливість. Наприклад, зелена садиба «У Валентини» може запропонувати відвідувачам соляну кімнату. Садиба «Алея троянд» розташована недалеко від заповідника «Кам'яна Могила», тому туристи мають можливість відвідати визначні пам'ятки історичного минулого. Садиба «Перлина степу» може запропонувати гостям активний відпочинок – прокат велосипедів, байдарок та іншого спортивного спорядження, а унікальність садиби «Сосновський бурштин» – це сон на вуликах і послуги апітерапії [2].

Для стимулювання розвитку «зеленого» туризму в Запорізькому регіоні важливо враховувати методи просування туристичного продукту: реклама; особисті (персональні) продажу, здійснювані через агента; пряма розсилка інформації та робота з різними базами даних (формування постійно підтримуваних баз даних стійкою клієнтури, на основі яких здійснюється доведення до клієнта інформації про конкретних турах та ін.); прямий маркетинг (телефонний маркетинг, поштова розсилка інформація перспективних корпоративних клієнтів); пропаганда чи організація паблік рилейшнз (організація культурних

заходів, де поширюється інформація про тури, куди запрошуються представники засобів масової інформації, лобізм) [3].

Отже, розгляд «зеленого» туризму як складової інклюзивного розвитку Запорізької області дозволить краще реалізувати її ресурсний потенціал, забезпечити роботою місцеве населення, збільшити надходження до бюджету, накопичити фінансові ресурси, які будуть спрямовані на захист навколишнього середовища, створити передумови для сталого розвитку регіону в цілому та його окремих територій.

Література

1. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, EC, 2010. – 34 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ec.eu-ropa.eu/europe2020/ index_en.htm.

2. Сайт Inform.zp.ua «Зелений туризм в Запорожжі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.inform.zp.ua/2018/09/18/40255_zelenyj-turizm-v-zaporozhe-ot-etno-tresha-do-vip-komforta/

3. Лойко О.Т. Туризм і готельне господарство:навчальний посібник. – Томськ: Видавництво ТПУ, 2005. – 152 с.

4. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу № 1(51). – 2018. – С. 187-197.

д. е. н., професор Чичкало-Кондрацька І.Б.
Полтавський національний
технічний університет ім. Ю. Кондратюка
старший викладач Онуфрієнко Н.Л.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЇ РОЗГОРТАННЯ МЕРЕЖ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Ринкові перетворення українського суспільства концептуально змінили підходи до сутнісного розуміння ролі та значення торгівлі в сучасній економіці. Торгівля слугує головним інструментом регулювання основних складових елементів виробничого процесу та дозволяє здійснювати моніторинг споживчих переваг, динаміку якості життя населення тощо.

За сучасних умов розвитку вітчизняної економіки в торговельній галузі відбуваються структурні зміни, пов'язані з виникненням і активним просуванням на ринок різноманітних торговельних форматів, що використовують прогресивні технології продажів, ефективний менеджмент, сучасні інформаційні та логістичні системи, які надають покупцям широкий спектр супутніх послуг. Існує декілька підходів щодо вибору форм проникнення мереж роздрібної торгівлі на нові регіональні ринки.

По-перше, самостійне проникнення, коли мережа будується з нуля або розвивається шляхом органічного зростання незначного початкового капіталу. Такий підхід є тривалим за часом та достатньо ризикованим напрямом просування у нові регіони.

По-друге, придбання торгівельної мережі, що забезпечує швидке проникнення, але з певними витратами, коли торгівельні підприємства, що доступні для покупки, можуть мати значні фінансові проблеми.

По-третє, франчайзинг, який усуває більшу частину ризиків та робить ставку на капітал, особливо там, де концепція роздрібної торгівлі може бути легко «експортована». Система роздрібної торгівлі, що побудована на франчайзингу, має багато переваг як для власників торгової марки, так і для покупця франшизи.

По-четверте, сумісне підприємство, що скорочує час, витрати та ризики проникнення за рахунок роботи з партнером, який вже знайомий з ринком та пристосувався до умов конкретного регіону. Недоліком цієї форми розгортання торгівельної мережі є втрата певного рівня самостійності в управлінні.

По-п'яте, оренда цілого або частини торгового приміщення. Оренда у межах існуючого та відомого торговельного підприємства (торговельного центру) дозволяє отримати потік постійних покупців, знизити витрати на використання загального обладнання та рекламу, мати позитивний імідж, але оренда може бути непередбачуваною з точки зору зміни ставок орендної плати, продовження термінів договору.

По-шосте, злиття – це об'єднання роздрібних фірм, які мають різних власників. Злиття дозволяє збільшити ресурсний потенціал, кількість покупців, ефективність, вагу під час переговорів, зменшити кількість недоліків, слабких місць та получити конкурентні переваги [1, с.146-147].

Аналіз статистичних даних [2] свідчить про те, що впродовж 2013-2017 рр. обсяги роздрібного товарообороту підприємств роздрібної

торгівлі Запорізької області зростали (у 1,5 рази у 2017 році (25531 млн. грн.) в порівнянні з 2013 роком (17080 млн. грн.)), але при цьому зменшилась кількість об'єктів роздрібної торгівліна 30% за цей же період (з 2301 од. у 2013 році до 1628 од. у 2017 році). За структурою найбільшу питому вагу займають непродовольчі товари (більше 50%). Тенденції зміни індексу фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств до попереднього року,у порівняних цінах, продовж періоду, що досліджувався, різноманітні: зростання – у 2013 (106,0%) та 2016 (104,8%) роках, зниження – у 2014 (95,5%), 2015 (79,0%), 2017 (103,8%) роках.

В Україні та, зокрема, в Запорізькому регіоні, найбільш розповсюдженими є корпоративні мережі супермаркетів «АТБ»; торговельно-промислова група «FozzyGroup», до складу якої входять дискаунтери «Фора» та універсами «Сільпо» , а також гастрономи та аптеки; «Метро Кеш енд Керрі Україна»; гіпермаркети «Ашан Україна»; "Фуршет», ТОВ «Еко-маркет», «Novus», ПП «Білла-Україна» та ін.). Перевагами таких організаційних утворень, з одного боку, є закупівля товарів за нижчими цінами, мінімізація витрат на оренду приміщень, розширення торговельних площ, створення єдиного координаційного центру, заснування власного виробництва, що дозволяє заощаджувати кошти на логістиці, з іншого, – диверсифікація діяльності, що підвищує ефективність бізнес-процесів за рахунок децентралізації ресурсів на підприємствах.

Розгортання торговельних мереж роздрібної торгівлі в регіоні стикається з деякими труднощами: капіталовкладення, низький рівень рентабельності, високий рівень накладних витрат та гостра конкуренція на регіональному ринку. Стримуючим фактором є також низька кваліфікація персоналу, необхідність вирішення проблем підготовки кадрів.

Отже, розглядаючи потенціал Запорізького регіону з позиції можливостей розгортання та, в подальшому, напрямів розвитку мереж роздрібної торгівлі, необхідно використовувати систему як кількісних, так і якісних показників, що дозволить комплексно оцінити стан та динамічні зрушення. Задля підвищення ефективності діяльності мереж роздрібної торгівлі необхідно впроваджувати новітні інструменти та методи, що дозволять активно реагувати на виклики зовнішнього середовища. Негативні тенденції, що склались в останні роки, мають змінюватись в результаті підвищення споживчих настроїв населення, обумовлених як зростанням зайнятості, так і доходів населення, їх купівельної спроможності.

Література

1. Власова Н.О., Колчкова О.В. Роздрібні торговельні мережі: регіональні фактори розвитку: монографія. Харків: АдвА^{TM}, 2012. 255 с.
2. Внутрішня торгівля: статистична інформація.URL: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsii (дата звернення 01.09.2019)

к. е. н., доцент Павлішина Н.М.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МАРКЕТИНГОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАПОРІЖЖЯ ЯК ТУРИСТИЧНО ПРИВАБЛИВОГО РЕГІОНУ

Туристична галузь вважається одним з динамічних секторів економіки. Досвід розвинутих країн дозволяє відмітити значний внесок туризму у ВВП. Окрім суто економічних показників, туризм сприяє посиленню іміджу країн чи певних регіонів. Туристична галузь сьогодні це відсутність кордонів, інтернетизація процесів, індивидуалізація пропозицій та посилення конкуренції не тільки між туристичними операторами, але й між країнами взагалі. Тож сучасний туризм це не лише природні та культурні здобутки, це битва за туристичний потік, перемога у якій можлива лише завдяки ефективному використанню маркетингового інструментарію.

Маркетинг територій направлений на забезпечення розвиту регіонів. Він стосується «конкретних туристичних послуг в межах певного регіону, спрямованих на приваблення туристів, регулювання туристичних потоків з урахуванням рекреаційного навантаження на територію з метою досягнення економічно оптимального рівня туристичної привабливості регіону» [2].

Володіючи неабияким туристичним потенціалом Україна тривалий час не приділяла йому уваги. У рамках децентралізації, кожен з регіонів намагається використати всі засоби для наповнення регіонального бюджету та розвитку території. Не залишилось осторонь і Запоріжжя – промислове серце України.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року передбачає значне посилення уваги до розвитку

туристичного потенціалу регіону та міста зокрема. Аналізуючи туристичний продукт за мультиатрибутивною моделлю можна відмітити, що:

– а рівні задуму це те конкретне, що приваблює туристів у регіон:

– овар у реальному виконанні – туристичний та супутній продукти – туристична інфраструктура;

– товар з підкріпленням – те, що не створюється безпосередньо для туристів, але ними споживається (екологія, система охорони порядку, система охорони здоров'я, мобільний та інтернет зв'язок тощо).

Запорізький регіон має значний туристичний потенціал, зокрема:

– природно-географічні умови: Національний заповідник «Хортиця» і Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Запорізькі плавні, курортні та лікувальні;

– історичні пам'ятки. До списку історичних населених місць України включено 6 населених пунктів;

– духовне надбання: 25 музейних закладів в яких зберігається 410,6 тис. предметів основного фонду;

– event-заходи: музичні фестивалі («Музика та Небо», «Khortitsya Freedom», «Zaporizhzhia Jazzy»), спортивні заходи (Міжнародні змагання з тріатлону «Кубок Хортиці», Міжнародні змагання з гірського спортивного туризму «Кубок Едельвейса», міжнародна вітрильно-туриська регата «Хортицька кругосвітка», Кубок Європи з футболу серед молоді 2021 р., етапи міжнародних змагань з гандболу, волейболу тощо).

Кількість туристів, які відвідали Запоріжжя збільшилася з 39010 осіб у 2014 році до 47675 осіб у 2018 році. За обсягом туристичного збору (за 2018 рік по Україні – 90725,8 тис. грн.) Запорізька область серед регіонів посідає перше місце, туристичний збір якої складає 4 % від загальної суми. Туристичний потік та перелік туристичних послуг у Запорізькій області розподілений нерівномірно. Запоріжжя відвідує 73 % від загальної кількості по області [1].

Сьогодні Запоріжжя посідає третє місце у списку найбільш привабливих для розвитку туризму міст [3], тож необхідно використовувати маркетинговий інструментарій для формування власного іміджу. Відкриття туристично-інформаційного центру це

лише перший крок у цьому напрямку. Перспективними заходами можна визначити:

– розроблення концепції формування іміджу Запоріжжя та регіону (іміджевої політики, статусу, символіки, емоційних складових);

– розробка конкурентних туристичних продуктів. Унікальним є індустріальний туризм, який може запропонувати Запоріжжя. Перспективними вважаються: сільський туризм, гастро-туризм, активний відпочинок;

– розширення сегменту споживачів;

– грамотне ціноутворення;

– PR-діяльність;

– участь у світових виставках;

– доступна кваліфікована інформація про туристичні пропозиції міста;

– акцент на супутні послуги;

– формування бренду Запоріжжя як туристичного міста.

Однак використання лише маркетингового інструментарію формування іміджу Запоріжжя як туристичноприваблівого міста не дасть очікуваного ефекту. Маркетингова стратегія повинна бути інтегрована у загальну стратегію розвитку регіону. Така інтеграція дозволить забезпечити конкурентне позиціонування туристичного регіону на національному і міжнародному рівнях, наявність позитивного соціально-економічного ефекту та зростання обсягів грошових надходжень від туристичної діяльності.

Література

1. Запорожский край наращивает туристические показатели [Електронний ресурс] // Укрінформ. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ru/rubric-tourism/2348860-zaporozskij-kraj-narasivaet-turisticeskie-pokazateli.html

2. Музиченко-Козловська О.В. Територіальний маркетинг як чинник формування туристичної привабливості регіону / О.В. Музиченко-Козловська // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2007. – №594. – С.123-128.

3. Туристичний інформаційний центр [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zaporizhzhia.city

к. е. н., доцент Соколова Ю.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах значних геоекономічних та геополітичних змін, як в міжнародному, так і локальному вимірах особливої актуальності набуває пошук ефективних шляхів розвитку не лише України, але й окремих її регіонів.

Аналіз наукової літератури свідчить, що регіональному розвитку присвячено багато досліджень, зокрема теоріям, що його пояснюють [1]: теорія плюсів зростання та центрів розвитку; теорія саморозвитку регіонів (ендогенного розвитку); концепція знаннєвої економіки; концепція сталого розвитку; теорія стимулювання (підвищення) регіональної конкурентоспроможності; концепція регіональних інноваційних систем; теорія стимулювання (підвищення) регіонального розвитку; концепція кластерного розвитку та конкурентних переваг, основоположником якої є М. Портер; теорія соціального капіталу території. Узагальнюючи положення всіх викладених вище теорій, можна сказати, що вони відповідають концепції інклюзивного розвитку, через їх орієнтацію на конкурентоспроможність, інновації, соціальний розвиток, економічне зростання та інші, характерні для інклюзивного розвитку, показники.

Сьогодні у світі панує концепція «діджиталізації» всіх політичних, господарських, соціальних процесів, а отже, неможна розглядати ефективний розвиток регіону поза концепції «цифрової економіки».

Поняття «цифрова економіка» вперше було введено Н. Негропонте у 1995 році. За масштабами та рівнем впливу науковці порівнюють цифрову економіку з Промисловою Революцією 18–19 ст. Частка цифрової економки у ВВП розвинених країн займає до 15%, так наприклад у Великобританії її частка у ВВП становить 12,4%, а за прогнозами до 2035 року обсяг цифрової економіки дорівнюватиме 16 трлн дол. США [2].

Існує дуже багато визначень цифрової економіки, але, з позиції забезпечення інклюзивного розвитку регіону, найбільшу увагу

потрібно приділити визначенням Всесвітнього банку, OECD, Європейської комісії.

Так, Організація Європейської співпраці та розвитку (OECD) визначає цифрову економіку як нематеріальні активи, масове використання даних, всеосяжне впровадження багатосторонніх бізнес-моделей і складність визначення юрисдикції у якій відбувається створення вартості.

Європейська комісія говорить про цифрову економіку як основне джерело зростання, що стимулюватиме конкуренцію, інвестиції та інновації, сприятиме поліпшенню якості послуг, розширенню вибору для споживача, створенню нових робочих місць.

За визначенням Всесвітнього банку «цифрова економіка» – це економіка, в якій завдяки розвитку цифрових технологій спостерігається зростання продуктивності праці, конкурентоздатність компаній, зниження витрат виробництва, створення нових робочих місць, зниження бідності та соціальної нерівності.

Отже, використання технологій та засобів цифрової економіки в управлінні економічними та соціальними процесами регіону забезпечить формування інклюзивних інститутів, що сприятимуть його розвитку.

Для оцінки рівня розвитку «цифрової економіки» в регіоні можна розрахувати індекс ІСТ (Індекс проникнення інформаційно-комунікаційних технологій), який може бути субіндексом Індексу глобальної конкурентоспроможності України або індексу конкурентоспроможності окремих її регіонів. Індекс ІСТ включає такі показники: чисельність абонентів стільникового зв'язку на 100 осіб населення; чисельність абонентів мобільного широкополосного доступу в Інтернет на 100 осіб населення; чисельність абонентів фіксованого широкополосного доступу в Інтернет на 100 осіб населення; число підключень до Інтернету по оптоволоконній мережі на 100 осіб населення; питома вага населення, що використовує Інтернет у загальній кількості населення.

Цифрова економіка змінює звичну роботу цілих галузей економіки, зокрема ритейлу, транспорту, логістики, фінансового сектору, важкої промисловості, сільського господарства, освіти та медицини. В Запорізькому регіоні представлені підприємства всіх цих галузей, а, відповідно, їх «діджиталізація» призведе до появи нових більш інноваційних шляхів розвитку економіки регіону. Так,

наприклад, використання цифрової економіки в логістиці дозволяє удосконалювати, як самі транспортні засоби, так і процес транспортування вантажів поміж континентами, надавати інформацію клієнтам та сприяти розвитку нових оперативних процесів, таких як JustInTime доставка у виробничому секторі. Телеметрія автомобіля також допомагає максимально ефективно використовувати пальне, забезпечити ефективне використання транспортної мережі та підтримувати діяльність з обслуговування парку. Інформація, зібрана флотами, може також використовуватися для створення наборів даних з комерційною цінністю. Удосконалення логістичних процесів сприятиме формуванню сучасної логістичної інфраструктури регіону, яка також є основою його інклюзивного розвитку.

Література

1. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. Вісник Національної академії державного управління. Сер. Регіональне управління та місцеве самоврядування. 2010. Вип. 4. С. 141-148.

2. Авер'янова Д.А. Етапи розвитку цифрової економіки. JournalofEconomyandBusiness. 2019. Vol. 10-13. DOI: 10.24411/2411-0450-2019-10389. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/etapy-razvitiya-tsifrovoy-ekonomiki. (Last assessed: 27.08.2019).

к. е. н., доцент Шинкаренко Н.В.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ РІЧКОВИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Сьогодні лібералізація на ринках пасажирських перевезень є світовим трендом, спрямованим на посилення конкурентоспроможності транспортних компаній на ринках перевезень та отримання певних вигід. Одними з найважливіших є: розвиток регіону, зниження державних видатків та демонополізацію галузі, залучення приватного капіталу, підвищення фінансової стійкості компаній, збільшення продуктивності, надійності перевезень та поступове поліпшення якості послуг відповідно до потреб клієнтів. Лібералізація також включає скасування дискримінаційних перевізників, підвищення економічної згуртованості і

просторової спільноти, а також підвищення соціальної мобільності [1].

Україна має вагомий потенціал річкового транспорту. Враховуючи істотні відстані потенційних перевезень річковим транспортом та структуру вантажів у внутрішніх та експортно-імпортних логістичних процесах, річкові перевезення мали б займати істотну частку у загальних вантажо- та пасажироперевезеннях.

Так, у Чорноморському та Азовському басейнах, а також дельті Дунаю працюють 13 морських портів, сукупна потужність вантажообробки яких становить близько 230 млн тонн на рік. Територією України простягається 1562,6 тис. км судноплавних водних шляхів. Функціонує розвинута мережа паромного сполучення, морських контейнерних ліній, що з'єднують Україну з країнами-партнерами в Чорноморському регіоні. Національна мережа автомобільних доріг загального користування становить 169643 км. Залізнична мережа України є однією з найбільших у Європі. Наявна диференційована мережа авіаційних сполучень [2].

За останні 20 років вантажопотік річковим транспортом в Україні скоротився у 6-7 разів, хоча обсяг перевезень протягом останнього часу має тенденцію до зростання. За результатами 2018 року він склав усього 10 млн тонн, а пасажирські перевезення зведені майже до нуля. Порівняно з 1990р. українці користуються водним транспортом менше на 98%.

У результаті такого спаду та хронічного недофінансування інфраструктури внутрішнього водного транспорту каскад водосховищ на річці Дніпро опинився на межі техногенної катастрофи. На даний час 85% інфраструктури судноплавних шлюзів зношено, а 90% суден внутрішнього плавання є морально та фізично застарілими. За відсутності відновлення шлюзів у 2019–2020 роках суттєво зростає ризик екологічної катастрофи. Такого висновку дійшли інженери армійського корпусу США, що проводили огляд шлюзів р. Дніпро у 2016 році[3].

Дерегуляція являється досить ефективним викликом для існуючих монополій або олігополій. Прикладом може бути послаблення контролю доступу на ринку громадського транспорту. Дерегуляція не означає припинення регулювання, наприклад, у питаннях безпеки.

Важливим процесом є приватизація та організаційні зміни транспортних компаній, які мають різні форми власності в окремих галузях транспорту. Перевагою приватної компанії є більш ефективне управління та більша гнучкість у діях. Приватні акціонери мають

більше мотивації, які роблять їх компанії ефективно функціонуючими.

Таким чином, річкові пасажирські перевезення в Україні можуть возродитися [4]. Річкові перевезення програють за часом, тому повинні бути більш комфортними і конкурентоспроможними за тарифом. Це можуть бути короткі перевезення або туристичні. Наприклад, дістатися по річці з лівого на правий берег Дніпра в Києві можна було б за 10–12 хвилин, однак сьогодні за тарифом це приблизно вартість проїзду на таксі. Також більшість річкових перевезень неможливі за відсутністю належної інфраструктури та застарілий флот.

Сьогодні дві компанії в Україні почали відродження річкових перевезень – «Нібулон» та «ПолісяONE». Однак «ПолісяONE» так і не вдалося запустити регулярні рейси, а для «Нібулон» маршрут «Нова Каховка – Херсон – Гола Пристань» і прогулянкові в Миколаєві – це проект соціальний. Без участі інвесторів неможливо відродити флот і держава повинна сприяти розвитку пасажирських річкових перевезень, як одному з напрямів конкурентної політики.

Розвиток транспортної системи пасажирських перевезень повинен бути політикою розвитку регіону та сталого економічного зростання. Основними принципами політики мають стати: демонополізація, приватизація на транспорті, розвиток конкурентного середовища в транспортній галузі, спрощення процедур перетину кордонів та інші важливі заходи.

Література

1. Никифорук О. І. Лібералізація ринку залізничних перевезень: світовий досвід та реалії України / О. І. Никифорук // Вісн. НАН України. – 2017. – № 9. – С.41-52. –https://doi.org/10.15407/visn2017.09.041.

2. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. – Проект (неофіційний текст) від 10.04.2017. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT3297.html

3. Клітіна О. Проти течії: чому занепав річковий транспорт в Україні / О. Клітіна // веб-сайт. Режим доступу до ресурсу: https://mind.ua/openmind/20195269-proti-techiyi-chomu-zanepav-richkovij-transport-v-ukrayini

4. «Украинцы отвыкли от рек»: почему в стране исчезают пассажирские теплоходы // Новости для всех: веб-сайт. Режим доступу до ресурсу: https://www.segodnya.ua/economics/transport /ukraincy-otvykli-ot-rek-pochemu-v-strane-ischezayut-passazhirskie-teplohody-1166252.html

Dr. Wiesław Szopiński, adiunkt
Dr hab. WiesławaKuźniar, prof. UR
Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów

ODDZIAŁYWANIE MARKETINGU TERYTORIALNEGO NA ROZWÓJ MIASTA SANDOMIERZ

Celem opracowania jest określenie wpływu marketingu terytorialnego na rozwój miasta Sandomierz.

Transformacja ustrojowa, która miała miejsce po 1989 roku w Polsce wprowadziła gospodarkę rynkową. W jej wyniku nastąpił rozwój procesów globalizacji oraz wzrost świadomości społeczeństwa o przynależeniu do odrębnych regionów, dlatego też marketing terytorialny zaczął mieć coraz większe znaczenie [1, s. 7]. Marketing często uważany jest za przebieg kierowania, który dąży do przewidywania i zaspokajania potrzeb klientów. W odniesieniu do takiego znaczenia marketingu A. Szromnik definiuje marketing terytorialny „jako zarządzanie zmierzające do zaspokojenia potrzeb i pragnień mieszkańców oraz „gości" przez wcześniejsze ich rozpoznanie i przewidywanie zmian, a jednocześnie oparte na racjonalnym wykorzystaniu całokształtu posiadanych zasobów" [3, s. 19]. Opracowanie efektywnej strategii marketingowej dla gminy czy miasta wymaga skorzystania z odpowiednich instrumentów terytorialnego [2, s. 55]. Strategia ta jest tworzona w celu promocji jednostki terytorialnej, a tym samym pozyskania inwestorów, klientów, turystów. Miasta poprzez kształtowanie rozwoju zwiększają jakość życia mieszkańców i kreują pozytywny wizerunek jednostki.

Sandomierz jest miastem leżącym na południu Polski, które posiada wiele możliwości ewolucji, wprowadza zmiany, wykorzystuje swój potencjał i stara się szybko rozwijać. Miasto znalazło się na liście najpiękniejszych miast i miasteczek w Polsce w 2017 roku, w rankingu TRAVELLISTA. Wskazuje to, że miasto rozwija się prężnie w turystyce. Władze Sandomierza poprzez wprowadzenie strategii rozwoju miasta na lata 2015–2025 wdrażają zapisane w niej zadania. Sandomierz jest przykładem miasta, które zwiększa atrakcyjność wizerunku miasta, prowadzi promocję na szeroką skalę, przez co staje się konkurencyjnym miastem.

Po 1989 roku jak zaczęła w Polsce funkcjonować gospodarka

wolnorynkowa, miasta musiały zacząć zabiegać o uwagę klientów,w tym przedsiębiorców, inwestorów przy użyciu różnych instrumentów marketingowych. Dzięki rozwojowi technologii, w tym Internetu pojawiły się rożne możliwości promocji. Jedną z nich jest city placement, co oznacza lokowanie miejsc w filmach i serialach. Dzięki temu można nienachlanie zainteresować odbiorców poprzez ukazywanie jego uroków. Jest to dobry sposób na pobudzenie lokalnej gospodarki oraz turystyki. Przynosi ono wiele korzyści dla miasta. Zaliczyć można do nich zwiększenie rozpoznawalności miasta, sposób na pokazywanie najciekawszych miejsc, wzrost prestiżu miasta, zwiększenie liczby inwestycji, w tym również turystycznych [4, s. 362]. Przykładami tego mogą być kręcony w Sandomierzu film „Ziarno prawdy" w reżyserii B. Lankosza czy też popularny w Polsce serial: „Ojciec Mateusz". Odkąd w 2008 roku zaczęto nagrywać tam ten serial, miasto stało się bardzo popularnym kierunkiem turystycznym.

W wyniku ogromnej popularności serialu „Ojciec Mateusz" w mieście stworzono specjalną trasę, którą nazwano „Śladami Ojca Mateusza". Na dużej sławie Sandomierza w dużej mierze zyskały hotelarze oraz restauratorzy. Stacja produkująca serial promocję miasta zrobiła nieodpłatnie, a Sandomierz poniósł małe koszty związane z przygotowaniem miejsc do kręcenia serialu. Sandomierz promocję otrzymał praktycznie za darmo w porównaniu do innych miast, które wydają coraz większe sumy pieniędzy na reklamę i promocję. Działania związane z city placementwpłynęły na wzrost popularności miasta. W Internecie można również znaleźć filmiki przedstawiające miasto Sandomierz, ukazujące dlaczego warto odwiedzić to miejsce.

Miasto Sandomierz tworzy pozytywne odczucia poprzez posiadanie konta na Faceebook'u czy gadżety promocyjne, tj. długopisy, notesy itp. Jednym z najczęściej wykorzystywanych elementów marketingu terytorialnego jest public relations. Miasto przygotowałow tym zakresie System Identyfikacji Wizualnej, zmieniła się również strona internetowa miasta.

Władze miasta organizują również wiele imprez, które integrują turystów i mieszkańców. Są to np. „Festiwal Filmów i Spotkań Niezwykłych", „Sandomierski sportowy weekend kwitnących sadów", „Rowerowy rajd papieski" czy też „Jarmark Jagielloński i turniej rycerski".

Władze miasta w 2010 roku stworzyły Strategię Promocji Miasta

Sandomierza, która zakładała uruchomienie w mieście Punktu Informacji Turystycznej, Systemu Informacji Miejskiej.

Reasumujac, władze lokalne miasta Sandomierz zdecydowały się na podjęcie wysiłku związanego z prowadzeniem działań marketingowych. Opracowano i wprowadzono Strategię Rozwoju Miasta. Elementy marketingu, które zdecydowały wykorzystać władze miasta podkreślają rolę komunikacji z otoczeniem. Do adresatów można zaliczyć przede wszystkim mieszkańców miasta oraz turystów, zaś w mniejszym stopniu inwestorów. Miasto pomimo wielu ograniczeń korzysta ze sposobów promocji o dużym zasięgu jakim jest city placement,dzięki czemu kreuje przewagę konkurencyjną w stosunku do porównywalnych jednostek terytorialnych.

Literatura

1. Gawrylczyk A., Sobieska K., Skuteczność funkcjonowania marketingu terytorialnego w polskich województwach w latach 2000-2007, [w:] Marketing terytorialny w rozwoju miast i regionów, Red. P. Lityński, Wyd. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2009, s. 7

2. Panek G., Marketing terytorialny na przykładzie miasta i gminy Niepołomice, [w:] Marketing terytorialny w rozwoju miast i regionów, Red. P. Lityński, Wyd. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2009, s. 55

3. Szromnik A., Marketing terytorialny jako atrybut rynkowej orientacji miast oraz regionów, [w:] Kreowanie wizerunku miast, Red. A. Grzegorczyk, A. Kochaniec, Wyd. Wyższa Szkoła Promocji, Warszawa 2011, s. 19

4. Zawadzki P., City placement jako element promocji produktu turystycznego miast, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 304/2013, s. 362.

Prof. Dr. hab. Jan W. Wiktor
Katedra Marketingu, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

JEDNOLITY RYNEK CYFROWY UNII EUROPEJSKIEJ – PERSPEKTYWA INCLUSIVE DEVELOPMENT

1. Celem referatu jest ocena programu Jednolitego rynku cyfrowego (JRC) Unii Europejskiej dla zapewnienia warunków zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego, w tym inclusive development (rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu). Tak sformułowany cel nawiązuje do procesów transformacji cyfrowej współczesnej gospodarki, do przeobrażeń życia społecznego we wszystkich obszarach. Procesy transformacji cyfrowej stają się współcześnie zasadniczym czynnikiem zmian społecznych i ekonomicznych. Są zarazem kreatorem nowych wartości, których znaczenie, na skutek multiplikacji rośnie w postępie geometrycznym [5, s. 19-86]. Zasadnicze elementy zmian wyraża paradygmat technologii informacyjnej oraz paradygmat społeczeństwa sieci [1].

2. W układ globalnych uwarunkowań i rewolucji technologicznej wpisały się przesłanki stworzenia JRC UE [2], [3]. W ujęciu formalnym kategoria ta – JRC jest strategicznym programem legislacyjnym, odpowiadającym koncepcji wspólnego rynku wewnętrznego. Ten ostatni jest nie tylko „sumą" i przestrzenią 28. rynków krajów członkowskich (bez uwzględnienia Brexitu). Wspólny rynek – zarówno w teorii ekonomii, jak i praktyce integracji jest definiowany jako jednolita lub znacznie zbliżona sfera regulacji prawnej i tworzenie zunifikowanych warunków formalnych dla prowadzenia działalności gospodarczej w krajach UE [7]. Warunki te są oczywiście odmienne dla opisywanych w teorii integracji przez B. Ballassy'ego regionalnej form współpracy, jakie stanowią w narastającej sekwencji: strefa wolnego handlu, unia celna, wspólny rynek, unia gospodarczo-walutowa (monetarna) i integracja całkowita. Podstawą wspólnego rynku są 4 zasady: swobodnego przepływu towarów, usług, osób i kapitału. Do tych zasad i wolności nawiązuje idea i przesłanki utworzenia JRC.

3. JRC jest defilowany w dwóch wymiarach. Pierwszy stanowi przestrzeń realnych procesów biznesowch – sprzedaży, zakupu określonych dóbr, w tym dóbr i usług związanych z technologią cyfrową.

Drugim wymiarem jest sfera formalno-prawa. Przyjęła ona w roku 2015 formę określonych działań Komisji Europejskiej i Parlamentu, zmierzających do stworzenia wspólnej, jednolitej przestrzeni cyfrowej: gospodarki on-line, opartej o dane, Internetu rzeczy itd. W procesie tworzenia programu JRC mocno akcentowano usunięcie barier krajowych w obszarze systemów regulacji rynków telekomunikacyjnych, zarządzania danymi, geoblokowania i zniesienia przeszkód w transgranicznej działalności internetowej, e-commerce, zarządzania falami radiowymi, ochrony danych, praw autorskich i praw i ochrony konsumenta w świecie on-line, a tym samym stworzenia równych, w aspekcie formalnym, warunków działania przedsiębiorstw na rynku europejskim. Te przesłanki pozwalają podkreślić istotne znaczenie Programu JRC dla stworzenia warunków rozwoju zrównoważonego [6].

4. Program jednolitego rynku cyfrowego Unii Europejskiej jest oparty na trzech filarach 1) lepszej dostępności konsumentów i przedsiębiorstw do rynku usług on-line, 2) rozwoju sieci i usług cyfrowych oraz 3) trwałego rozwoju UE w oparciu o gospodarkę cyfrową [3].

5. Każdy z filarów Strategii JRC ma własną charakterystykę - tak w wymiarze koncepcyjnym, programu działań, narzędzi i potencjalnych efektów. Uwagę koncentrujemy na ocenie filaru trzeciego, który w sposób istotny wiąże się z zagadnieniami rozwoju zrównoważonego [6]. Podkreślenia wymaga obszar działań zmierzających do budowy społeczeństwa cyfrowego i tworzenia warunków przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Szeroka literatura naukowa z zakresu ekonomii, zarządzania, marketingu, socjologii, psychologii i in. ukazuje skalę problemu wykluczenia społecznego wraz z rozległymi konsekwencjami, w tym na skutek procesów starzenia się współczesnych społeczeństw [4]. Na pozytywną ocenę zasługuje pakiet przedsięwzięć dotyczących:

1) rozwoju kompetencji cyfrowych w każdym segmencie wiekowym, w tym budowa kompetencji podstawowych w grupach ludzi starszych, zagrożonych bezpośrednio wykluczeniem cyfrowym, budowa i rozwój kompetencji na poziomie średnim i wyższym w segmentach ludzi młodych, przebudowa programów nauczania na każdym etapie edukacji w kierunku kształtowania kompetencji on-line, umożliwiających obecność każdego człowieka, bez względu na wiek, w świecie on-line,

2) rozwój e-administracji i „elektronicznych służ publicznych". Dotyczy on działań zmierzających do poprawy jakości usług

publicznych, których coraz większa część świadczona jest w formie on-line.

6. Strategia rozwoju JRC UE zasługuje na podejmowanie badań nad implementacją założeń w sferę praktyki. Program JRC ma charakter otwarty - nawiązujący do zasady otwartości UE na inne kraje i wyzwania. Może być więc ważnym impulsem dla pro-europejskich dążeń Ukrainy (umowa o stowarzyszeniu, o strefie wolnego handlu (DCFTA-2014-2016). Ważnym składnikiem strefy będą z pewnością elementy dotyczące rynku cyfrowego. W tej perspektywie powstaje interesujące pole dla wspólnych badań zespołów polsko-ukraińskich nad zagadnieniami JRC ponad formalnymi granicami politycznymi i ekonomicznymi, a których podstawą są zasady otwartości i wolności gospodarczej w UE.

Literatura

1. Castells M., The Rise of the Network Society, Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2010.

2. Contribution to Growth: The European Digital Single Market Delivering economic benefits for citizens and businesses, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631044/IPOL_STU(2019)63 1044_EN.pdf (28.09.2019).

3. Digital Single Market https://ec.europa.eu/digital-single-market/ (27.09.2019).

4. Frąckiewicz E., Nowe technologie na rynku srebrnych konsumentów. Stan, uwarunkowania, perspektywy, CeDeWu, Warszawa 2019.

5. Mazurek G., Transformacja cyfrowa. Perspektywa marketingu, PWN, Warszawa 2019.

6. Rogall H., Nachhaltige Ökonomie. Ökonomische Theorie und Praxis einer Nachhaltigen Entwicklung, Metropolis, Weimar bei Marburg, 2012.

7. Wiktor J.W., Rynek Unii Europejskiej. Koncepcja i zasady funkcjonowania, Wydawnictwo AE, Kraków 2004.

Dr. hab. Paweł Chlipała
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ROLA MARKETINGU SPOŁECZNEGO W ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONYM SPOŁECZEŃSTW I REGIONÓW

Rozwijająca się koncepcja marketingu społecznego odgrywa ważną rolę w budowaniu zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych, regionalnych, a także globalnej społeczności.

Funkcja marketingu zorientowanego społecznie wykorzystywana jest przez wiele przedsiębiorstw budujących strategie społecznej odpowiedzialności oraz przez instytucje non-profit, które realizują cele związane z wyrównywaniem różnic społecznych, ochroną klimatu, dbałością o zasoby i wiele innych. Celem tego doniesienia jest nakreślenie związków pomiędzy marketingiem społecznym a zrównoważonym rozwojem, w różnych kontekstach: historycznym, przedmiotowym, strategicznym i narzędziowym.

Rozważając związki marketingu społecznego z koncepcjami społecznej odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju należy popatrzeć na wczesne, historycznie uwarunkowane aspekty społeczne w marketingu. Doniosłość marketingu jako funkcji społecznej zauważona została już w początkowym okresie rozwoju marketingu, a więc na początku XX wieku. Już w 1912 roku A.W. Shaw podjął problematykę społeczną w działalności marketingowej [5, s. 706, 747]. Zwrócił uwagę na konieczność dopasowania się podmiotów gospodarujących do potrzeb nabywców, gdyż upatrywał w tym źródło efektywności. Ujęcie A.W. Shawa powstawało w gospodarce niedoborów, zadaniem marketingu była więc redukcja skutków tych niedoborów.

Patrząc przez pryzmat faz rozwoju marketingu zauważyć należy [2, s. 3-23; 6, s. 53-59; 7, s. 116-146], że na etapie krystalizacji koncepcji marketingowej, przypadającej na drugą dekadę XX wieku, na marketing patrzono z perspektywy makroekonomicznej oraz społecznej. Marketing był postrzegany jako funkcja koordynująca dystrybucję towarów i usług wraz z popytem nabywców indywidualnych oraz instytucji. W fazie paradygmatu marketingu, datowanej na trzy dekady począwszy od lat pięćdziesiątych zauważyć można rozszerzanie marketingu na działalność społeczną (instytucje non-profit, instytucje społeczne), ponieważ dostrzeżono znaczenie strategii i narzędzi marketingowych w tych sferach działalności. Stało się to podstawą rozwoju koncepcji marketingu społecznego po roku 1980, a więc w tzw. Erze

podziału głównego nurtu.

Kwestie społeczne przewijają się w wielu definicjach marketingu na przestrzeni lat [3, s. 227-248]. W definicjach K. Rogersa z 1963 roku oraz P. Kotlera z 1991 marketing traktowany jest jako proces społeczny i zarządczy, w którym przedsiębiorstwo lub inne instytucje budują relacje z otoczeniem oraz dostarczają odbiorcom wartość, zaspokajając w ten sposób potrzeby klientów i innych podmiotów otoczenia. W definicji C.J. Schultza z 2007 marketing obejmuje procesy tworzenia wartości i budowania relacji z klientami, ale też podmiotami społecznymi w sposób korzystny dla lokalnych i globalnych interesariuszy. W budowaniu satysfakcji klienta uwzględnia się więc skutki dla społeczności w bliższym i dalszym otoczeniu.

Koncepcja marketingu społecznego sięga jego początków, kiedy marketing postrzegano jako narzędzie ułatwiające dystrybucję produktów i zaspokojenie w ten sposób potrzeb społecznych, w konsekwencji zaś budowanie dobrobytu. Wczesne rozumienie marketingu jako ważnej funkcji społecznej traktowane było o przez R. Bartelsa i R.L. Jenkinsa w kategoriach makromarketingu, kształtującego rzeczywistość społeczną i kształtowanego przez otoczenie ekonomiczne i społeczne [1, s.18]. Marketing miał spełniać rolę koordynacyjną – wyrównywania rozbieżności pomiędzy podażą i popytem, oraz funkcję edukacyjną. Wśród kursów uniwersyteckich Bartel i Jenkins proponowali: rolę marketingu w społeczeństwie, społeczne problemy marketingu, marketing w rozwoju ekonomicznym, zadania i funkcje marketingowe [1, s. 20].

Współcześnie, koncepcja marketingu społecznego odwołuje się zarówno do mikromarketingu jak i makromarketingu. Pierwszy obszar dotyczy przedsiębiorstw, które są zorientowane społecznie. Starają się one podejmować działania w zakresie odpowiedzialnego wykorzystania zasobów w produkcji swoich dóbr, poprawiać ich jakość, by były mniej energochłonne, przyjazne dla środowiska, przyczyniające się do rozwoju osobowego i dobrobytu ekonomicznego nabywców. Drugi obszar dotyczy przedsiębiorstw, a jeszcze częściej organizacji non-profit, które stawiają sobie za cele propagowanie zachowań społecznie odpowiedzialnych, działania na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczeństwa i budowanie dobrobytu. Polityka globalna i środowisko oraz etyka marketingu i sprawiedliwość dystrybucyjna stanowią zakresy zainteresowania makromarketingu [6, s. 8–9].

Budowanie wartości społecznej w ramach kształtowania sfery strategicznej i narzędziowej marketingu stanowi istotę koncepcji. Jej

celem jest wykorzystanie założeń marketingu i jego narzędzi do realizacji społecznych celów przedsiębiorstw i instytucji non-profit oraz kształtowanie społecznie odpowiedzialnych postaw i zachowań konsumentów. Podmioty realizujące ideę marketingu społecznego koncentrują się na ważnych z punktu widzenia rozwoju społecznego problemach: ochronie zdrowia, promocji zdrowego stylu życia, ograniczeniu zużycia zasobów naturalnych, redukcji śmieci i zanieczyszczeń, jakości środowiska naturalnego.

W tworzeniu strategii marketingu społecznego dokonuje się analizy wewnętrznej i zewnętrznej organizacji, prowadzi się identyfikację grup docelowych, dokonuje pozycjonowania oferty. Następnie definiowane są cele, określany jest budżet i sposoby realizacji programu: wybierane są metody i narzędzia realizacji celów, a także tworzy się mierniki i wskaźniki pomocne w analizie efektów działań. W sensie proceduralnym strategia marketingu społecznego nie różni się od innych strategii marketingowych, odrębny jest natomiast przedmiot analizy i działań. Podobnie zarządzanie sferą narzędziową klasycznego marketingu zostaje przeniesione na sferę działań społecznych przedsiębiorstw i instytucji non-profit. Zestaw tych działań powinien być poszerzony o nowoczesne narzędzia komunikacji z klientami opartymi o nowe technologie i media społecznościowe.

Na koniec, warto zauważyć, że nurt społeczny w marketingu zajmuje się problemami i redukcją skutów wielu działań wywołanych w sferze marketingowej. Rozbudzanie pragnień konsumentów, skracanie cykli życia produktów, propagowanie postaw hedonistycznych przyczyniają się do nadmiernej konsumpcji i jej negatywnych skutków. Tym bardziej należy doceniać realizację idei marketingu społecznego w wymiarze globalnym i regionalnym.

References

1. Bartels R., Jenkins R.L., Macromarketing, What is it? What should it be? How should it be managed and taught?, "Journal of Marketing", 1977, Vol. 41, October.

2. Egan J., A Century of Marketing, "The Marketing Review",2008, Vol. 8, No. 1.

3. Gamble J., Gilmore A., McCartan-Quinn D., Durkan P.,The Marketing concept in the 21st century: A review of how Marketing has been defined since the 1960s, "The Marketing Review", 2011, Vol. 11, No. 3.

4. Kamiński J., Makromarketing jako subdyscyplina nauki o marketingu – cz.2, „Marketing i Rynek", 2016, nr 11.

5. Shaw A. W., Some Problems in Market Distribution, "The Quarterly Journal of Economics", 1912, Vol. 26, No. 4.

6. Wilkie W.L., Moore E. S., Expanding our Understanding of Marketing in Society, "Journal of the Academy of Marketing Science", 2012, Vol. 40, No. 1.

7. Wilkie W.L., Moore E. S., Scholarly Research in Marketing: Exploring the '4 Eras' of Thought Development, "Journal of Public Policy & Marketing", 2003, Vol. 22, No. 2.

СЕКЦІЯ 5
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

д. е. н., професор Ґудзь М.В.
магістрант каф. міжнародного туризму Желтова О.І.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ УСПІШНОГО МЕНЕДЖЕРА

Успішність та ефективність стратегії розвитку організації залежить від керівника та менеджерів, котрі входять до його команди. Але успіх отримують тільки ті менеджери, які мають бажання постійно самовдосконалюватись та розвиватись, формуючи окремі особистісні риси. Тож актуальним є питання формування особистих та ділових якостей менеджера, з розвитком яких посилюється його професіоналізм та компетентність.

Тож якими навичками та якостями потрібен володіти сучасний топ-менеджер? Це питання широко досліджувалось такими вченими як М. Вудкок, Д. Фрэнсіс, Ф. Тейлор, А. Файоль на прикладі різних галузей економіки. Поряд із цим перелік якостей сучасного менеджера невпинно розширюється та коригується, а тому відповідь на це питання потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні критеріїв успішного менеджера вітчизняних компаній.

Сучасному менеджеру необхідно володіти потенціалом для виконання завдань щодо управління. Для професійного становлення топ-менеджера на сьогоднішній день необхідно мати не тільки знання, а й певні особистісні якості людини. Характеристикою особистісних якостей майбутнього менеджера є також система моральних цінностей, на основі яких виробляється стійка суспільна позиція особистості, яка формується на світоглядній основі, мотивах поведінки і виявляється як властивість особистості в різних умовах [1, с. 6].

Головні вимоги до особистих якостей менеджера можна визначити наступним чином (табл. 1):

Звичайно існують якості, які перешкоджають ефективній роботі менеджера. До них належать: неспроможність зіставляти та

аналізувати факти, нерішучість та невпевненість у собі, низький рівень організаторських та комунікативних навичок, неорганізованість та недисциплінованість, безініціативність, невміння протистояти зовнішнім факторам [3, с. 11].

Таблиця 1 – Головні вимоги до особистих якостей менеджера [2, с. 630]

№	Особисті якості	Компетентність
1	Особиста порядність	1. Етичність – повага прав особистості, відповідальність за взяті обіцянки, надійність, чесність, справедливість. 2. Сумлінність – високі вимоги до результатів своєї роботи. 3. Розсудливість – здатність приймати розумні, реалістичні та обґрунтовані рішення.
2	Цілеспрямованість і продуктивність	1. Результативність – орієнтація на кінцевий результат. 2. Наполегливість – здатність долати обмеження, що накладаються ситуацією, що склалася. 3. Відданість організації і ділова орієнтація – готовність слідувати нормам організації, захопленість роботою і відповідальність за якість своєї роботи. 4. Впевненість у собі – готовність і вміння вирішувати неординарні завдання.
3	Навички командної роботи	1. Командна орієнтація – розуміння необхідності спільної діяльності й уміння працювати у взаємодії з іншими. 2. Контактність – уміння встановлювати ділові і творчі стосунки з партнерами. 3. Комунікабельність – уміння використовувати усну і письмову мову, стилістичні та інші виразні засоби, для впливу на партнерів і досягнення взаєморозуміння. 4. Уміння слухати – здатність сприймати, засвоювати і використовувати інформацію, видобуту з усній комунікації.

У ході опитування Міжнародного кадрового порталу можна дослідити модель сучасних топ-менеджерів України (в опитуванні взяли участь 847 респондентів із різних регіонів України). За даними дослідження виявилося, що жінки-менеджери трапляються значно рідше, ніж чоловіки. Більшість українських менеджерів – старші 35 років з досвідом роботи понад 6 років. Завели сім'ю й досягнули кар'єрного успіху 86%. Вищу освіту мають дві третини. Англійською на високому рівні володіють двоє із п'яти, проте, третина не мають навіть базових знать [4].

За даними опитування, критеріями успішного топ-менеджменту визначаються: впевненість в собі (37%), відповідальність (26%), комунікабельність (24%), тактовність (24%) і працелюбність (22%). Проте, до негативних особистих якостей також входять гордовитість (11%), самозакоханість (11%) та грубість (8%).

Висновок. Отже, сучасний топ-менеджер повинен відповідати наступним критеріям: бути впевненим у собі, ініціативним, готовим до ділового ризику, комунікабельним та переконливим. А також він має володіти такими здібностями, як здатність правильно оцінювати ситуації, концентрування на головних завданнях та наявність власної думки; оперативний пошук можливих альтернатив. В умовах сучасного світу недостатньо бути просто менеджером, необхідно бути менеджером-лідером, який зможе не тільки управляти собою, а й колективом, направляючи його та ефективно організовуючи. Тож, найважливіша вимога до менеджера – вміння працювати над собою і самовдосконалюватися.

Література

1. Глушман Т. М. Моральні якості особистості як складова професійної культури майбутнього менеджера. Науковий вісник УМО «Педагогіка». 2016. №2. С. 1-13.

2. Хмелевський С. М. Основні характеристики та необхідні вимоги до професії HR-менеджера. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 626-631.

3. Димченко Н. С. Модель сучасного менеджера-професіонала. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». 2013. № 12 (58). С. 10-13.

4. Дослідницький центр Міжнародного кадрового порталу (опитування жовтня 2016 р.) URL: https://zaporozhye.hh.ua/article/30

Doctor of Economic Sciences, prof. Gudz Petro,
National University «Zaporizhzhia Polytechnic», Zaporizhia
Candidate of Economic Sciences, prof. Chakovska Helena,
Kujawy and Pomorze university in Bydgoszcz (Poland)

INCLUSION AND GREENING OF ECONOMIC DEVELOPMENT: SEARCH OF BALANCE OF ENTROPY

1. In domestic and foreign literature problem of terminology discourse concerning inclusive of economic development and greening of production remains actual. In works of R.Duran [1], O.Khomenko [2, s. 74], H. Son [3] widespread is a look on inclusive as an assistance the proof, all-embracing and stable economy growing, to valuable and productive employment and providing of deserving labor for all layers of population [Durán 2015].

2. An ecologization is a process which has wide – world view and narrow – production approach for understanding. To the first it is possible to take the looks of M. Varlamovoy S.I. but Varlamovoi I.S. «entropy is a permanent and successive development and introduction process in a process productions of new technological and administrative decisions, which enable to promote efficiency of the use of natural resources with a maintainance or improvement of quality of environment» [4], I.Bistryakova [5], to the second – S.Kharichkova [6], G. Daly – it is complex economic activity of people in the context of its intercommunications with a natural environment and human associations [7, s. 54].

3. Problem of the economy growing, in thereby by facilities of inclusive (to attracted) is low entropy and growth of extras – high entropy. A neoclassical economy is unable to give an answer for the question of balance of entropy of permanent growth and limitation of resources. Connection of economy and entropy through conception of entropymovements of resource.

4. Ecological economy and conception of «scale». Main problem of ecological economy – internationalization ecological and social of externalities – that transformation of additional charges, caused external in relation to an open market ecological and social factors in the internal charges of production, that their integration is in the market pricing. the

optimum placing of resources and optimum scale – different problems quite. The main task of ecological theory a greening is development of economic tool like a water-line, which would not enable the load of economy to flood our ship – ecological system.

5. Conclusion. A regional economy and priorities of economic development is investments in a reproduction natural capital, in thereby man and diminishing of scale of non-renewable movements of resource.

Literature

1. Durán, P. (2015), What does inclusive economic growth actually mean in practice? Retrieved from UNDP: http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/ 2015/7/31/What-does-inclusive-economic-growth-actually-mean-in-practice-.html

2. Khomenko, O.Theoretical and practical aspects of chinese economy's inclusive development ISSN 2616-7328 (Online), ISSN 2409-904X (Print) Kitaêznavčì doslìdžennâ, 2018, No. 1, pp. 69-76 doi: URL:https://doi.org/10.15407/chinesest2018.01.069

3. Son, H. H. (2007), Pro-PoorGrowth: ConceptsandMeasures. RetrievedfromAsianDevelopmentBank: https://www.adb.org/sites/default/files/publication/ 29865/tn-22-pro-poor-growth.pdf

4. Варламова С. І., Варламова І. С.Екологізація промисловості в Україні: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2016. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4753

5. Бистряков Ігор, Микитенко Вікторія. Переформатування просторової системи управління природно-ресурсними активами. Економіка природокористування і сталий розвиток 2018. 1–2 (20–21.) С. 37-42.

6. Харічков С. К., Крутякова В. І. Ключові орієнтири інноваційної моделі економіки України на засадах сталого природогосподарювання. Економіка: реалії часу. 2014. 2(12). С. 175-183.

7. Дейлі Герман. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. Пер. з англ.: Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2012. 312 с.

д. е. н., професор Ґудзь П.В.
магістрант каф. менеджменту Калініна Н.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

АДМІНІСТРУВАННЯ ЗАКЛАДАМИ КУЛЬТУРИ В РЕГІОНІ

У вітчизняній літературі проблема термінологічного дискурсу є особливо актуальною. В сучасних наукових дослідженняхтеорія і практика публічного адміністрування є свого роду прихованою, аналізується через призму публічного управління.

На нашу думку, адміністрування в широкому значенні – це діяльність, пов'язана із виконанням рішень державних і самоврядних органів публічної влади. У вузькому сенсі – адміністрування є інтегрованою функцією органів влади з реалізації влади у формі керівництва, регулювання, делегування, адміністративного контролю, діагностики та моніторингу, а також кадрового, ресурсного, інформаційно-комунікативного, аналітичного, організаційно-управлінського забезпечення виконання рішень представницьких органів влади, здійснюваних на принципах компетентності, прозорості та публічності. Тобто адміністрування є прерогативою виконавчих органів влади або чиновника (державний службовець чи службовець місцевого самоврядування). а також громадянським суспільством.

Автори дотримуються парадигми багатосуб'єктності публічного управління та адміністрування, що представлена не тільки традиційними інститутами державного управління - виконавчої гілки влади та місцевого самоврядування, але й по-перше, усіх органів законодавчої і виконавчої влади; по-друге, охоплює не лише офіційну владу, а й владу народу – органи самоорганізації населення та неурядові громадські організації та бізнес, підприємницький сектор, який уповноважений надавати послуги та виконувати окремі функцій владних інституцій.

Недарма у світовій практиці розвитку публічного адміністрування, зокрема Світового банку, панівним стає підхід до адміністрування як до «доброго врядування», що спрямоване не тільки на здійснення влади, а й реалізацію публічної політики і надання суспільних послуг [1].

В цьому сенсі наша точка зору подібна до наукових поглядів Н. Філіпової, котра публічне адміністрування представляє як

сполучну ланку між публічним і державним управлінням (рис.1).

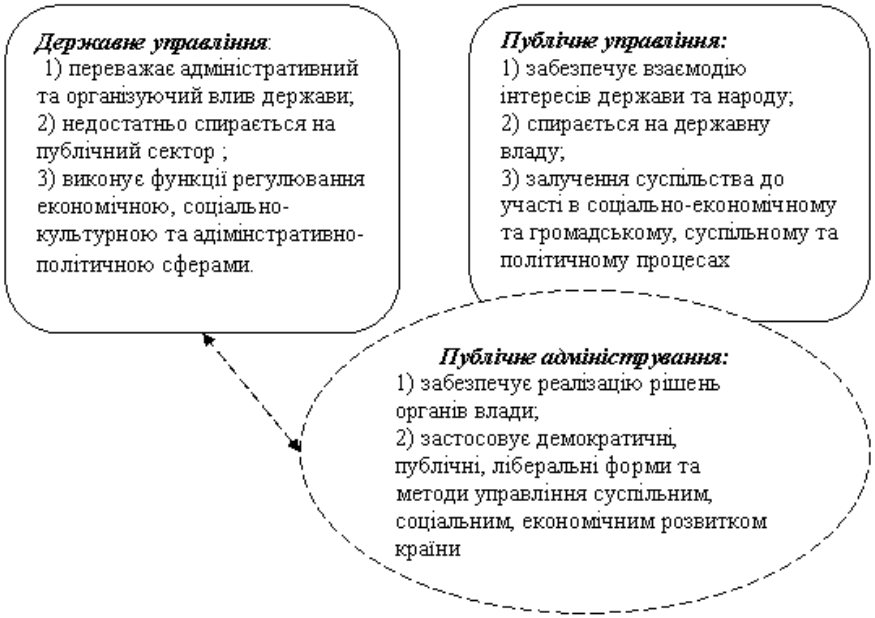

Рис.1. Функціональна залежність публічного адміністрування в системі державного і публічного управління [2]

В роботах окремих дослідників взагалі не проводиться відмінності між публічним і державним управлінням. Погоджуємося, що публічне управління та адміністрування переживають нині четвертий етап становлення, пов'язаний із входженням передових країн в область інформаційної і цифрової економіки та вказують на таку особливість розвитку як поступовий перехід від чисто адміністративних методів розв’язання управлінських проблем і все більшого залучення громадськості для вирішення державних і локальних справ.

В контексті регіонального адміністрування закладами культури управлінська проблема зводиться як до суб’єктно-об’єктних відносин, так і до процесів. Адмініструванням розвитку закладів культури – від будинків культури до театрів – опікуються на

регіональному рівні органи виконавчої та законодавчої ліки влади, а саме обласні державні адміністрації та обласні ради з відповідними департаментами та профільні обласні відділення громадських організацій, яким бракує узгодженості, комунікацій. Функції департаментів культури, туризму, національностей та релігій, управлінь культури і туризмуносять різнобічний характер – від стратегічних планів розвитку до контролю за виконанням державних програм, регіональних планів розвитку, регуляторні, аналітично-інформаційні тощо [3].

Висновок. Очевидно, що адміністративна реформа має започаткувати діяльність нових органів адміністрування з чітким розмежуванням функцій між державними і самоврядними (муніципальними) органами влади, зменшити кількість адміністративних ланок у системі управління публічним сектором та спростити операційну складову їх діяльності. Адже основною ланкою адміністрування закладами культури має стати первинний орган влади – об'єднана територіальна громада, а за регіоном залишитися лише функції нагляду та впровадження стратегічного державного планування.

Література

1. WorldBank (1991), ManagingDevelopment. TheGovernancDimension. WashingtonD. C. URL: http://wwwwds.worldbank.org (дата звернення 15.03.2019)

2. Філіпова Н.В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронний журнал.URL : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865 (дата звернення 10.04.2019).

3. Про затвердження паспортів бюджетних програм місцевого бюджету на 2018 рік. Департамент культури, туризму, національностей та релігійЗапорізької обласної державної адміністрації. URL : http://www.zoda.gov.ua/article/1834/programi-u-vidpovidniy-sferi.html(дата звернення 19.03.2019).

к. е. н., доцент Корольков В.В.
магістрант каф. менеджменту Бутова І.Г.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНА ВЗАЄМОДІЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Український меблевий сектор представлений наступними видами стейкхолдерів:

– приватні компанії;
– бізнес-асоціації;
– провайдери послуг;
– державні установи.

Компанії меблевої промисловості працюють у різних сегментах ланцюжка вартості: від виробників сировини і комплектуючих до роздрібних продавців меблів. Серед них можна виділити компанії з різних меблевих підсегментів: м'які меблі, кухонні меблі, офісні меблі, сегмент контрактного виробництва.

В системі виробництва меблів можна визначити два типи учасників ринку: тих, які працюють в «сірій» зоні з незареєстрованими компаніями, і яких часто називають «приватниками» або «гаражниками», а також офіційно зареєстровані компанії [1, с. 14].

Подальший аналіз ускладнюється через те, що межа між цими двома категоріями часто є розмитою. По суті, деякі «сірі» зони поширюються на всю систему виробництва, оскільки навіть офіційно зареєстровані компанії часто використовують незаконні методи бухгалтерського обліку, зокрема занижують обсяги продажів, та/або залучають працівників без їх належного оформлення.

Українська меблева галузь налічує близько 1300 офіційно зареєстрованих компаній та 32 тис. працівників. Географічно ці компанії розташовані по всій території країни, при цьому багато з них працюють (лише) на своїх регіональних ринках.

Однією з основних особливостей української системи виробництва меблів, крім наявності «сірого» виробництва, є її висока фрагментованість.

Як і в декількох країнах ЄС, українська меблева галузь має

значну кількість мікропідприємств (до 10 працівників), декілька малих і середніх компаній (до 250 працівників) і незначну кількість великих компаній (більше 250 працівників). Кожна з цих груп має свої особливості в тому, що стосується організації виробництва і товарного асортименту.

Ще одним можливим підходом до сегментації українських меблевих компаній та аналізу виробництва може бути класифікація компаній за їх бізнес-моделями:

– компанії, що займаються масовим виробництвом меблів, які в основному продаються оптом та/або іноземним торговельним мережам і через великих дистрибуторів;

– компанії, що займаються виробництвом і розвивають власну дистрибуторську мережу в Україні, як правило під певним брендом. Таких компаній небагато, орієнтовно менше 20–30. Ця бізнес-модель є складною для реалізації, оскільки вимагає: а) інвестицій в відкриття магазинів та управління ними; б) підтримання певних обсягів виробництва для постачання в магазини. Деякі з цих компаній також розвивають експорт і проводять спотові (неструктуровані) заходи на іноземних ринках;

– компанії, які займаються лише виробництвом і довіряють розвиток дистрибуторської мережі третім сторонам. Такі компанії є конкурентоспроможними на українському ринку через відносно низькі витрати та досить високу ефективність виробництва, але зазвичай не мають у штаті окремих спеціалістів з продажів і маркетингу;

– компанії, які більше займаються збиранням, ніж виробництвом. Вони імпортують комплектуючі та розробляють власні дизайни. Інколи вони навіть можуть виробляти щось серійно, але обсяги виробництва, як правило, є низькими;

– компанії, які займаються продажами і маркетингом (наприклад, Інтернет-магазини або інші оптові/роздрібні продавці). Вони «відчувають ринок», але нічого не виробляють;

Декілька українських виробників меблів, у тому числі деякі великі компанії, мають певні недоліки в управлінні виробничим процесом. Серед виробників спостерігаються спорадичні спроби впровадити принципи більш ефективного управління виробництвом (наприклад, «канбан» або «кайдзен»). Але, незважаючи на очевидну наявність справжнього бажання покращити управління

виробничими процесами, відсутнє достатнє розуміння того, що на практиці означає впровадження більш сучасних процесів виробництва.

Відповідно до рекомендацій з реінжинірінгу бізнес-процесів [2, с.14] суттєве підвищення ефективності меблевої промисловості можливо за рахунок інклюзивної взаємодії по технологічному циклу виробництва.

Література

1. Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку української меблевої промисловості, CSIL Milano scrl, режим доступу: https://uafm.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/dorozhnya-karta-dlya-rozvytku-meblevogo-sektoru-ukrayiny.pdf (дата звернення: 27.09.2019)

2. Zeleny M., Business Process Reengineering (BPR), // IEBM Handbook of Information Technology in Business, ed. M. Zeleny, Thomson, London, 2000, pp. 14-22.

к. е. н., доцент Корольков В.В.
магістрант каф. менеджменту Миронов К.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РЕФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ІНКЛЮЗИВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ІТ ФАХІВЦІВ

Реформа системи публічного адміністрування з одного боку поступово наближає державу до людини, а з іншого – формує організаційні трансформації структур надання адміністративних послуг. Адміністративні послуги надають новостворені Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), а також державні організації: міністерства та відомства. У теперішній час в Україні більше п'яті тисяч таких організацій. Розвиток можливостей Інтернет середовища сприяє створенню віртуального представлення організацій в Інтернеті. Кожна організація, в залежності від призначення, формує і підтримує свій унікальний сайт, свою базу даних. Використовуючи переваги інформаційного суспільства з'являється можливість отримати потрібну інформацію з Інтернет середовища. Але відсутність єдиного підходу до створення сайтів,

створення баз даних суттєве ускладнює процес отримання потрібної публічної інформації, а отримання інформаційних послуг залишається в реальному світі з обов'язковим відвідуванням ЦНАП та інших організацій. Навіть організація електронних черг не зменшує навантаження на організації і не скорочує витрат часу споживачів послуг. В цих умовах актуальним стає повне реформування інформаційного забезпечення публічного адміністрування з реалізацією можливостей, які надає цифрова трансформація України.

Для реалізації такої трансформації в Україні створено міністерство цифрової трансформації. Але створення міністерства є традиційним шляхом змін, що пов'язані з новими бюрократичними системами. В інформаційному суспільстві потрібні нові підходи, нові ідеї, нові можливості їх реалізації.

Враховуючі, що Україна має великий потенціал спеціалістів в IT секторі, створюються умови реалізації таких намірів. В той же час відсутність державних замовлень на створення інформаційних систем, а також відсутність достатнього фінансування разом з великою кількістю замовлень з боку закордонних організацій орієнтує потенціал IT фахівців України у бік закордонних замовників. Тобто Україна готує фахівців, які добре працюють, має велику потребу в інформатизації, а реалізувати цей потенціал не в змозі.

Вирішення проблеми може бути шляхом інклюзивного об'єднання IT фахівців. Прикладом такого об'єднання можна вважати IT форум, який щорічно, починаючі з 2014 року, проходить в Запоріжжі. У перше такий форум був проведений за ініціативою Марка Марченко 21-річного бізнесмена в IT секторі, який звернувся за підтримкою до мера Запоріжжя Олександра Сіна та в обладміністрацію до Григорія Самардака і отримав підтримку [1]. Якщо перші форуми були направлені на розвиток IT сектора Запоріжжя і основним завданням було створення умов для розвитку IT сектору саме у Запоріжжі, то останні два роки завдання змінюються у напрямку консолідації IT сектору для обслуговування публічного адміністрування та формування інформаційного суспільства.

Поступово таки форуми сприяли інклюзивному об'єднанню IT фахівців на вирішення проблем інформаційного забезпечення. IT форум 2018 року проходив за участю закордонних спікерів, які доводили інформацію про досягнення. Був проведений конкурс

стартапів, а також організовані дискусії. Все це сприяло народженню нових ідей.

Ідеї інформатизації суспільства народжувались саме у Запорізькому краї. Тому у новому уряді міністром цифрової трансформації України був призначений Михайло Федоров, ідеї якого формувались в Запорізькому регіоні. Ідея "Держава в смартфоні" була підтримана Президентом України.

На ІТ форумі 2019 року в Запоріжжі була у перше публічно представлена презентація бренду цифрової держави. Сутність цього бренду – поєднання держави і людини. Тобто Держава йде на зустріч і надає відкритий інформаційний сервіс, що доступний кожному. Сутність ідеї бренду міститься в словах «Держава і Я», або скорочено «ДіЯ».

Новий шлях розвитку інформатизації суспільства пов'язаний з систематизацією і уніфікацією сайтів державних організацій, баз даних і реєстрів. Аналіз існуючих баз виявив, що реєстри поєднують більше 50 елементів даних про людину, більшість з яких не є унікальними і можуть введеними в систему лише один раз і багаторазово використовуватися. Отже «Дія» – це мегасистема (система над системою), яка буде брати на себе більшість інформаційних послуг публічного адміністрування і разом з впровадженням електронного підпису кожної людини дозволить перенести більшість послуг ЦНАП у площину самообслуговування без відвідування ЦНАП.

На цьому шляху є багато завад: велика кількість населення пенсійного віку, більшість з яких не в змозі користуватися смартфоном; різні можливості і відсутність уніфікації технічних засобів; проблеми захисту інформації від шахраїв і багато інших. Але реалізація цих ідей дозволить Україні зробити суттєве зрушення у напряму створення цифрової держави.

Література

1. Судольский Р., IT-Forum 2014 в Запорожье: репортаж с конференции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ain.ua/2014/09/15/it-forum-v-zaporozhe-reportazh-s-konferencii/(дата звернення: 27.09.2019).

к. е. н., доцент Кутідзе Л.С.
магістрант каф. менеджменту Котенкова В.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Підвищення ролі місцевого самоврядування робить необхідним пошук нових механізмів розвитку територій. Важливими умовами соціально-економічного розвитку регіонів є наявність стратегічних орієнтирів регіональної політики та розроблених, у відповідності до них, методів державного регулювання. Інструментарій, за допомогою якого відбувається вплив на виробничі, соціальні та інші процеси, зазвичай називають регуляторами чи важелями державного регулювання. До них можна віднести як регулятори прямої дії (закони, накази, постанови), так і непрямі регулятори (ставка відсотка за кредитами, податкові ставки, рівень цін і тарифів та ін.) Від того, наскільки різноманітні засобі і важелі впливу національних і місцевих органів влади на розвиток регіонів, значною мірою залежить ефективність регіональної політики.

Особливе значення при проведенні регіональної політики приділяється державному стимулювання розвитку регіонів, яке визначають як «комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів шляхом об'єднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на національному та регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів на користь населення та держави в цілому» [1].

Тривалий час у питаннях територіального розвитку превалював підхід, в межах якого економічне зростання вважалося найважливішим чинником, однак на сьогодні стало очевидним, що для поліпшення добробуту населення економічного зростання недостатньо, і все більше акценти почали зміщуватися в бік нематеріальних вимірів якості життя [2].

Саме на цьому концентрує увагу і модель інклюзивного розвитку. Виділяють наступні складові інклюзивного розвитку на місцевому рівні: а) справедливий розподіл вигод розвитку та рівних

можливостей; б) економічні можливості для місцевих жителів (продуктивна зайнятість); в) громадська участь; г) охорона навколишнього середовища; д) адаптивна спроможність (пом'якшення потрясінь існування) [3, с. 484].

Використання тих чи інших важелів державного регулювання і стимулювання розвитку регіонів залежить від виробничої бази територій.Але ж, кількість бажаних реформ і обсяг витрат, які уряд може розглядати у будь який момент, частіше за все перевищує його бюджетні можливості, тому необхідно встановлювати пріоритети у використанні ресурсів, які повинні бути задекларовані у державній стратегії регіонального розвитку і стратегіях розвитку регіонів. «Політичні основи сталого росту формують середовище для значних інвестицій, створення робочих місць, соціального захисту і інклюзивності», – наголошується у доповіді Комісії по росту і розвитку Світового банку [4, с.5]. У першу чергу державних інвестицій потребує інфраструктура, освіта, охорона здоров'я. Для розвитку цих сфер необхідно використання державних регуляторів як прямої, так і непрямої дії.

Держава та регіони мають тісно співпрацювати з метою покращення соціально-економічного розвитку регіонів. Однак, органи місцевого самоврядування в Україні, зокрема регіонального рівня, не мають достатніх фінансових можливостей для реалізації масштабних програм та проектів, спрямованих на інклюзивний розвиток регіонів. Місцевими громадами в Україні для реалізації соціально значущих проектів досить широко використовуються ресурси благодійних фондів, які надають допомогу у вигляді грантів. У регіонах створені регіональні та місцеві відділення Українського Фонду підтримки підприємництва – державної неприбуткової організації, яка за державні кошти впроваджує затверджені урядом заходи та програми, спрямовані на забезпечення для суб'єктів малого і середнього бізнесу можливості отримати освітню, консультаційну, гарантійну і, зокрема, пільгову фінансово-кредитну підтримку.

До реалізації соціально значущих регіональних проектів необхідно більш активно залучати бізнес, що може потребувати розробки специфічних інструментів, яки б стимулювали підприємців до участі у таких проектах.

В залежності від того, наскільки різноманітні та обґрунтовані важелі впливу, що використовують національні та місцеві органи

влади для стимулювання інклюзивного розвитку, буде залежати результативність державного регулювання.

Література

1. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 № 2850-IV / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15

2. Кожина А. В. Теорія інклюзивного місцевого розвитку та її взаємозв'язок з теоріями територіального розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 22. С. 102-109.

3. Bos K., GuptaJ. Inclusivedevelopment, oilextra ctionand climatechange: amultilevelanalysisofKenya . International Journal of Sustainable Development & World Ecology. 2016. №23:6. P. 482–492.

4. Докладосте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития, 2008. 178с.URL :https: //siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/489960-1338997241035/ Growth_Commission_Final_Report_Russian.pdf

к. е. н., доцент Нечаєва І.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Трансформація економічної безпеки в соціально-економічну, що відбувається у сучасних умовах, зумовлена посиленням впливу людського чинника в середовищі функціонування держави, регіону, підприємства та особи.

До ключових проблем, пов’язаних із загрозою соціально-економічній безпеці регіону можна віднести: недосконаліть правової бази; неефективна бюджетно-фінансова політика; невідповідний рівень підготовки та кваліфікації управлінських кадрів на регіональному рівні; відсутність або нерозвиненість економічної інфраструктури; недостатня поінформованість та обізнаність населення зі змістом і суттю економічних реформ.

Не вирішення зазначених проблем призводить до нерівномірності розвитку регіонів та рівня життя населення, що, у

свою чергу, створює передумови соціальної напруги в суспільстві, загрози територіальній цілісності країни, уповільнює динаміку соціально-економічних показників та, як наслідок, стримує ринкові перетворення.

Саме державна регіональна політика має бути спрямована на створення умов щодо підвищення конкурентоспроможності регіонів задля усунення міжрегіональних диспропорцій та їх подальшого динамічного розвитку.

Відповідальність щодо забезпечення соціально-економічної безпеки, у т. ч. і регіонів, покладено на державу Конституцією України, Законом України «Про національну безпеку України» та іншими законодавчими та підзаконними актами.Однак, і в Законі України «Про національну безпеку України», і в Стратегії національної безпеки України відсутні положення щодо регіональної безпеки і визнання актуальності протидії саме регіональним загрозам національній та соціально-економічній безпеці [1; 2].

Недоліки законодавства України про безпеку посилює нестабільна соціально-економічна ситуація в окремих регіонах.

В Україні триває децентралізація управління, як механізм перерозподілу владних повноважень, по-перше, та, по-друге, як підґрунтя забезпечення регіональної безпеки країни. Однак, незбалансованість повноважень, обов'язків, ресурсів та відповідальності громад щодо територіального розвитку, конфлікт державних та регіональних інтересів у процесі децентралізації управління обумовлюють перешкоди для реалізації системи запланованих реформ, а також створюють умови для виникнення загроз соціально-економічній безпеці країни.

Негативно на рівень соціально-економічної безпеки територій впливає гальмування процесу формування ОТГ та перерозподіл повноважень і делегування функцій державних адміністрацій органам місцевого самоврядування та між структурами різного рівня. Соціально-економічна безпека громад впливає на соціально-економічну безпеку територій і, відповідно, соціально-економічну безпеку країни. Безпечний стан функціонування забезпечується шляхом цілеспрямованого впливу на конкретні сфери й ланки соціально-економічних відносин. У розпорядженні територіальних громад перебувають тільки ті інструменти й важелі, які унормовані

законодавством, зокрема, такі, як бюджетна, податкова, боргова та інвестиційна безпеки.

Додатковими перешкодами для реалізації реформ із децентралізації управління та, як наслідок, загрозами соціально-економічній безпеці регіонів є: нерозвиненість відносин конструктивної ефективної взаємодії інститутів громадянського суспільства та місцевих рад щодо розвитку територій; неефективне та непрозоре використання коштів Державного фонду регіонального розвитку; зростання конфліктогенного потенціалу при створенні спроможних територіальних громад; невідповідність реформування системи територіального управління принципам європейської концепції «розумних спільнот» (Smart Communities).

Отже, наразі існує проблема зміцнення соціально-економічної безпеки регіонів шляхом вдосконалення взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування. Реалізація процесу децентралізації, як форми реформування вітчизняної економіки, є необхідним процесом посилення ринкових механізмів функціонування соціально-економічної системи регіонів на ринкових засадах (фінансова, фіскальна децентралізація, тощо).

В Законі України «Про національну безпеку України» та Стратегії національної безпеки України мають бути визначені загрози регіональній безпеці та основні напрями державної політики України у сфері соціально-економічної безпеки регіонів. Відповідно, державна політика щодо забезпечення соціально-економічної безпеки регіонів має: враховувати соціальні та економічні умови підвищення конкурентоспроможності регіону; забезпечити збереження соціально-економічної стабільності регіонів за рахунок відповідного ресурсного забезпечення; забезпечити підтримку соціально-економічного розвитку регіонів на інноваційних засадах; продовжити фіскальну децентралізацію з поєднанням принципу надання базових дотацій з метою фінансування забезпечення належного рівня соціально-економічної безпеки регіонів.

В структурі служб Ради національної безпеки і оборони України має з’явитися Служба з регіональної безпеки, в положенні якої будуть визначені взаємодія і взаємозв’язки між регіональною і державною системою забезпечення національної безпеки, а також попередження виникнення та мінімізація загроз національній та соціальній безпеці регіонального походження.

Література

1. Конституція України. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print (дата звернення: 27.09.2019).

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018№ 2469-VIII. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19 (дата звернення: 27.09.2019).

к. е. н., доцент Панкова А.Ю.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПІДГОТОВКА КАДРІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Реформа місцевого самоврядування має забезпечити розвиток самодостатніх територій регіонів, створити умови для покращення життєдіяльності територіальних громад. Децентралізація влади повинна створити умови поступової передачі повноважень від центральної влади до органів місцевого самоврядування, що дозволить покращити ефективність прийняття та реалізації рішень у багатьох питаннях, тому підготовка кадрів є дуже актуальним питанням.

Якісний кадровий склад набуває вирішального значення в Україні в контексті зміцнення інституту місцевого самоврядування. Питання професіоналізму муніципальних кадрів, їх спроможності ефективно управляти власністю і фінансами місцевого самоврядування, бюджетними установами, об'єктами інфраструктури та соціальної сфери, вміння працювати з усіма суспільними верствами населення – на сьогодні, це питання першого порядку. Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року визначено третю стратегічну ціль «Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку» та передбачено посилення спроможності органів місцевого самоврядування щодо планування та реалізації власних стратегій розвитку. Також однією з ключових реформ України є децентралізація, адміністративно територіальна реформа та об'єднання громад. Поступова передача повноважень з державного

рівня органам місцевого самоврядування, очікування зростання якості життя в об'єднаних територіальних громад, в тому числі сільських об'єднаних територіальних громад, зростання доходів місцевих бюджетів, вимагають нову якість інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

Важливу роль відіграє Євроінтеграційний вектор розвитку України. Запровадження європейських принципів місцевого розвитку, таких як: стратегічне планування розвитку громади, розробка інвестиційних проектів та участь у конкурсах з надання державної підтримки, грантів, тісне співробітництво з бізнесом та громадськістю вимагає створення команди ефективних менеджерів з розвитку громад – «Інституту розвитку громади».

Таким чином, якісна фахова підготовка кадрів органів місцевого самоврядування як елемент ефективної регіональної кадрової політики, спрямована на професіоналізацію служби місцевого самоврядування.

д. е. н., професор Пуліна Т.В.
магістрант каф. менеджменту Аталай А.П.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛИННОСТІ КАДРІВ

Одним з вирішальних чинників успіху виробничого підприємства є підвищення ефективності використання людського капіталу, оскільки саме персонал стає найбільш дорогим чинником виробництва. В той же час висока його якість значною мірою забезпечує конкурентоспроможність підприємства за рахунок більшої продуктивності праці і більш високої якості вироблюваної продукції, а також за рахунок більшої гнучкості підприємства в умовах зовнішнього середовища, що змінюється.

На продуктивність праці впливають різні соціально-економічні чинники – оплата праці, мотивація і стимулювання, згуртованість, умови і організація праці, змістовність трудової діяльності, соціальна захищеність, стабільність самої організації. Так, Генрі Форд, і вирішує

підвищити зарплату робітникам до 5 $ в день. Він вважав, що: «Якщо ви вимагаєте від кого-небудь, щоб він віддав свій час і енергію для справи, то подбайте, щоб він не відчував фінансові труднощі», головний секрет Форда криється в людяному ставленні до ближнього: «Мій секрет успіху полягає в умінні зрозуміти точку зору іншої людини і дивитися на речі і з його і зі своєю точок зору» [1, с. 19].

Саме на підприємстві Форда вперше в США робочі отримують 8-годинну зміну, 6-денний робочий тиждень і оплачувану відпустку. «Людина, що придумала вихідний», додатково винагороджував некурящих і непитущих працівників. Люди шикувалися в чергу, щоб отримати роботу у Форда. Питань з плинністю кадрів не виникало, хоча дисципліна на фабриці була жорсткою. «Час не любить, коли його витрачають даремно», – говорив Форд, не дозволяючи розслаблятися ні собі, ні робочим. Він був переконаний, що: «Тільки два стимули примушують людей працювати: спрага заробітної плати і боязнь її втратити» [2].

На світовому ринку ПАТ «Мотор Січ» зарекомендувало себе підприємством, що виготовляє продукцію з високими технічними характеристиками на сертифікованій виробничій базі. ПАТ «Мотор Січ» постійно займається розробкою, освоєнням і просуванням на ринок нових видів продукції і послуг, для вирішення цих задач на підприємстві створені умови для заохочення кадрів підвищувати кваліфікацію [3].

Можливість кваліфікаційного і професійного росту працівниками ПАТ «Мотор Січ» використовується повною мірою, більшість навчається в міжнародному технічному Центрі, на курсах з підвищення кваліфікації, удосконалення наявних навичок і отримання нових знань за рахунок роботодавця, робітники із стажем мають навички по суміжних з основною спеціальностях, а це в свою чергу впливає на підвищення заробітної плати. ПАТ «Мотор Січ» проводить заходи щодо залучення на підприємство молодих фахівців. Основним стимулом для цього є оплата праці, їм доплачують за середнім заробітком по заводу протягом трьох років, а потім ця пільгова норма не діє.

Разом з тим, слід визнати, що попри економічну рентабельність підприємство втрачає значні результати і можливості внаслідок плинності кадрів. У різних джерелах, нормою плинність кадрів визнається при коефіцієнті плинності 3–7 % [4].

Виявлення мотивів, факторів і встановлення причин плинності кадрів проводиться за допомогою спеціальної процедури, яку виконує кадрова служба організації. До цієї спеціальної процедури входить: анкетування, бесіди з тими, хто звільняється. Результати заносяться до журналу обліку звільнень. Для розробки ефективної системи управління персоналом визначаються причини плинності кадрів працівників і їх незадоволеністю працею. Ріст плинності кадрів на підприємстві призводить до додаткових витрат часу і грошових коштів на підбір, відбір і адаптацію нових кадрів.

За результатами дослідження встановлено, що основними причинами невідповідності у трудових відносинах: низька заробітна плата окремих груп працівників у зв'язку з поганою організацією праці; невідповідність виконуваних робіт рівню кваліфікації і основній професії; невизначеність перспектив професійного просування; неналежні умови праці; напружені взаємини в колективі між працівниками, працівниками і керівництвом; незадоволення професією [5, p.163].

Крім цього, несприятливі умови праці викликають у робітників підвищення витрат енергії і опору організму зовнішнім діям, формують негативне відношення до праці. Підвищена міра шкідливості посилює фізичну і нервову напругу працівника, відповідно знижується працездатність. А падіння опору організму веде до розвитку як професійних, так і загальних захворювань.

Висновок. Для підвищення ефективності управління персоналом, зокрема в частині подолання плинності кадрів, насамперед, необхідно реструктурувати та упорядкувати в оргограмі підприємства функціональні обов’язки посадових осіб, котрі відповідають за рух персоналу і кадрові питання, здійснити розмежування їхніх функцій, а також розробити та реалізувати системну програму мотивації праці.

Література

1. Тимошенко, І.І., Соснін, А.С. (2002). Мотивація особистості ілюдських ресурсів. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 280.

2. Биография Генри Форда.<www.selfattack.com/biografiya-genri-forda>(2019, January,17)

3. Фінансова звітність ПАТ «Мотор Січ» (2018). Рукопис. Запоріжжя. 62. <http://smida.gov.ua/db/participant/14307794/>

4. Причины текучести кадров и способы её предотвращения. Директор по персоналу. Практичний журнал по управлению человеческими ресурсами.<https://acenter.ru/article/prichiny-tekuchesti-kadrov-i-sposoby-ee-predotvrashcheniya>(2019, January, 23)

5. Anastasiia Atalai, Marina Gudz. Ways to resolve the problem of staff turnover at industrial enterprises.European Journal Of Economics And Management. Volume 5. Issue 2. 2019. p.156-164.

д. е. н., професор Пуліна Т.В.
магістрант каф. менеджменту Воробець М.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Металургійна промисловість об'єднує підприємства, які послідовно здійснюють видобування, збагачення, металургійну переробку руд чорних і кольорових металів та нерудної сировини (т. зв. флюсових і вогнетривких матеріалів), виробництво чавуну, сталі, кольорових і дорогоцінних металів, сплавів, прокатне виробництво, переробку вторинної сировини (брухту). Основними споживачами продукції металургійної промисловості є машинобудування, будівництво, транспорт.

Підприємства металургійної галузі, які належать великому приватному капіталу, виявилися не готовими до всіх викликів, пов'язаних зі світовою кризою, насамперед надвиробництвом чорних металів, падінням попиту на металопродукцію низької якості, посиленням конкуренції й появою нових гравців на світових ринках: Китаю, Індії й Південної Кореї. Крім того, роками накопичувалися системні проблеми, пов'язані з необхідністю технічного й технологічного переоснащення виробництва, поліпшення якості чорних металів, випуску нових видів сталі й прокату. Металургійні підприємства України в порівнянні з розвинутими країнами миру характеризуються істотним технологічним відставанням і підвищеною енергоємністю. Їхнє встаткування сильно зношене, а технології морально застаріли.

Виробництво металопрокату в Україні за підсумками може обвалитися до 17–19 млн. тонн. На непідконтрольною Україні

території зупинилися три заводи – Алчевський, Єнакіївський і Донецький метзавод. Також зупинений Дніпровський меткомбінат, який відчуває проблеми з поставками коксу з НКТ. Через те, що Україна скоротить виробництво сталі, експорт української сталі також знизиться, зниження виробництва сталі в січні 2017 р. в Україні вже витиснуло нашу країну з «топової десятки».

На 2019–20 роки і далі перспективи роботи на метало- ринку Євросоюзу будуть залежати від загального стану його економіки, яка ніяк не може повноцінно вийти зі стагнації, спровокованої кризою 2008 року. Так, в минулому році ВВП єврозони зріс на 1,7%.

Загальний рівень бізнес-активності в ЄС залишається недостатнім і вразливим – як перед ситуативними факторами на кшталт виборів в окремих країнах, так і перед системними проблемами, типу значних держборгів або дисбалансу між більш сильними і слабшими економіками всередині європейської спільноти.

Що стосується впливу міжнародної кон'юнктури, то вона для металургів України сьогодні залишається складною через конкуренцію. Форс-мажори на кшталт перебоїв з поставками сировини порушують виконання діючих договорів і укладення нових, послаблюючи вітчизняні позиції на зовнішніх ринках. Для металургії актуальною залишається оптимізація собівартості, реконструкція потужностей, розвиток сортаменту і поліпшення якості продукції, які сьогодні є важливою умовою експортної конкурентоспроможності. Стратегія розвитку підприємств металургійного комплексу України повинна переслідувати таку мету – випуск конкурентоспроможної продукції для внутрішнього споживання і для реалізації на зовнішніх ринках, а також широкомасштабну модернізацію засобів виробництва на основі використання інноваційних технологій. Найважливішою умовою для її досягнення є розвиток інфраструктури внутрішнього ринку металопродукції і більш активна участь українських металургійних підприємств у міжнародній торговельній діяльності з використанням засобів телекомунікацій.

д. е. н., професор Пуліна Т.В.
магістрант каф. менеджменту Голованова Г.С.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Сучасна модель сталого розвитку національної економіки в цілому та її регіональних складових базується на безперервній конвертації сучасних досягнень науково-технічного прогресу в новітні технології, якісні товари і послуги. Це викликає необхідність розроблення і реалізації як на державному, так і регіональному рівні дієвих заходів із концентрації ресурсів і зусиль на пріоритетних напрямах науково-технічного і соціально-економічного розвитку в умовах ринкової економіки, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина.

Угода про асоціацію з ЄС передбачає, що до кінця 2025 року Україна повинна максимально наблизити своє законодавство до законодавства ЄС та імплементувати у вітчизняне законодавство положення близько 350-ти директив, регламентів та рішень ЄС.

Однією з таких змін є впровадження смарт-спеціалізації у систему стратегічного планування регіонального розвитку, що вже визначено відповідною нормативно-правовою базою.

Смарт-спеціалізація – підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні [1].

Концепція смарт-спеціалізації базується на 4 платформах, а саме:

− економічний потенціал (регіону/країни);
− науковий потенціал (регіону/країни);
− інноваційний потенціал (регіону/країни);
− соціальний потенціал (регіону/країни).

Smart-спеціалізація або розумна децентралізація – це фактично

новий інструмент регіональної політики. Це побудова локальних економік знань та інновацій з подальшою конкуренцією між ними. Головна її особливість – формування стратегій знизу у тісній співпраці та діалозі влади, бізнесу, науки і громади зі спільним баченням економічного, інноваційного, наукового потенціалу регіону. Учасників процесу смарт-спеціалізації надано в табл. 1.

Таблиця 1 – Учасники процесу Смарт-спеціалізації

№	Категорії	Учасники процесу
1	БІЗНЕС	виробництво та послуги, первинні сектори, фінансовий сектор, творчі індустрії, соціальний сектор, корпорації, МСП, молоді підприємці, стартапи, кластери, бізнес-асоціації
2	НАУКОВЦІ	державні та приватні науково-дослідні установи, університети,науково-технічні парки, офіси науково-технічного обміну, Horizon2020, регіональні дорожні карти в сфері наукових та інноваційних досліджень
3	ВЛАДА	департаменти та відомства, різних урядових рівнів, агенції регіонального розвитку, офіси державних закупівель, центри підтримки підприємництва, інкубатори тощо
4	ГРОМАДСЬКІСТЬ	НУО та ініціативи громадян, асоціації споживачів, талановита та ініціативна молодь

Планування розвитку регіону на засадах SMART – спеціалізації здійснюється за такою методикою: проводиться аналіз регіонального контексту і потенціалу для інновацій; будується надійна та інклюзивна структура управління; розробляється спільне бачення щодо майбутнього регіону; обґрунтовується вибір обмеженого числа пріоритетів регіонального розвитку; розробляється комбінування політики та план дій, впроваджуються інтеграційні механізми моніторингу та оцінки.

Під час аналізу регіонального контексту та інноваційного потенціалу визначаються наявні ресурси, сильні та слабкі сторони регіону.

Встановлення інклюзивної структури управління передбачає

формування регіональної команди, побудову організаційної структури та визначення ключових стейкхолдерів.

Етап вироблення спільного бачення щодо майбутнього регіону складається з діалогу та взаємодії з регіональними зацікавленими сторонами для оцінки майбутніх шляхів розвитку регіону.

Вибір обмеженої кількості пріоритетів для регіонального розвитку полягає у зосередженні на обмеженій кількості напрямків досліджень та інновацій відповідно до визначеного потенціалу регіону.

Наступний етап складається з узгодження політичних процедур та створення багаторічної дорожньої карти реалізації стратегії.

Впровадження системи моніторингу та оцінки передбачає перевірку та контроль запланованої діяльності та належне використання фінансових ресурсів.

Таким чином концепція SMART – спеціалізації це інструмент для визначення стратегічних цілей регіональної стратегії розвитку, які спрямовані на інноваційний розвиток обмеженої кількості видів економічної діяльності регіону.

Вибір стратегічних цілей регіональної стратегії розвитку повинен відбуватися із врахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій інноваційного розвитку та сприяти пошуку тих напрямів економічної діяльності, які є конкурентоспроможними на рівні країни та у міжнародному масштабі.

Література

1. Постанова Кабінету Міністрів Українивід 11 листопада 2015 р. № 932«Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» / Офіційний вісник України від 27.11.2015 – 2015 р., № 92, стор. 104, стаття 3130, код акту 79470/2015.

д. е. н., професор Пуліна Т.В.
магістрант каф. менеджменту Жукова С.Е.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НАУКОВО-ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Система управління якістю (далі-СУЯ) є «системою управління всіма процесами на підприємстві, від яких залежить якість продукції». Рівень ефективності СУЯ прямо пропорційний рівню конкурентоспроможності продукції та підприємства. Тому система управління якістю підприємства може стати інструментом перемоги в конкурентній боротьбі, враховуючи, що конкурентоспроможність підприємства – це рівень його компетенції відносно інших підприємств – конкурентів у нагромадженні та використанні виробничого потенціалу певної спрямованості, що знаходить свій вираз у таких результуючих показниках, як якість продукції, обсяги виробництва, прибуток тощо [1, с. 70–75].

Якість – сукупність характеристик об'єкта (індивідуально описаний процес, продукція, організація система або будь-яка комбінація з них), що відноситься до його здібності задовольнити встановлені і передбачувані потреби [2]. Для визначення якості об'єкта необхідно:

– встановити необхідні характеристики об'єкта на основі аналізу потреб;

– визначити реальні характеристики об'єкта;

– порівняти реальні та необхідні характеристики об'єкта.

Потреби поділяються на встановлені та передбачувані. Встановлені потреби зафіксовані в правових нормах, стандартах, замовленнях, договорах, технічних умовах поставок інших документах. Прикладами встановлених потреб є вимоги, які обумовлюються при укладанні контракту, вимоги законодавства до виконанню умов охорони навколишнього середовища або відносяться до безпеки. Невиконання більшості встановлених вимог тягне за собою адміністративну або правову відповідальність.

Передбачувані потреби повинні бути виявлені. Тут, маються на увазі очікування, які зазвичай не формулюють конкретно, але

вони відносяться до стійких побажань. Наприклад, передбачувані потреби по відношенню до такого об'єкту, як організаційна структура підприємства – це відсутність простоїв, гнучка і закономірна залежність продуктивності праці, результатів роботи співробітників від їх зарплати, результативність дій керівництва. До передбачуваних вимог відносяться також естетичні вимоги [3, с. 14].

Управління якістю охоплює частину функцій управління, спрямованих на досягнення цілей в області якості. Цілі в області якості припускають створення на підприємстві умов, в яких можливо контролювати, регулювати якість, забезпечувати відповідність прийнятим вимогам і гнучко змінювати встановлені вимоги.

Управління якістю – аспекти виконання функції управління, які визначають політику, цілі і відповідальність в області якості, а також здійснюють їх за допомогою таких засобів, як планування якості, оперативне управління якістю, забезпечення якості та поліпшення якості в рамках системи якості [4].

Ключовими ознаками розвитку вітчизняних підприємств – «лідерів відповідних регіональних або ж національних ринків – стали тенденції перевиробництва, а також розвитку регуляторних інститутів зростання якості і поступового вирівнювання останньої у певних групах підприємств, диференціація яких відбулася за умов посилення конкуренції [5, с. 167]. В таких умовах подолання кризових явищ стає найбільш ефективним засобом підвищення якості продукції, а управління якістю – одним із найважливіших інструментів, який дає змогу оптимально витрачати ресурси, забезпечувати взаєморозуміння та взаємодію по всьому ланцюжку просування продукції, а також безперервно вдосконалювати процес виробництва й управління.

Управлінські технології забезпечення якості являють собою особливу стратегію конкурентного успіху, яка відкрита групам інших підприємств, у чому полягає й важливе соціальне значення таких стратегічних інновацій. У цьому разі термін «стратегія» належить до діяльності з формування ринку, активного впливу на нього. У науковому плані питання полягає у тому, щоб з різноманіття окремих, унікальних для кожного підприємства ситуацій виділити загальні тенденції і закономірності. Саме тому в методологічному плані для аналізу певних успіхів у сфері управління якістю на окремих промислових підприємствах галузі може бути застосований порівняльний аналіз відмінних принципів організації виробництв. Як

загальне може розглядатися твердження про те, що не цінова конкуренція, а конкуренція з боку нових технологій забезпечення якості в межах загальної конкуренції є свідченням економічного зростання та розвитку, у тому числі й окремого підприємства. Звідси конкурентна перевага підприємства випливає з високої якості, заснованої на відносній перевазі [5].

Отже, можна відзначити, що розвиток якості виробництва в практиці вітчизняного бізнесу уявляється як динамічний і неперервний процес адаптації організаційних структур до зрушень в навколишньому середовищі. Водночас у методологічному плані принциповим є визнання як основи ефективності системи управління якістю продукції неперервне вдосконалення методів виробництва й організації за умови, що якість і продуктивність пов'язані позитивно в економічному підтексті [6, с. 196].

Звідси можна трактувати економічний зміст парадоксу якості як джерела додаткових витрат та водночас можливості збільшити прибутки. Економічний зміст перспектив підвищення якості полягає у потенційному зменшенні витрат у результаті менших переробок і кращого використання обладнання й матеріалів. При цьому більша частина витрат, пов’язаних з недостатньою якістю, є прихованими й виявляється через відмову від нових купівель, погіршення іміджу компанії, відсутність мотивації до зростання якості.

Оптимізація системи управління якістю на рівні промислових підприємств концептуально передбачає обґрунтування визначальної ролі чинника управління витратами, у тому числі витратами на якість продукції.

Література

1. Кабаков Ю. Б. Побудова системи менеджменту організації / Ю. Б. Кабаков // Стандарти і якість. – 2006. – №4. – с. 70-75.

2. ДСТУ 3230-95. Управління якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення. – К., 1995.

3. Фомічев С. К. Основи управління якістю:Учбовий посібник / С. К. Фомічев, А. А. Старостіна, Н. И. Скрябіна. – К.: МАУП, 2000. – 196 с.

4. ДСТУ 3230-95. Управління якістю та забезпечення якості. Терміни та визначення. – К., 1995.

5. Заде Л. Понятие лингвистической переменной и ее

применение к принятиюприближенных решений : пер. с англ. /Л Заде. – М. : Мир, 1976. – 167 с.

6. Бугрім О. Ю. Оцінювання ефективності управління якістю продукції на промислових підприємствах / О. Ю. Бугрім // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 195-200.

к. е. н., доцент Риженко О.М.
магістрант каф. менеджменту Овчаренко С.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВИ НА КОРИСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Публічне управління та адміністрування у країні зазнає суттєвих трансформацій. Децентралізація як системний перехід в організації місцевого самоврядування і територіальної організації влади передбачає у своїх цілях становлення самодостатніх органів місцевого самоврядування в особі об'єднаних територіальних громад, формування збалансованих взаємовідносин у системі «центр – громада (об'єднання громад). В результаті реалізації реформи децентралізації було створено понад 800 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які охопили третину території України. Новостворені громади отримали більше фінансових ресурсів, прямі відносини з Державним бюджетом, та, одночасно, ширші повноваження та обов'язки.

Амбітна мета передбачає перерозподіл повноважень зверху вниз у сфері фінансів, владних повноважень і керівництва, самоврядування та самоорганізації громадян. В контексті впроваджуваних змін фінансові повноваження проявляються у громадах через механізм нарощування фінансових і податкових надходжень до бюджету громади, урізноманітнення форм і способів адміністрування доходною частиною бюджету, розширення джерел надходжень внаслідок зацікавленості громади у розвитку місцевого підприємництва, інклюзивної економіки, залучення інвестицій, конкуренція за кошти бюджетних національних програм і проектів, отримання міжнародної грантової допомоги. Тобто наявність

економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна інфраструктура – все це та багато іншого є основою для успішного розвитку громади.

Децентралізація дозволяє привести послуги, які надає держава, у відповідність до потреб і запитів громадян. Науковці визначають три децентралізації: політичну, адміністративну і фіскальну, а також три основні форми (як зазначають окремі науковці) децентралізації – деконцентрація, деволюція і делегування [1]. Делегування – вважається найбільш довершеною моделлю децентралізації, оскільки передбачає передачу важливої частини державних повноважень до виключної компетенції місцевих органів самоврядування.

Для порівняння: у 2014 р. власні надходження місцевих бюджетів за підсумками року складали всього 68,6 млрд. грн. За 1 півріччя 2019 р. тільки податку на доходи фізичних осіб надійшло до місцевих бюджетів в обсязі 105,6 млрд. грн. А якщо порівнювати ці надходження з минулорічним відповідним періодом, то ріст склав 19 млрд грн або 21,9 %. Найвищі темпи приросту ПДФО мають Донецька (26,8%), Київська (24,2%) та Тернопільська (23,5%) області. Далі. у якості джерела надходжень до місцевих бюджетів плата за землю склала 22,2 млрд. грн (+4,1 млрд. грн або +22,4 %). Найвищі темпи приросту забезпечили Закарпатська (60,6%), Луганська (39,1%) та Рівненська (34,5%) області. Фактичні надходження єдиного податку склали 23,2 млрд. грн (+4,3 млрд. грн або +22,5%), податку на нерухоме майно склали 3,4 млрд. грн. (+33,2%) [2].

Аналіз статистичних даних вказує на те, що «громади стали зацікавленими у нарощуванні своїх доходів. Вони вчаться готувати проекти розвитку, вони створюють умови для розвитку бізнесу і, як наслідок, з'являються нові робочі місця, вони удосконалюють інвестиційну грамотність і культуру, щоб бути конкурентоспроможними» [3]. До прикладу, по Запорізькій області за підсумками січня-червня 2019 року середній доходів загального фонду (без трансфертів) на 1-го мешканця по 44-х ОТГ області склав 1728,3 грн. Найбільше доходів у розрахунку на 1-го мешканця отримано в Кирилівській ОТГ – 4 173,7 грн, найменше у Водянській ОТГ – 823,3 грн. Серед ОТГ області 38 громад отримують з державного бюджету базову дотацію, 2 перераховують реверсну дотацію. Найвищий рівень дотаційності уБлаговіщенській громаді,

у якої обсяг базової дотації у загальній сумі доходів становить 36,9%. Найбільша питома вага видатків на утримання апарату управління у доходах загального фонду (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Чкаловської ОТГ – 59,4%, найменша на бюджет Михайлівської ОТГ – 15,2%. В середньому, по всіх ОТГ області питома вага заробітної плати у видатках загального фонду становить 74,4%. Найвищий показник видатків у Мирненській ОТГ – 85,7%, найнижчий у Бердянській ОТГ – 40,6%.

Висновок. Отже, вихідним пунктом деценнтралізації є усвідомлення, що на місцях краще орієнтуються в локальних проблемах і ефективніше можуть використати кошти на їх вирішення. Повноваження органів ОТГ доволі широкі: від розробки стратегії розвитку до організації благоустрою сіл і селищ, які входять до складу ОТГ: зокрема, рада затверджує бюджет ОТГ; утворює виконавчий комітет; встановлює місцеві податки і збори; визначає, яким буде соціально-економічний і культурний розвиток ОТГ тощо.

Література

1. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К.: 2017.110 с.

2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL:https:// storage. decentralization.gov.ua/uploads/library/file/410.07.2019.pdf

3. Фінансова децентралізація: за 8 місяців до місцевих бюджетів надійшло у 2,5 рази більше коштів, ніж за весь 2014 рік. URL : https://decentralization.gov.ua/news/11523

4. ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ окремі показники виконання місцевих бюджетів 44 ОТГ Запорізької області за І – ше півріччя 2019 року. URL:https:// storage.decentralization. gov.ua/ uploads/attachment/document/431pdf

старший викладач Соріна О.О.
магістрант каф. менеджменту Аболімова О.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Інклюзивна модель економічного розвитку передбачає створення максимальних можливостей для розвитку особистості, її участі у всіх сферах життя країни, працевлаштування та рівний доступ до результатів праці. Пріоритетом інклюзивного розвитку є підвищення якості життя населення за рахунок формування економіки з високою зайнятістю та суспільства з його мінімальним розшаруванням [1, с. 21].

Ключовою проблемою інклюзивного розвитку є співучасть людських ресурсів. Для її вирішення необхідно забезпечити активну участь людей (в тому числі, і із раніше ізольованих груп) в процесах соціальних, політичних і економічних змін. Одним з напрямків залучення населення регіону в економічні процеси, на наш погляд, є розвиток підприємницької ініціативи. Однак для цього необхідно створити відповідну інфраструктуру підтримки; і важлива роль тут може відводитися бізнес-інкубаторам, зокрема, академічним бізнес-інкубаторам.

В Запорізькій області на сьогоднішній час вже існує законодавча ініціатива, яку можна вважати кроком до інклюзивної економіки, до залучення широких верств населення до рішення соціально-економічних, демографічних, екологічних проблем: наразі в області реалізується Комплексна програма розвитку малого і середнього підприємництва у Запорізькій області на 2019–2020 роки. Метою Програми є забезпечення належних умов для інклюзивного розвитку малого і середнього підприємництва шляхом створення нових та розвитку існуючих об’єктів інфраструктури підтримки малих та середніх підприємств (МСП), впровадження нових механізмів фінансово-кредитної підтримки, популяризації стартап-руху та підприємництва в цілому, залучення суб’єктів підприємницької діяльності до участі у проектах міжнародної технічної допомогишляхом консолідації зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, суб’єктів МСП, об’єднань і спілок

підприємців тощо.

Серед пріоритетних напрямків даної програми зазначимо такі:

– покращення бізнес-середовища та удосконалення інфраструктури підтримки МСП. В якості операційних цілей цього напряму вказано поліпшення регуляторного середовища та впровадження «прозорих правил гри» при наданні адміністративних послуг бізнесу; створення реального доступу до фінансування для МСП; розширення та удосконалення системи надання послуг для суб'єктів МСП через інноваційний розвиток інфраструктури підтримки бізнесу;

– інклюзивний розвиток бізнесу: ресурсне та інформаційне забезпечення. Операційними цілями цього напряму є активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності; підвищення рівня конкурентоспроможності місцевих товаровиробників; підвищення професійного рівня та обізнаності представників МСП.

Також Програма передбачає залучення в підприємницьку діяльність тих верств населення, які поки що слабо представлені серед суб'єктів підприємницької діяльності та є особливо уразливими на ринку праці – це молоді люди без досвіду роботи, переселенці, люди з інвалідністю, учасники АТО, особи, які звільнилися з місць позбавлення волі, безробітні [2].

Одним з елементів підприємницької інфраструктури, який відповідає цілям, напрямкам і завданням Програми розвитку підприємництва, можуть стати академічні бізнес-інкубатори. Академічні інкубатори підприємництва – це структури, створені на громадських засадах у науково-освітніх закладах за сприяння місцевої влади та іноземних організацій з метою підтримки розвитку малого підприємництва в регіоні [3, с. 25].

Дані структури дозволять вирішувати широкий спектр завдань, серед яких:

– організація та проведення навчальних програм, семінарів, тренінгів, хакатонів, конкурсів, конференцій та інших заходів з метою навчання підприємництву, обміну досвідом та розвитку територіальних громад;

– надання консультаційних послуг з питань вибору, обґрунтування, розробки та реалізації інноваційних ідей;

– надання консультаційної допомоги щодо пошуку необхідних фахівців та залученняїх до участі у проектах;

– допомога у пошукупотенційних ділових партнерів та інвесторів;

– організація та проведення зустрічей із підприємцями, представниками влади та місцевого самоврядування для презентації бізнес-ідей та обміну досвідом;

– створення та підтримка баз даних існуючих грантодавців та роботодавців;

– проведення компетентної незалежної експертизи проектів.

Отже, створення та розвиток академічних бізнес-інкубаторів відповідає цілям Програми розвитку малого і середнього підприємництва та позитивно впливатиме на розвиток регіону, проявами чого можуть стати: зростання кількості робочих місць та рівня зайнятості населення; підвищення рівня життя населення, зокрема раніше ізольованих груп; зменшення витрат місцевого бюджету, пов'язаних із безробіттям; розвиток регіональної інфраструктури тощо.

Література

1. Базилюк А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. В. Базилюк, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19-29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5.

2 Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва в Запорізькій області на 2019-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https:// www.zoda.gov.ua/article/2174/kompleksna-programi-rozvitku-malogo-ta-serednogo-pidprijemnitstva-v-zaporizkiy-oblasti-na-2019-2020-roki.html

3. Академічний бізнес-інкубатор: організаційно-методичне забезпечення впровадження інновацій : практ. посіб. / за заг. і наук. ред. С. М. Серьогіна. –Дніпропетровськ: Принта, 2013. –120 с.

старший викладач Соріна О.О.
магістрант каф. менеджменту Біденко І.П.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Формування корпоративної культури є одним з найважливіших завдань менеджменту, адже саме від цього організаційного елементу залежить успіх, економічна стабільність та повноцінне функціонування сучасної організації.

Думки вчених щодо чіткого тлумачення поняття «корпоративна культура» розходяться, але вони усі єдині у тому, що носієм корпоративної культури є людина. Так, наприклад, В. В. Козлов зазначає, що корпоративна культура – це система формальних і неформальних правил та норм діяльності, звичаїв та традицій, індивідуальних та групових інтересів, особливостей поведінки співробітників, організаційної структури, стиля керівництва, показників задоволеності працівників умовами праці, рівня взаємної співпраці, ідентифікація співробітників з підприємством і перспективами його розвитку [1, с. 41].

За думкою А. Литвинюка, корпоративна культура впливає на ефективність діяльності підприємства та підвищує трудовий потенціал, що призводить до росту компетенції персоналу та забезпечує ріст прибутку підприємства [2, с. 138].

В Україні, як і в інших странах СНД, в період розвинутого соціалізму існувала культура виробнитва та культура обслуговування у сфері продажу та послуг, які формувалися впродовж довгих років на основі досвіду декількох трудових поколінь. Провісниками формування традициійних елементів корпоративної культури були колективні заходи (суботники, поїздки з метою допомоги колгоспам і т.ін.), почесні грамоти, дошки пошани, спільні лозунгитощо.

Проте відмова від соціалістичних форм ведення господарства в силу різних обставин спричинила за собою втрату значної частини цього досвіду, тому наразі керуючій ланці необхідно починати все з початку. Інколи дії керівників в цьому напрямку виглядають виключно як дань сучасним тенеденціям, адже далеко не всі менеджери осмислили

важливість і значення данного елементу управління.

Компанії, які повною мірою приділяють увагу питанням формування та управління корпоративною культурою отримують наступні переваги:

– розвинена позитивна корпоративна культура дозволяє акумулювати кращий управлінський досвід, створюючи сприятливі можливості для його пізнання і освоєння;

– підвищується можливість залучення цінних кадрів, адже завдяки ефективній корпоративній культурі формується імідж надійної та стабільної компанії, де є простір для творчої самореалізації та професійного росту;

– співробітники стають зацікавлені не тільки у власній вигоді, а, в першу чергу, в успіху всієї компанії. Разом з тим кожен співробітник усвідомлює свою цінність і значимість для організації – отже більш сумлінно виконуються посадові обов'язки та частіше демонструються високі результати праці;

– розвинена корпоративна культура сприяє згуртованості колективу, в результаті чого легше сприймаються зміни або нововведення, простіше долаються труднощі або невдачі, набагато швидше приймаються рішення;

– знижується рівень швидкоплинності кадрів, що позитивно відображається на компанії в цілому.

Разом з тим, недостатня увага керівництва до питань управління корпоративною культурою дуже часто призводить до формування так званої негативної корпоративної культури, яка надає негативного впливу на результати організації. Ознаками такої культури є:

– апатія і незацікавленість співробітників в результатах своєї праці;

– зниження рівня особистої відповідальності;

– формальний підхід до виконання службових обов'язків;

– висока плинність кадрів, ізоляціонізм (як між структурними підрозділами, так і з зовнішнім оточенням);

– поява чуток і пересудів навколо організації, котрі підривають її авторитет і репутацію у потенційних споживачів, партнерів, широкої громадськості.

Отже, корпоративну культуру можна розглядати як невід'ємну частину діяльності, конкурентоспроможності компанії, одну з головних сил, котра формує основні аспекти її поведінки і грає ключову роль в тому, щоб цінності, викладені в корпоративній

філософії компанії, відбилися в поведінці її співробітників. Управління корпоративною культурою необхідно тому, що її риси відображаються в працівнику – вітрині компанії, на котру дивиться клієнт, і одна з найважливіших управлінських задач - зробити цю вітрину привабливою.

Література

1. Козлов В. В. Корпоративная культура: опыт, проблемы и перспективы развития. М. : Гардарика, 2004. 269 с.

2. Литвинюк А. П. Управление персоналом. М. : Юрайт, 2013. 434 с.

старший викладач Соріна О.О.
магістрант каф. менеджменту Мєльніков О.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В даний час існує велика кількість методів оцінки ефективності діяльності підприємства, що застосовуються в економічних дослідженнях і фінансово-економічному аналізі. Деякі з них успішно запозичені з інших наук. Кількість методів оцінки ефективності постійно зростає, тому стає актуальною проблема об'єднання однорідних методів в окремі підходи.

У XX столітті панівним підходом був так званий бухгалтерський підхід, заснований на використанні фінансових показників бухгалтерської звітності (спочатку – виручки від реалізації і розміру прибутку, пізніше – показників рентабельності). Однак використання лише цих показників має ряд недоліків – так,специфіка ведення системи регулювання бухгалтерського обліку допускає можливість штучного маніпулювання показниками прибутковості; крім того, неповною мірою оцінюються або взагалі не підлягають оцінці деякі види нематеріальних активів (такі як популярність на ринку, сприятлива ділова репутація тощо). Однак показники, що застосовуються в даному підході, досить прості в застосуванні, вихідні дані для розрахунків можуть бути доступні широкому колу зацікавлених осіб, методики розрахунку добре вивчені, а механізм розрахунку забезпечує порівнянність фінансових показників

різних компаній [1].

Наступний підхід – економічний. Найбільше значення при використанні даного підходу присвоюється ефективності управління ресурсами. Більшість дослідників в рамках цього підходу виділяють наступні групи показників:

а) показники використання основних виробничих фондів;

б) показники ефективності використання оборотних коштів;

в) показники ефективності використання капіталу;

г) показники ефективності використання трудових ресурсів.

На практиці не завжди потрібно визначати ефективність використання всіх ресурсів – деякі підприємства оцінюють ефективність лише тих чинників, які вважають достатніми показниками діяльності та успіху підприємства.

Вартісний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємства визначає ефективність через оцінку відповідності результатів діяльності підприємства цілі максимізації показника вартості. Вінбазується на створенні компанією своєї ринкової вартості, відображаючи стратегічні цілі менеджменту, а саме – задоволення потреб всіх зацікавлених сторін і підтримання балансу інтересів. Ринкова вартість підприємства при цьому є головним показником, а рентабельність – лише одним з факторів, що впливають на вартість бізнесу.Прихильники даного підходу вважають його досить універсальним в сучасних економічних реаліях, таким, що дозволяє оцінити ефективність діяльності будь-якого економічного суб'єкта, для чого достатньо змоделювати ситуацію необхідності врахування вартості підприємства для цілей управління [2].

Четвертий підхід – процесний, за якого розглядаються, аналізуються та оцінюються процеси, що протікають на підприємстві, та забезпечують існування видів його діяльності. Системи показників оцінки ефективності діяльності підприємства, які розробляються та використовуються в рамках цього підходу, дозволяють вирішувати наступні завдання:

– внесення ясності в стратегію діяльності, проведення декомпозиції стратегічних цілей до рівня процесів підприємства;

– виявлення факторів, що стимулюють ефективність процесів і діяльності підприємства в цілому;

– сприяння впровадженню процесної філософії і процесно-орієнтованого управління;

– проведення моніторингу показників діяльності на постійній основі для забезпечення прослідковуваності процесів, а також формування і представлення звітності вищому керівництву та іншим зацікавленим сторонам;

– встановлення контрольних показників процесів, що надає змогу відображати поточні результати діяльності. Виступаючи в ролі індикаторів, контрольні показники процесів дозволяють здійснювати корегуючи дії у випадках відхилення процесу від заданої траєкторії;

– здійснення мотивації персоналу на основі спеціально розроблених управлінських показників [3, с. 59].

Комплексний підхід являє собою комбінацію різних підходів. Він враховує весь спектр показників (фінансових, вартісних, не фінансових), пов'язує їх та систематизує. Початок цьому підходу поклали відомі американські вчені Нортон і Каплан своєю концепцією збалансованої системи показників, яка передбачає організацію такої системи стратегічного планування, яка дозволила б спрямувати всю діяльність компанії на реалізацію стратегічних задумів і рішень шляхом вирішення повсякденних завдань. У даній концепції особлива увага приділяється відповідальності кожної окремої ланки – підрозділу, відділу, співробітника [4].

Таким чином, в даний час можна виділити багато підходів до оцінки ефективності діяльності; разом з тим, серед них немає жодного універсального підходу, який дозволив би всебічно оцінити ефективність діяльності будь-якого підприємства. Це пояснюється об'єктивними причинами, такими як постійна зміна зовнішнього середовища, розвиток науки, технологій та суспільства як кінцевого споживача продукції будь-якої компанії, а також різноманіттям поглядів на проблему ефективності. Тому при оцінці ефективності діяльності підприємства необхідно або чітко визначитися з позицією, з якої буде розглядатися ефективність, або використовувати комплексний підхід.

Література

1. Аверин А. В. Основные подходы к оценке эффективности деятельности коммерческой организации / А. В. Аверин // Вестник. – 2007. – № 1. – Серия «Экономические науки». – С. 264-266.

2. Елкин С. Е. Особенности применения стоимостного подхода к оценке экономической эффективности / С. Е. Елкин, О. С. Елкина // Теоретическая экономика. – 2018. –№ 1. – С. 107-114

3. Івченко Є. І., Карпенко Є. А. Формування системи показників оцінки ефективності діяльності підприємств роздрібної торгівлі: процесний підхід / Є.І. Івченко, Є.А. Карпенко // Культура народов Причерноморья. – 2011. – № 215. – С. 58-62. – Бібліогр.: 8 назв. – укр.

4.Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. / Р. Каплан, Д. Нортон.- 2-е изд., испр. и доп./ М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2012. – 320 с.

к. е. н., доцент Тесленок І.М.
магістрант каф. менеджменту Носов М.П.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо впровадження принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи» [1] по всіх регіонах України діють «Комплексні програми розвитку малого і середнього підприємництва». В межах цих програм для допомоги починаючим підприємцям створюються бізнес-інкубатори, завданням яких є консультаційне ведення проектів. На базі одного бізнес-інкубатора можуть одночасно розроблятися декілька проектів, тому ефективне управління ними є актуальною та важливою темою для дослідження.

Харрінгтон Дж. стверджує, що управління проектами є одним з п'яти етапів сучасного управління організацією [2, с.15]. Правильно організований проект є не тільки запорукою ефективної роботи підприємства, але й точного розподілу всіх доступних ресурсів, помірного використання часу і бюджету.

Недостатність певних теоретичних і практичних навичок в сфері управління проектами може привести до серйозних проблем, таких як: порушення термінів завершення проекту, перевищення бюджету, погіршення якості проекту.

Питання ефективності управління проектами підіймають такі вчені як: Л.Є.Довгань [3], О.М.Ляшенко [3], В.М.Приймак [3],

А.О.Андрєєва [4] та багато інших.

Довгань Л.Є., Ляшенко О.М. та Приймак В.М. вважають, що для ефективного управління проектами необхідно використовувати наступні принципи: всі зобов'язання приймаються тільки для реально здійсненних цілей: технічних, бюджетних і календарних; відповідальність за управління портфелем проекту, програмами ретельно розподілена і неухильно реалізується; проект планується, виконується і контролюється так, щоб всі зобов'язання по ньому були виконані; команди управління проектом повинні працювати спільно і відповідно до зобов'язань за програмними цілями, планами і графіками виконання проекту [3, с.55-56].

У своїх працях Андрєєва А.О. доповнює дослідження вище згаданих вчених, щодо поліпшення ефективності управління проектами та виділяє наступні кроки:

1) ідентифікація симптомів неефективного управління проектом;

2) співвіднесення виявлених симптомів з можливими причинами неефективного управління проектом шляхом, по-перше, вивчення літератури з управління проектами, по-друге, проведення аудиту поточного проекту;

3) ідентифікація можливостей для покращення в галузі управління проектом і ранжування цих можливостей;

4) вироблення програми поліпшення, спрямованої на усунення і корекцію можливих причин неефективного управління;

5) виконання програми поліпшення, оцінка результатів і пошук додаткових шляхів поліпшення [4].

Для досягнення істотних поліпшень в ефективності управління проектами на базі бізнес-інкубаторів, необхідно проводити зміни у всіх сферах впливу, таких як людські ресурси, організаційні структури, процеси, системи, процедури - і всі ці зміни повинні бути пов'язані один з одним.

Отже, щоб підвищити ефективність управління проектами в бізнес-інкубаторі, потрібно спиратися, в основному, на систему скоординованих дій в області поліпшення ефективності управління проектами, а не на одну-дві окремі позиції. Такі організаційні заходи включають: створення спеціального органу управління як системою проектів так і окремими проектами організації офісу проектів; розробку методичних принципів управління проектами, необхідне

програмне забезпечення; інтегрування управління проектами до основних процесів компанії; навчання персоналу методам і засобам керування проектами; розгортання програми розвитку (професійного зростання) для персоналу, який бере участь у здійсненні проекту.

Література

1. Розпорядження КМУ від 20 жовтня 2010 р. № 2000-р «Про затвердження плану заходів щодо впровадження принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/243748436

2. Харрінгтон Дж. Досконалість управління змінами / Під наук. ред. В. В. Брагіна. – М.: РИА Стандарти та якість, 2008. – 192 с.

3. Довгань Л. Є. «Управління проектами»: навчальний посібник до вивчення дисципліни для магістрів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент» спеціалізації: «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент міжнародних проектів», «Менеджмент інновацій», «Логістика»/ Уклад.: Л. Є. Довгань, Г. А. Мохонько, І. П. Малик. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 420 с.

4. Андреева А. О. Методы эффективного планирования проекта // Экономика и менеджмент инновационных технологий. 2015. № 3 [Электронный ресурс]. URL: http://ekonomika.snauka.ru/2015/03/7579

к. е. н., доцент Тесленок І.М.
магістрант каф. менеджменту Перетокіна-Пічхая Н.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ВИБІР БІЗНЕС-МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ПРИ ОБГРУНТУВАННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ПОСЛУГ

В умовах ринкової економіки нові підприємства малого бізнесу прагнуть знайти та зайняти свою нішу на ринку, забезпечивши собі, при цьому, стійкі конкурентні переваги. Поява на ринку нових гравців, які змінюють правила гри, використовуючи нові стратегії і бізнес-моделі, ускладнює цю задачу, особливо соціально орієнтованим підприємствам. У світовій економіці галуззю, яка найбільш ефективна і яка найшвидше розвивається є сфера послуг. На теперішній час майже не залишилося підприємств, які в тій чи іншій мірі не займаються наданням послуг або не стикаються з цією сферою. Тому, при відкритті бізнесу у сфері послуг, у вищезазначених умовах, стає актуальним питання вибору бізнес-моделі та подальшої розробки стратегії діяльності підприємства.

Кожний бізнес повинен приносити прибуток, тому питання про співвідношення економічного і соціального розвитку підприємства повинна вирішати стратегія, яка є одним з основних елементів внутрішнього середовища функціонування бізнес-моделі компанії. Чим кращу бізнес-модель обрала компанія, тим стійкішою та реалістичнішою є стратегія. Тобто, бізнес-модель і стратегія є однаково важливими та мають ті самі цілі, але на різних бізнес-рівнях. У цьому контексті бізнес-модель є схемою перетворення стратегії в загальну «технологію» створення доданої вартості компанією. Будь-яка зміна елементів стратегії компанії повинна супроводжуватись зміною бізнес-моделі і навпаки. Крім цього, бізнес-модель підприємства постійно знаходиться під впливом чинників зовнішнього середовища, які можуть обумовити необхідність її трансформації: технологічні зміни, конкурентне середовище, пріоритети клієнтів, соціально – культурне середовище, правове поле господарювання [1, с. 30–33].

З економічної точки зору, важливим аспектом є вибір та формування інклюзивної бізнес-моделі (англ. inclusivebusinessmodel) – економічно доцільної схеми ведення підприємницької діяльності, що

включає бідних як споживачів, покупців, працівників, виробників і підприємців на всіх етапах ланцюжка створення доданої вартості, забезпечуючи взаємовигідний розвиток для всіх її учасників. Серед переваг інклюзивних бізнес-моделей не тільки безпосередній прибуток і підвищення доходів. Необхідно розглядати інклюзивні бізнес-моделі як елемент загальної ділової стратегії, спрямованої на залучення уразливих верств населення в ділову діяльність [2,с. 59-60].

На даний час відомі різні бізнес-моделі ведення інклюзивного соціального підприємництва, які базуються на розумінні та визначенні складових маркетингової діяльності, на розробці креативних систем розподілу, зниження виробничих та маркетингових витрат, досягнення високої операційної ефективності, ефективної присутності на креативних ринках тощо.

Водночас від комбінації вищенаведених складових, від розуміння місії та завдань соціального підприємства, рівня його інтеграції з місцевим бізнес-середовищем, доступу до ресурсів, специфіки функціонування певного виду економічної діяльності, культури ведення бізнесу, активації цінностей громадянського суспільства формуються різноманітні інклюзивні бізнес-моделі соціальних підприємств. Зазначимо, що соціальне підприємство та інклюзивний бізнес ми розуміємо тут як тотожні поняття.

Серед діючих на практиці бізнес-моделей (inclusivebusinessmodels) соціального підприємництва в Україні та світі описано 13 існуючих моделей [3, с. 10–20]: модель зайнятості (employmentmodel); модель платних послуг (fee-for-servicemodel); модель посередника ринку (marketintermediarymodel); модель підтримки підприємців (entrepreneursupportmodel); модель фінансування соціальних програм через перерозподіл доходів від іншої діяльності (servicesubsidizationmodel); розвиток території довкола продукту; побудова платформи (онлайнового та офлайнового майданчика для пошуку споживачів для малого та середнього бізнесу, які спрямовані на соціальні послуги); використання та переробка відходів (орієнтована на збір речей від населення та надання їм нового призначення); кооперативна модель (cooperativemodel); модель підтримки людей з низькими доходами (low-incomeclientasmarketmodel); модель соціального підприємства «зв'язковий ринку» (marketlinkagemodel); модель підтримки організації (organizationalsupportmodel); комбіновані бізнес-моделі.

Як бачимо, вибір є. Тим більше, що для досягнення вищого рівня соціального впливу фундаментальні моделі можуть поєднуватися, дозволяючи налагоджувати взаємовигідні контакти між бізнесом і населенням, адже припускають включення малозабезпечених людей на різних етапах ланцюжка створення вартості в якості споживачів, клієнтів або покупців з боку попиту, і в якості співробітників, виробників і підприємців з боку пропозиції.

Отже, вибір бізнес-моделі соціального підприємництва впливає на обґрунтування, розробку та реалізацію стратегії підприємства. Розробляючи стратегію, обрати бізнес-модель можна із вже існуючих, можна скомбінувати, а можна стати новатором і вигадати свою, адже однією з головних переваг діяльності соціального підприємства є формування широкого спектру послуг, необхідних суспільству, але якими не займається традиційний бізнес. Обрана бізнес-модель соціального підприємництва у сфері послуг, на основі якої буде розроблена стратегія, повинна витримувати таке навантаження, щоб, як і будь-який бізнес, виходити на самоокупність, фінансову стійкість і приносити прибуток.

Література

1.Швиданенко Г. О. Формування бізнес-моделі підприємства : навч. посіб. / за ред. Г. О. Швиданенко, Н. В. Ревуцька. Київ : КНЕУ, 2013. 423 с.

2. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. 2016. №3. С. 59-60.

3. Банк проблем та моделей соціальних підприємств для їх вирішення.Аналітичний звіт. 2018. – С. 10-20. URL:https://drive.google.com/file/d/1Ok_zkvIId-T8SwDgdoNACKHRb5ALG67J/view.

к. е. н., доцент Тесленок І.М.
магістрант каф. менеджменту Сех Д.А.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА СТАН КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ІТ-ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний світ розвивається, не стоїть на місці, стрімко поширюються ІТ-технології. Так само стрімко зростає кількість ІТ-підприємств і їх корпоративна культура значно відрізняється від усіх інших, звичних для нас підприємств.

Корпоративна культура дуже динамічна в усіх своїх проявах. Вона має властивості швидко руйнуватися (що має за собою, як правило, досить негативні наслідки), важко відновлюватися і швидко зміцнюватися. У цьому велику роль відіграє зовнішнє середовище. Ось чому корпоративною культурою треба управляти і це вимагає як наукового підходу, так і відповідного йому мистецтва управління. Для ефективного управління корпоративною культурою необхідне знання факторів, що впливають на її формування та зміни. Майже щодня з'являються нові зовнішні фактори, що матимуть вплив на корпоративну культу підприємств, тому ця проблема буде постійно актуальною.

Проблемам впливу зовнішнього середовища на стан корпоративної культури значна увага приділена у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, Р.Л. Ансоффа, Е.Г. Шейна, М.Р. Богатирьова, А.В. Іванченко, В. Антонова, І. Бєлікова, В. Вербицького, В. Гретченко, О. Дубовицької та ін. Але особливості впливу зовнішніх факторів на корпоративну культуру ІТ-підприємства відрізняються від звичних, що стало поштовхом для детальнішого дослідження даного питання.

Згідно з монографією І. М. Тесленок та Л. О. Кримської, вплив політичних, економічних, технологічних, соціально-демографічних, екологічних і культурних факторів потрібно розглядати на всіх економічних рівнях [1, с. 17].

Політичний фактор проявляється через політичну культуру – важливий чинник суспільства, який формується відповідно до існуючих соціально-економічних відносин кожної країни. Політичний

фактор доповнюється економічним, який відображає сучасний стан вітчизняної економіки та тенденції її розвитку [2, с. 136].

На українські ІТ-підприємства вітчизняні політичні та економічні фактори не мають особливого впливу. Ці фактори потрібно розглядати на глобальному рівні, з урахуванням країн, звідки найчастіше отримують замовлення: Америка, Китай, Франція, Швеція. Наразі, вони мають позитивний вплив.

Екологічний фактор є особливо злободенним, адже екологічні катаклізми, свідками яких людство стає доволі частіше, засвідчують про серйозні проблеми в цій сфері, які заставляють керівництво підприємства переорієнтовувати екологічно небезпечні виробництва та змінювати свої відносини із оточуючим середовищем. Екологічна культура заставляє змінювати свої відносини із довкіллям, стимулює гармонізацію співіснування людини і природи, не демонструючи вищість людини. Це культура нового мислення, направлена не на експлуатацію природи, а на її відновлення, на зміну пріоритетів у шкалі споживання і переходу від нагромадження нових речей до плекання благородних цінностей, покликаних служити на користь суспільству [2, с. 140].

Екологічні проблеми також безпосередньо впливають на корпоративну культуру ІТ-підприємств. Так компанії орієнтуються на досвід американських та європейських підприємств: замість пластику використовують еко-посуд та канцелярію. Тож це також позитивно впливає на формування корпоративної культури.

Загальносвітові тенденції та досвід багатьох успішних підприємств свідчить, що сьогодні економічний поступ значно більше залежить від культурної складової, соціальної відповідальності і економічної етики, ніж від суто технічних нововведень, тому помітно зростає роль цінностей у системі управління.

Соціальна відповідальність підприємств в поєднанні із усвідомленням домінуючої ролі людського фактору в розвитку економічних процесів засвідчує про позитивну динаміку соціокультурного фактору в масштабах всієї держави, який підсилює дію попередньо перелічених факторів на формування і розвиток корпоративної культури [2, с. 150].

Отже, на стан корпоративної культури українських ІТ-підприємств значною мірою мають вплив глобальні політичні та економічні фактори. Наразі – цей вплив є позитивним. Також на стан

та формування корпоративної культури позитивно впливають екологічні, технічні та соціально-демографічні фактори.

Література

1. Тесленок І. М., Кримська Л. О. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища в системі управління промисловим підприємством: монографія. Запоріжжя: ЗНТУ, 2012. 110 с.

2. Корпоративна культура: Навчальний посібник / Під заг. ред. Г. М. Захарчин. – Львів, 20011. – 317 с.

к. е. н., доцент Тесленок І.М.
магістрант каф. менеджменту Широколобов Є.В.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність проведення дослідження конкурентного середовища машинобудівного підприємства ґрунтується на важливості визначення позиції компанії на ринку для забезпечення її розвитку та використання наявних конкурентних переваг. Для аналізу сил, що діють на ринку діяльності компанії, для встановлення того, які з них визначають ступінь інтенсивності конкурентної боротьби та для охарактеризування здатності підприємства конкурувати на ринку є доцільним використання моделі М. Портера. Базою для такого аналізу виступає Запорізьке акціонерне товариство «Мотор Січ».

Згідно за цією моделлю, конкурентне середовище формується під впливом таких конкурентних сил, як: суперництво між конкуруючими продавцями однієї галузі; конкуренція з боку товарів, що виробляються фірмами інших галузей і є гідними замінниками (субститутами); економічні можливості та торговельні спроможності постачальників; економічні можливості та купівельні спроможності покупців [1, с.22].

Ринок авіадвигунів в Україні та світі досить складний за своєю структурою, проте можна виділити його складові частки через найбільші провідні компанії даної галузі. Основними конкурентами АТ «Мотор Січ» (частка якої складає 4,50%) в авіадвигунобудуванні є «CFM Int.» (Франція/США) – 34,80%, «Rolls-Royce» (Велика

Британія) – 18,50%, «Pratt & Whitney» (США) – 20,80%, «General Electric»(США) – 18,30% та інші – 3,10% [2]. На ринку України сьогодні функціонує ряд компаній авіабудівної галузі, які виробляють надлегкі літаки, авіаційні двигуни, комплектуючі, а також надають сервісні, ремонтні послуги техніки тощо. Це такі компанії як ДП «Антонов», ДП «Київський авіаційний завод «АВІАНТ», Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес», ПП «Аерос» та багато інших.

Наступною силою, яка впливає на конкуренцію в галузі, є товари-замінники на ринку авіадвигунів та машинобудування. На даний момент вже існують такі замінники як електродвигуни, які можуть використовувати електроенергію із сонячних батарей, а також зарядки акумуляторних батарей.

Використання альтернативних видів двигунів не є тою конкурентною силою, яка здійснює сильний вплив на підприємство, адже переконструювання і встановлення таких двигунів у літаки є недешевим і на наш час використовується лише у невеликих літаках, що не пристосовані для перевезення великої кількості пасажирів або вантажів.

Наступною силоює ризикпроникнення на ринок нових конкурентів. Можливість їх появи зумовлена проблемою якості та вартості сировини на українському ринку, використанням більш інноваційного обладнання та новітніх технологій. Проте основними ризиками для нових учасників ринку є високі бар'єри входу на ринок – а саме будування нових заводів потребує багато часу і капіталовкладень, старі учасники ринку вже мають налагоджені зв'язки у сфері постачання і збуту.

Проаналізувавши силу постачальників на підприємство, можна дійти висновку, що у галузі є досить високий ступінь впливу з боку постачальників продукції. Хоча підприємство і зберегло кооперовані зв'язки з широким колом постачальників основних комплектуючих виробів та матеріальних ресурсів і постійно зміцнює з ними зв'язки, постачальники впливають на підприємство через встановлення і самостійне регулювання цін на свої товари, через терміни поставок, що відображається на собівартості виготовленої продукції та термінах виконання робіт АТ «Мотор Січ».

Остання сила, що впливає на конкуренцію в галузі, є конкурентний тиск з боку компаній-споживачів. Найбільш великими

українськими споживачами АТ «Мотор Січ» в 2018 році залишаються Міністерство Оборони України, Нацгвардія, АК «Українські вертольоти» (м. Київ), ДП «КАЗ «Авіакон» (м. Конотоп). Значним ринком збуту для продукції АТ «МоторСіч» є країни далекого зарубіжжя [3].

За результатами проведеного аналізу сил конкуренції на ринку авіабудування, можна зробити висновок, що найбільший тиск на АТ «Мотор Січ» здійснюють конкуренти всередині галузі (більш за все це стосується міжнародного ринку, а саме іноземних компаній, які займають велику долю ринку) та можливі конкуренти, що можуть з'явитися на ринку авіабудування. Загроза з боку товарів-замінників є мінімальною. Середній вплив мають такі сили як постачальники матеріалів та комплектуючих і споживачі виготовленої продукції.

Подальша ситуація в авіабудівній галузі буде залежати від рівня технічного забезпечення, залучення інвестицій та подальшого фінансування галузі, появи нових ринків збуту. Нові потужності та інноваційні технології зможуть стати поштовхом для перерозподілу ринків збуту. Стале підвищення конкурентоспроможності АТ «Мотор Січ» може бути забезпечене тільки за умови довгострокового, поступального і безупинного вдосконалення всіх складових конкурентоспроможності.

Література

1. Портер М. Стратегія конкуренції / Майкл Портер: пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 390 с.

2. Гуржій Н. М. Аналіз конкурентоспроможності продукції ПАТ «Мотор Січ» на ринку авіадвигунів / Н. М. Гуржій, А.В. Маценко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 20. – С. 301-304.

3. Річний звіт за 2018 рік. *Мотор Січ*: веб-сайт. URL: http://www.motorsich.com/files/1035otchet%20za%203%20kv%202018.pdf (дата звернення: 20.09.2019).

к. с.-г. н., доцент Ткачук О.Ю.
магістрант каф. менеджменту Чикін М.О.
НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі споживчий ринок характеризується високим рівнем насиченості продовольчими та непродовольчими товарами, стабільним постачанням, що разом із підвищенням купівельної спроможності населення закріплює позитивну тенденцію росту обсягу роздрібного товарообороту.

Торгівельні підприємства, з одного боку, завершують виробництва, а з другого боку, забезпечують задоволення значної частини особистих потреб населення в товарах і послугах.

Головним завданням торговельного підприємства є закупівля і продаж товарів з метою задоволення потреб населення за мінімальним рівнем витрат обігу та отримання достатньо високого рівня прибутку [1].

Актуальність проблеми полягає в тому, що відбулися якісні зміни в управлінні розвитком підприємств торгівлі, які викликані необхідністю забезпечення відповідності вимогам сучасного ринку. Це вимагає широкомасштабного та цілеспрямованого використання перспективних форм, методів і інструментів управління розвитком торговельного підприємства.

Роздрібні торговельні підприємства – це найчастіше мали підприємства. Не дивлячись на те, що малий і середній бізнес має ряд переваг і розвивається швидкими темпами, він стикається на шляху свого розвитку з безліччю проблем. Однією з них є неправильне розуміння важливості й необхідності управління розвитком торговельного підприємства. Адже незалежно від розмірів компанії управління розвитком необхідне для забезпечення ефективної та стабільної діяльності.

В малому бізнесі це особливо актуально, оскільки малі підприємства зважаючи на невеликий розмір основного та оборотного капіталу працюють з індивідуальними споживачами або концентруються на окремому сегменті ринку, прагнучи максимально ефективно використовувати обмежені ресурси. Отже, свою діяльність

вони повинні здійснювати дуже продумано.

Головною перевагою, яку забезпечує управління розвитком, є підготовка торговельної компанії до раптових змін, що дозволяє наперед передбачити і розробити стандартні набори коректуючих заходів.

Розробка стратегії розвитку торговельного підприємства дозволяє ухвалювати ефективні управлінські рішення у всіх сферах діяльності підприємства, які пов'язані з його розвитком у перспективному періоді.

Розробка стратегії розвитку торговельного підприємства здійснюється за такими етапами :

– визначення загального періоду формування стратегії;

– дослідження чинників зовнішнього середовища і визначення ступеня їх дії на торговельне підприємство;

– оцінка сильних і слабких сторін діяльності торговельного підприємства. Така оцінка пов'язана з визначенням можливостей реалізації внутрішнього потенціалу торговельного підприємства і направлена на визначення рівня його конкурентоспроможності;

– вибір стратегічної моделі розвитку торговельного підприємства з урахуванням стадії його життєвого циклу;

– формування системи стратегічних цілей з урахуванням вибраної моделі розвитку. Система цілей повинна бути направлена на реалізацію головної мети торговельного підприємства – зростання та зміцнення конкурентної позиції на споживчому ринку.

Стратегічні цілі торговельного підприємства:

– розширення сегменту споживчого ринку, охоплюваного діяльністю торговельного підприємства;

– пошук і прискорене заповнення нових ринкових ніш;

– істотне підвищення рівня торговельного обслуговування покупців;

– зростання суми прибутку і рівня рентабельності торгової діяльності;

– зростання суми власного капіталу і підвищення ринкової вартості підприємства.

Найпоширеніші та вивірені практикою стратегії бізнесу називаються базисними або еталонними; це стратегії: концентрованого зростання, інтегрованого зростання, диверсифікації та скорочення [2]. Вони відображають чотири різні підходи до

зростання організації і пов'язані із зміною стану одного або декількох наступних елементів: продукт, ринок, галузь, положення організації усередині галузі та технологія.

Після вибору стратегії проводиться оцінка розробленої стратегії торговельного підприємства.

Практика бізнесу свідчить, що не існує стратегії, єдиній для всіх компаній, як і не існує єдиного універсального стратегічного управління. Кожна торговельна компанія унікальна, тому процес розроблення стратегії для кожної компанії також унікальний, оскільки він залежить від позиції фірми на ринку, динаміки розвитку її потенціалу, поведінки конкурентів, стану економіки, культурного середовища тощо.

Таким чином, функціонування торгових підприємств в ринкових умовах господарювання обумовлює об'єктивну необхідність їх адаптації до змін збоку зовнішнього середовища. В забезпеченні своєчасної їх адаптації до змін важлива роль відводиться управлінню розвитком торговельного підприємства.

Література

1. Бланк И. А. Керування торговельним підприємством / И. А. Бланк. – М.: Асоціація авторів і издателей ТАНДЕМ. Видавництво ЭКМОС, 1998. – 416 с.

2. Виханский О. С. Стратегическое управление: учебник / О. С. Виханский. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Гардарики, 2002. – 296 с.

Наукове електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному
та мережному режимах

II Міжнародна науково-практична конференція

«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»

16-17 жовтня 2019 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM); супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 1444

Видавець і виготовлювач
Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
Тел.: (061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019.